

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

35 *let*
časopisu
VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ PÁTÝ ROČNÍK

3

Ke zvládnutí a praktickému uplatňování zásad Bojového řádu pozemního vojska ČSLA

Do Československé lidové armády byl zaveden Bojový řád pozemního vojska jako důležitý dokument vojenskopolitického a vojenskoodborného významu. Vychází plně z požadavků jednotné a všestranné připravenosti příslušníků Československé lidové armády v rámci členských států Varšavské smlouvy. Jeho obsah se opírá o bohaté teoretické a praktické zkušenosti a poznatky Sovětské armády. Zakotvuje nejnovější názory a závěry z teorie a praxe taktiky, z přípravy a vedení soudobého boje.

Posuzujeme-li soudobý vývoj vojenství, zejména v posledním období, je třeba konstatovat, že dochází k velmi rychlým kvalitativním změnám pokud jde o bojové prostředky. Rychle roste jejich ničivá a úderná síla i možnosti manévru na bojišti. Do výzbroje vojsk jsou zaváděny zbraně a munice, bojová a speciální technika s vysoce přesnými samonaváděcími i automatizovanými systémy, které umožňují účinné ničení nepřátelských cílů ve velmi krátkém čase. Zároveň se zavádějí i automatizované systémy velení vojskům a řízení zbraní. Technický rozvoj a zdokonalování prostředků ozbrojeného zápasu spolu s vysokou úrovní morálně bojových a morálně politických kvalit vojáků si vynucují změny v taktice, která je právem charakterizována jako nejdynamičtější oblast vojenského umění.

V souvislosti s těmito skutečnostmi se mění charakter vševojskového boje, zdokonalují se současné a vyhledávají nové způsoby jeho přípravy a vedení. Vytvářejí se i nové organizační struktury jednotek, útvarů a svazků, které by umožňovaly co nejefektivnější využití bojové techniky a zbraní a odpovídaly potřebám vedení boje.

Soudobý vševojskový boj však také vyžaduje, aby velitelé a štáby, jednotky a útvary dokázali dovedně využívat tyto prostředky ničení, bojovou a speciální techniku, aby vojska byla pohyblivá, vysoce organizovaná, prokazovala vyso-

kou morální a fyzickou sílu a vždy projevovala vůli po vítězství, železnou kázeň a bojovou soudržnost.

To předpokládá vysokou úroveň vycvičenosti, uvědomělé plnění vojenských povinností, houževnatost, odvahy, připravenost každého vojáka a stmelení kolektiv. Souvisí to s výchovou podřízených k přesvědčení o správnosti naší věci, k oddanosti socialistické vlasti a internacionálním povinnostem, ale také se znalostí podřízených, s pozorností k jejich každodennímu životu a potřebám i s náročností k nim.

Jestliže se zamyslíme nad úkoly výcvikového roku a promítneme si, co znamená vzorně zvládnout bojovou techniku a zbraně, upevnit organizovanost výcviku a kázeň a přitom prosadit realizaci ustanovení Bojového řádu pozemního vojska do výcviku vojsk, bude třeba podstatně upevnit systém řídicí práce na všech stupních. Přitom nám jde o to, v souvislosti s prosazením Bojového řádu do výcvikové praxe, aby všichni příslušníci našich útvarů, velitelé a štáby svazků pochopili politický význam Bojového řádu, potřebu jeho kvalitního zvládnutí a důsledné realizace v současné zostřené mezinárodní situaci.

V souvislosti s tímto úkolem bych se chtěl pozastavit u některých požadavků Bojového řádu.

Válka mezi dvěma protikladnými společenskými soustavami, pokud se ji podaří imperialistům rozpoutat, bude válkou světovou, stane se nebyvale úporným globálním střetnutím mnohamiliónových seskupení ozbrojených sil a bude vedena s nezhroznějšími politickými a strategickými cíli. V jejím průběhu budou válčící strany usilovat o využití veškeré vojenské, ekonomické a duchovní síly států, seskupení, všech druhů zbraní a vojenské techniky.

Při hodnocení přípravy ČSLA na válku z třídních hledisek je třeba tedy v plném rozsahu chápat, že realizaci Bojového řádu v rámci bojové přípravy vojsk nelze prosazovat jen jako vojenskoodborný dokument, ale jako dokument úzce spjatý s vysokým morálně politickým stavem vojsk, s výchovou vojáků k vysokým morálním, politickým, bojovým a psychickým kvalitám a fyzické připravenosti. Právě hluboké komunistické přesvědčení vojáka, vlastenecké a internacionální cítění, pevná víra ve spravedlivý charakter války socialistického státu zabezpečují morální převahu příslušníků ČSLA nad třídním nepřitelem. Úzký vztah politické práce, výchovných metod a náročné bojové přípravy tvoří hlavní podmínky pro realizaci všech ustanovení Bojového řádu v životě vojsk.

Požadavky na vedení soudobého boje si vyžadují zamyslet se nad jeho principy a charakteristickými rysy, které Bojový řád zakotvuje.

Principy vševojskového boje jsou v Bojovém řádu rozvedeny a jejich obsah je nutné neustále promítat do činnosti velitelů a štábů. Zejména pokud jde o komplexní pojetí bojové pohotovosti a komplexní přístup k výcviku a výchově vojáků, o významu sladění činnosti na bojišti, o aktivitě velitelů a realizaci manévru silami, prostředky a palbou. To se neobejde bez všestranného zabezpečení boje na všech stupních.

Naši pozornost však vyžadují často opomíjené charakteristické rysy soudobého boje, které se prolínají v ustanoveních Bojového řádu ve všech druzích a zvládnutostech boje a které jsou určující i pro přípravu vojsk. Bojový řád považuje za charakteristické rysy boje rozhodnost, vysokou manévrovost, intenzivnost a rychlý průběh, náhlé a pronikavé změny situace a různorodost použitelných způsobů jeho vedení, rozvíjení bojové činnosti na zemi i ve vzduchu, na široké frontě, do velké hloubky a její vedení ve vysokém tempu.

Tyto rysy, nebo chceme-li i charakter boje, vyžadují podrobnější rozvedení, neboť z nich vyplývají i požadavky na přípravu velitelů, štábů a vojsk.

Rozhodnost se projevuje v cílech a způsobech boje, v činnosti vojsk a v jejich neochvějně vůli splnit bojový úkol za jakékoli situace. V souvislosti s tím má velký význam výchova a příprava důstojníků k rozhodnému a smělému jednání, k vytrvalosti při uvádění přijatých rozhodnutí a plánů do života, k osobní odpovědnosti za přijatá rozhodnutí, k iniciativě, k využívání všech možností pro splnění bojového úkolu. Nerozhodnost a pasivita je příčinou neúspěchu v boji.

Vysoká manévrovost v soudobém boji vyplývá z použití velmi účinných prostředků ničení, vysoce mobilních útvarů a svazků a také z nesouvislé fronty obrany a útoku. Manévr se stal nedílnou součástí boje a uskutečňuje se svazky, útvary a jednotkami, jadernými údery a palbou konvenčních zbraní. Vzrostla také úloha manévru vojskovým letectvem. Při hodnocení významu manévru v souladu s Bojovým řádem vyvstala potřeba učít útvary a jednotky rychle uskutečňovat kterýkoli druh manévru, v krátkých časových lhůtách se rozvinout z pochodové do předbojové a bojové sestavy, včas a účinně zasazovat údery palebnými prostředky, provádět rozhodné zteče a po zničení nepřítele rychle přecházet do proudů a pokračovat v postupu za maximálního využití všech manévrovacích možností. To je jedna z důležitých podmínek ke zničení nepřítele, dokonce i takového, který má převahu v silách a prostředcích. V souvislosti s tím má velký význam i volba cílů, ale i druhu munice pro jednotlivé zbraně, aby ničení nepřítele bylo účinné.

Intenzivnost a rychlý průběh boje souvisí se snahou obou bojujících stran řešit výsledky boje aktivní bojovou činností za použití moderních a vysoce účinných prostředků ničení a se schopností vojsk z chodu přejít ke zteči, v krátké době zničit nepřítele s využitím jaderných a palebných úderů a ve vysokém tempu rozvíjet úspěch do hloubky. Z toho vyplývá potřeba formovat vysoké morálně politické a bojové kvality vojáků a realizovat polní výcvik tak, aby kladl zvýšené nároky na psychickou odolnost vojáků a vyžadoval maximální vypětí fyzických a duševních sil, velitele učil rychle se rozhodovat, doručovat úkoly podřízeným a prosazovat jejich plnění.

Náhlé a pronikavé změny situace představují nový rys vševojskového boje. Přímou souvisí s kvalitativními změnami v uskupení vojsk v bojových sestavách, s poměry sil a prostředků, s možnostmi rychlého manévru zálohami i s použitím výsadků a bojových vrtulníků. Vyžadují změny ve způsobech činnosti i přechod k jinému druhu boje. Použití jaderných zbraní, velmi účinných konvenčních prostředků ničení, vysoká mobilnost vojsk a jejich velká palebná a úderná síla mohou vyvolávat zásadní změny situace za několik hodin, ale i minut. Proto je nutné připravovat velitele a štáby rychle a promyšleně reagovat na tyto situace, jednat rozhodně, iniciativně, tvůrčím způsobem, často samostatně, a jednotky připravit k plnění úkolů za složité situace a v těžkých podmínkách.

Různorodost způsobů vedení boje vyplývá obdobně z možnosti použití různých prostředků ničení, z vysoké dynamiky boje, z rychle se měnící situace a přechodu k jinému druhu boje. Proto je nezbytné učit velitele a štáby a cvičit jednotky vést aktivní útočnou činnost, prolamovat nepřátelskou obranu, překonávat vodní překážky, ničit nepřítele ve střetném boji a pronásledovat ho, přecházet do obrany a vždy být v pohotovosti překvapit nepřítele. Proto je nutné osvojit si různé způsoby taktické činnosti, které se budou měnit podle konkrétní situace a podmínek. V této souvislosti se může v širokém měřítku uplatňo-

vat zdravá iniciativa a tvůrčí přístup velitelů k plnění úkolů v duchu Bojového řádu.

Rozvíjení bojové činnosti na široké frontě a do velké hloubky a vysoké tempo boje vyplývají z kvalitativně nových bojových možností vojsk a z možnosti ničit účinně nepřítele již na velké dálky. Z toho vyplývá, že neustále vzrůstají požadavky na velitele a štáby při organizaci boje, zejména pokud jde o promyšlené palebné ničení, neustálou a těsnou součinnost a pevné velení.

Tato jen dílčí analýza rysů soudobého vševojskového boje ukazuje, že k jeho vedení je nutná vysoká úroveň taktické, technické, morálně politické, psychologické a fyzické přípravy vojsk, polního výcviku, ale také výchovy vojáků k ukázněnému plnění úkolů a vypěstování smyslu pro bojové soudružství.

Pokud jde o realizaci ustanovení Bojového řádu, je nutné se zastavit u některých nových skutečností a požadavků.

Systém velení představuje cílevědomou činnost velitelů, štábů, politických pracovníků, náčelníků druhů vojsk a služeb a v jeho obsahu se zdůrazňuje význam nedílné velitelské pravomoci, centralizace poskytující podřízeným možnost iniciativy, znalost podřízených umění opírat se o podřízené, organizovanost a tvořivost v práci a osobní odpovědnost velitele za přijaté rozhodnutí a jeho výsledky. Celý systém velení musí však vyplývat ze stanovené odpovědnosti a povinností velitele, jeho zástupců a štábu za přípravu podřízených i za organizaci a vedení boje.

Obsah řádu velmi přehledně a v metodické posloupnosti formuluje činnost velitele a jeho štábu, kterou je třeba rozpracovat do metodik práce na taktických velitelských stupních v návaznosti na vytvoření podmínek pro práci podřízených. Nová náplň práce zástupců velitele, zejména na stupni divize, brigády a pluku, si vyžádá promýšlení a praktické procvičování vzájemných vazeb v činnosti velitele, jeho zástupců pro výzbroj, týl a náčelníka štábu, náplně práce na VS a TVŠ v různých druzích boje. S tím souvisí i zpracování dokumentů a vedení pracovních map při organizaci i vedení boje. Všechny propočty, normy, použití sil a prostředků apod. je nutné brát v úvahu s předvídaním jejich důsledků při plnění bojových úkolů. Přitom velkou pozornost vyžaduje účelné využití přidělených a posilových prostředků, jejich kvalitativně nových možností, zejména při palebném ničení nepřítele.

Nedílnou součástí organizace a vedení boje, ale také bojové přípravy vojsk, je politická práce. Bojový řád ji vyzvedává na kvalitativně vyšší stupeň a zdůrazňuje její sepětí s druhem boje, s konkrétní bojovou situací. Tato práce je jednou z nejdůležitějších povinností velitelů a politických pracovníků (všech náčelníků). Oni osobně odpovídají za politickou a odbornou výchovu podřízených, jsou povinni se jí osobně zabývat a za jakýchkoli podmínek formovat jejich morálně politické a bojové kvality. V této činnosti se musí především opírat o stranické a svazácké organizace. Velitelé jsou povinni ve svých rozkazech stanovit obsah politické práce na základě zvláštností situace, úrovně cvičenosti vojáků a jejich morálně politického stavu. Z toho také vyplývá požadavek na její cílevědomost, komplexnost a aktivnost.

Osvojení si útoku jako hlavního druhu boje, jehož cílem je zničení nepřítele a ovládnutí důležitých prostorů, čar nebo objektů, rychlé zteče v jednotné obrněné nebo kombinované bojové sestavě, plánování palebného ničení, požadavky na nepřetržitou součinnost druhů vojsk při vedení boje a manévr silami a prostředky v kvalitativně novém pojetí — to vše se bezesporu odrazí v organizaci a vedení boje. Zejména se však zvýší požadavky na hluboké zvládnutí

organizace boje, sladění metodiky práce velitelů a štábů, v přípravě vojsk pak ve zkvalitnění metody polního výcviku.

Dosavadní výcviková praxe potvrzuje, že nemenší pozornost vyžaduje obranný boj, zejména organizace a procvičování přechodu do obrany v průběhu boje v dotyku s nepřítelem, organizace paleb a příprava manévru.

Nelze opomíjet význam a důležitost boje za zvláštních podmínek, tj. při překonávání vodních překážek a jejich obraně, při průlomu a obraně opevněného prostoru, při boji o město a jeho obraně, při útoku a obraně v noci, v horách, v lese, v zimě apod., ani vysoké nároky na připravenost vojsk k přesunům.

Je nutné zdůraznit, že vyšší stupeň procvičení, ale i propracování metodiky práce ve štábech vyžaduje praktické použití obcházení a obraně nepřátelského odřadu a taktického vzdušného výsadku k hlubokému manévru do týlu nepřítele.

Činnost divize v operační manévrovací skupině, součinnost uvnitř skupiny a její všestranné zabezpečení si vyžádá zvládnutí zásad bojové činnosti i na operačním stupni. K plnění tohoto úkolu je třeba připravit velitele a štáby divizí.

Bojový řád hovoří o použití jaderných zbraní jako o nejúčinnějším prostředku ničení nepřítele. Tyto údery umožňují v krátké době, s vysokou efektivností a spolehlivostí ničit nepřítele. Současně s tím zaznamenáváme i kvalitativní růst klasických prostředků ničení, které se mohou používat samostatně, nebo společně s jadernými zbraněmi k ničení nepřátelské živé síly a techniky, jakož i k boření a ničení různých objektů. Přitom zahrnují všechny palebné a úderné prostředky, které používají dělostřeleckou, protiletadlovou, leteckou, pěchotní a ženijní munici a rakety s konvenční náplní, zápalnou municí a směsí. Jsou to tedy prostředky všech druhů pozemních vojsk.

Obdobnou pozornost vyžadují i málo propracované otázky palebného ničení na stupni pluk nejen co do využití palebných a manévrovacích prostředků, ale i co do využití munice, aby bylo možné nepřítele ničit již na maximálních dálkách. Přitom je známo, že nepřítel intenzivně realizuje opatření ke zvýšení odolnosti a manévrovosti bojových prostředků a zavádí novou a vysoce účinnou municí.

Proto je třeba vždy vycházet z charakteristiky palebného ničení, které představuje sladění, současné a postupné komplexní palebné působení na nepřítele prostředky různých druhů vojsk a speciálních vojsk. Odráží se v něm práce jak velitele a štábu divize nebo pluku, tak i práce jejich zástupců, velitelů přidělených a posilových prostředků.

Velitelům a štábům se ukládá jako jedna ze základních povinností všestranně zabezpečovat boj. Co do významu a rozsahu jsou tyto někdy podceňované otázky mnohdy i rozhodující pro úspěch v boji, pro splnění rozhodnutí velitele. Proto je třeba všechny druhy zabezpečení boje vlastní danému taktickému stupni velení procvičovat jak v rámci přípravy velitelů a štábů, tak i při všech taktických cvičeních s vojsky, četou počínaje.

O jednotlivých družích boje a dalších významných ustanoveních Bojového řádu pojednávají podrobněji další články tohoto čísla časopisu.

Je však nutné též zdůraznit, že praktické zvládnutí Bojového řádu a jeho prosazování do výcviku (zejména jednotek) si vyžádá účinnou a praktickou pomoc přímých nadřízených a jejich štábů. Je třeba vždy mít na paměti, že pokud jsme vyzbrojeni znalostmi a máme ujasněno, jak si představujeme ustanovení řádu v daném výcvikovém opatření realizovat, můžeme i očekávat spolehlivý a požadovaný výsledek.

Pro velitelské stupně není jistě jednoduché, aby se ustanovení a zejména kvalitativně nové požadavky Bojového řádu dostaly do obsahu rozhodujících forem a metod přípravy velitelů a štábů, do metodik práce, do zpracovávaných velitelsko-štábních cvičení, taktických a odborných taktických cvičení.

Zamýšlet se je zapotřebí i nad obsahem témat a cvičení z programů bojové přípravy a také nad stanovením cílů a učebních otázek pro taktická cvičení s vojsky. Plány cvičení se musí sestavovat tak, aby i časově umožňovaly procvičit nový způsob boje, vytvářely složité situace, náročné na rozhodování velitelů i činnosti vojsk, aby však přitom vždy umožňovaly projevit i iniciativu.

Nezaměnitelnou úlohu budou i nadále sehrávat všechny druhy nácviků a takticko-pořadová cvičení, která umožňují postupně se dopracovat k takovým návykům, které zabezpečí vysokou kvalitu taktických cvičení. To považujeme za vyvrcholení plného výcviku.

Rozsáhlé úkoly stojí i před našimi vojenskými vysokými školami. Jde o zpracování některých rozhodujících problémů a otázek moderního boje a jeho všestranného zabezpečení v oblasti teorie taktiky a její aplikace v praxi, zejména však o přípravu posluchačů na vysoké odborné úrovni pro potřeby výkonu funkcí u vojsk. Je třeba mít na zřeteli, že požadavky na velitelské, technické a týlové kádry se zaváděním nové moderní vojenské techniky a Bojového řádu do vojsk neustále narůstají.

Pro příští období je nutné řešit i náročné úkoly ve vědeckovýzkumné práci, které souvisejí se zaváděním nových druhů bojové techniky, zbraňových systémů munice, speciálních prostředků boje, automatizovaných systémů velení a také vyžadují vyhledávání a zkoumání co nejefektivnějších způsobů ničení nepřítele. Přitom hlavním kritériem této práce se stává praktické využití jejích výsledků u vojsk.

Politická práce v boji

Spolehlivé zabezpečení obrany socialismu, rostoucí agresivita imperialistických zemí v čele s USA, rychlé zavádění moderní, vysoce účinné bojové techniky a zbraní do výzbroje naší armády kladou nové nároky a požadavky na rozvoj operačního umění, taktiky, ale i politické práce.

Poznatky a zkušenosti z vedení soudobého boje, ozbrojených sražení si vyžádaly další rozpracování činnosti vojsk, štábů, velitelů, politických pracovníků ve složitých podmínkách boje a bojové činnosti. S využitím zkušeností Sovětské armády toto poslání naplňuje Bojový řád pozemního vojska ČSLA, se kterým se v současném období seznamuje velitelský sbor a postupně jeho požadavky uvádí do praxe a života vojsk.

V tomto procesu má nezastupitelné místo a úlohu stranickopolitická práce, organizovaná a prováděná veliteli, politickými orgány a pracovníky a základními organizacemi KSČ.

Svým obsahem, specifickými formami a metodami musí přispívat k dokonalému zvládnutí a praktickému uplatňování zásad Bojového řádu. Přitom soustavně působit na rozvíjení schopností velitelů v jednotě s novými nároky na vedení soudobého boje správně se rozhodovat, doručovat svá rozhodnutí podřízeným a realizovat je ve složitých dynamicky se vyvíjejících situacích při velkém psychickém a fyzickém zatížení vojáků.

Z těchto požadavků vyplývá, že přijímaná stranickopolitická opatření musí především směřovat k zabezpečení soustavného a hlubokého studia Bojového řádu všemi vojáky z povolání, absolventy VKVŠ a poddůstojníky. Jeho cílem je dokonalé zvládnutí a pochopení příslušných částí

Bojového řádu, vyplývajících ze zastávaných funkcí. V další etapě pak zabezpečovat jejich promyšlené uplatňování při praktickém vedení boje jednotek, útvarů a svazků.

Splněním těchto úkolů bude řešen jeden z důležitých požadavků Směrnice ministra národní obrany ČSSR a náčelníka hlavní politické správy ČSLA pro stranickopolitickou práci v ČSLA ve výcvikovém roce 1984/1985.

V Bojovém řádu pozemního vojska jsou podrobněji rozpracovány požadavky a konkrétní úkoly politické práce v soudobém boji, která tvoří nedílnou součást přípravy a vedení bojové činnosti.

Jednoznačně je stanoven požadavek důsledného plnění politiky Komunistické strany Československa v podmínkách ČSLA v jednotě s rozhodnutími vlády ČSSR, rozkazů ministra národní obrany ČSSR, požadavky řádů a pokynů hlavní politické správy ČSLA.

V obsahu politické práce je zvýrazněna důležitost a úloha vysokého morálně politického stavu vojsk, bojových a psychologických kvalit a fyzické připravenosti příslušníků armády k dosažení úspěchů v soudobém boji.

Podrobněji jsou rozpracovány obsahové požadavky a úkoly politické práce při přípravě boje a v jeho průběhu. V dalších částech je uskutečněna konkretizace obsahu politické práce v jednotlivých druzích boje, zejména za útoku, ve střetném boji, při přípravě a vedení obrany, při boji v obklíčení a vyjití z obklíčení, při přesunech vojsk i v prostoru rozmístění.

V těchto částech je rovněž reagováno na nové poznatky z bojové činnosti. Na základě toho je vymezena politická práce v čin-

nosti útvaru (svazku) v operační manévrovací skupině nebo při použití jednotek v rámci taktického vzdušného výsadku.

V potřebném rozsahu je stanovena politická práce u útvarů a jednotek druhů vojsk a speciálních vojsk. Současné pojetí rovněž zahrnuje úkoly politické práce u dělostřeleckých útvarů, ženijního a chemického vojska, vojskového letectva, útvarů i jednotek elektronického umlčování, technického zabezpečení a týlu, které dřívejší předpis neřešil.

Novým prvkem je vymezení politické práce v podmínkách vedení boje bez použití jaderných zbraní a po jejich použití. Význam štábů v soudobém boji je zdůrazněn konkrétními požadavky politické práce v těchto kolektivech.

Celkově v Bojovém řádu pozemního vojska je politická práce v boji řešena podrobněji a konkrétně podle druhu boje i specifiky vojsk, které jsou uvedeny v další části článku.

Mezi nejdůležitější předpoklady úspěchu za útoku patří vysoký útočný duch vojsk, vysoká bojová aktivita a iniciativa při plnění bojových úkolů a způsobilost využít síly úderu vlastních vojsk k průlomům obrany nepřítele a k jeho rozdrácení.

Proto cílem politické práce za útoku je nepřetržitě udržovat vysoký morální politický stav a kázeň, bojový útočný duch vojsk, mobilizovat je ke splnění bojových úkolů, k vedení aktivního boje k rozhodnému zničení nepřítele.

Bojový řád v obsahu politické práce za útoku klade důraz na objasňování a pochopení charakteru i zvláštností nastávajícího boje, pochopení a splnění bojových úkolů, na intenzivní politickou práci u útvarů (jednotek) na hlavním směru, znalost nepřítele, na utajení přípravy k útoku, zabezpečení nepřetržité součinnosti mezi útočnými útvary, na mobilizaci vojáků k rozhodnému boji a ničení nepřítele.

Konkrétní úkoly politické práce jsou stanoveny pro útvary (jednotky) druhého sledu (zálohy). Těžiště spočívá v pochopení uložených úkolů i způsobu jejich plnění, porovnávání s novými údaji o nepříteli i se situací vojsk prvního sledu. Významnou součástí této činnosti je mobilizace vojáků k energickému odrazení protiztečí, rozvíjení útoku i k uplatňování dovedností při pronásledování odcházejícího nepřítele.

Obsah a zaměření politické práce u útvarů (jednotek) začleněných do **operační manévrovací skupiny** musí důsledně vycházet z hlubokého pochopení konkrétních úkolů, které budou v průběhu rozvíjení útoku plněny.

Politická práce musí respektovat morálně politickou a psychologickou přípravu

velitelského sboru, štábů a vojsk; posilovat tvořivý přístup k velení a řešení bojových úkolů operační manévrovací skupiny. Výrazněji je zaměřena na zabezpečení rozhodného postupu do operační hloubky, na smělou činnost v nepřátelském týlu, nepřetržitost velení, informovanost vojáků a jejich stravování, materiální a zdravotnické zabezpečení.

Vysoká mobilnost a rychlost bojové činnosti operační manévrovací skupiny při častých změnách bojové situace v hloubce nepřátelské obrany a při odtržení od hlavních sil zvyrazňuje nutnost mistrného zvládnutí a využití nejmodernější bojové techniky, zbraní a jejich palebné síly k rozhodnému zničení nepřítele, k čemuž rovněž působí obsah a opatření politické práce.

Při rozvíjení útoku má velký význam účelné využívání **taktického vzdušného výsadku**. Politická práce, jak uvádí Bojový řád, musí především působit k zabezpečení odvážné i dovedné činnosti vojáků v nepřátelském týlu a rychlého ovládnutí čar, k rozvíjení smělosti, odvahy a iniciativy vojáků při plnění bojových úkolů včetně vzájemné pomoci i součinnosti mezi vysazenými jednotkami a osádkami vrtulníků.

Úspěšná činnost taktického vzdušného výsadku vyžaduje přijímat taková opatření v politické práci, která zabezpečují trvalý růst morálně politických a bojových kvalit vojáků a jejich všestrannou připravenost a odhodlání ke splnění bojových úkolů.

Politická práce **ve střetném boji** se zaměřuje na zabezpečení nepřetržité bojové pohotovosti a připravenosti k rychlému rozvinutí a zaujetí bojové sestavy a provedení rozhodného manévru silami, překvapivých úderů do boku a týlu nepřítele k jeho rozdělení a postupnému ničení.

Při zdolávání **vodní překážky** se politická práce především soustřeďuje na mobilizaci vojáků k dosažení vysokého tempa při jejich překonávání, na energické a důsledné ničení nepřítele a na rychlé rozvíjení útoku na protilehlém břehu.

Výrazná pozornost se věnuje přípravě velitelů a vojáků předemnutých odřadů, předvojí, taktických vzdušných výsadků, ženijních jednotek a pořádkové služby. Významné místo v systému politické práce má konkrétní psychologická příprava osádek překonávajících vodní překážku jízdou pod vodou.

Politická práce při útoku **v horách** se zejména zaměřuje na zabezpečení přípravy vojáků ke smělému překonávání členitého terénu a těžko schůdných překážek horského terénu, na pochopení a zvládnutí zvláštností bojové činnosti. Vede vojáky v obcházejících odřadech a vzdušných vý-

sadcích ke smělému a iniciativnímu plnění úkolů při zmocňování se dominujících výšin, přechodů, tunelů, překonávání kanyonů a úžlabin.

Obsah politické práce při **přípravě a vedení obrany** je v Bojovém řádu pozemního vojska podrobněji rozpracován.

Jejím cílem je dosáhnout u příslušníků štábů a vojáků správného pochopení zámyslu přípravy a vedení ochrany, zabezpečit vysoký morální politický stav a kázeň, aktivní přístup vojáků k plnění úkolů vyplývajících z rozhodnutí a rozkazů velitelů. Zabezpečit, aby pevným a nepřetržitým velením vojskům, rozhodnou, iniciativní a obětavou činností byly splněny stanovené úkoly obrany.

Z těchto požadavků vyplývá, že základním předpokladem vysoké účinnosti politické práce prováděné veliteli a politickými pracovníky je její těsné sepětí s bojovým úkolem, rozkazem velitele a konkrétní situací u svazků a útvarů.

Bojový řád zdůrazňuje význam **diferencovaného řízení politické práce** jako nezbytného předpokladu úspěšné přípravy a vedení obranného boje. Z tohoto hlediska je její obsah u svazků a útvarů bránicích nejdůležitější rajónů, místa a opěrné body orientován na zabezpečení odolnosti, houževnatosti jako předpokladu k jejich udržení.

Při příkrytí státní hranice, vedení boje v zabezpečovacím pásmu, v předsunutých postaveních a bojovém zajištění je zaměřována k zabezpečení úporné obrany a manévrovací činnosti.

Politická práce u svazků a útvarů druhého sledu a záloh směřuje především k posílení a rozvíjení útočného ducha vojsk, zabezpečení vysoké bojové morálky, k aktivnímu a rozhodnému ničení nepřitele, který pronikl, a k vedení účinných protiúderů a protiztečí.

Diferencovaně je politická práce usměrňována k jednotlivým druhům vojsk. V přípravném období je pozornost zejména soustředěna na průzkum a ženijní vojsko. Při vedení obranného boje hlavně na raketové vojsko a dělostřelectvo, spojovací a chemické vojsko.

Při řízení a provádění politické práce se musí brát i v úvahu, zda je obranný boj veden v horách, při obraně města, při vyjití z boje a odchodu vojsk i při boji v obklíčení.

Při obraně **v horách** se politická práce zaměřuje především na zabezpečení a udržení průsmyků, přechodů, dominantních výšin, komunikačních uzlů a širokých údolí. Důraz je kladen na nepřetržitě politické působení v průzkumných jednotkách, dělostřelectvu a útvech protivzdušné

obran. Je usilováno o zabezpečení nepřetržitě informovanosti vojáků o výsledcích dosavadní bojové činnosti.

Podrobně jsou v Bojovém řádu rozpracovány úkoly politické práce **při obraně města**. Její obsah směřuje k udržení obranných rajónů, opěrných bodů, k posílení iniciativy, samostatnosti a vynalézavosti při volbě způsobů jeho obrany, při vedení boje v době odloučení od hlavních sil útvarů a svazků. V tomto případě je soustředována pozornost k posílení vlivu na zabezpečení odolnosti osádek tanků, bojových vozidel pěchoty, na rozhodné a přesné plnění úkolů dělostřelectva, na formování vysoké bojové morálky a útočného ducha vojáků.

V Bojovém řádu pozemního vojska jsou první diferencovaně řešeny otázky politické práce při vedení boje bez použití jaderných zbraní a v podmínkách jejich uplatnění.

Pro **boj bez použití jaderných zbraní** zůstává zásadním úkolem politické práce mobilizace vojáků k úspěšnému plnění bojových úkolů i udržení vojsk v trvalé pohotovosti k boji v podmínkách použití zbraní hromadného ničení.

V podmínkách **vedení boje za použití jaderných zbraní** Bojový řád obsah a úkoly politické práce zaměřuje na důsledné zabezpečení přesného plnění rozkazů k včasnému vedení jaderných úderů proti nepříteli a na rychlé využití jejich výsledků ve prospěch splnění bojových úkolů.

V jednotě s tímto základním úkolem je politická práce orientována na mobilizaci vojáků k včasnému splnění opatření ochrany proti nepřátelským zbraním hromadného ničení, jakož i ke zvýšení odolnosti a k rychlé obnově bojeschopnosti zasažených útvarů (jednotek) jaderným úderem, aby byly schopny v nejkratší době plnit stanovené bojové úkoly.

Zvýrazněna je nutnost diferencované politické práce mezi příslušníky raketových útvarů a dalších jednotek, které se podílejí na zabezpečení a vedení jaderných úderů proti nepříteli.

Zvýšený důraz v těchto podmínkách boje je kladen na uplatňování osobní příkladnosti velitelů a politických pracovníků při plnění rozkazů, jako rozhodující prostředek mobilizace vojáků k jejich důslednému splnění, ale i jako prostředek k zamezení rozšiřování nepravdivých zpráv a panických nálad.

Vedení boje v podmínkách použití jaderných zbraní vyžaduje věnovat zvýšenou pozornost řešení náhrady ztrát politických pracovníků a rychlé obnově akceschopnosti základních organizací KSČ a SSM.

Podrobněji jsou v Bojovém řádu vymezeny požadavky na zaměření a organizaci po-

litické práce v jednotlivých druzích vojsk a speciálních vojsk. V procesu jejího řízení je zvyrazněna nutnost vyšší konkrétnosti a diferencovanosti přísně respektující zvláštnosti a specifiku bojových úkolů, organizační strukturu a technické vybavení útvarů a jednotek.

Vedle všeobecných požadavků politické práce, které směřují k soustavnému formování morálně politických a bojových vlastností, vysokého bojového ducha a morálky, rozhodného, iniciativního a příkladného vztahu k plnění bojových úkolů a vojenských povinností všemi vojáky, jsou především přesněji řešeny a zvýrazněny specifické úkoly politické práce u útvarů a jednotek druhů vojsk a speciálních vojsk.

Nově jsou stanoveny úkoly politické práce u útvarů dělostřelectva, ženijního, chemického vojska, vojskového letectva, útvarů radioelektronického boje, v technických, zabezpečovacích a týlových jednotkách.

V popředí pozornosti jsou především úkoly vedoucí ke správnému pochopení bojových úkolů veliteli, vojáky a jejich mobilizace k dokonalému splnění. Dále pak požadavky na mistrné zvládnutí a využívání bojové techniky, zbraní, zabezpečení trvalé pohotovosti vojskového letectva k bojovým letům, přípravy a mistrného využití možností zbraní a letecké techniky a na zabezpečení všech druhů bojové činnosti.

Pozornost je soustředěna na otázky těsné součinnosti, včasného a úplného zabezpečení vojsk výstrojí, technikou, municí, potravinami, pohonnými hmotami a dalším materiálem nezbytným pro vedení boje.

Politická práce organizována u útvarů druhů vojsk a speciálních vojsk může přinést pozitivní výsledky, vychází-li její řízení, obsah a zaměření z hluboké znalosti jejich specifiky a z ní vyplývajících úkolů plněných v průběhu vedení boje.

Výrazem docenění významu štábů jako orgánů velení vojskům a řízení jejich činnosti je skutečnost, že v Bojovém řádu je samostatně a diferencovaně vymezeno zaměření politické práce mezi jejich příslušníky.

Opatření politické práce ve štábech musí přispívat ke zvyšování politické, vojenskoodborné a taktické připravenosti a schopnosti jejich příslušníků tvořivě, s využitím současných poznatků vojenské vědy, operačního umění a taktiky řešit bojové situace a řídit boj ke zničení nepřítele.

Pomáhá k důslednému využívání poznatků o morálně politickém stavu, možnostech pravděpodobného nepřítele a jeho záměrech, k rozvíjení tvořivého přístupu k přípravě podkladů pro rozhodnutí velitele, k včasnému a kvalitnímu zpracování bojové dokumentace, k rychlému a včasnému proniknutí rozhodnutí velitele a bojových úkolů k podřízeným, k pevnému a nepřetržitému velení útvarům.

Důležitým posláním politické práce ve štábech je prosazovat těsnou součinnost a spolupráci v plnění společných úkolů, podněcovat iniciativu, vysokou odpovědnost, vést k přesné a kvalitní práci, k uplatňování náročnosti na vlastní práci i podřízených stupňů.

V článku jsou především rozebrány nové otázky politické práce v podmínkách různorodé bojové činnosti, které jsou nyní uvedeny v Bojovém řádu pozemního vojska ČSLA. Proto jsme vědomě neřešili všechny otázky politické práce.

Rozhodující skutečností je, že úspěšné plnění bojových úkolů v boji není možné bez konkrétní a cílevědomé politické práce velitelů, politických pracovníků, organizací KSČ a SSM, bez vysokého morálně politického stavu a kázně, odpovídajících bojových a psychických kvalit a fyzické připravenosti vojáků.

ZÁSADY A PRINCIPY SUDOBÉHO VŠEVOJSKOVÉHO BOJE

Československo jako pevný článek Varšavské smlouvy by v možné světové válce mělo své zcela určité místo. Geografické podmínky nám vymezují i formy válečné činnosti, a to prováděpodobně na nejdůležitějším válčišti, na kterém můžeme předpokládat i začátek válečného konfliktu.

K dosažení vymezených cílů by naše ozbrojené síly používaly tyto **formy válečné činnosti**: operaci, sražení, bojovou činnost, boj a údery.

V článku se budu zabývat problematikou vševojskového boje, který je jediným prostředkem k dosažení vítěství. Vedou jej svazky, útvary a jednotky s cílem zničit nepřítele v určeném prostoru. **Boj je základní formou taktické činnosti a jsou jím plněny taktické úkoly vojsk.** V boji se realizuje další forma, tj. úder. Boj je také součástí armádních nebo frontových operací a vyznačuje se společným úsilím svazků, útvarů a jednotek a nepřetržitým rozvíjením bojové činnosti ve vysokém tempu, do velké hloubky a na široké frontě.

Současný vševojskový boj má vysoké nároky na úroveň bojové připravenosti velitelů a vojsk. V období vědeckotechnického pokroku vystupuje do popředí prudký rozvoj stále dokonalejších a účinnějších zbraní, který si vynucuje téměř permanentní přezbrojování. Rychlé zavedení a zvládnutí nových zbraní a bojové techniky patří dnes k nejvýznamnějším úkolům celé ČSLA.

Charakter vševojskového boje posuzujeme podle vývoje možného válečného konfliktu. Příští válka může mít různé způsoby a několik období, jejichž počet není možné přesně stanovit. Může být vedena bez použití jaderných zbraní nebo za jejich použití.

Při vedení vševojskového boje za použití jaderných zbraní se zvyšuje význam vysoké morální síly, fyzické odolnosti, kázně a zejména požadavek, aby velite-

lé a štáby dovedli efektivně využívat výsledků jaderných úderů, pevně a nepřetržitě velet, obnovovat bojeschopnost vojsk a rychle zahajovat další bojovou činnost.

Použití jaderných zbraní mění způsob vedení boje především v tom, že postupné drcení nepřítele, což je základem boje za použití konvenčních zbraní, je **nahrazeno** současným ničením vojsk, objektů a center všeho druhu do celé hloubky. Hromadné použití jaderných zbraní může plně zmařit zámysl nepřítele na válčišti.

Při použití **jaderných zbraní** má velký význam organizace a způsob vedení jaderného a palebného ničení a dovedné využití jeho výsledků pozemním vojskem, především motostřeleckými a tankovými svazky a útvary. K těmto zásadám neoddelitelně patří opatření, která směřují ke zmaření jaderných úderů nepřítele nebo k oslabení jejich účinků a také k obnově bojeschopnosti a organizaci další činnosti vojsk.

Jaderné zbraně mohou být použity několika způsoby, ale především jejich **hromadné použití s překvapením** bude vzhledem k mohutnosti ničení, hrozbou zamoření vojsk nejen na frontě, ale vlastně kdekoli, budou nesmírně ovlivňovat morální stav vojsk i obyvatelstva a tak i výsledek válečných činností.

Vševojskový boj ať za použití jaderných nebo pouze konvenčních zbraní je organizován a veden podle **určitých zásad**, které shrnují praktické historické zkušenosti z minulých válek a teoretické rozpracování problematiky boje na základě rozvoje bojové techniky, zbraní a zbraňových systémů. Všechny jsou podrobně rozpracovány v Bojovém řádu.

Ustálenější zásady jsou např. pro vedení boje a také pro určení prvků bojové sestavy, některé další se uplatňují podle daných podmínek. Jestliže prvky bojové sestavy jsou stálé, pak na druhé straně uspořádání bojové sestavy musí reagovat na konkrétní situaci. Čili k uspořádání bojové sestavy musí každý velitel přistupovat tvořivě, jak to ve svém úvodu připomíná Bojový řád.

Zásady vševojskového boje jsou objektivně nutné normy k organizaci a vedení boje svazky, útvary a jednotkami. Zásadně, avšak nikoli dogmaticky, stanoví řád způsoby vedení boje, jeho prostředky, úkoly i použití druhů vojsk a speciálních vojsk.

Vedení současného vševojskového boje má určité **principy**, o kterých můžeme říci, že jsou základem organizace, systému, ale i úspěchu.

Prvním základním principem je **udržování stálé vysoké bojové pohotovosti**. S rozvojem moderních vysoce účinných zbraňových systémů, zbraní a bojové techniky tento princip v kvalitě svého obsahu stále narůstá. Vyžaduje vysokou úroveň organizace, podrobné zplánování činnosti vojsk, vysokou úroveň jejich vycvičenosti, pevný morálně politický stav, vysokou kázeň a pevné nepřetržitě velení. Při podrobnějším rozdělení dále zahrnuje přesné plnění mobilizačních úkolů, schopnost svazků, útvarů a jednotek okamžitě zahájit bojovou činnost, jejich zabezpečení bojovou a ostatní technikou, výzbrojí, municí, pohonnými hmotami, výstrojí a materiálem. Důležitou úlohu zde má bezporuchový stav výzbroje a bojové techniky. Tento princip klade vysoké nároky na práci velitelů a štábů, zejména u útvarů. Vyžaduje naprosto přesné pochopení úkolů, rychlou orientaci při náhlých změnách situace i předvídání možného vývoje boje.

Dalším principem je **vyšoká aktivita, rozhodnost a nepřetržitost vedení boje**. Působení tohoto principu je zabezpečováno především schopnostmi, politickou a odbornou připraveností velitelského sboru. Vychází z celé činnosti, počínaje organizací boje, z pevné vůle zvítězit, přecházet od jedné činnosti k druhé, od použití konvenčních zbraní na použití jaderných zbraní a všestranně zabezpečovat činnost vojsk. Předpoklady pro správné působení tohoto principu vytváříme již v míru, a to vysokou úroveň přípravy velitelů, promyšlenou organizací efektivního výcviku a zvyšováním vytrvalosti a houževnatosti všech příslušníků armády. Činnost tohoto principu adekvátně narůstá se zaváděním a používáním účinnějších zbraní, tedy zejména v podmínkách jaderné války bude jeho vliv na vševojskový boj značně velký.

S tímto principem těsně souvisí **překvapivá činnost**. Vzhledem k důležitosti a významu překvapení ve vševojskovém boji i dalších formách válečné činnosti se v soudobých podmínkách překvapivá činnost vyčleňuje jako samostatný princip. Může totiž vytvořit podmínky k vítězství i nad silnějším nepřítelem. Překvapivé hromadné použití jaderných zbraní samo o sobě může dokonce rozhodnout o výsledku válečné činnosti na konkrétním válčišti.

Překvapení závisí na mnoha faktorech, z nichž mezi nejdůležitější patří utajení zámyslu, skrytá organizace boje a současné dezinformování nepřítele. I v podmínkách vědeckotechnického pokroku, kdy technické průzkumné prostředky značně ztěžují utajení přesunů nebo hromadění techniky, noc a nepříznivé povětrnostní podmínky umožňují skrytý manévry a vést překvapivou činnost.

Vedení vševojskového boje na široké frontě za účasti všech druhů vojsk vyžaduje **sladění společné použití vojsk a udržení vzájemné nepřetržité součinnosti**, což označujeme jako další důležitý princip. Jeho působení je podmíněno schopností velitelů a štábů sladit činnost útvarů a jednotek mezi sebou, sladit způsob plnění bojových úkolů s údery jaderného a palebného ničení. Již při tvorbě zámyslu boje je nutné přihlížet ke sladěnému společnému použití vojsk. Na základě přijatého zámyslu určujeme úkoly útvarům a jednotkám a organizujeme součinnost. Význam tohoto principu je soustavně připomínán rozkazem ministra národní obrany na výcvikový rok, a to ukládáním úkolů pro přípravu důstojníků a generálů.

Důležitým principem je i **rozhodné soustředění hlavního úsilí vojsk na hlavním směru a v potřebné době**, což vytváří podmínky k nejefektivnějšímu použití vojsk, sil a prostředků a k dosažení převahy nad nepřítelem. Rozhodné soustředění vojsk, sil a prostředků vyjadřuje velitel v zámyslu, a to stanovením hlavního úderu a úseku průlomu za útoku a určením směru hlavního úsilí v obraně.

Dodržení tohoto principu bude za útoku často vyžadovat přeskupení sil s cílem vyčlenit na hlavní směr nejbojeschopnější útvary a palebné prostředky a vytvořit tak optimální uskupení ke splnění úkolu.

Samostatným principem je i **manévry**, který jinak pokládáme i za součást vševojskového boje. Manévry je vlastně způsob, kterým se snažíme splnit stanovené bojové úkoly. Manévrem dosahujeme nejvýhodnějšího uskupení útvarů a jednotek k ničení nepřítele za současného získání nebo udržení iniciativy. Manévry se provádí útvary, jednotkami, jadernými údery i palbou konvenčních zbraní. Správný manévry musí být jednoduchý, umožňovat skryté zrychlené přesuny a ničení nepřítele úderem do boků a týlu. Úzce souvisí s překvapivou činností. Manévry jadernými údery spočívá ve způsobu jejich použití.

Používané druhy manévru jsou podrobně uvedeny v Bojovém řádu ČSLA, část 1, článek 21.

Udržení a včasné obnovení bojeschopnosti vojsk je dalším principem. Zahruje obnovení velení, upřesnění úkolů útvarům a jednotkám, které neztratily bojeschopnost, vyvedení vojsk ze zamořeného nebo jinak nebezpečného prostoru, doplnění útvarů osobami, zbraněmi, bojovou technikou, PHM a materiálem. Uskutečňuje se s cílem pokračovat v plnění bojových úkolů, a proto zpravidla obnovujeme původní organizaci a v prvním pořadí bojeschopnost těch útvarů a jednotek, které měly nejmenší ztráty. Velmi důležitým úkolem je udržení vysokého morálně politického stavu a psychické pevnosti vojáků i velitelů, a to zejména při použití jaderných zbraní. Ve válce s použitím jaderných zbraní by obnovení bojeschopnosti bylo značně těžkým úkolem, a proto je důležité, aby se velitelé a štáby již v míru učili účinným metodám práce, která je nutná k udržení a včasnému obnovení bojeschopnosti vojsk.

K dalším principům vševojskového boje patří **všestranná znalost morálně politických a psychologických činitelů a jejich využívání, všestranné zabezpečení boje a pevné a trvalé velení vojskům**. Jejich vliv a obsah je popsán na str. 29 a 31 Bojového řádu pozemního vojska ČSLA, část 1.

Z posouzení hlavních principů vševojskového boje a zejména z jejich vlivu je jasné, že všechny působí ve vzájemné souvislosti. Jejich vztahy jsou tak těsné, že každý jednotlivý princip účinku je teprve až v souhrnu s ostatními, jejich vzájemná vyváženost vede k vytvoření optimálních podmínek potřebných pro úspěšné vedení vševojskového boje. Z těchto důvodů by bylo naprosto nesprávné některý z principů podceňovat.

Všechny závisí na politickém uvědomění a politických a odborných schopnostech velitelského sboru, na organizátorské práci velitelů a štábů, na jejich psychické pevnosti, fyzické připravenosti a v neposlední řadě na jejich odpovědnosti za splnění úkolů.

VELENÍ VOJSKŮM

Jedním ze **základních principů vedení soudobého vševojskového boje** je pevné a nepřetržitě velení vojskům. Jen takové, s vytrvalostí při dosahování stanovených cílů, plnění přijatých rozhodnutí i uložených úkolů umožňuje nejefektivněji využívat možností vojsk při plnění bojových úkolů.

Velení vojskům je cílevědomá činnost velitelů, štábů, politických orgánů, náčelníků druhů vojsk a služeb, zaměřená na udržení stálé bojové pohotovosti útvarů a jednotek a na jejich řízení při plnění stanovených bojových úkolů.

Velení vojskům zahrnuje:

- nepřetržitě získávání, shromažďování, studium a hodnocení údajů o situaci,
- přijetí rozhodnutí,
- stanovení úkolů podřízeným,
- plánování boje,
- organizování a udržování součinnosti,
- organizování a plnění opatření ke zvýšení (udržení) bojové pohotovosti vojsk a zabezpečení jejich bojeschopnosti,
- politickou práci, bojové, speciální technické a týlové zabezpečení,
- organizaci systému velení,
- přímé řízení přípravy útvarů a jednotek k boji, stálou kontrolu plnění uložených úkolů a poskytování pomoci útvarům a jednotkám.

Základem velení je rozhodnutí velitele.

Velení vojskům musí zabezpečovat efektivní využívání bojových možností útvarů (jednotek) a úspěšné splnění úkolů ve stanovených lhůtách a za jakékoli situace.

Velení útvarům a jednotkám je založeno na těchto základních principech:

- nedílné velitelské pravomoci,
- centralizovaném velení, které poskytuje podřízeným možnost iniciativy při volbě způsobů plnění uložených úkolů,
- schopnosti dovedně hodnotit situaci, vyvozovat správné závěry a předvídat průběh událostí,
- znalosti podřízených, jejich morálních a bojových kvalit, umění opírat se o podřízené velitele,
- vysoké organizovanosti, operativnosti a tvořivosti v práci velitele a štábu,
- pevnosti a vytrvalosti při uvádění přijatých rozhodnutí a plánů do života,
- osobní odpovědnosti velitelů (náčelníků) za přijatá rozhodnutí, za použití podřízených útvarů (jednotek) a výsledky splnění uložených úkolů.

Velení vojskům musí být pevné, nepřetržitě, operativní a utajené.

Pro jeho uskutečňování se organizuje systém velení, který zahrnuje orgány velení, místa velení, spojovací soustavu a prostředky automatizace velení vojskům. **Systém velení** se musí vyznačovat vysokou bojovou pohotovostí a musí zabezpečovat možnost jak centralizovaného, tak decentralizovaného velení vojskům.

Práce velitelů a štábů při organizování boje závisí na konkrétní situaci, obdrženém úkolu a časových možnostech. Může se uskutečňovat **metodou souběžné** nebo **postupné** organizace boje, někdy **kombinací obou**.

Metoda souběžné organizace boje je základní metodou. Používá se při nedostatku času na přípravu boje. Organizace boje se zahajuje na nižších velitelských stupních ihned po vydání zámyslu boje nadřízeným velitelem (náčelníkem) a uskutečňuje se souběžně na základě jím vydaných předběžných bojových nařízení.

Jak vypadá **postup práce velitele** divize (pluku) při uplatňování této metody organizace boje.

Podmínkou k zahájení organizace boje je předběžné bojové nařízení nadřízeného velitele, po němž následuje:

- ujasnění úkolu,
- určení opatření, které je nutné ihned uskutečnit pro rychlou přípravu útvarů (jednotek) k plnění bojového úkolu,
- zpracování nebo schválení časového rozpočtu,
- vydání pokynů náčelníkovi štábu k orientaci zástupců velitele, náčelníků druhů vojsk a služeb a velitelů útvarů (jednotek) o nastávající činnosti, o organizaci průzkumu, době a způsobu práce v terénu a k přípravě podkladů nutných k rozhodnutí,
- zhodnocení situace,
- stanovení zámyslu boje a jeho předložení nadřízenému veliteli (náčelníkovi) ke schválení,
- seznámení zástupců a náčelníků druhů vojsk a služeb se zámyslem boje,
- vydání předběžných bojových nařízení útvarům (jednotkám).

Tím jsou vytvořeny optimální podmínky pro zahájení organizace boje u podřízených jednotek, zbraní a bojové techniky k nastávající činnosti.

Teprve po obdržení bojového rozkazu nebo bojového nařízení dokončí velitel organizaci boje splněním těchto opatření:

- dokončí své rozhodnutí na mapě,
- vydá bojový rozkaz,
- vydá pokyny k organizaci všestranného zabezpečení boje, k velení, politické práci a ke kontrole připravenosti útvarů (jednotek) k plnění bojového úkolu.

Po splnění těchto úkolů odjíždí velitel do terénu, kde uskuteční rekonoskaci, upřesňuje své rozhodnutí a úkoly útvarům (jednotkám) a organizuje součinnost. Při krajním nedostatku času může organizaci boje provádět na mapě nebo na plastickém stole. I v takovém případě však musí velitel divize (pluku) vždy hledat možnosti, aby rozhodnutí, úkoly útvarům (jednotkám) včetně organizace součinnosti upřesnil v terénu.

V případě, že je na organizaci boje dostatek času, používá se **metoda postupné organizace boje**. Ta se zahajuje na základě bojového rozkazu nebo bojového nařízení nadřízeného velitele (náčelníka). Při této metodě se boj organizuje

postupně na divizi, po jejím ukončení vydáním bojového rozkazu na stupni pluk a stejným způsobem postupně na dalších přidřizených stupních.

V tomto případě velitel divize (pluku) po obdržení bojového rozkazu nebo bojového nařízení

- ujasní si úkol,
- určí opatření, která je nutné ihned vykonat pro rychlou přípravu útvarů (jednotek) k plnění bojového úkolu,
- zpracuje nebo schválí časový rozpočet,
- vydá náčelníkovi štábu pokyny k orientaci zástupců velitele, náčelníků druhů vojsk a služeb a velitelů útvarů (jednotek) o nastávající činnosti, o organizaci průzkumu, době a způsobu práce v terénu a k přípravě podkladů nutných pro rozhodnutí,
- zhodnotí situaci,
- rozhoduje se podle mapy a rozhodnutí předloží nadřazenému veliteli (náčelníkovi).

Po jeho schválení vydá bojový rozkaz a pokyny k organizaci všestranného zabezpečení boje, velení, politické práce a ke kontrole připravenosti útvarů (jednotek) k plnění bojového úkolu. Potom odjíždí do terénu k vykonání rekonoskace, upřesnění rozhodnutí a úkolů útvarům (jednotkám) a organizuje součinnost.

Tyto metody organizace boje a posloupnost jejich plnění není správné brát jako dogma, vždy bude záležet na konkrétní situaci a době, která je k dispozici. Není možné pominout ani úroveň připravenosti a stupeň sladění velitele a jeho štábu.

Ve všech případech, nezávisle na použité metodě organizace boje, musí velitel a štáb pracovat tak, aby byla organizace boje ukončena včas a maximum času přitom zůstalo útvarům a jednotkám na přípravu k plnění uložených úkolů. Tato skutečnost musí být brána jako jeden z rozhodujících ukazatelů při posuzování procesu organizace boje na všech stupních velení.

Složitost soudobého boje, který si dnes nelze představit bez společného působení různých druhů vojsk, palebných a jiných prostředků, vyžaduje nepřetržitě a k jednotnému cíli vedoucí sladění úsilí všech sil a prostředků k dosažení úspěchu. Stále tudíž stoupá význam organizování a udržování součinnosti.

Otázky součinnosti jsme sledovali v průběhu spojeneckého cvičení Štít-84 i dalších vševojskových taktických cvičení. Zjištěné poznatky můžeme shrnout do dvou problémů. První je v často přetrvávající formálnosti řešení otázek součinnosti, projevující se v pouhém opakování již vydaných úkolů, málo účinném spojování manévru palbou a jednotkami, v nedostatečném využívání výsledků palebného ničení motostřeleckými a tankovými jednotkami apod.

Druhý je možné charakterizovat stručně tak, že pro řadu velitelů a příslušníků štábů je pojem součinnost jednorázovou činností, která se uskutečňuje před zahájením boje s tím zúženým pohledem, že podle tohoto „scénáře“ se bude vyvíjet situace na bojišti. Takový názor je nejen mylný, ale doslova nebezpečný. Jsem přesvědčen, že naopak v soudobém boji, který se bude projevovat mimo jiné např. prudkými změnami situace a nesmírnou dynamičností, musí být součinnost od zahájení boje nepřetržitě operativně upřesňována, v průběhu boje budou vznikat k řešení nové součinnostní otázky, a to tak závažné, že jejich okamžité a rozhodné řešení bude často rozhodovat o výsledku boje a splnění stanovených úkolů. Bude k tomu docházet i tehdy, kdy při organi-

zování součinnosti před zahájením boje budou brány v úvahu různé možnosti předpokládaného vývoje boje.

Považuji za nutné zvýraznit **hlavní zásady organizace součinnosti** stanovené Bojovým řádem:

- hlavní otázky součinnosti určuje velitel ve svém rozhodnutí a ukládá je podřízeným při vydávání úkolů,
- součinnost se organizuje zpravidla v terénu na viditelnou vzdálenost, na plastickém stole nebo na mapě vždy do celé hloubky bojového úkolu,
- při organizaci součinnosti se postupně řeší způsoby použití sil a prostředků počínaje vševojskovými útvary (jednotkami), v jejichž prospěch se součinnost organizuje, a rozehrávají se předpokládané základní taktické situace,
- v průběhu organizace součinnosti se musí velitel přesvědčit, zda podřízení správně pochopili uložené úkoly a způsoby jejich plnění,
- velitel určuje jednotný systém varovných signálů, signálů pro vzájemné rozpoznávání a udávání cílů,
- součinnost se uskutečňuje **nepřetržitě** v celém průběhu boje a při narušení se ihned obnovuje, v průběhu boje se upřesňuje a při náhlých změnách situace se organizuje nově,
- otázky součinnosti podrobně zpracovává štáb divize (pluku) při přípravě boje a uvádí je v **plánové tabulce součinnosti**, v plánech bojového použití druhů vojsk a v plánech zabezpečení boje,
- vykonavatelům se předávají při stanovení úkolů a organizace součinnosti.

Bojový řád stanoví dvě metody organizace součinnosti — **metodu pokynů velitele divize (pluku), nebo metodu odpovědí podřízených na dotazy velitele.**

Volba metody organizace součinnosti bude závislá na schopnostech a zkušenostech velitele, úrovni připravenosti a sladění štábu. Značnou úlohu při volbě metody organizace součinnosti však bude mít faktor času. Bude-li času dostatek, bude součinnost organizována zpravidla metodou pokynů. Je však třeba podotknout, že tato metoda je na druhé straně nesmírně náročná a vyžaduje od velitele bezpodmínečnou znalost a přehled o situaci, znalosti o možnostech druhů vojsk a jejich využití, dostatek zkušeností, schopnost rychlého rozhodování apod.

V každém případě při použití obou metod je velitel při organizaci součinnosti povinen:

- sladit úsilí vojsk ve prospěch útvarů (jednotek), které plní úkol na směru hlavního úderu (soustředění hlavního úsilí),
- dosáhnout, aby všichni velitelé jednotně pochopili cíl boje, bojový úkol a způsob jeho splnění,
- podle charakteru možné činnosti nepřítele určit a sladit varianty činnosti útvarů (jednotek),
- určit varovné signály, signály pro velení a součinnosti.

V článku jsem se snažil shrnout některé ze zásad velení vojskům na stupni divize, pluk. Touto problematikou se musíme soustavně zabývat, protože úspěšné velení vojskům bude jednou z podmínek k dosažení vítězství v soudobém boji. Nemluvě o tom, že se v současné době začneme vážně zabývat i problematikou automatizace na taktickém stupni objasňováním připravovaného polního automatizovaného systému velení PASUV.

PŘÍPRAVA A VEDENÍ ÚTOKU

Hlavním rysem útoku je jeho vysoké tempo a **prudké** rozvíjení činnosti divízi prvního sledu, výsadek a operačních manévrovacích skupin v těsné součinnosti se všemi druhy vojsk do velké hloubky. **Cílem útoku** i nadále zůstává rozdrčení nepřítele a ovládnutí důležitých prostorů, čar nebo objektů. Jedině útokem dosáhneme vítězství nad nepřítelem, proto je útok **hlavní druh boje**.

Útok spočívá v:

- **ničení nepřítele** všemi dostupnými prostředky, tj. za použití JZ především jadernými údery zasazovanými **současně** do celé hloubky rozmístění nepřítele a za použití pouze konvenčních zbraní jeho **postupným** palebným ničením,
- **rozhodné zteči**, která je zahajována dosažením čáry přechodu ke zteči a končí zmocněním se obranné čáry brigádních záloh, tj. prakticky do hloubky 8—10 i více km,
- **rázném postupu** vojsk do hloubky obrany nepřátelského uskupení,
- **ničení nebo zajmání** nepřátelské živé síly,
- **zmocňování se** zbraní, vojenské techniky a různých nepřátelských objektů, jakož i určených prostorů (čar).

Podle situace a stanovených úkolů mohou vojska útočit na:

- bránícího se nepřítele; tento druh útoku patří k nejsložitějším a nejnáročnějším na organizaci a přípravu,
- útočícího nepřítele, kdy hovoříme o střetném boji,
- odcházejícího nepřítele, tj. pronásledování.

Útok na bránícího se nepřítele vedeme buď **po přesunu z hloubky** (u praporu a roty **z chodu**) nebo **z přímého dotyku**. První způsob je hlavním zejména za používání jaderných zbraní.

Zahajujeme jej zpravidla **průlomem** nepřátelské obrany, který spočívá v jejím rozvrácení údery všech druhů zbraní a rozhodnou ztečí tankových a motostřeleckých pluků a praporů na úzkém úseku, ve vytvoření trhliny v obraně a v jejím dalším rozšíření do stran a do hloubky. Vedeme jej s plným vypětím sil, nepřetržitě ve dne i v noci, za jakéhokoli počasí, v těsné součinnosti útvarů a jednotek všech druhů vojsk a speciálních vojsk.

Zteč spočívá v rychlém a nepřetržitém postupu tankových a motostřeleckých jednotek v jednotné obrněné nebo kombinované sestavě spojeném s intenzivní palbou tanků a bojových vozidel pěchoty (OT), a podle stupně přiblížení k nepříteli i jiných druhů zbraní, s cílem rozdrtit nepřítele. Tankové jednotky v obou případech útočí v bojové linii. Motostřelecké jednotky podle dosaženého stupně palebného ničení nepřítele buď na BVP (OT) **bez sesednutí** (při zteči v jednotné obrněné sestavě, kdy je nepřítel spolehlivě ničen) **nebo pěšky**, těsně za tanky (při zteči v kombinované sestavě, především při nedostatečném množství palebných prostředků).

Útok na bránícího se nepřítele **po přesunu z hloubky** (z chodu) zabezpečuje do značné míry utajení přípravy boje, překvapivou činnost vojsk a relativně menší zranitelnost zbraní hromadného ničení. Umožňuje snížit rozsah ženijních prací při přípravě útoku. Na druhé straně však vyžaduje zvlášť pečlivou a přesnou organizaci součinnosti, spolehlivé ničení nepřítele, včasné přiblížení vojsk a jejich současnou zteč.

Na začátku války mohou určené divize přecházet do útoku po přesunu z výchozích prostorů, které zaujímají v blízkosti státní hranice. Je nutné však předpokládat i přechod do útoku z míst stálých posádek pluků nebo z prostorů soustředění po bojovém poplachu.

V průběhu operace a boje používáme tohoto způsobu zahájení útoku zpravidla k průlomům předem připravené a ženijně vybudované obrany nepřítele **obvykle z výchozího prostoru**. Ten musí umožňovat rozptýlené a skryté rozmístění útvarů a jednotek, výhodné podmínky pro organizaci OPZHN, možnost rychlého shromáždění pluků (praporů) a jejich rychlé vyvedení na směry útoku, maskování vojsk a musí mít příznivé hygienicko-epidemiologické podmínky.

Určuje se ve vzdálenosti **20—40 km** od předního okraje nepřátelské obrany, aby vojska byla mimo dosah pozemních prostředků radiolokačního průzkumu a účinné palby dělostřelectva nepřítele. K jeho oklamání je možné výchozí prostor volit poněkud stranou od směru připravovaného útoku. Vojska rozmístěná ve výchozím prostoru musí být v pohotovosti k odrazení úderů nepřátelských uskupení, která do tohoto prostoru pronikla.

K organizovanému přesunu, rozvinování a současnému přechodu ke zteči určujeme:

- **pochodové osy** — divizi obvykle 3 i více, plukům prvního sledu 1—2, praporu a rotě 1 osu přesunu;

- **výchozí čáru (místo)** — v takové vzdálenosti od výchozího prostoru, aby po jejím dosažení měly jednotky pluku potřebné vzdálenosti a pochodovou rychlost. Obvykle ji určujeme tak, aby odpovídala délce pochodového proudu zesíleného praporu od výchozího prostoru;

- **čáru rozvinování** do praporečních proudů ve vzdálenosti 12—15 km, do rotních proudů 4—6 km a do četových proudů 2—3 km od předního okraje obrany nepřítele;

- **čáru přechodu ke zteči** ve vzdálenosti do 600 m od předního okraje nepřátelské obrany, popř. i ve větší vzdálenosti. Musí umožňovat motostřeleckým a tankovým jednotkám skryté přiblížení, vedení účinné palby hlavních druhů zbraní a zteč v určeném čase „Č“ maximální rychlostí a bez zastávky;

- **čáru sesednutí** motostřeleckým praporům a rotám při útoku pěšky (v kombinované bojové sestavě) co nejbliže k přednímu okraji nepřátelské obrany,

obvykle v místech krytých před palbou kulometů a střelbou z ručních protitankových prostředků;

— **čáru bezpečnostní vzdálenosti** v případě, že jaderné údery vedeme na opěrné body na předním okraji nepřátelské obrany.

Vzdálenost těchto čar je závislá na situaci a terénu a může být i jiná, než je v předpise uvedeno. Zkušenosti ze cvičení a propočty potvrzují, že manévrové možnosti našich divízi dovolují přiblížení praporů prvního sledu z výchozího prostoru na čáru přechodu ke zteči za 1,5–2 hodiny.

Útok na bránícího se nepřítele **z přímého dotyku** vedou vojska v bojové sestavě, kterou zaujmou po nezbytném přeskupení nebo za příznivých podmínek po přesunu z hloubky se současným vystřídáním těch vojsk, která byla dosud v obraně v přímém dotyku s nepřítelem.

Tohoto způsobu zahájení útoku používáme v případech, když jsou vojska již v přímém dotyku s nepřítelem (především v obraně) nebo když terénní podmínky neumožňují rychlé přiblížení a rozvinutí vojsk po přesunu z hloubky, např. v zimě, horském a zalesněném terénu apod.

Příprava útoku z přímého dotyku s nepřítelem umožňuje organizovat boj na všech stupních **přímo v terénu a dosáhnout současné zteče**. Na druhé straně jsou delší časová období v dosahu taktických prostředků jaderného a chemického napadení, dělostřelectva a dalších prostředků ničení nepřítele. Proto mohou mít značné ztráty ještě do zahájení útoku.

Při útoku z přímého dotyku s nepřítelem určujeme divizi, pluku a praporu **výchozí prostor**, který je ohraničen vpředu čarou dotyku, rozhraním s pravým a levým sousedem a vzadu týlovým prostorem. Musí umožňovat skryté rozmístění vojsk, co nejmenší zranitelnost údery všech nepřátelských zbraní a vhodné podmínky pro přechod do útoku. Výchozí prostor ženijně upravujeme se zřetelem k učlenění bojové sestavy. Jeho přípravu uskutečňujeme převážně v noci a vybudované objekty pečlivě maskujeme.

Ve výchozím prostoru zaujímají prvosledové roty **východiště k útoku**; za nimi ve vzdálenosti 1,5 až 2 km se rozmísťují zpravidla v předbojové sestavě roty druhého sledu (zálohy) praporu. Prapory druhého sledu rozmísťujeme ve výchozích prostorech v pochodových proudcích a tankové prapory (msp prvního sledu) zaujímají vyčkávací postavení (uspořádané podle jejich předurčení pro útok) ve vzdálenosti 6–8 km od předního okraje nepřátelské obrany.

V případě, že výchozí prostor zaujímá divize přesunovaná z hloubky (spolu s vystřídáním vojsk v obraně), pak **tankové pluky** zaujímají vyčkávací prostor, a to pluk určený do prvního sledu (což lze pokládat za výjimku) ve vzdálenosti 12–15 km a tankový pluk druhého sledu 15–20 km od předního okraje nepřátelské obrany.

Vojska přeskupujeme k **vytvoření převahy sil a prostředků** na směru hlavního úderu tak, aby jednotky zaujaly stanovené výchozí prostory k útoku. Tanky rozmístěné v opěrných bodech na předním okraji se nepřeskupují a využíváme je k přímé střelbě v období palebné přípravy zteče. Přesun na čáru přechodu ke zteči zahajují současně s přechodem tanků, které jsou přesunovány z hloubky přes jejich palebná postavení. Motostřelecké jednotky prvního sledu přecházejí do útoku současně s přechodem tanků jejich bojovou sestavou.

Vystřídání musí být jednoduché, skryté, rychlé a maximálně utajené. Základní podmínkou je, aby bylo připravené velmi pečlivě a detailně, odpovědně byly propočteny všechny potřebné časové údaje a přijata odpovídající opatření k případnému odražení útoku nepřítele během střídání. Předcházející režim

života v obraně nesmí být narušen. Příprava k vystřídání může probíhat i ve dne.

Jednotlivé prvky bojové sestavy divize, pluku (praporu), místa velení a prvky bojového zabezpečení rozmísťujeme ve výchozích prostorech podle funkčního předurčení.

Bojový úkol je stručně, výstižně a velmi konkrétně formulovaný cíl, který má divize (pluk, prapor, rota) dosáhnout v nastávajícím boji v určeném prostoru v příštích 24 hodinách (v určeném čase). Určuje jej nejbližší nadřízený v souladu se svým zámyslem podle složení a situace nepřátelského uskupení, učlenění a stupně vybudování jeho obrany, stavu a bojových možností podřízeného stupně, terénu a jiných podmínek. Podstatné **rozdíly z hlediska obsahu** bojového úkolu mohou být při jeho stanovení na počátku, v průběhu nebo závěru armádní útočné operace.

Jeho obsah musí vyjadřovat úkol divize na směr hlavního úderu armády, na dalším směru, při krytí boků úderného uskupení, při obklíčování nepřítele apod.

Hloubka bojového úkolu divize vzhledem k možnému tempu útoku je obvykle do 50 km za den. Ve složitých podmínkách boje a terénu však dosahuje jen 30—35 km a naopak při útoku proti slabému nepříteli ve výhodném terénu může dosáhnout až 80 km za den.

Šířka útočného pásma a úseku průlomu je podmíněna řadou faktorů, především však vytvořením a uplatněním potřebné převahy v silách a prostředcích nad bránícím se nepřítelem. K dosažení dvojnásobné až trojnásobné převahy musíme vytvořit **hustotu 0,5—0,8 mspr a 15—30 tanků** na 1 km fronty, přičemž v úseku průlomu je zapotřebí získat **drtivou převahu** sil a prostředků, tj. v rozmezí 110 až 150 děl a raketometů, 15—20 děl pro přímou střelbu a 20—30 tanků na jeden km úseku průlomu.

Z těchto požadavků vyplývají i **normy stanovené bojovými řády** — viz tabulku.

Bojový úkol, na základě zkušeností z Velké vlastenecké války, **členíme na dílčí části**, což umožňuje přesněji určit posloupnost ničení nepřítele, cílevědoměji využívat vlastní síly a prostředky, lépe organizovat součinnost i velení vojskům a kontrolovat plnění dílčích úkolů. Splněním každé části dosáhneme zničení určitého uskupení bránícího se nepřítele, a tím i snížení celkové odolnosti jeho obrany. Každá dílčí část bojového úkolu je zpravidla plněna v jednom uspořádání bojové sestavy. Možné členění úkolu divize, pluku, praporu a roty — viz **obr.**

Bojová sestava je funkční a prostorové uspořádání organických i přidělených sil a prostředků (divize, pluku, praporu) rozvinutých k vedení boje. Její vytvoření patří k nejdůležitějším úkolům velitelů. Musí zabezpečovat rozhodné ničení nepřítele do celé hloubky bojového úkolu, rychlé využití výsledků jaderného a palebného ničení nepřítele a nepřetržitě narůstání úderů v průběhu boje. Musí umožňovat vést údery čelně, z křidel, z týlu i ze vzduchu, což se pak projevuje jako jediný mohutný úder ze všech směrů. Tímto způsobem je nepřítel neustále poután, jeho úsilí je rozdělováno a ztrácí tak možnost manévru jak do šířky, tak i do hloubky.

Bojová sestava za útoku může být učleněna **do jednoho sledu**, kdy je nutné určit silnou vševojskovou zálohu (u praporu v síle nejméně čtyř; bojová sestava roty se skládá jen z jednoho sledu) nebo **do dvou sledů**. Při průlomu opevněného prostoru, při útoku na velké město a v terénu, kde je nedostatek vhod-

ných směrů pro útok, můžeme bojovou sestavu divize a pluku členit i do **tří sledů**.

Bojová sestava ve dvou sledech zabezpečuje dostatečné narůstání síly úderu v průběhu útoku. Vytváříme ji především tehdy, když je nepřátelská obrana členěna do značné hloubky se silnými druhými sledy nebo zálohami.

Bojová sestava v jednom sledu zabezpečuje rozhodný počáteční úder a lze ji použít, je-li nepřátelská obrana mělká nebo spěšně zaujatá.

Bojová sestava musí vždy **odpovídat úkolu a zámyslu boje**.

Místo motostřelecké (tankové) divize v operační sestavě armády je stanoveno rozhodnutím velitele armády. Mohou působit v prvním nebo druhém sledu armády, popř. odtrženy od hlavních sil jako operační manévrovací skupina. Rovněž mohou být použity ve vševojskové záloze frontu nebo jako OMS.

Tanková divize se používá zpravidla na směr hlavního úderu k rozdrncení hlavního nepřátelského uskupení a k rozvíjení útoku do hloubky. Divize, které působí na směr hlavního úderu armády, plní v součinnosti s dalšími druhy vojsk **hlavní úkoly ke splnění cílů** armádní útočné operace. Proto jim přidělujeme větší počet jaderných nábojů, letounových vzletů a jiných prostředků ničení a rovněž více prostředků k zabezpečení boje.

Tankový pluk a motostřelecký pluk (msd) vyzbrojený BVP používáme obvykle v prvním sledu na směr hlavního úderu nebo ve druhém sledu divize. Motostřelecký pluk vyzbrojený OT využíváme zpravidla v prvním sledu. Kromě toho může plnit i úkoly jako předsunutý nebo přepadový odřad.

Tankový prapor (msp) při průlomu nepřátelské obrany obvykle přidělujeme motostřeleckým praporům prvního sledu. Při rozvíjení útoku v hloubce může vést boj i samostatně. Motostřelecký i tankový prapor mohou působit jako předsunutý, přepadový, speciální a průzkumný odřad. **Motostřelecký prapor** ještě jako taktický vzdušný výsadek, obcházecký odřad a v boji ve městě jako úderný odřad.

Jaderné ničení nepřítele za útoku spočívá v zasazení prvního a následujících jaderných úderů. Zatímco prvního jaderného úderu se raketový útvar divize zúčastňuje podle plánu nadřízeného velitele jedním až dvěma odpálenými taktických raket, pak následující skupinové a jednotlivé jaderné údery v průběhu boje vede podle rozhodnutí velitele divize.

V tomto případě jsou **hlavními objekty** jaderného ničení taktické jaderné prostředky, prostory uložení a sestavování jaderné munice, vojska bránící první a druhé postavení, bližší operační zálohy, místa velení, vojskové letectvo na předsunutých letištích, objekty PVO a další důležité cíle.

Články v Bojovém řádu, které pojednávají o palebném ničení, vycházejí z toho, že palba získala nové vlastnosti a stala se spolu s jadernými zbraněmi základním prostředkem zničení nepřítele. Vystupuje jako hlavní faktor získání iniciativy a vnucení naší vůle nepříteli. Operace a boj nabývá tak ostře vyhraněný palebný manévr.

Proto vzniká nový termín „**palebné ničení nepřítele**“, který má komplexní charakter, neboť se v něm zúčastňují (současně i postupně) společně různé druhy palebných prostředků, včetně prostředků minování na dálku a zápalných prostředků. Sladujeme je s cílem vytvořit nezbytné podmínky pro činnost vševojskových divizí, pluků a praporů k dokončení zničení nepřítele.

Vševojskový velitel proto musí hluboce znát, pochopit a umět organizovat palebné ničení. Základem jeho organizace je ta část zámyslu boje, ve které je

velitel povinen stanovit posloupnost a způsoby ničení nepřítele (jakého nepřítele, jakým způsobem a v jakém pořadí ničení) a zejména požadovaný stupeň palebného ničení nepřítele. Tento stupeň je dán poměrem počtu nepřátelských objektů spolehlivě ničených všemi palebnými prostředky k celkovému počtu těchto objektů. Za **středně operační taktickou jednotku** stupně palebného ničení nepřítele považujeme zničení 60 % a současně umlčení 20 % jeho hlavních objektů, přičemž stupeň zničení každého objektu musí být podle jeho důležitosti od 40 do 90 %. Tyto úkoly plní především raketové vojsko konvenčními prostředky, letectvo, dělostřelectvo a bojové vrtulníky. Objekty, které nejsou zahrnuty do palebného ničení, ničí útočící tankové a motostřelecké jednotky. Stupeň ničení nepřítele nebude vždy stejný, protože je závislý především na poměru sil a možnostech divize (pluku). Střední hodnoty ničení nepřítele dosáhne divize (pluk) jen tehdy, bude-li její bojový potenciál umožňovat získání dvojnásobné až trojnásobné převahy sil a prostředků v útočném pásmu, pětinásobné až šestinásobné převahy v úseku průlomu. Počet dělostřeleckých hlavních na 1 km úseku průlomu je 110—150 kusů a dalších známých ukazatelů.

Plánování jaderného a palebného ničení za útoku musí být jednotné, přičemž nejpodrobněji plánujeme v úseku průlomu, při prolamování nepřátelské obrany a rozvíjení úspěchu v hloubce. Nejdříve plánujeme ničení nejdůležitějších objektů jadernými zbraněmi, dále ničení a umlčování dalších objektů údery raketového vojska a letectva za použití raket a pum s konvenční náplní a palbou dělostřelectva, přičemž palbu dělostřelectva a údery letectva plánujeme i na objekty vybrané pro údery jadernými zbraněmi. Ke splnění tohoto úkolu vytváříme u divize **skupinu pro plánování jaderného a palebného ničení**, kterou řídí náčelník štábu. Plánování se uskutečňuje centralizovaně v armádním měřítku. Při útoku divize na samostatném směru a také při rozvíjení útoku v operační hloubce palebné ničení nepřítele plánujeme a uskutečňujeme v plném rozsahu na stupni divize.

Palebné ničení nepřítele je vedeno **do celé hloubky bojového úkolu** divize. Jeho cílem je zničit nepřátelské prostředky jaderného a chemického napadení, hlavní nepřátelská uskupení a jeho zálohy, vybojovat a udržet palebnou převahu nad nepřítelem, narušit jeho systém velení, PVO a činnost týlu a vytvořit motostřeleckým a tankovým svazkům a útvarům příznivé podmínky pro úspěšné splnění bojového úkolu.

Palebné ničení nepřítele můžeme **plánovat a uskutečňovat** v několika obdobích. Varianty uspořádání (počet období, jejich obsah, trvání, způsob, metody vedení palby aj.) mohou být různé a závisí na konkrétní situaci.

Jako prvé období může být plánováno **palebné zabezpečení přesunu vojsk**, v jehož průběhu jsou ničeny především ty prostředky nepřítele, které mohou účinně působit proti přeskupujícím se vojskům, jakož i místa velení, prostředky PVO, průzkumu nepřítele atd. Účast palebných prostředků přesunujících se divize je omezena na raketový útvar a část DDS.

Palebná příprava zteče zahrnuje dělostřeleckou a leteckou přípravu. Provádí se před přechodem vojsk ke zteči do celé hloubky obrany nepřátelské divize, a na jednotlivé důležité objekty i do větší hloubky. Hlavní úsilí je soustředěno do úseku průlomu. Při útoku po přesunu z hloubky je zahajována nejpozději po dosažení čáry rozvinování do praporečních proudů a končí v době, kdy motostřelecké a tankové jednotky dosahují čáry přechodu ke zteči.

Dělostřelecká příprava zteče zahrnuje jeden nebo několik palebných přepadů dělostřelectva ze zakrytých palebných postavení spolu s palbou děl, tanků a

PTRŠ určených pro přímou střelbu, s údery raket s konvenční náplní a s údery letectva.

Palebná podpora zteče zahrnuje dělostřeleckou a leteckou podporu a trvá po celou dobu zteče. Hlavní úsilí je soustředěno na zničení nepřítele v prvním postavení.

Metoda dělostřelecké podpory je různorodá. K nejúčinnější patří pohyblivé palebné pásmo. Tato metoda je však velmi náročná na zabezpečení municí, a proto končí zpravidla po ovládnutí prvního postavení nepřátelské obrany. Lze však použít i palebného valu (jednoduchého nebo dvojitého), soustředění palby, palby na jednotlivé cíle a jejich kombinace. Jsou při ní ničeny nově zjišťované taktické prostředky jaderného napadení, dělostřelectvo, místa velení, zálohy a další důležité cíle.

Letecká podpora je obvykle uskutečňována současnými i postupnými údery letectva na plánované a nově zjištěné cíle (taktické prostředky jaderného napadení, dělostřelectvo, opěrné body a uzly obrany, taktické a bližší operační zálohy).

Palebný doprovod vojsk útočících v hloubce nepřátelské obrany zahrnuje opět dělostřelecký a letecký doprovod. Navazuje na palebnou podporu zteče a vede se do celé hloubky bojového úkolu divize především na vojska prvního sledu nepřítele, na jeho zálohy a další objekty i cíle, které kladou odpor útočícím vojskům. Dělostřelectvo musí přitom zabezpečit i zasazení druhého sledu i jeho boj, činnost divize a pluků při násilném přechodu vodní překážky, při ničení nepřítele bránícího se na mezilehlých čarách. Přehrazuje mezery a boky vlastních vojsk, podílí se na upevnění ovládnutých čar, na odrážení nepřátelských protiztečí a brání nepříteli v manévru.

Letecký doprovod se uskutečňuje především na výzvu, jeho úsilí se soustřeďuje na směr hlavního úderu.

Při použití **pouze konvenčních prostředků** útočí vojska za nepřetržitě a mohutné palebné podpory všech prostředků, přičemž hlavní úsilí soustřeďují na směr hlavního úderu. Nepřátelská uskupení ze zaujatých postavení útvary nevytlačují, nýbrž je rozdělují a ničí po částech rozhodným útokem do stran a do hloubky. Dosažený úspěch rozvíjejí stupňováním úsilí zasazením druhého sledu (VŠZ, zálohy) do boje, vysazením taktických vzdušných výsadků a vysláním přepadových odřadů. Trvalou pozornost je nutné věnovat zabezpečení boků útočících vojsk. Na ohrožených směrech vedeme aktivní průzkum, připravujeme údery letectva, bojových vrtulníků, dělostřelecké palby a minování na dálku. Dále na tyto směry připravujeme manévry protitankové zálohy a pohyblivého odřadu zatarasovacího.

Během prolamování obrany jen s použitím konvenčních prostředků může nepřítel, ve snaze zabránit našim vojskům v rozvíjení útoku, přejít na použití jaderných zbraní. (Samozřejmě, že tento přechod nelze spojit s úspěchem jedné divize.) Proto velitel divize (pluku) musí udržovat vojska v nepřetržitě pohotovosti k vedení boje s používáním jaderných zbraní.

Při použití jaderných zbraní budou prvosledové rotý a prapory útočit především **v předbojových sestavách**, využívat výsledků vlastních jaderných úderů a trhlín vzniklých v bojové sestavě a rozhodně pronikat na stanovených směrech. Tím si vytvoří podmínky (v součinnosti s vyslanými předsunutými odřady a předvoji) k co nejrychlejšímu zmocnění se palebných postavení dělostřelectva, prostorů rozmístění taktických prostředků jaderného napadení, dů-

ležitých čar (prostorů) v hloubce nepřátelské obrany a k dovršení porážky nepřítele.

Další rozvoj prostředků ozbrojeného zápasu, jako např. rozsáhlé používání moderních konvenčních zbraňových systémů, pozemní i letecké bojové techniky třetí generace, ukazuje, že rozdíly mezi vedením boje s jadernými zbraněmi a jen s konvenčními zbraněmi se stále zmenšují.

Úspěšný průlom obrany a rozhodné rozvíjení útoku do hloubky obrany nepřítele nelze uskutečnit bez **účinného boje s nepřátelskými zálohami**. Boj s nimi začíná v době, kdy byly zjištěny a končí jejich zničením. Pro útočící vojska je mnohem výhodnější ničit zálohy dříve, než je nepřítel zasadí do boje. Ničit brigádní a divizní zálohy již v prostorech jejich rozmístění bude úkolem velitele divize.

Nepřátelské zálohy, které se **přesunují k vedení protizteče**, ničíme údery raketového útvaru, letectva, palbou dělostřelectva a minováním na dálku. Současně velitelé přijímají opatření k posílení vojsk na ohroženém směru a k předejití nepřítele v ovládnutí výhodné čáry, především k předsunutí části sil prvního sledu divize (pluku), PTZ a POZ. Kde to umožní situace, mohou být nepřátelské zálohy ničeny rozhodným střetným bojem. Ke zničení tanků a dalších obrněných cílů nepřítele, který vede protizteč, v rozsáhlé míře využijeme bojové vrtulníky.

Hlavní síly **pokračují v rozvíjení útoku** do hloubky obrany nebo ničí nepřítele, který vede protizteč, rozhodným útokem do jeho boku a týlu v součinnosti se silami a prostředky, jež odrážejí protizteč a ničí nepřítele z výhodné čáry.

Značný význam pro rozvíjení útoku má včasné zasazení druhých sledů (záloh), protože stupňují sílu úderu vojsk, která dosáhla největšího úspěchu, a zvyšují tempo útoku.

Druhý sled (VŠZ) divize přesunujeme zpravidla ve vzdálenosti 15–20 km a pluku 6–8 km za prapore prvního sledu; druhý sled (záloha) praporu se skrytě přemísťuje za rotami prvního sledu ve vzdálenosti 1,5–2 km. Možné čáry zasazení — viz **obr.**

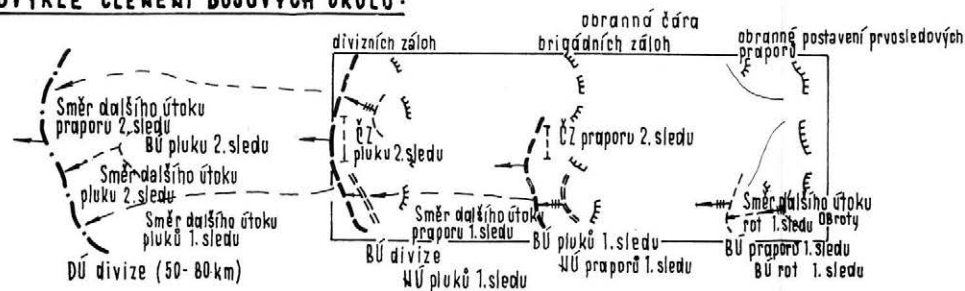
Druhý sled (VŠZ) se podle situace může zasadit do boje ještě před **splněním bližšího úkolu**, tj. k dokončení splnění tohoto úkolu, rozšíření úseku průlomu, převzetí úkolu za první sled, který ztratil bojeschopnost apod., nebo **po jeho splnění**, tj. především k narůstání úsilí a rozvíjení úspěchu prvního sledu zpravidla na směru hlavního úderu a spolu s ním ke splnění dalšího (následujícího) úkolu.

Úkol druhému sledu **upřesňujeme** a vševojskové záloze **určujeme** bezprostředně před zasazením do boje. Zasazuje se zpravidla do mezer mezi pluky (jednotky) prvního sledu nebo jejich boků. Zasazení je nutné pečlivě zorganizovat a všestranně zabezpečit. Na čáru zasazení se přesunuje maximální rychlostí v pochodové nebo předbojové sestavě. Postupně se rozvíjuje do bojové sestavy a za palebné podpory všech prostředků z chodu rázně útočí na nepřítele a plní stanovený úkol.

Po zasazení druhého sledu (VŠZ) do boje si velitel musí vytvořit (obnovit) novou zálohu.

Při rozvíjení útoku si může divize a pluk podle situace vyslat **předsunutý nebo přepadový odřad** a velitel divize i **vysadit taktický vzdušný výsadek**. Předsunutému a přepadovému odřadu příslušní velitelé určují posilové prostředky, bojový úkol, lhůty jeho splnění, směr činnosti, způsob podpory palbou dělo-

OBVÝKLÉ ČLENĚNÍ BOJOVÝCH ÚKOLŮ:

ČLENĚNÍ BOJOVÝCH ÚKOLŮ VE SLOŽITÝCH

PODMÍNKÁCH - průlom předem připravené obrany, opevněného prostoru, násilný přechod velké (široké) vodní překážky:

Tabulka

	Pásmo útoku	Úsek průlomu	Hloubka úkolu
Divize	10 – 20 km*)	až 4 km**)	30 – 80 km
Pluk	do 5 km*)	až 2 km**)	20 – 50 km
Prapor	útočí v šířce až 2 km	do 1 km	10 – 25 km

Poznámka:

*) V operační hloubce může být jen směr dalšího útoku.

**) Při používání JZ až do šířky útočného pásma.

střelectva a údery letectva. Přepadovému odřadu kromě toho určují dobu a místo spojení s hlavními silami po splnění bojového úkolu.

Činnost předsunutého odřadu je všeobecně známá, a proto se nebudu tímto problémem zabývat.

Přepadový odřad využívá dovedně odkrytých boků, mezer a slabých míst v nepřátelské obraně, nezavazuje se do zdoluhavých bojů a rychle proniká k určeným objektům v týlu nepřítele. Náhlým a smělým útokem z chodu, obvykle z několika směrů, je zneškodňuje nebo ničí. Přepadový odřad v síle pluku může ničit nebo zneškodňovat dva až tři objekty nepřítele, přepadový odřad v síle praporu jeden až dva objekty.

Taktický vzdušný výsadek se po vysazení rychle a utajeně přiblíží ke stanovené čáře, z chodu se rozvine do bojové sestavy, rázně a s překvapením útočí do boku nebo týlu nepřítele. V jiných případech může zaujmout a bránit výhodnou čáru, z níž palbou a aktivní činností způsobuje nepříteli ztráty, brání mu v organizovaném přesunu a zaujetí obrany na mezilehlé čáře.

Při rozvíjení útoku (a někdy i při zahájení útoku) budou vojska nucena násilně **překonávat různé vodní překážky**. Základní povinností velitele divize a pluku je organizovat **překonání vodní překážky z chodu**, tj. po přípravě násilného přechodu této překážky, **ještě před příchodem** k ní (při organizaci útoku), obvykle v takové sestavě, v jaké vojska útočí. Jestliže se násilný přechod z chodu nezdaří, pak Bojový řád uvádí dvě možnosti tohoto přechodu vodní překážky:

— z výchozího prostoru zaujatého vojsky divize, které se přechod nezdařil, **bezprostředně u vodní překážky**, nebo

— z výchozího prostoru zaujatého vojsky nové (druhosledové) divize ve vzdálenosti **20 až 40 km** od ní.

V obou případech může být přechod zahájen buď **po zkrácené přípravě**, která trvá orientačně u divize 6–8 hodin a u pluku 4–6 hodin, nebo **po všestranné přípravě**.

Rovněž tak **prapor** uskutečňuje násilný přechod vodních překážek zpravidla z chodu. Jestliže se však nezdaří, nebo vyžaduje-li to situace, provádí násilný přechod po rozvinutí hlavních sil pluku u vodní překážky po zkrácené přípravě. Prapor vykoná násilný přechod vodní překážky zpravidla v sestavě hlavních sil pluku. Jestliže působí jako předsunutý (přepadový) odřad nebo předvoj, pak samostatně.

Pokud nepřítel při rozvíjení útoku do hloubky vede organizovaný odpor, rozvineme potřebné jednotky (útvary) z chodu do bojové sestavy a po krátké palebné přípravě tyto vedou **ráznou zteč z chodu**, postoupí do hloubky obrany, rozdělí nepřítele a podle možností ho obklíčí a ničí po částech.

Jestliže se zteč z chodu **nezdaří**, prolamují vojska obranné čáry na úzkých úsecích **po krátkodobé přípravě**, tj. orientačně u pluku 4—6 hodin a divize 6—8 hodin.

K zabezpečení výhodných podmínek pro další rozvíjení útoku, zajištění boků nebo nebezpečných směrů, popř. ke splnění jiných úkolů, může prapor, pluk, divize obdržet úkol upevnit dosažené čáry (částí sil, popř. i všemi silami). Na těchto čarách pak přecházejí vojska **do obrany**, organizují palebný systém, zřizují zátarasy a zaujatá postavení ženijně upravují.

Články Bojového řádu, část 1—3, které pojednávají o útoku, patří k nejrozsáhlejším. Proto je velmi obtížné na několika stránkách popsat celou tuto problematiku podrobně a s dalším objasněním. Z tohoto důvodu jsem se zaměřil především na nejdůležitější otázky.

ZÁSADY STŘETNÉHO BOJE

Střetný boj je **druh útočného boje**, při kterém obě strany plní **útokem** stanovený úkol, který se navzájem prostorově přesahuje a časově shoduje. Jeho cílem je především v krátké době rozdrtit nepřítele a plně převzít iniciativu. Tím zabezpečit výhodné podmínky pro další činnost.

Střetný boj **končí**, jakmile jedna ze stran upustí od útočné činnosti a přejde do obrany nebo zahájí boj na zdrženou (odchod).

Divize i pluk mohou vést střetný boj **samostatně nebo společně** s dalšími divizemi či pluky. Divize (pluk působící jako před-sunutý odřad nebo na samostatném směru) zasazuje ve střetném boji úder hlavními silami zpravidla **do boku a týlu** hlavního uskupení a zároveň poutá části sil **čelně**.

Není však vyloučen ani **čelní úder**, zejména však, je-li nepřítel spolehlivě ničen jadernými zbraněmi, manévry do boku a týlu by byl obtížný či by se jím ztratilo příliš času. V každém případě musí být manévry jednoduché a musí zabezpečovat maximální zničení nepřítele jadernými a konvenčními zbraněmi, rozdělení jeho pochodové nebo bojové sestavy a její zničení po částech.

Ke střetnému boji může dojít za **nejhrůznější situace**. Všem těmto situacím je však společná **vyšší manévrovost** vedení boje. Nejčastěji bude ke střetnému boji docházet **za pochodu** obou stran, který předchází jejich zasazení do útoku, přičemž se **tento boj předvídá**.

Rovněž **po zahájení války** budou obě strany usilovat o maximální využití překvapení a o uchopení iniciativy a co nejrychleji proniknout na území nepřítele s cílem zmocnit se životně důležitých prostorů.

Za útoku na bránícího se nepřítele může dojít ke střetnému boji při odrážení protiztečí a protiúderů, při rozvíjení úspěchu, při střetnutí s nepřátelskými vojsky vyváděnými k přehrazení trhlín nebo k zaujetí výhodných čar, jakož i při manévrové činnosti v hloubce.

V obraně může ke střetnému boji docházet u pluků a divizí druhých sledů, které budou přisunovány k vedení protiztečí a protiúderů, k boji se vzdušnými výsady a aeromobilními vojsky nebo k zaujetí obrany na směru, kde nepřítel proniká.

Možnosti vzniku střetného boje jsou velmi široké. Avšak ať jsou jeho podmínky jakékoli, vždy se bude střetný boj vyznačovat určitými **společnými charakteristickými rysy**.

Především k nim patří **nedostatek času** na organizování boje, který je ostatně průvodním jevem i dalších druhů boje. V žádném případě však není tento nedostatek tak výrazný, jako je tomu ve střetném boji. Časové možnosti snižuje ta skutečnost, že obě strany jsou ve vstřícném pohybu, že se k sobě navzájem rychle přibližují.

Úporný boj o čas, snaha být rychlejší než nepřítel — nejen při přesunu, ale i v rozvíjení, manévru, palbě a úderu, **získat tak iniciativu**, kterou si dovedným vedením střetného boje udržet — je **nejdůležitějším** charakteristickým rysem tohoto boje.

Boj o zmocnění se a udržení iniciativy proniká celým obsahem střetného boje a určuje jeho výsledek. Jakmile jedna ze stran ztratí možnost vést zápas o zmocnění se a udržení iniciativy a ustoupí od zámyslu útočné činnosti, ztrácí střetný boj svou specifikou a přerůstá v jiný druh boje.

Bezprostřední spojitost s rychlým přiblížením stran mají takové rysy střetného boje, jako je **nedostatečně jasná situace a její prudké a časté změny**.

Jelikož každá ze stran usiluje o vedení úderu do boku uskupení nepřítele a částí sil ho poutá čelně, je nutné vidět, že činnost ve střetném boji probíhá **na široké frontě**. Protože tento boj se vede nejčastěji bez těsného styku se sousedy, jsou **vlastní boky odkryty**. Mezery a odkryté boky tak vytvářejí podmínky pro široký manévry silami a prostředky v průběhu celého boje.

Soudobý střetný boj bude obvykle vznikat jako **výsledek záměrného rozhodnutí** velitelů obou stran, protože soudobé síly a prostředky průzkumu každé ze stran mohou ještě dlouho před střetnutím zjistit přibližování nepřítele a v hrubých rysech i jeho sílu a složení.

Záměrnost zahajování střetného boje je určována i jeho další **zvláštností — přibližnou vyrovnaností poměru sil a prostředků** obou stran. To je dáno tím, že kdyby jedna ze stran byla podstatně slabší než druhá, pak by její velitel, na základě zpráv průzkumu, do střetného boje nevstupoval a řešil odražení útoku sil nepřítele v převaze přechodem do obrany na výhodné čáře.

Rozhodující podmínky úspěchu ve střetném boji

Znalost charakteristických rysů střetného boje umožňuje stanovit podmínky, které zabezpečují úspěch ve střetném boji. Rozhodující podmínky jsou uvedeny v Bojovém řádu, čl. 312.

Zamyslíme-li se nad těmito řádky, poznáme, že všechny se soustřeďují k tomu, aby se **vyloučilo překvapivé napadení** ze strany nepřítele a naopak, bylo **zabezpečeno překvapivé předejití** nepřítele dobře promyšlenou, včasnou a přesnou činností vlastních vojsk.

Všechny cesty k dosažení těchto cílů zahrnují pečlivou organizaci a aktivní činnost průzkumu. Je třeba však předem předpokládat, že ve střetném boji nebudou nikdy získány úplné údaje o nepříteli. Avšak vždy jich bude mít více ten velitel, který bude **průzkum organizovat včas a pečlivě**. Neúplnost zpráv o situaci však nezabývá velitele povinností včas se rozhodnout. To je zvlášť charakteristické pro střetný boj.

Rychlé přiblížení stran ve značné míře **ohraničuje dobu na jeho organizaci**. Pokud tato doba bude navíc zkrácena zdoluhavým rozhodováním a pozdním předáváním úko-

lů podřízeným, pak si lze jen stěží činit naději na dosažení úspěchu.

Nemalý význam má i **včasně vytvoření uskupení sil a prostředků**, které se zpravidla připravuje již při organizaci pochodu, útoku nebo obrany. Jakmile velitel obdrží úkol nebo se rozhodne k rozdělení nepřítele střetným bojem a doplní zprávy o nepříteli, je potřebné upřesnit bojovou sestavu; udělat však jen takové změny, které mohou vojska reálně ve zbývajících dobách do svého zasazení splnit. Zpravidla bude platit zásada, že jednodušší a z hlediska realizace rychleji proveditelné rozhodnutí bude úspěšnější.

Rozhodující podmínkou k dosažení úspěchu ve střetném boji je **předejití nepřítele** v zasazení jaderných a leteckých úderů, zahájení palby dělostřelectva, rozvinutí hlavních sil do bojové sestavy, v zahájení zteče. Historie válek i zkušenosti ze cvičení dávají podklady k závěru, že kdo ve střetném boji druhou stranu předešel, ten i zvítězil. Na druhé straně je potřebné se **vyhnout předčasnému** rozvinutí, které může snížit tempo přibližování a omezit možnosti manévru.

Manévry ve střetném boji musí směřovat k vytvoření výhodných podmínek **k postupnému ničení** rozdělených proudů nepřítele nebo jeho bojové sestavy. Taková činnost je ve značné míře závislá na **umění velitele, na jeho hlubokých znalostech, zkušenostech, předvídavosti a rozhodnosti**, ale i vycvičenosti a připravenosti vojsk, která dokáží zničit stejně silného nebo dokonce silnějšího nepřítele.

K umění velitele patří **vytvoření výhodného uskupení sil a prostředků** k získání převahy na směru hlavního úderu spolu s optimálním vydáním úkolů jednotlivým prvkům sestavy, volba nejučelnějšího manévru, dovedné využití vrtulníkové jednotky, jakož i umění včas zasadit zálohy s cílem dokončit zničení nepřítele.

Vysoká dynamičnost a rozhodná činnost stran ve střetném boji vyžaduje rozsáhlou **iniciativu velitelů** všech stupňů, jakož i smělou až drzou činnost vojsk.

Nezaměnitelná podmínka úspěchu v každém boji je **pevné velení a udržení nepřetržitě součinnosti**. Ve střetném boji je tato zásada zvlášť významná. Nedostatečná pozornost k organizaci pevného velení a součinnosti může zapříčinit neúspěch boje v důsledku častých změn situace, které jsou střetnému boji vlastní. Přitom obnova ztraceného velení a narušené součinnosti v podmínkách boje na široké frontě, při značných mezerách a při vzájemném hlubokém vklínění vojsk obou stran bude krajně obtížným úkolem.

Bojové úkoly

Dynamičnost střetného boje, rychlé a náhlé změny situace, složitost předvídání charakteru činnosti nepřítele i řada dalších důvodů znemožňuje předem jednoznačně určit, jak budou postupně za sebou plněny různé bojové úkoly, jako je tomu např. za útoku na bránícího se nepřítele. Proto se **divizi, pluku i praporu** ve střetném boji určuje jenom **blížíší úkol a směr dalšího útoku**.

Obsah bojového úkolu je ovlivněn především nutností v krátké době ničit hlavní síly nepřátelské divize s ovládnutím důležitého prostoru. Cílem střetného boje divize je převzít plně iniciativu do vlastních rukou a vytvořit co nejlepší podmínky pro další aktivní činnost. Tomuto požadavku také odpovídá obsah blížíšího úkolu divize. Jeho hloubka bude závislá na hloubce bojových sestav prvosledových brigád nepřátelské divize, na vzdálenosti prostorů bojového rozmístění jeho prostředků jaderného napadení a na terénu.

Přitom obsah bojového úkolu divize ve střetném boji vedeném s použitím pouze konvenčních zbraní nebo i jaderných zbraní bude stejný.

Tabulka 1 ukazuje obsah blížíšího úkolu divize — prapor.

Šířka pásma, ve kterém divize útočí a realizuje manévry, může dosahovat až 25–30 km, u pluku na směr hlavního úderu divize 5–7 km a na poutací směr do 10 km, výjimečně do 15 km.

Zvláštnosti bojové sestavy

Základní zvláštnosti bojové sestavy divize či pluku, které vedou střetný boj samostatně, je jejich rozdělení sil a prostředků na tři části:

— **část sil, jako menší součást prvního sledu**, musí poutat hlavní uskupení nepřítele,

— **hlavní síly, početně nejsilnější**, k zasažení mohutného úderu na nejslabší místo nepřátelského uskupení, kterým je zpravidla bok a týl uskupení působící na pomocném směru (pouze ve zvlášť příznivých podmínkách může tanková divize vést úder o obou boky nepřátelského uskupení),

— **část sil vyčleněná do vševojskové zálohy a dalších záloh** bude řešit nepředpokládané situace ve prospěch především hlavních sil, stejně jako sil na poutacím směru či v mezere mezi těmito částmi. Pokud taková situace nevznikne, pak bude rozvíjet úspěch pluků v hlavních silách nebo na poutacím směru.

K dalším zvláštnostem, vyplývajícím především z dříve uvedených charakteristických rysů střetného boje, patří:

— bojovou sestavu pro střetný boj je třeba **vytvořit již při rozhodnutí pro pochod** s předvídáním střetnutí s nepřítelem,

— uskupení sil a prostředků musí zabezpečit **silný počáteční úder**, kterým bude výsledek střetného boje rozhodnut v krátké době v náš prospěch, a proto se divize (pluk) člení nejčastěji do jednoho sledu; nebude neobvyklé, že v rámci pluku budou všechny prapory v prvním sledu, tankový prapor (msp) buď v celku, nebo rozdělen po rotách motostřeleckým praporům,

— zabezpečení **taktické samostatnosti** pluků (praporů), která jim umožní udeřit na nepřítele současně z různých směrů a uskutečnit rozsáhlý manévry,

— použití tankového a motostřeleckého pluku na BVP (msd) především v hlavních silách, na směrech hlavního úderu, na vnějším křídle nebo na nejkratším směru,

— na **poutacím směru** použití zpravidla jednoho pluku (praporu), nejčastěji toho, který předtím působil jako PO; bývá jím pluk na OT. Motostřelecký pluk (td) vyslat buď na poutací směr, nebo ke společné činnosti s tankovými pluky na směru hlavního úderu,

— výrazné **zabezpečování boků a týlu** (na všech stupních) nejen zvlášť k tomu vyslanými jednotkami, ale i členěním bojové sestavy (např. stupňovitě vpravo, úhlem vzad apod.),

— použití ve zvýšené míře **dočasných prvků bojové sestavy**, především předsumutých odřadů, obcházejících a speciálních odřadů a taktického vzdušného výsadku, a to před zahájením střetného boje i v jeho průběhu. Neobyčejně široká možnost manévru ve střetném boji umožňuje i použití přepadových odřadů především k ničení prostředků palebného napadení, míst velení, radioelektronických prostředků, palebných postavení dělostřelce a dalších prostředků nepřítele,

— rozvinutí a zasažení jednotlivých prvků do bojové sestavy zpravidla **postupně, z pochodu** tak, aby většina sil a prostředků se rozvinula (zaujala palebné postavení, prostor bojového rozmístění) a mohla být zasažena (zahájit palbu, úder) co možná v nejkratším čase a splnila tak požadavek předejít nepříteři.

Organizace střetného boje

Charakteristické rysy soudobého střetného boje, především však nedostatek času na jeho organizaci, nejjasnost situace, rychlé a časté její změny, mají podstatný vliv na organizaci střetného boje, zejména na posloupnost a metody práce velitele a jeho

Divize:

- BÚ — rozdrtit hlavní síly nepřátelské divize,
 — zničit její prostředky jaderného napadení a dělostřelectvo,
 — ovládnout čáru zabezpečující výhodné podmínky pro rozvíjení útoku.
 Hloubka: 20 i více km (prvosledové brigády USA 8–12 km, NSR 10–20 km,
 Lance 15–20 km).
 Směr dalšího útoku — popř. původně určená čára (prostor).

Pluk:**v hlavních silách divize**

- BÚ — rozdrtit hlavní síly prvosledových brigád,
 — ovládnout výhodnou čáru zabezpečující ničení přisunovaných záloh a rozvíjení útoku.
 Hloubka: 8–12 i více km (prvosledové prapory sice 3–5 km, ale dělostřelectvo bude 7–9 i více km)
 Pokud je nepřítel spolehlivě ničen jadernými zbraněmi, může být **shodný s BÚ divize**.

na poutacím směru

- BÚ — zmocnit se výhodné čáry zabezpečující hlavním silám podmínky pro manévry, rozvíjení a úder. Útočícího nepřítele ničit palbou všech prostředků, nedovolit mu úder do boku a týlu hlavních sil.
Po přechodu hlavních sil ke zteči:
 ovládnout čáru v hloubce 3–5 i více km.

Prapor:**jako předsunutý odřad**

- BÚ — obsadit a udržet stanovenou čáru, palbou všech prostředků ničit čelní jednotky nepřítele a zabezpečit přesun a rozvinutí hlavních sil pluku,

jako předvoj

- BÚ — aktivní bojovou činností poutat hlavní síly nepřítele a zabezpečit rozvinutí a zahájení boje hlavními silami pluku,

v sestavě hlavních sil

- BÚ — zničit hlavní síly prvosledových praporů, dělostřelectvo a ovládnout výhodnou čáru.

štábu při přijímání rozhodnutí a stanovení bojových úkolů podřízeným.

Metoda souběžné organizace boje je jedinou možnou metodou organizace střetného boje, která může zabezpečit splnění úkolu veliteli i vojsky ve velmi omezených časových lhůtách střetného boje. Bude mít některé odlišnosti od organizace útočného boje na připravenou obranu, i když opatření by měla být stejná.

Především je nutné organizaci střetného boje považovat za **proces**, který může mít několik období:

1. Zhodnocení situace se závěrem, že divizi (pluk) očekává střetný boj, a přijetí **základu rozhodnutí** o možných čarách a zámyslu boje na nich.

2. Postupné **zužování možných variant** střetnutí na tu nejpravděpodobnější tak, jak narůstají naše informace o přibližujícím se nepříteli a jeho možném zámyslu.

3. Vyvrcholení organizace nastávajícího boje **přijetím rozhodnutí** na základě zahájení boje předsunutým odřadem (předvojem) a osobního pozorování.

Rozhodnutí většinou nebude (a zejména časově nemůže být) dílem kolektivu, ale především **výsledkem tvůrčí práce velitele**. Jeho úloha je ve střetném boji výrazná a nezastupitelná. Při přijetí rozhodnutí sehraji rozhodující úlohu jeho profesionální zkušenosti, hluboké vědomosti a velitelské vlastnosti, které přispějí (nebo naopak) k optimálnímu **předvídání nejprav-**

děpodobnějších podmínek, za nichž může dojít ke střetnému boji, a tím k vytvoření základní podmínky budoucího úspěchu. **Úloha štábu** bude spočívat v získání maximálního počtu informací, v jejich analýze, v přípravě propočtů, ve formulaci upřesnění bojových úkolů podřízeným, jejich okamžitým předáním vykonavateli. Informace, návrhy a širší výměna názorů mezi velitelem a jeho podřízenými spolupracovníky se omezí na minimum.

I když obvyklý metodický postup při hodnocení situace nelze vyloučit, přesto bude převládat — v závislosti na potřebě přednostně vyřešit ten který prvek zámyslu boje či rozhodnutí — hodnocení jednotlivých skutečností podle jejich důležitosti a vztahu k požadovanému prvku (např. úkol PO, baterie oddílů vojenských raket apod.). **Bojové úkoly** jsou stanoveny postupně tak, jak se tvoří zámysl boje, jehož schválení nadřízeným velitelem v konečné podobě má již jen formální ráz. Tak dochází k tomu, že rozhodnutí není v celku ještě dorešeno a jednotlivé body jsou již pevně formulovány. To umožňuje štábu včas vydat předběžná bojová nařízení a včas usměrnit podřízené k požadované činnosti. Takový postup urychluje přípravu vojsk ke splnění úkolů souběžně s prací velitele divize (pluku).

Přijatá dílčí opatření se ihned realizují, proto případné úpravy budou vždy znamenat ztrátu času a tím zpochybnění požadavku na předejití nepřítele.

Základem rozhodnutí je **zámysl boje**, ve kterém velitel divize (pluku) určuje:

- směr hlavního úderu a způsob manévru,

- způsob a pořadí ničení přesunujících se nepřítelů,

- způsob předstihujících úderů na nepřátelské proudy, jakož i jaderné a palebné ničení jeho uskupení v době rozvíjení do bojové sestavy,

- jaké síly a prostředky použít na hlavní a poutací směry,

- bojovou sestavu divize (pluku).

Bojové úkoly plukům (jednotkám) ve střetném boji předává velitel divize (pluku) **krátkými bojovými nařízeními** osobně nebo technickými pořítky prostřednictvím štábu. Současně se stanovením bojového úkolu se vydávají i potřebné **pokyny pro součinnost**. Součinnost se kromě toho může upřesňovat i během rozvíjení hlavních sil a při zahájení boje.

Nejdříve dostávají úkol raketový útvar, dělostřelectvo, letectvo a předsunutý odřad (předvoj), v některých případech i hlavní síly (je třeba, aby co nejrychleji provedly manévry, který může být hluboký, a hlavní úder by mohl přijít pozdě).

Jaderné a palebné ničení nepřítele ve střetném boji

Jaderné a palebné ničení nepřítele se zahajuje **ještě před vzájemným přiblížením** obou stran s cílem zmařit přesun nepřítele a organizované zahájení boje a naopak, vytvořit výhodné podmínky pro zasažení našich vojsk do střetného boje a ke zničení nepřítele po částech. V období přiblížování a rozvíjení se ničení nepřítele **stupňuje** použitím dalších sil a prostředků (především pro přímou střelbu).

Palebné ničení nepřítele ve střetném boji se může plánovat a uskutečňovat **buď ve třech, nebo dvou obdobích**:

1. Palebná příprava zteče, palebná podpora zteče, palebný doprovod útoku vojsk v hloubce.

2. Palebná příprava zteče, palebný doprovod útoku vojsk v hloubce.

Varianty uspořádání obsahu, trvání, metody vedení palby aj. v těchto obdobích mohou být různé a určují se podle konkrétní situace.

Raketový útvar divize zaujímá rychle a skrytě určený prostor bojového rozmístění. Velitel divize je povinen vybrat takové cíle, jejichž zničení jadernými zbraněmi způsobí nepříteli největší ztráty a umožní dokončit jeho rychlé zničení ve střetném boji. K těmto cílům patří prostředky jaderného a chemického napadení, uskupení tanků a dělostřelectva, místa velení. Nepřítele neníčí pouze raketami s jadernými, ale i s konvenčními hlavicemi. V tom případě budou jejich cíli i nepřátelské vrtulníky na letištích, nekrytá živá síla, spojovací uzly, popřípadě i další objekty.

Ve všech případech je však nutné jaderné údery vést na prověřené cíle a v takovou dobu, kdy tyto budou v prostorech určených k jejich zničení.

Letectvo působí samostatně a může s velkou přesností ničit malorozměrné a pohyblivé cíle. Těžiště jeho činnosti bude v ničení přiblížujících se a rozvíjejících se proudů nepřátelských raketových útvarů, dělostřelectva, míst velení a tanků. Může vést i jaderné údery nebo používat pouze konvenční prostředky ničení, zejména zápalné látky.

Níčí nově zjištěné nepřátelské prostředky jaderného a chemického napadení, dělostřelectvo a místa velení, brání rozvíjení vlastních vojsk, vede vzdušný průzkum a napadá zálohy a vojska, která mohou ohrozit křídla a boky vlastních vojsk. V případech potřeby zabezpečuje vysazení taktického vzdušného výsadku a podporuje činnost PO, předvojů a zteč hlavních sil.

Důležitým úkolem při zahájení střetného boje je izolace bojiště.

Dělostřelectvo (DDS a PDS) se bude rozvíjet z chodu poblíž pochodových os, pod ochranou předsunutého odřadu. Vede palbu na přicházející proudy a protistojícího nepřítele, narušuje jeho organizovanou rozvíjení a způsobuje mu ztráty. Před ztečí hlavních sil uskutečňuje krátký, avšak mohutný palebný přepad v trvání 10–15 minut (při vedení boje bez použití jaderných zbraní) a delší, popřípadě dva palebné přepady — první na nepřátelské dělostřelectvo a místa velení, druhým bude umlčována živá síla a palebné prostředky nepřítele). Bude-li nutné, mohou se palebné přípravy zteče zúčastnit i tanky a BVP příomou střelbou.

Protože velitel divize (pluku) nebude mít nikdy dostatek dělostřelectva, bude muset plnit úkoly **postupně**. Nejříve se soustředí na podporu boje PO, potom na podporu rozvíjení a boje hlavních sil divize (pluku).

Protitanková záloha a pohyblivý odřad zatarasovací se vysunuje na nebezpečný tankový směr a zaujímají čáru, z níž kryjí hlavní síly divize (pluku) před úderem nepřítele do boku a týlu.

Úsilí **prostředků PVO** je zaměřeno k obraně hlavních sil dělostřelectva, raketového útvaru a míst velení.

Zahájení střetného boje

Rozvíjení divize (pluku) ke střetnému boji se uskutečňuje pravidla pod příkrytím

- **předsunutého odřadu** — v průběhu pochodu, při pronásledování,
- **předvojů** vyslaných prvosledovými pluky — při protizteči, protiúderu.

Tyto pluky a prapory budou zpravidla střetný boj zahajovat. Naopak, v průběhu úspěšně se rozvíjejícího útoku může pluk (divize) zahajovat střetný boj v té sestavě, v jaké útočí.

Předsunutý odřad se přesunuje velkou rychlostí ke stanovené čáře. Rozhodnou činností ničí slabé skupiny nepřítele na osách postupu, rázně proniká k hlavním silám nepřítele, **zmocňuje se určené čáry** a brání jí do příchodu hlavních sil divize (pluku).

Pokud jej **nepřítel předejde** a nedovolí, aby se PO zmocnil stanovené čáry, pak je povinností PO proniknout do boku nepřítele, rychle se rozvinout, směle zaútočit a tak splnit uložený úkol.

Pokud PO skončí boj vzhledem k převaze nepřítele neúspěšně a stanovené čáry se nezmocní, pak je jeho úkolem **zdržovat**

aktivní činností nepřítele na dalších výhodných čarách a vytvořit hlavním silám výhodné podmínky pro jejich rozvíjení a zasazení úderu do boku a týlu nepřátelského uskupení.

Působí-li na směr činnosti PO **taktický vzdušný výsadek**, musí velitel PO zabezpečit, aby pronikl co nejrychleji do prostoru bojové činnosti výsadku a společně s ním splnil stanovený úkol.

Předvoje čelních pluků (předvoj pluku) rozhodnou ztečí z chodu ničí nepřátelské pochodové zajištění a zabezpečují hladký a rychlý přesun hlavních sil. V konečném období plnění svého úkolu pronikají k hlavním silám nepřítele a rozhodnou činností je poutají. Tím zabezpečují manévry a rozvíjení hlavních sil divize (pluku), jakož i brání jejich boky před úderem nepřítele.

Při zahájení střetného boje velitel divize **velí z PVS**, které se zpravidla rozvíje za předsunutým odřadem. Podle výsledků boje PO (předvojů), osobního pozorování a průzkumných informací upřesňuje své rozhodnutí a úkoly podřízeným a podle potřeby i způsob součinnosti.

Jakmile nepřítel zahájí boj s naším PO, bude nucen rozvinout své hlavní síly nebo se částí sil zajistit proti našemu PO a hlavními silami obejít čáru, které se PO zmocnil. **Včasné zjištění záměrů nepřítele** může zásadním způsobem ovlivnit rozhodnutí, které v tomto období velitel divize (pluku) upřesňuje. Z toho důvodu musí být průzkumné orgány schopny v co nejkratší době odhalit zámysly nepřítele a včas zjistit rozvíjení a manévry jeho hlavních sil.

Vedení střetného boje

Hlavní síly divize (pluku) se přibližují k nepříteli maximální rychlostí a rozvíjejí se do předbojových a bojových sestav. Jejich rozvíjení zabezpečuje PO (předvoje); někdy se může použít i dýmu. Získat čas a předejít nepřítele v rozvíjení znamená **vyhýbat se složitým manévrum a rozvíjení do bojové sestavy na velkou vzdálenost od nepřítele**. Jestliže se nepřítel nestačil rozvinout nebo je spolehlivě umlčen, může část jednotek útočit i v **předbojových sestavách**.

Ve střetném boji, ve kterém se **použijí jaderné zbraně**, budou jednotky útočit postupně tak, jak se jim podařilo rozvinout, a aniž by čekaly na příchod všech svých sil, využívají výsledků jaderných úderů a rozvíjejí rozhodně útok s cílem dokončit zničení nepřítele, který je rozhodujícím způsobem oslaben jadernými údery. Pokud se naskytá možnost zasadit většinu sil, je třeba této možnosti využít a zabezpečit současnou zteč.

Rovněž **při používání pouze konvenčních zbraní** bude nutné usilovat o vedení současně zteče hlavních sil, protože samostatná zteč praporů by mohla mít opačný výsledek — nepřítel, který si v podstatě zachoval svou bojeschopnost, by mohl naše hlavní síly ničit po částech.

Hlavní síly budou vést zteč především v **jednotné obrněné sestavě**. Zteč v **kombinované** bojové sestavě bude vedena tehdy, jestliže nepřítel klade silný odpor PT prostředky nebo střetný boj je veden za omezené viditelnosti. Zteč musí být rozhodná a prudká, aby vedla ke zmaření organizovaného rozvinování zasazení do boje vojsk nepřítel. Nechráněné boky nepřítel a mezery v jeho bojové sestavě se využívají k vedení úderu k rozdělení nepřítel a jeho zničení po částech.

Pluk, který útočí na směru činnosti taktického vzdušného výsadku, se nezavazuje do velkých bojů s nepřitelem. Musí se s ním rychle spojit a společně pokračovat ve vedení boje. Ve prospěch vojsk útočících čelně může výsledek vést úderu do týlu nepřítel, který jim brání v postupu.

Jednotky hlavních sil se nezdružují ničeni malých skupin nepřítel, ale usilovně pronikají do týlu jeho uskupení. Při první příležitosti se svinují do předbojové sestavy a využívají cesty, které jsou na směru jejich činnosti. Naopak, sesednout z vozidel mohou motostřelecké jednotky jen tehdy, klade-li nepřítel silný odpor. Rozhodný postup útočících vojsk podporuje letectvo, dělostřelectvo a další prostředky nepřetržitým umlčováním nepřítel.

V době rozvinování hlavních sil divize (pluku) **PO (předvoj) na poutacím směru** ničí nepřítel palbou všech svých prostředků, brání jeho organizovanému rozvinování a zabezpečuje manévry a úder hlavních sil do jeho boku a týlu. Podle situace může přejít do útoku po přeskupení současně nebo s určitým časovým odstupem s ostatními vojsky útočícími v hlavních silách.

Zálohy nepřítel je výhodné ničit ještě dříve, než je nepřítel zasadí do boje, a to ještě pokud jsou v proudech. Prvořadým úkolem je zastavit nebo zdržet jejich pohyb a rozvinování, zmařit snahu o vedení úderu a oslabit jejich sílu. Ničí se jadernými a leteckými údery; důležitou úlohu může mít i vrtulníkový výsledek či přepadový odřad. Přepadový odřad bude především plnit úkoly v případě vyčlenění divize do operační manévrovací skupiny, která může plnit úkol zabránění přísunu nepřátelských záloh. V takovém případě může dojít ke střetnému boji. Jedním z úkolů přepadového odřadu může být i ničení prvků průzkumného a palebného systému

CSWS/Assault Breaker a tím vytvářet podmínky k úspěšnému vedení boje hlavních sil divize, které působí jako OMS, popřípadě hlavních sil armády.

Velitel musí využít počátečního úspěchu a rozvinout jej **zasazením vševojskové zálohy**. Zasazuje se na takovém směru, aby mohla udeřit do boku nebo týlu nepřátelského uskupení, mohla vést úder do velké hloubky, rozdělit zbývající část nepřítel a dokončit jeho zničení. Zasazení je nutné pečlivě zorganizovat a zabezpečit. Úkol se určuje vševojskové záloze těsně před zasazením do boje.

Nepřítel, který proniká do boků nebo týlu divize (pluku), se ničí údery letectva a palbou dělostřelectva a poutá určenými jednotkami, aniž by však došlo k oslabení hlavních sil na směru hlavního úderu.

Při pokusu **nepřítel o přechod do obrany** zaměřuje divize (pluk) hlavní úsilí k tomu, aby mu zabránila upevnit se na výhodných čarách. Útočící pluky (prapory) z chodu ničí zajišťovací jednotky a zmocňují se čáry, kterou nepřítel připravuje k obraně, nebo ji obcházejí a údery do boku a týlu ničí nepřítel přecházejícího do obrany a rozhodně postupují do hloubky.

Naopak, jestliže nepřítel přešel divizi (pluk) v rozvinování hlavních sil a přešel do útoku, je nutné částí sil obsadit výhodnou čáru, poutat ho palbou všech prostředků, rozvrátit jeho bojovou sestavu a úderem hlavních sil převážně do boku ho rozdrtit.

Úspěšný střetný boj končí zpravidla přechodem do **pronásledování** rozdrčených nepřátelských útvarů (jednotek). Pluky (prapory) je zahajují samostatně.

Útvary (jednotky), které v průběhu střetného boje vedly úder do boku a týlu nepřítel, rázně pronikají nejkratším směrem na komunikace souběžné se směry odchodu jeho hlavního uskupení, přetínají jeho odchodové cesty a rozhodnými údery ho ničí.

Útvary (jednotky), které v průběhu střetného boje poutaly hlavní síly nepřítel, provádějí obvykle čelní pronásledování.

V případě **neúspěchu** střetného boje se musí divize (pluk) upevnit na dosažených čarách a palbou všech prostředků, jakož i protiztečemi, omezovat činnost nepřítel do příchodu dalších svazků (útvarů).

Velitel divize velí útvarům ve střetném boji z PVS ve vzdálenosti 1–3 km od linie bojové sestavy útvarů prvního sledu; velitelské stanoviště se rozvíjí obvykle na skrytém místě ve vzdálenosti 4–6 km za pluky prvního sledu. **Velitel pluku** velí z velitelského stanoviště, které se rozmísťuje na směru hlavního úderu 1–2 km od linie bojových sestav prvoslédových praporů.

ORGANIZACE A VEDENÍ OBRANY

Obranu jako **druh boje** používáme s cílem zmařit nebo odrazit útok (úder) nepřítele, který je v převaze, způsobit mu ztráty, udržet důležité prostory (čáry, objekty) terénu, a tím vytvořit příznivé podmínky pro přechod k rozhodnému útoku.

Obranu můžeme připravovat předem, v průběhu boje, mimo přímý dotyk s nepřítelem, nebo v dotyku s ním.

Za použití pouze **konvenčních zbraní** tvoří základ obrany ničení nepřítele palbou, údery letectva, pevné držení rozhodujících obranných úseků a rajónů, a pokud se nepřítel vklíní do obrany, jeho ničení protiztečemi.

Za použití **jaderných zbraní** základem obrany je ničení nepřítele především jadernými zbraněmi, palbami, udržení důležitých prostorů, široký manévr vojsky a protizteče.

Obrana musí být **odolná a aktivní**, schopná čelit nepřátelským úderům všemi druhy zbraní i v obklíčení. Toho dosahujeme zejména:

- nepřetržitým průzkumem, včasným zjištěním uskupení a zámyslu nepřítele, ničením jeho prostředků jaderného napadení,
 - dovedným uspořádáním obrany, využíváním terénu, jeho ženíjnými úpravami a systémem zátarasů,
 - hlubokým a nešablonovitým členěním obrany, utajením bojových sestav a klamáním nepřítele,
 - účinnými jadernými údery a palebným ničením nepřítele,
 - opatřeními ochrany vojsk proti jaderným zbraním, obranou proti úderům ze vzduchu,
 - aktivní a smělou činností vojsk spolu s úporným držením důležitých postavení a prostorů, houževnatostí vojsk a jejich vysokým morálním duchem,
 - včasným manévrem silami a prostředky, palbou a zátarasy na ohrožené směry, protiztečemi ke zničení vklíněného nepřítele,
 - nepřetržitou součinností vojsk, rychlým obnovením jejich bojeschopnosti, organizací všech druhů zabezpečení, pevného a nepřetržitého velení vojskům.
- Šířka obrany** závisí na místě v operačním uskupení (bojové sestavě), na terénu, uspořádání bojové sestavy a je ovlivněna i požadavky na rozptýlení vojsk s cílem zmenšit jejich zranitelnost jadernými údery nepřítele.

Divize může bránit pásmo široké 30—45 km a hluboké 20—25 km, **pluk** brání obranný úsek široký 10—15 km a hluboký až 12 km, **prapor** brání obranný rajón široký do 5 km a hluboký až 3 km, **rota** brání opěrný bod široký do 1,5 km a hluboký až 1 km. Mezery mezi rotními opěrnými body mohou být až 1,5 km a musí být nepřetržitě pozorovány, postřelovány palbou a zabezpečeny zátarasy.

Hloubku obrany volíme tak, aby zabezpečovala narůstání odporu kladeného nepříteli při jeho pronikání do hloubky, umožňovala taktickou součinnost mezi sledy bojové sestavy, volnost manévru zejména druhých sledů a záloh a současně vytvářela rozptýlení sestavy s cílem snížení účinků zbraní hromadného ničení.

Divize v prvním sledu armády připravuje a zaujímá 3 až 4 a **pluk 2** obranná postavení, která jsou tvořena opěrnými body rot, jež vytvářejí obranné rajóny praporů spojené systémem zákopů, palby a zátarasů. Počet postavení určuje velitel divize, jejich průběh volí na čáře, která má co nejvíce přirozených protitankových překážek, umožňuje pozorování a vedení palby na nepřitele. Vzdálenost mezi nimi závisí na terénu a musí vylučovat současně ničení vojsk na dvou postaveních jedním jaderným úderem střední mohutnosti.

Příčná postavení vytváříme s cílem zabránit rozšiřování nepřátelského vlonu do stran, k vytváření palebných pytlů a současně jako čáry rozvinování k protiztečím. Obranné pásmo divize dále **zahrnuje** prostory bojového rozmístění raketového útvaru, palebná postavení dělostřelectva, prostředků protivzdušné obrany, prostory soustředění záloh, palebné čáry tankových jednotek a jednotek na bojových vozidlech pěchoty, které jsou ve druhém sledu a záloze, čáry rozvinutí k protiztečím, čáry rozvinutí protitankových záloh a čáry zaminování pohyblivých odřadů zatarasovacích, předsunuté přistávací plochy a prostory léček bojových vrtulníků, místa vytváření léček tanků a bojových vozidel, cesty pro manévry, místa velení, klamné a záložní obranné rajóny a opěrné body. Uspořádání obranného pásma divize — viz **obr.**

Divize **druhého sledu** se rozmísťuje v prostoru soustředění nebo připravuje a zaujímá obranu zpravidla na hlavním směru. Je v pohotovosti vést protiúder s cílem zničit vklíněného nepřitele a pevně držet postavení v hloubce. Buduje a zaujímá 2 až 3 obranná postavení. K protiúderu jí určujeme několik směrů. Na každém z nich hlavní a záložní čáry rozvinování a osy přesunů.

Pluk druhého sledu zaujímá úsek obrany v hloubce, může vystřídát útvary, prvního sledu, které zratily bojeschopnost. Jedním z jeho prvořadých úkolů je být v pohotovosti k vedení protizteče. Tankový a motostřelecký pluk na bojových vozidlech pěchoty připravují kromě toho 1 až 2 palebné čáry.

Divize (pluk) ve vševojskové záloze zaujímá prostor soustředění, buduje obranná postavení v hloubce a je připravena k plnění nenadálých úkolů, včetně posílení (vystřídání) prvního (druhého) sledu při ztrátě jeho bojeschopnosti.

Zabezpečovací pásmo můžeme připravovat při přechodu do obrany mimo dotyk s nepřitelem. Vytváří se před předním okrajem obrany divize prvního sledu a má hloubku 20—40 km. Zahrnuje několik postavení, obranných rajónů, opěrných bodů a systém zátarasů. V zabezpečovacím pásmu bojují obvykle předsunuté odřady v síle zesílených praporů až pluku z druhého sledu divize. Cílem tohoto pásma je zdržet nepřitele, donutit ho k rozvinování a k útoku pro něho v nevýhodném směru, způsobit mu ztráty a získávat čas.

Předsunutá odřady v zabezpečovacím pásmu vytvářejí obranu ze samostatných rotních a četových opěrných bodů, někdy i z praporečnických rajónů, které přehrazují nejdůležitější směry. Jejich boj je podporován palbou přiděleného a částí divizního dělostřelectva z dočasných palebných postavení, údery letectva a bráněn prostředky protivzdušné obrany.

Předsunutá postavení můžeme vytvářet 6—8 km před předním okrajem obrany s cílem klamat nepřítele o průběhu předního okraje a uspořádání obrany, ztížit jeho dělostřelectvu vedení palby, nedovolit nenadále napadení prvního sledu nepřítelem, odrazit jeho průzkum bojem a donutit ho, aby předčasně rozvinul své hlavní síly. K obraně předsunutého postavení vyčleňujeme prapory (roty) s posilovými prostředky z pluků prvního sledu, které vytvářejí a brání samostatné opěrné body čet a rot.

Bojové zajištění vysíláme od praporů prvního sledu na vzdálenost do 2 km, a to na těch úsecích, kde vytváříme předsunutá postavení.

Bojovou sestavu divize (pluku) členíme do dvou sledů, nebo do jednoho sledu se vševojskovou zálohou. Hlavní úsilí je nutné soustředit na směr předpokládaného hlavního úderu nepřítele. Motostřelecké pluky se obvykle používají v prvním sledu. Tankový pluk a motostřelecký pluk na bojových vozidlech pěchoty můžeme využívat buď v prvním sledu na hlavním směru v tankovém terénu, nebo ve druhém sledu. Tankový prapor motostřeleckého pluku využíváme k zesílení motostřeleckých praporů, částí sil ve vševojskové záloze nebo ve druhém sledu.

Prostor bojového rozmístění raketového útvaru volíme stranou od směru předpokládaného hlavního úderu nepřítele, v hloubce mezi prvním a druhým sledem divize. Kromě hlavního prostoru připravujeme záložní prostory bojového rozmístění.

Prostory palebných postavení dělostřelectva určujeme mezi prvním a druhým postavením především na tankových směrech, členíme je do hloubky a připravujeme záložní i dočasná palebná postavení.

Palebná postavení prostředků protivzdušné obrany volíme nejčastěji za přirozenými protitankovými překážkami, nebo pod ochranou protitankových prostředků vojsk.

Protitankové záloze určujeme v hloubce obrany hlavní a záložní prostory soustředění a na tankových směrech několik čar rozvinutí.

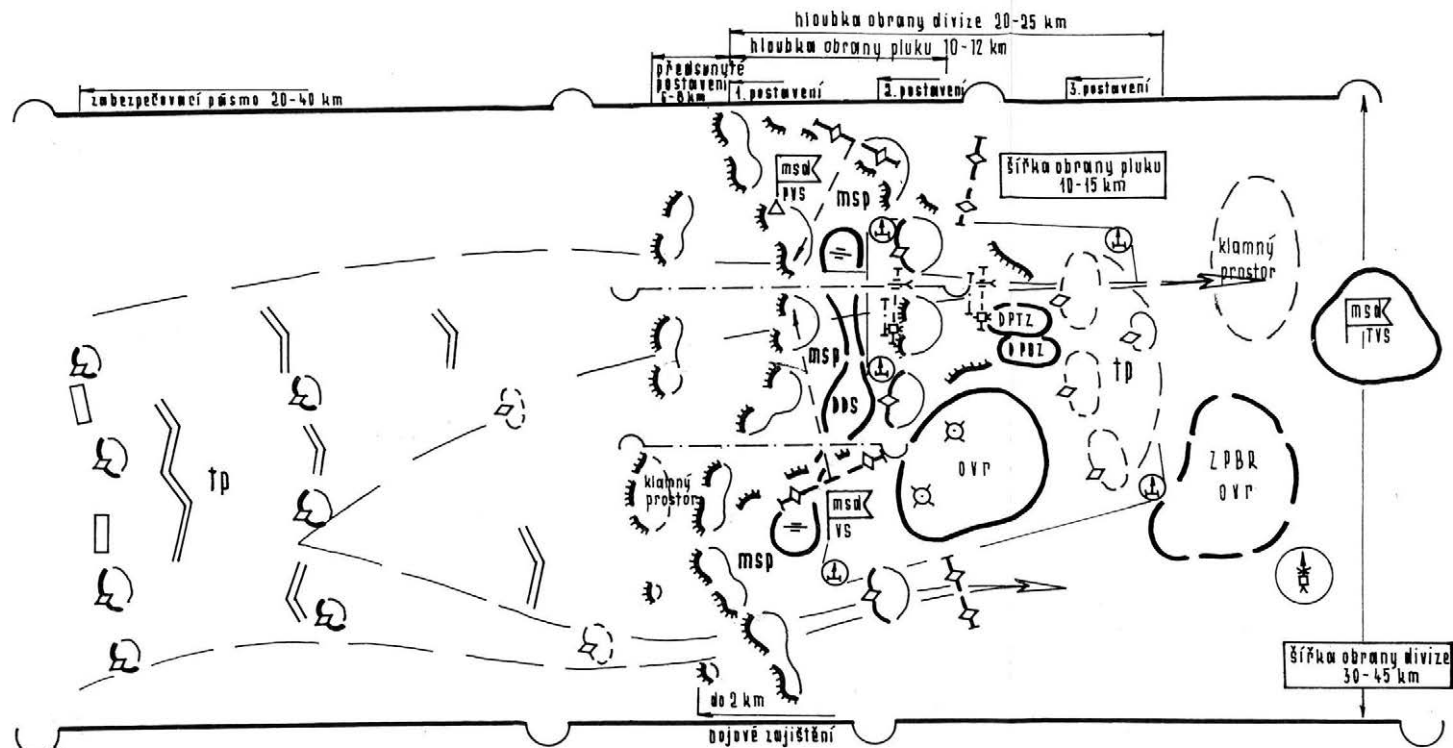
Pohyblivému odřadu zatarasovacímu rovněž určujeme v hloubce obrany prostory soustředění a na ohrožených směrech čáry zaminování. Působí zpravidla v součinnosti s protitankovou zálohou.

Jednotka bojových vrtulníků se nachází na předsunutých přistávacích plochách v hloubce obranného pásma a je připravena zejména k boji s nepřátelskými tanky z léček.

Protivýsadkovou zálohu vyčleňujeme ze sestavy druhého sledu v síle motostřeleckých a tankových jednotek. Je připravena k ničení vysazených vzdušných výsadků a diverzních průzkumných skupin.

Útvary (jednotky) technického zabezpečení a týlu rozmísťují opravárenské jednotky, obvažisti a je-li zapotřebí i část zásob za druhým sledem bojové sestavy svého pluku, zbývající části v hloubce za sestavou pluku nebo divize, útvary divizního týlu v hloubce za druhým sledem divize. Kromě hlavních jim určujeme i záložní prostory.

Místa velení rozvinujeme zpravidla v hloubce obrany v těžko průchodných prostorech pro útočící tanky. Velitelské stanoviště divize rozmísťujeme v hloub-

ce 8—10 km a pluku 4—6 km od předního okraje obrany a stranou od předpokládaného směru hlavního úderu nepřítele. Předsunuté velitelské stanoviště divize a pozorovatelnu pluku rozvíjíme v místech, odkud lze pozorovat důležité směry. Týlové velitelské stanoviště rozmísťujeme v sestavě hlavních částí týlu, u divize do 30 km a pluku do 15 km v hloubce od předního okraje obrany. K zabezpečení trvalého velení je nutné připravit záložní prostory pro rozvinutí míst velení.

Příprava obrany

Po obdržení bojového úkolu, v závislosti na podmínkách situace a na době, která je k dispozici, zahajujeme přípravu obrany, jež zahrnuje tato opatření:

- organizaci boje (přijetí rozhodnutí, stanovení bojových úkolů podřízeným, organizaci součinnosti, jaderného a palebného ničení nepřítele, všestranné zabezpečení boje a organizaci velení a plánování boje),
- přípravu divize k plnění bojového úkolu (doplnění osob, munice, výzbroje, pohonných hmot, materiálu, přípravu štábů a vojsk, bojové sladění jednotek, případně taktická cvičení, která odpovídají nastávajícímu bojovému úkolu),
- zaujetí obrany, uspořádání bojové sestavy a palebného systému,
- ženijní budování obranného pásma,
- organizaci a provádění politické práce,
- kontrolu pohotovosti obrany, případně další opatření.

Rozsah realizace uvedených opatření závisí na časových možnostech a podmínkách situace. Ve všech případech musí postup při organizaci obrany zabezpečit její zaujetí vojsky, přípravu jaderných úderů a organizaci palebného ničení do stanovené doby pohotovosti.

Při přechodu do obrany za **přímého dotyku s nepřítelem** je nutné nejprve ovládnout a upevnit výhodnou čáru pro obranu. V průběhu plnění tohoto úkolu si velitel zejména ujasňuje úkol, hodnotí situaci, stanoví zámysl boje a po jeho schválení nadřízeným velitelem seznámí s ním své zástupce a náčelníky, vydá osobně i prostřednictvím svého štábu předběžná bojová nařízení. Po obdržení bojového rozkazu (bojového nařízení) dokončuje rozhodnutí na mapě, vydá bojový rozkaz nebo bojová nařízení, pokyny pro součinnost, všestranné zabezpečení boje, organizaci velení, politickou práci.

Většina těchto opatření je zpravidla řešena za této situace na mapách.

Po ovládnutí stanovené čáry je účelné uskutečnit rekognoskaci, v jejímž průběhu velitel upřesňuje úkoly podřízeným v terénu a způsob součinnosti. V co nejkratší době vytváříme palebný systém, zřizujeme ženijní zátarasy, přistupujeme k ženijnímu budování obrany a organizujeme protivzdušnou obranu. Vojska musí být neustále připravena k odražení nepřátelských útoků pozemních sil, letectva i vzdušných výsadek.

Při přechodu do obrany **mimo dotyk s nepřítelem** velitel divize po přijetí rozhodnutí na mapě uskutečňuje další organizaci boje v terénu. Obrana se zaujímá skrytě a pod ochranou vyčleněných jednotek.

Zámysl boje jako základní část rozhodnutí velitele je výsledkem ujasnění úkolu a hodnocení situace, vyjadřuje podstatné myšlenky o způsobu plnění bojového úkolu a obsahuje:

- směr soustředění hlavního úsilí a prostory, na jejichž udržení závisí odolnost obrany,

— požadovaný (nezbytný) stupeň palebného ničení nepřítele, které jeho objekty, v jakém pořadí a jakým způsobem budou ničeny při přibližování, rozvinování a přechodu ke ztečím,

— způsoby odrážení nepřátelského útoku a ničení nepřítele, který se vklíní do obrany, směry protiztečí,

— bojovou sestavu a uspořádání obranného pásma divize a způsob jeho zejména budování.

V **bojovém rozkazu** velitel divize určuje:

— plukům prvního sledu: posilové prostředky, obranné úseky, směr soustředění hlavního úsilí, úkoly k odrážení útoku a zničení nepřítele, který se vklíní do obrany, přední okraj obrany a dalšího postavení, hustotu protitankových prostředků a tanků, kterou je nutné vytvořit na směru soustředění hlavního úsilí, kdo podporuje, rozhraní, úkoly a odpovědnost k zabezpečení styku a boků se sousedy,

— plukům druhého sledu: obdobně jako u prvního sledu, dále směry protiztečí a čáry rozvinutí, palebné čáry tankových a motostřeleckých útvarů na bojových vozidlech pěchoty k přehrazení možných směrů pronikání nepřátelských tanků a úkoly k boji s nepřátelskými výsadbami,

— vševojskové záloze: složení, prostor soustředění, obranná postavení a palebné čáry, které má připravit a možný způsob jejich zaujetí, k jakým úkolům má být připravena,

— raketovému útvaru a dělostřelectvu, které používají jadernou munici: objekty ničení, mohutnost jaderných náplní, úkoly palebného ničení municí s konvenční náplní, hlavní a záložní prostory bojového rozmístění, dobu pohotovosti, hotovostní jednotky,

— dělostřelectvu: složení divizní dělostřelecké skupiny, úkoly po obdobích palebného ničení, palebná postavení a dobu pohotovosti,

— útvaru protivzdušné obrany: úkoly, prostory, dobu a stupeň pohotovosti,

— jednotkám vojskového letectva: složení, úkoly, rozdělení letového úsilí, dobu pohotovosti, přistávací plochy,

— protitankové záloze a pohyblivému odřadu zatarasovacímu: složení, hlavní a záložní prostory soustředění, směry činnosti, čáry rozvinutí (zamlínování), způsob součinnosti,

— protivýsadkové záloze: složení, úkoly, prostor soustředění.

Při **organizaci součinnosti** slaďuje velitel divize úsilí vojsk zejména ve směru útvarů, které plní úkol na hlavním směru, a to podle úkolů, pravděpodobných směrů útoku nepřítele a směrů protiztečí vlastních vojsk. Jde zejména o sladěné úsilí:

— letectva, raketového útvaru, dělostřelectva a tanků k ničení nepřátelských prostředků jaderného a chemického napadení a hlavního uskupení nepřítele po obdobích,

— jednotek, které brání zabezpečovací pásmo a předsunuté postavení s letectvem, dělostřelectvem, ženijními jednotkami a útvary prvního sledu,

— útvarů prvního sledu s letectvem, dělostřelectvem a raketovým útvarem, druhými sledy a zálohami při odrážení ztečí nepřítele před předním okrajem i při boji v hloubce obrany a při protiztečích,

— prostředků protivzdušné obrany k odrážení útoků ze vzduchu v souladu s uskupením hlavních sil a manévru jednotlivými prvky sestavy a pro ničení výsadek nepřítele,

— ve způsobech činnosti vojsk při použití jaderných a chemických zbraní nepřítelem, k zajištění ochrany vojsk, obnovení bojeschopnosti a odstranění následků,

— boje v noci (způsob osvětlování, opatření k boji s nepřátelskými osvětlovacími prostředky, k maskování, způsob orientace, vytyčení cest pro manévry, určení hotovostních palebných prostředků).

Hlavní otázky součinnosti stanoví velitel divize v rozhodnutí a určuje je podřízeným při vydávání úkolů. Podřízení musí jednotně pochopit cíl boje, úkol i způsob jeho plnění podle základních předpokládaných variant činnosti nepřítele. Pro jednotlivá opatření dále stanoví varovné signály, signály k velení a součinnosti.

Jaderné a palebné ničení nepřítele v obraně je nutné organizovat na základě rozhodnutí velitele divize a nadřízeného velitele. Jeho základem je stanovení požadovaného (nezbytného) stupně palebného ničení nepřítele, v závislosti na množství sil a prostředků, jejich možnostech a na složení nepřítele.

Jaderné ničení zahrnuje první a následující jaderné údery na nepřátelské prostředky jaderného a chemického napadení, hlavní uskupení vojsk, zálohy, místa velení a jiné důležité objekty, s cílem zmařit nebo oslabit jeho úderné uskupení.

Palebné ničení zahrnuje komplexní palebné působení konvenčními zbraněmi na přístupech k obraně, před předním okrajem i v hloubce obrany. Je tvořeno:

- údery raket a letectva s konvenční náplní,
- palebným systémem,
- použitím ženijní munice.

Palebné ničení nepřítele můžeme uskutečňovat palebnou (dělostřeleckou a leteckou) protipřípravou, palebným ničením nepřítele při přesunu a rozvinování jeho vojsk, palebným odrážením nepřátelské zteče, palebnou podporou bránících se vojsk v hloubce obrany a palebným ničením nepřítele při vedení protiztečí.

Palebný systém je tvořen:

- palbami dělostřeleckými ze zakrytých palebných postavení,
- palebnými pásmy přímé střelby protitankových prostředků,
- souvislými několikavrstvovými palbami ostatních zbraní motostřeleckých a tankových útvarů před předním okrajem, na bocích i v hloubce obrany,
- manévrem palbou k jejímu soustředění na kterýkoli ohrožený směr nebo úsek.

Palebné úkoly určujeme po obdobích: k ničení nepřítele na vzdálených přístupech k obraně, nebo ve výchozím prostoru, za přesunu nepřítele a jeho rozvinování, v průběhu zteče a pro vedení boje v hloubce obrany, zejména při protizteči.

Vojska musí zaujímat obrannou sestavu pokud možno skrytě a v co nejkratší době, organizovat ihned palebný systém, zřídít ženijní zátarasy a současně do celé hloubky zahájit ženijní budování obrany.

V prvním pořadí vojska hloubí okopy pro živou sílu, pro tanky, bojová vozidla a jiné palebné prostředky, zřizují místa velení a obvažiště, připravují zátarasy, cesty pro přesuny, čáry rozvinutí k protiztečím, čáry rozvinutí protitankových záloh, palebné čáry a vodní stanice.

Ve druhém pořadí útvary hloubí okopy pro družstva a pro palebné prostředky v záložních postaveních, zřizují nakrytí okopů a úkryty, dokončují budování míst velení a obvažíšť, budují příčná postavení a zdokonalují zátarasý.

V dalším pořadí vojska připravují palebné čáry, prostory soustředění záloh, dokončují budování příčných postavení, kryty pro techniku, klamné objekty a pokračují ve zdokonalování všech obranných zařízení.

Vedení obrany

Jakmile je zjištěno přiblížování nepřítelè, velitel upřesňuje úkoly letectvu, raketovému útvaru a dělostřelectvu. Na směrú přesunu hlavních sil nepřítelè dělostřelectvo minuje terén na dálku a letectvo je ničí ze vzduchu. Ničení nepřítelè zahájujeme na největší dostřel.

Pokud je zabezpečovací pásma vytvořeno, vyčleněné jednotky k jeho obraně zpomalují postup nepřítelè, působí mu ztráty, zjišťují směr nepřátelského hlavního úderu a se souhlasem velitele divize postupně odcházejí z jednoho postavení na další.

Zteč čelních jednotek nepřítelè odrážejí vojska na předsunutém postavení a první sledy za podpory dělostřelectva z dočasných palebných postavení. V případě odrazení zteče čelních jednotek nepřítelè před předním okrajem musí palebné prostředky obránce, které se odhalily, změnit postavení.

Před očekávaným zahájením nepřátelské jaderné a palebné podpory se ukrývá živá síla v tancích, bojových vozidlech, v okopech a úkrytech, pozorovatelé a velitelé sledují činnost nepřítelè. Trhliny vzniklé po nepřátelských úderech přehrazujeme palbou dělostřelectva, protitankovými záiohami, pohyblivými odřady zatarasovacími a případně částí jednotek druhého sledu. V napadených prostorech zjišťujeme situaci, organizujeme obnovení bojochopnosti a odstraňujeme následky napadení. Jaderné a palebné prostředky obránce ničí nepřátelské jaderné prostředky, místa velení, dělostřelectvo a rozvinující se nepřátelská vojska.

Při zahájení nepřátelské zteče obránce plně využívá všech palebných možností, zejména k ničení tanků a dalších obrněných cílů nepřítelè.

V boji o první postavení, jestliže se vklínily slabší síly nepřítelè, byly jim způsobeny ztráty a zastaveny v hloubce prvního postavení, může druhý sled pluku vést protizteč samostatně, nebo v součinnosti se sousedy. Při hlubším vklínění nepřítelè do obrany je nutné zastavit jeho další postup do hloubky a do stran, rozdělit jeho bojovou sestavu a způsobit mu maximální ztráty. Na nejvíce ohrožených směrech rozvinujeme zálohy, pohyblivé odřady zatarasovací, případně síly a prostředky z pasívních směrů. Protizteč druhým sledem divize vedeme zpravidla při boji o udržení prvního a druhého postavení a obvykle společně s protiztečemi druhých sledů pluků. Pokud v obranném pásmu divize uskutečňuje protiúder divize druhého sledu, může být divizní protizteč vedena současně s ním.

Protizteče provádíme do boku a týlu vklíněného nepřítelè, obvykle v době, kdy toto uskupení nepřítelè bylo zastaveno a jeho nejbližší přísunované zálohy byly zdrženy. Palebné ničení nepřítelè a jaderné údery vedeme podle obdobných zásad jako v útoku. Po obnovení celistvosti obrany znovu organizujeme palebný systém, zejména protitankový, systém zátarasů, obnovujeme součinnost a vyčleňujeme nové zálohy.

Při rozsáhlém použití zbraní hromadného ničení nepřítelem a jeho výrazné převaze neuskutečňujeme protizteče. Vojska úporně brání zaujatá postavení, působí nepříteli ztráty a vytváří podmínky pro zásah zálohami a druhými sledy nadřazeného stupně. K přehrazování vzniklých trhlín využíváme manévru palbou, záloh, pohyblivého odřadu zatarasovacího, případně sil a prostředků z těch směrů, kde nepřítel neútočí.

Podle situace mohou být bránící se vojska vystřídána, což je účelné vykonat v noci a za omezené viditelnosti. Střídajícím útvarům určujeme výchozí prostory a vystřídáním útvarům shromaždiště. Tyto prostory volíme tak, aby byly skryty před pozorováním a měly skryté přístupové komunikace, které umožňují potřebné rozptýlení vojsk.

Střídání zahajují průzkumné jednotky, raketový útvar, dělostřelectvo, prostředky PVO a první sledy. Jednotky ze zabezpečovacího pásma a předsunutého postavení vyvádíme poslední. Průzkum, který působí v týlu nepřítele, přechází do podřízenosti střídající divize.

Raketový útvar, dělostřelectvo a prostředky protivzdušné obrany vystřídání vojsk vyvádíme až po organizaci palebného systému střídajícími vojsky. Odpovědnost za odražení útoku nepřítele v době střídání a zabezpečení velení má velitel střídané divize, kterému jsou podřízeny střídající útvary. Je nutné dodržovat původní režim života vojsk v pásmu střídání.

Bojový řád pozemního vojska ČSLA, část 1, v úvodu zdůrazňuje, že uvedená ustanovení je nutné využívat tvořivě, v souladu s konkrétní situací. Bylo by chybné, kdyby tato zásada nebyla doceněna. Při uplatnění všech zásad musíme mít na zřeteli podmínky, za jakých platí. Např. jeden z cílů obrany ke zmaření nepřátelského útoku může být stanoven především za podmínek, které odpovídají vlastním možnostem k jadernému a palebnému ničení nepřítele. Zvýšené šířky obranného pásma divize ovlivňuje kvalitativně nová výzbroj, organizační struktura vševojskových svazků a výrazně vyšší bojové možnosti. Při vymezení bojových úkolů zvažujeme místo a úlohu divize v operačním uskupení, terén, bojeschopnost a další vlivy, včetně časových možností.

Opatření, kterými dosahujeme odolnosti a aktivity obrany, musíme chápat ve vzájemné návaznosti a podmíněnosti i se základními principy soudobého vševojskového boje. Dovedné uspořádání obrany a vytvoření předpokladů k odražení útoku silného nepřátelského uskupení je nutné pochopit zejména ve smyslu soustředění hlavního úsilí na rozhodující směry, a to jak uskupením bojové sestavy, tak i připraveným manévrem palbou a zálohami.

Bojový řád je potřebné studovat jako celek, kdy jednotlivé hlavy, které pojednávají o zásadách vševojskového boje, velení a politické práci, se musí promítnout ve všech druzích a formách boje, čímž se vyvarujeme šablonovitosti.

PŘESUNY VOJSK

Charakteristické rysy soudobého vševoj-
skového boje, zejména jeho manévrovost,
rozhodnost a dynamičnost, jeho velký pro-
storový rozmach a vysoká tempa vedou ne-
vyhnutelně k tomu, že **význam přesunů**
vojsk — a zejména pak pochodů — **znač-
ně vzrůstá.**

Vojska musí být neustále **připravena
k přesunům na velké vzdálenosti** za stá-
lého nebezpečí, že nepřítel použije zbra-
ně hromadného ničení, letectvo, vzdušné
výsadky a diverzní průzkumné skupiny, za-
sadí údery přesně navedenými, vysoce účín-
nými zbraněmi i průzkumnými a palebnými
systémy. Musí být připravena, že v prostoru
rozmístění a na osách přesunu mohou
být zamořeny rozsáhlé prostory radioak-
tivními, chemickými a biologickými látka-
mi, vytvořeny rozrušené nebo zatopené pro-
story, popřípadě prostory, v nichž budou
rozsáhlé požáry. Budou zničeny komunika-
ce a přepraviště, vytvořeny četné minové
zátarasý jak v taktické, tak i operační
hloubce.

V případě rozpoutání války by vlastně
většina útvarů zahajovala boj přímo z po-
chodu — z posádek, prostorů po bojovém
poplachu, z výchozího prostoru v blízkos-
ti státní hranice. Útok divize i pluku bude
především zahajován po přesunu z hloubky.
Pochod bude neoddělitelnou součástí
všech forem manévru vojsk uskutečňova-
ného v průběhu boje a operace. Proto i Bo-
jový řád přikládá problematice přesunů
(a v nich pochodů) velký význam.

Divize (pluk) se může

— přesunovat **na organických vozidlech,**
tj. **pochodem;** jeho cílem je dosáhnout ur-

čeného prostoru nebo stanovené čáry **včas
a v plné pohotovosti** k plnění bojového
úkolů.

— přepravovat po železnici, moři, řece,
vzduchem; tankové jednotky i na podval-
nících,

— přesunovat kombinovaným způsobem.
Prapor (rota) může pochodovat i pěšky
nebo na lyžích.

Zásady pochodu

Pochod je základním druhem přesunu.
Může se **uskutečňovat za situace,** kdy

a) **se předvídá boj,** ke kterému může do-
jít, a to:

— ještě v průběhu pochodu (střetný
boj),

— ihned po dosažení stanovené čáry či
prostoru (zasazení druhého sledu, přechod
do útoku po přesunu z hloubky, zaujetí a
vedení obrany apod.).

Vykonává se zpravidla v blízkosti čáry
dotyku bojujících stran a obvykle nepřesa-
huje rámec jednoho celodenního pochodo-
vého výkonu, a to nejen směrem k frontě
či podél ní, ale i od fronty k týlu. V prů-
běhu boje k němu může dojít **kdykoli** (tedy
i ve dne).

Divizi se pro pochod určují **nejméně 2
hlavní pochodové osy a někdy i pochodové
pásmo.** Pluku se určují 1—2 pochodové osy
a plní-li úkol předsunutého odřadu, směr
činnosti. Vždy je třeba určovat i **záložní a
příčné pochodové osy,** které se upravují
současně s hlavními pochodovými osami a
využívají se podle nařízení velitele divize.
Prapor uskutečňuje pochod v jednom prou-

du. Vzhledem k tomu, že během jednoho dne může divize (pluk) nejen provést pochod, ale přejít i do boje, pak délka pochodu nebude překračovat vzdálenost 150—200 kilometrů. Doba trvání pochodu v tomto případě nebude delší jak 8—10 hodin a přesun se uskuteční s jednou, výjimečně s dvěma zastávkami;

b) **není nebezpečí střetnutí s nepřítelem**, tj. v případech, kdy je vyloučeno vedení boje s pozemním nepřítelem.

Uskutečňuje se **především v hlubokém týlu** vlastních vojsk, při přesunu svazků a útvarů z hloubky státního území do prostoru bojové činnosti. V blízkosti prostoru bojové činnosti se může vykonat především při přesunu od fronty do týlu. Bude se uskutečňovat **zpravidla v noci** nebo v jiných podmínkách omezené viditelnosti. V případě, že čas potřebný k přesunu bude delší než je noční doba, musí být pochod zahájen za denní doby tak, aby do rozednění bylo ukončeno zaujetí určeného prostoru, rozptýlení a zamaskování živé síly a bojové techniky.

Délka pochodu mimo nebezpečí střetnutí s nepřítelem může být **různá**; často se uskuteční během několika dní na vzdálenost 1000—1500 i více km. Pochody, jejichž délka činí více než je **celodenní výkon**, nazýváme **pochody na velké vzdálenosti**. Bude je uskutečňovat zpravidla divize, popř. i svaz (sbor, armáda). V tomto případě se divizi určují **1—2 hlavní pochodové osy**, popřípadě **pochodové pásmo**.

Přesun se vykonává s několika zastávkami během každého celodenního pochodového výkonu. Po splnění celodenního pochodového výkonu se vojskům poskytuje **denní nebo noční odpočinek**, po každých 3—5 celodenních pochodech se může podle potřeby stanovit **celodenní odpočinek**. Poslední den se uskutečňuje pochod nejčastěji s předvídáním zasazení divize do boje.

Pochod divize **může probíhat** v kteroukoli roční dobu, ve dne i v noci, za každého počasí a v různém terénu. Přitom může divize překonávat různé překážky, zejména široké a velké řeky a horské oblasti a někdy se bude muset přesunovat i úsekem, ve kterém nejsou cesty. Rovněž i hustota osídlení, ekonomické, sociálně politické a další faktory mohou různou měrou ovlivnit pochod.

Složitost těchto podmínek, zejména vysoká aktivita nepřítele, může záporně ovlivnit i hůtu a úplnost řešení otázek přípravy pochodu, výrazně snížit jeho tempo i bojeschopnost divize (pluku) a vést k pozdnímu příjezdu vojsk do plánovaného prostoru nebo na stanovenou čáru.

Pochodové možnosti divize (pluku)

Pochodovými možnostmi rozumíme **ukazatele**, které charakterizují způsobilost divize (pluku, praporu) v konkrétních podmínkách a v určitém čase překonat na svých organických prostředcích stanovenou vzdálenost při dovoleném vypětí lidí, normálním provozu bojových a dopravních vozidel a zachování možnosti **zahájit boj** bezprostředně po pochodu.

Obvykle jsou to **dva ukazatele**:

- střední pochodová rychlost proudů,
- hodnota celodenního pochodového výkonu.

Základním ukazatelem k propočtům pochodu je **střední pochodová rychlost**. Určuje se pro každý pochod (mnohdy i úsek pochodu) tak, že délku pochodu dělíme plánovanou dobou přesunu bez započítání doby vyčleněné na zastávky. Střední pochodová rychlost soudobých motostřeleckých, tankových a dělostřeleckých útvarů a svazků se oproti pochodovým rychlostem dosahovaným v šedesátých letech **podstatně zvětšily**. Vojska jsou vybavena kvalitnější obrněnou a automobilní technikou, která v řadě ukazatelů převyšuje i obdobnou techniku armád kapitalistických států. Technika je vybavena zdokonalenými infrapřístroji a spolehlivými prostředky světelného maskování.

Proto se průměrné rychlosti pochodu posuzují nezávisle na denní době, nerozdělují se na rychlost ve dne a v noci a při jejich stanovení se nepočítá s časem na zastávky. Ve všech případech motostřelecká a tanková divize (pluk) musí uskutečnit pochod s **maximální možnou rychlostí**, kterou umožňují dané podmínky.

Průměrná rychlost pochodu může dosahovat za hodinu

- u smíšených a tankových proudů 25—30 km,
- u automobilních proudů 30—40 i více km,
- za ztížených podmínek (hory, náledí apod.) 20 i méně km,
- při pochodu praporu pěšky 4—5 km na lyžích 5—7 km.

Pod celodenním pochodovým výkonem se rozumí vzdálenost, kterou vojska překonají na svých organických prostředcích po stanovených osách (v pochodovém pásmu) z prostoru rozmístění (denního či nočního odpočinku) do nového prostoru nebo na čáru rozvinutí hlavních sil. Celodenní pochodový výkon, určený především střední pochodovou rychlostí a dobou, po které je řidič schopen nepřetržitě řídit bojo-

vé vozidlo (tj. zpravidla 10—12 hodin denně), **může dosahovat:**

- u smíšených a tankových proudů až 300 km,
- u automobilních proudů až 400 km,
- za nepříznivých podmínek se však sníží na 200—250 a někdy i méně km.

Zvýšení celodenního výkonu může být dosaženo:

- zvýšením kvalifikace řidičů a jejich střídáním vojáků, kteří jsou vycvičení v řízení bojových vozidel,
- maximálním omezením fyzické práce v době zastávek a v prostorech odpočinku,
- zkvalitněním technického zabezpečení a ošetřování bojové techniky,
- vysokou vycvičeností a stmelěním jednotek a útvarů.

Příprava k pochodu

Velitel divize (pluku) a jeho štáb musí ještě před zahájením pochodu řešit řadu otázek, mezi které především patří:

— **Průzkum pochodových os a nepřítelů** s cílem zjistit stav cest, mostů a přepravišť, upřesnit směry zřizování pomocných cest, zjistit zářez, zamořené úseky, rozrušené prostory, prostory požárů a zátop a vyhledat cesty k jejich obejití.

Kromě toho musí podle obvyklých zásad organizovat i průzkum nepřítelů, zvláště očekávat-li se s ním střetnutí.

K údržbě a přípravě komunikací a přepravišť s předstihem odeslat pracovní jednotku.

— **Organizace pořádkové služby** na cestách k vyvedení vojsk na výchozí čáru, na pochodových osách, v prostorech odpočinku a soustředění, jakož i na cestách určených vojskům k rozvinutí do předbojové a bojové sestavy.

— **Zabezpečení ošetřování** výzbroje, bojové a ostatní techniky a přijetí opatření ke zvýšení zásob jejího proběhu.

— **Doplnění zásob** munice a dalšího materiálu na stanovenou normu, zvýšení zásoby PHM u vozidel.

— **Odsun** výzbroje a techniky, která je v nevyhovujícím technickém stavu a nemůže být do zahájení pochodu opravena, přebytečného materiálu, dále raněných a nemocných.

— **Sestavení praporek (oddílových) proudů** s posilovacími prostředky v prostorech rozmístění.

— **Organizace a posílení** určených vojsk jako **předsunutý odřad a pochodové zajištění** a jejich vyvedení na stanovenou osu tak, aby získaly potřebný předstih.

Pochodová sestava

Pochodová sestava divize a pluku **může zahrnovat** předsunutý odřad, pochodové zajištění, odřady k zabezpečení pohybu, proudy hlavních sil a proudy útvarů a jednotek technického zabezpečení a týlu.

Předsunutý odřad v síle zesíleného pluku se vysílá 2—3 hodiny (na vzdálenost do 70 km) a v síle zesíleného praporu 1—1,5 hodiny (tj. do 40 km) před zahájením přesunu hlavních sil divize (pluku). Tyto vzdálenosti jsou zdůvodněny jednak tím, že umožňují veliteli divize (pluku) získat čas na organizaci boje a uskutečnění manévru, jednak časovými možnostmi PO vést samostatně, bez podpory hlavních sil, boj s přicházejícími zálohami nepřítelů.

Pochodové zajištění se vysílá před čela hlavních sil, na ohrožené boky a k zajištění z týlu. Svou aktivní činností musí:

- zabezpečit plynulý přesun proudů hlavních sil,
- zabránit jejich nenadálému napadení nepřitelem,
- zabezpečit výhodné podmínky k zahájení boje,
- nedovolit nepřátelským jednotkám pozemního průzkumu proniknout k zajišťovaným vojskům.

Základní ukazatele pochodového zajištění — viz **tabulku**.

Odřad k zabezpečení pohybu je určen pro každou osu a obvykle postupuje za pochodovým zajištěním.

Proudů hlavních sil jsou nejdůležitější součástí pochodové sestavy. Jejich uspořádání musí být pružné, aby umožňovalo splnit úkol i v případě, že došlo ke změně předpokládaného zámyslu boje. V čele je nutné vést pluky určené k rozhodujícímu úderu, oddíl vojenských raket, dělostřelecko a další prostředky k zabezpečení rozvinutí a přechodu divize k boji. V hloubce pak vojska určená do druhého sledu a záloh (kromě PTZ). Protiletadlové raketové útvary pochoduje po bateriích v prouděch hlavních sil, popřípadě i s předsunutým odřadem.

Tankový prapor (msp) se obvykle přiděluje motostřeleckým praporům. Může však být i zařazen jako celek v čele hlavních sil a tím podstatně zesílit počáteční úder (např. ve střetném boji).

Při pochodu je zapotřebí dodržovat tyto **vzdálenosti** mezi:

- **pluky až 5 km;** tím bude vyloučeno hromadění jednotek např. při zdržení čelních jednotek, při obcházení rozrušených a zamořených prostorů apod.,

— **prapory 2 km** — např. mezi mspr na BVP, tpr, nebo

3 km — na automobilech, otevřených OT,

— **jednotkami a vozidly 25–50 m**; v národních jízdních podmínkách i více, naopak při zastávkách (jen mezi vozidly) se vzdálenosti snižují až na 10 m,

Mezery mezi pochodovými osami nejsou v Bojovém řádu určeny. Propočty však uka-

zuji, že podle členitosti terénu a jeho porostu je třeba dodržovat mezeru **5–7 km**.

Útvary (jednotky) technického zabezpečení a týlu pochodují v samostatných prouděch za hlavními silami ve vzdálenosti: u divize 5–10 km, u pluku 2–3 km a u praporu v praporem proudě. Část zdravotnických a technických prostředků spolu s vozidly pro PHM a municí při předvídání boje přesunujeme bezprostředně za jedním z čelních pluků (praporů).

Tabulka

K čelnímu zajištění se vysílají

Druh	V síle	Na vzdálenost	Kdo (kdy)
Předvoj	až zesílený mspr, tpr	20 – 30 km (40 – 60)	– pluky v čele hlavních sil divize, – při samostatném pochodu pluku
Čelní pochodová záštita (ČPZ)	zesílená četa – rota	5 – 10 km	– předvoje
	zesílená rota	5 – 10 km	– při několika PO místo před- vojů, – pluk, který se přesunuje po dvou osách na osu, na kterou není vyslán předvoj
	zesílená rota	3 – 5 km	– pluky, které se přesunují za čelními pluky
Čelní hlídka	četa	3 – 5 km	– ČPZ v síle rot, – prapory hlavních sil k přímému zajištění
Pátrací družstvo (tank)	msdr, tank	na dohled	– ČPZ v síle čety, – čelní hlídky

K bočnímu zajištění

Boční pochodová záštita	až zesílená rota	do 5 km na vý- hodnou čáru	– čelní pluky a pluky hlavních sil divize
Stojící boční záštita			

K zajištění z týlu

Zadní pochodová záštita	až zesílená rota	do 5 km	– pluky hlavních sil
Zadní hlídka, pátrací družstvo (tank)	msdr, tank	na dohled	– prapory na zádi hlavních sil

Pro poskytnutí technické pomoci osád-kám (řidičům) vozidel vyřazených z provozu, pro jejich opravu, odsun a doplňování PHM i pro poskytování zdravotnické pomoci se u divize (pluku) organizuje **uzávěra proudů** z vyčleněných dílenských a odsunových prostředků, zdravotnického personálu a vozidel s tankovým a automobilním materiálem a PHM.

Pochodovou sestavu divize při pochodu mimo nebezpečí střetnutí s nepřítelem vytváříme tak, aby bylo dosaženo **vyšší rychlosti** při minimálním vypětí sil vojáků a opotřebování bojové techniky.

Pochodová sestava bude zahrnovat **méně prvků**, např. odpadá nutnost vysílat předem určený odřad, vzdálenost čelního pochodového zajištění se může zmenšit, boční a zadní zajištění nemusíme vysílat. Hlavní síly se však mohou přesunovat jen v 1 až 2 proudech a budou mít tudíž větší hloubku. Pluky přemísťujeme bez posilových prostředků. Jednotky vybavené pásovou technikou můžeme slučovat na jednu osu. Rovněž tylové útvary a jednotky mohou být přesunovány v jednom proudu. Část jich může být vyslána s předstihem do nových prostorů. K průzkumu pochodových os a prostorů odpočinku včas vysíláme rekognoskační skupiny.

Čáry a zastávky

K zabezpečení včasného zahájení pochodu, ke kontrole organizovaného pohybu proudů, k regulaci rychlosti a dodržování vzdáleností určujeme výchozí čáru (při pochodu pluku po jedné ose a při pochodu praporu — výchozí místo) a regulační čáry (místa).

Výchozí čáru (místo) stanovíme tak, aby umožňovala vyvést proudy praporů a dosáhnout stanovené rychlosti pochodu. V závislosti na různých podmínkách může být 5–10 km od prostoru rozmístění.

Regulační čáry (místa) volíme tak, aby jimi vojska procházela za 3–4 hodiny pochodu. Ve stejných intervalech se určují i zastávky v trvání do jedné hodiny nebo ve druhé polovině celodenního pochodového výkonu v trvání až dvou hodin.

Tato místa není vhodné určovat na řekách, přepravách, soutěskách a jiných prostorech, kde je pohyb vojsk ztížen a kde může docházet k nahromadění vozidel. Pro zastávky v trvání do dvou hodin, obdobně jako pro odpočinek vojsk, je nutné určovat prostory s vhodnými podmínkami pro OPZHN, maskování vojsk a s dodatečným množstvím vodních zdrojů.

Zastávky jsou určeny jednak k udržení dobrého fyzického stavu pochodujičích

(především řidičů), a to ke krátkému odpočinku (rozcvičení se), výdeji teplého nápoje, popřípadě i stravy (zejména při dvouhodinové zastávce) a také ke kontrole stavu výzbroje, bojové i další techniky nebo k jejímu ošetření a doplnění vozidel pohonnými hmotami.

Rozhodnutí velitele pro pochod

Zkušenosti ze cvičení ukazují, že i při organizaci pochodu bude základní metodou práce velitele divize (pluku) a jeho štábu **metoda souběžné organizace boje**. V obsahu jednotlivých opatření se však objeví některé zvláštnosti.

Již v **pokynech** vydávaných po ujasnění úkolu náčelníku štábu k orientaci podřízených navíc určuje:

- síly, prostředky a způsob organizace pořádkové služby,
- počet, složení a úkoly rekognoskačních skupin (jestliže se vysílají).

I při vydávání **předběžných bojových nařízení** je třeba při seznamování se s úkolem divize (pluku) udat rovněž pochodové osy (osu), prostor soustředění (odpočinku) nebo čáru a čas příchodu do určeného prostoru (na udanou čáru), výchozí čáru (místo), regulační čáry (místa), úkoly útvarům (jednotkám), úkoly sousedů a dobu pohotovosti k pochodu.

Rozhodnutí pro pochod obsahuje stejné prvky jak rozhodnutí pro boj, tj. zámysl pro pochod, úkoly podřízeným, hlavní otázky součinnosti a všestranného zabezpečení, zásady organizace velení spolu s úkoly pro politickou práci a její zvláštnosti.

Nejdůležitější součástí je **zámysl pro pochod**, který vyjadřuje jeho podstatu. Ostatní prvky z něho vycházejí a dále rozvíjejí a konkretizují jeho obsah. **Při předvídání boje** může mít toto uspořádání:

1. Způsob pochodu, jeho zabezpečení a cíl (druh pochodu, jeho cíl, množství pochodových proudů, složení, úkoly a vzdálenost PO a pochodového zajištění, stanovený čas k dosažení určených čar — prostorů, k jaké činnosti se připraví).

2. Čáry a čas možného střetnutí s nepřítelem a zámysl boje na nich (způsob činnosti PO — předvoje, směr hlavního úderu, předpokládaná bojová sestava, způsob manévru a čáry úkolů útvarů a jednotek).

3. Uspořádání pochodové sestavy a rozdělení sil a prostředků do jednotlivých proudů.

4. Pochodové osy (osa) a průměrná pochodová rychlost, výchozí čára a regulační čáry, počet a doba trvání zastávek.

5. Organizace PVO za pochodu.

6. Způsob přemístění vrtulníkové jednotky na nové plochy.

Způsob činnosti vojsk při střetnutí s nepřítelem určujeme pro každou možnou **čáru střetnutí**. Jejich vzdálenost by měla odpovídat alespoň jedné hodině pochodu proudů (tj. 25–40 km). Čáry se číslují od vlastních vojsk směrem k nepříteli. Pokud se zámysly na jednotlivých čarách podstatně odlišují, pak je třeba uspořádání pochodové sestavy a rozdělení sil a prostředků do jednotlivých proudů upravit podle zámyslu boje pro tu čáru střetnutí, kterou lze vyhodnotit jako nejpravděpodobnější. V opačném případě dojde ke složitému přeskupování pochodové sestavy v průběhu pochodu.

Pokud bude divize organizovat **pochod na velkou vzdálenost**, pak budou v 1. bodě vedle cíle pochodu uvedeny počet a délka celodenních pochodů, počet pochodových os pro každý z nich, prostory denního (nočního) a celodenního odpočinku a doba pobytu v nich. Další údaje se budou týkat již jen prvního celodenního pochodového výkonu; a to u bodu:

2. složení, úkoly a vzdálenosti pochodového zajištění,

3. uspořádání pochodové sestavy,

4. — 6. beze změny.

Jestliže předvídáme pochod se zahájením boje, stanovíme **úkoly podřízeným** na celou délku přesunu. Při pochodu na velké vzdálenosti stanovíme útvary jen na první celodenní pochod; na každý další celodenní pochod v prostoru denního nebo nočního odpočinku.

Hlavní úkoly součinnosti stanoví velitel divize (pluku) s cílem sladit činnost všech sil a prostředků divize (pluku) v průběhu pochodu navzájem i s prostředky nadřízeného velitele. Zvláštní pozornost věnuje činnosti podřízených při napadení vzdušným nepřítelem, při jaderných a chemických úderech na pochodové proudy a při minování nepřítelem na dálku. Určuje rovněž činnost při ničení vzdušných výsadek a aeromobilních jednotek nepřítele na směru pochodu divize. Předvídá-li se střetnutí s nepřítelem, pak stanoví i způsob součinnosti při rozvíjení a vedení boje na každé čáře střetnutí.

V hlavních úkolech všestranného zabezpečení pozornost zaměří především na otázky maskování, OPZHN, ženíjář a chemické zabezpečení. Stanoví popřípadě i další úkoly pro technické a týlové zabezpečení pochodu.

Při **organizaci velení** velitel rozdělí místa velení v pochodové sestavě, určí, kdo

převzme velení v případě vyřazení míst velení a způsob využití vrtulníků pro předávání nařízení a kontrolu pohybu vojsk.

Politická práce musí být zaměřena na zabezpečení včasného dosažení určeného prostoru, pohotovosti k rozvinutí a zasažení do boje. Zvláštní pozornost je třeba věnovat příslušníkům útvarů a jednotek PVO, průzkumu, OZP a pořádkové služby, přípravě řidičů k činnosti v noci a za jinak omezené viditelnosti, přísnému dodržování kázně během pochodu a bdělosti.

Provedení pochodu

Vojska musí ve všech případech pochodu uskutečnit skrytý. Od samého začátku musí dodržovat **pochodovou kázeň** [zejména rychlost pochodu, vzdálenosti, bezpečnostní opatření a maskování]. Vzájemné předjízdení proudů je dovoleno jen se souhlasem velitele divize (pluku).

Je třeba včas přijímat opatření k tomu, aby bylo **vyloučeno zdržení a hromadění** vojsk při průjezdu osadami, přes přepravy, průsmyky a soutěskami. Tato místa procházejí útvary divize bez zastávky a co nejrychleji. Pokud by se některý proud zdržel, je třeba další proud předem zastavit ve skrytém prostoru. K obraně vojsk před vzdušným nepřítelem vysíláme do tohoto prostoru předem prostředky PVO.

Při **zastávkách** se uclnění proudů nemění. Čelní vozidla praporek [oddílových proudů] musí zastavovat a zahajovat pohyb současně ve stanovenou dobu.

Pokud je zapotřebí změnit uspořádání proudů, využíváme k tomu doby odpočinku. **V prostoru odpočinku** opouštějí vojska cesty a rozmísťují se ve stanovených prostorech po praporech [oddílech] rozptýleně a tak, aby si zachovala stálou bojovou pohotovost a mohla se co nejrychleji seřadit do proudů. Jednotky PVO zaujmají nařízená postavení. Stanovíme jim stupně pohotovosti a organizujeme bojovou pohotovostní službu. Pochodové zajištění se stává strážním zajištěním nebo se nahrazuje novým.

Napadení vzdušným nepřítelem v průběhu pochodu oznamují útvary smluveným signálem. Pochod zpravidla nepřerušujeme. Jedině při silném poškození silničních úseků a nemožnosti jejich obejití pohyb přerušujeme do doby odstranění překážky. Prostředky PVO odraží nepřítele palbou za pohybu, z krátkých zastávek i z míst po rozvinutí vedle cest. Po odražení útoku vzdušného nepřítele pokračují v pohybu. Rozrušené úseky cest obcházejí po objížďkách nebo po nově stanovených osách.

Vede-li nepřítel **jaderné nebo chemické údery**, pak velitel divize (pluku) a jeho štáb upřesňují situaci v prostorech napadení, organizují opatření k obnově velení a bojeschopnosti napadených jednotek, k uvolnění zatarasených úseků nebo k jejich obejití. Následky napadení je třeba odstraňovat okamžitě po úderech bojeschopnými silami napadených jednotek, popřípadě vyčleněnými silami a prostředky. Vojska, která si zachovala bojeschopnost, pokračují v dalším pochodu.

Úseky s vysokou úrovní radiace, rozrušené, zavalené, hořící nebo zatopené prostory objíždíme. Není-li to možné, pak je překonáváme maximální rychlostí a se zvětšenými vzdálenostmi mezi vozidly. Vyčkat na pokles vysoké úrovně radiace můžeme jen se souhlasem nadřízeného velitele.

Při napadení proudů **zápalnými prostředky** vyvádíme proudy rychle z prostorů požárů vpřed nebo ve směru proti větru, zastavujeme je, hasíme plameny na výzbroji a bojové technice, zachraňujeme zasažené osoby a poskytujeme jim první zdravotnickou pomoc. Poté pokračujeme v pochodu.

V případě překvapivého **zaminování** prostorů v pásmu přesunu divize prostředky minování na dálku velitel a štáb organizují průzkum zaminovaných prostorů, stanoví způsoby a pořadí překonávání vytvořených zátarasů a vyčleňují pro to potřebné prostředky.

Vzdušné výsadky, průzkumné a diverzní průzkumné skupiny nepříteli ničí jednotky pochodového zajištění, pořádkové služby a jednotky určené k tomuto účelu. K ničení silných vzdušných výsadků a aeromobilních skupin se používají nejbližší motostřelecké a tankové pluky, dělostřelecké oddíly, PL jednotky a v nutném případě i oddíl vojenských raket.

Obdrží-li velitel divize (pluku) v **průběhu pochodu nový úkol**, kterým se mění směr přesunu, je povinen:

- rychle se rozhodnout a stanovit podřízeným nové úkoly,

- zastavit postup průzkumných jednotek, zajištění, OZP, PO a určit jim nové úkoly,

- vyslat na nový směr průzkumné jednotky, pochodové zajištění, OZP, jednotky pořádkové služby, a je-li to nutné i PO,

- usměrnit proudy hlavních sil po nejkratších osách a nevýhodnějších cestách na nový směr,

- zachovat původní sestavu nebo podle vyhodnocení nového směru přistoupit ke změně pochodové sestavy,

- úkoly podřízeným doručit dříve, než dojdou k místům, od kterých začíná změna pochodu.

Všechna opatření musí směřovat k tomu, aby vynucené zastavení divize bylo co nejkratší, ale současně aby nová pochodová sestava odpovídala novým možnostem střetnutí s nepřítelem.

Vojskové zásoby za pochodu doplňujeme zpravidla v prostorech odpočinku. Raněné a nemocné po poskytnutí první pomoci odsunujeme do nejbližšího zdravotnického zařízení. Vozidla vyřazená během pochodu je třeba odsunovat z cesty vpravo a opravovat zpravidla na místě.

Přidělené vrtulníky většinou využíváme ke kontrole pohybu vojsk, předávání nezbytných nařízení, upřesnění situace v prostorech jaderných úderů, k vyhledání objížděk zamořených úseků, rozrušených, hořících a zatopených prostorů, k vysazování průzkumných jednotek a pořádkové služby na směry a k řešení jiných úkolů.

Spojení za pochodu zajišťujeme převážně pohyblivými pojítky. V některých případech může být povoleno použití VKV stanic.

Rádiové stanice zůstávají na příjmu.

POUŽITÍ VZDUŠNÝCH VÝSADKŮ

Na různých organizačních stupních vedení se v současné době stále více dostávají do popředí otázky, které souvisí s efektivní přípravou a bojovým použitím vzdušných výsadků k plnění různých a **velmi náročných úkolů** v týlu nepřítele. Toto docenění vzdušných výsadků je bezprostředně ovlivněno stále platným požadavkem, kdy **rozhodným útokem vedeným ve vysokém tempu a do velké hloubky** lze dosáhnout úplného rozdrčení nepřítele. K dosažení toho mohou napomáhat vzdušné výsadky, které svou **vysokou mobilitou** jsou schopny úspěšně využít vlastních úderů vedených na nepřítele s cílem současně ničit jeho vojska a důležité objekty, jakož i zabránit mu organizovat odolnou obranu.

Údery na nepřítele by do určité míry ztrácely na své účinnosti, kdyby jejich výsledků nebylo využito včasným vysazením vzdušných výsadků a rychlým proniknutím tankových a motostřeleckých útvarů a jednotek k rozvíjení útoku ve vysokém tempu a do hloubky nepřátelské obrany. Proto se v současné době předpokládá, že mnohem větší uplatnění v boji a operaci najdou vzdušné výsadky **různého druhu** (zejména vrtulníkůvé), které v úzké součinnosti s pozemním vojskem se budou podílet nejen na realizaci pružného manévru, ale i na rozdrčení nepřítele v určeném prostoru a v co nejkratší době.

V článku chci zobecnit a vysvětlit důležitá ustanovení Bojového řádu, která souvisí s použitím **výsadku**, organizovaného převážně z **motostřeleckých** jednotek a vysazovaného z **vrtulníků** do týlu nepřítele.

V Bojovém řádu v čl. 12 je uvedeno, že ... **taktický vzdušný výsadek bývá v hod-**

notě zesíleného motostřeleckého praporu (roty) a určuje se zpravidla z jednotek druhého sledu (zálohy) divize.

Výsadek může být na podkladě konkrétní situace v týlu nepřítele **vysazen v různých variantách**, a to v hodnotě menší než prapor (zpravidla **zesílená rota**), v hodnotě motostřeleckého **praporu** (podle organizační struktury), nebo v hodnotě **zesíleného** motostřeleckého **praporu** (o určité jednotky druhů vojsk a speciálních vojsk).

Každá varianta vysazení bezprostředně ovlivňuje nejen skutečné **bojové možnosti** výsadku v týlu nepřítele, ale i celkovou **dobu** plnění bojového úkolu. Vysazení motostřeleckého praporu představuje určitou sílu, která může být odlišná v závislosti na tom, zda prapor je vysazen s veškerou **bojovou technikou**, nebo pouze s **ručními a ručními protitankovými zbraněmi** a lehkými dopravními prostředky (umožňující pouze mobilitu po vysazení, ale postrádající odolnost a případný úkryt před palbou nepřítele).

Pro znázornění rozdílnosti uvedených variant vysazení si přiblížíme na následujícím příkladu některé **hmotnosti výsadku** a **potřebu vrtulníků** různých modifikací pro přepravu vzduchem:

— jedna **motostřelecká rota** s bojovou technikou podle současné organizace a s 2 pp munice ... 140 000 kg; k tomu je zapotřebí **11–12 vrtulníků Mi-6** (únosnost 12 500 kg),

— jeden **motostřelecký prapor** s bojovou technikou podle současné organizace a s 2 pp munice ... 586 099 kg, což představuje potřebu **48 vrtulníků Mi-6**, nebo jen 39 vrtulníků téhož typu (při únosnosti

15 000 kg), a to za předpokladu, že není překročena mezní (přetížená) letová hmotnost vrtulníku,

— jeden zesílený motostřelecký prapor v závislosti na rozsahu přidělení jednotek druhů vojsk a speciálních vojsk může dosahovat hmotnosti 650 000—700 000 kg a potřebuje 52—56 vrtulníků (únosnost 12 500 kg), nebo 43—47 vrtulníků při únosnosti 15 000 kg na úkor množství LPHM a případného doletu.

Oproti tomu u výsadku, jehož příslušníci jsou vyzbrojeni pouze ručními a ručními protitankovými zbraněmi, hmotnost a potřeba vrtulníků dosahuje těchto hodnot:

— jedna motostřelecká rota s 2 pp..... 17 126 kg a pro přepravu vzduchem 2 vrtulníky Mi-6, nebo 4—6 vrtulníků Mi-8 anebo Mi-17,

— jeden motostřelecký prapor bez těžké bojové techniky s 2 pp munice..... 74 784 kg a pro přepravu vzduchem 6 vrtulníků Mi-6 nebo 18—25 vrtulníků Mi-8 popř. Mi-17 (únosnost 3000—4000 kg).

Z toho vyplývá potřeba vrtulníků uvedených typů pro přepravu výsadku vzduchem. Přitom můžeme dojít k důležitým závěrům, že přepravu organických motostřeleckých jednotek vzduchem mohou plnohodnotně zabezpečit pouze vrtulníky typu Mi-6 nebo Mi-26 a další, jež mají schopnost přepravovat veškerou bojovou techniku, která je u motostřeleckého praporu a roty.

Při určitém nedostatku vrtulníků požadovaných typů by mohla vzniknout nutnost výsadek přepravovat a vysazovat ve více koloběžích. Na jedné straně by došlo k podstatnému snížení celkové potřeby vrtulníků. Ovšem na straně druhé by se vyloučil moment překvapení, což by pro nepřítele vytvářelo výhodné podmínky k uskutečnění účinných protipatříků vůči výsadku. Současně vysazení ve více koloběžích vyžaduje zvýšené úsilí letectva a dalších druhů vojsk při zabezpečení výsadku.

Skutečné složení a hodnota výsadku budou tedy vždy závislé na počtu a typu vyčleněných dopravních a bojových vrtulníků. Přitom je třeba vycházet i z toho, že v rámci útočné operace a boje se dopravní, jakož i bojové vrtulníky budou mimo vysazení výsadku průběžně podílet na plnění celé řady dalších úkolů, přičemž může dojít k určitým ztrátám na přepravní technice. V takovém případě způsobené ztráty bezprostředně ovlivní rozdíly mezi plánovaným a požadovaným, jakož i skutečně vyčleněným množstvím vrtulníků různých modifikací pro potřeby výsadku. Právě proto by se měly v závislosti na sku-

tečně vyčleněném počtu vrtulníků upřesňovat nejen hodnota a složení výsadku, ale určit i charakter bojového úkolu, dále hloubku vysazení a tím i dobu vedení samostatného boje v týlu nepřítele.

V analogii na skutečné možnosti přepravy taktických vzdušných výsadků je nutné posuzovat další ustanovení čl. 105, který uvádí, že: „Hloubka jejich vysazení se určuje zpravidla podle jejich úkolu a složení s ohledem na možnost vést samostatně boj v trvání 3 až 4 hodiny.“

Co chápat pod skutečnou hloubkou vysazení? Ještě před několika lety řada zahraničních vojenských teoretiků jednoznačně tvrdila, že výsadek na taktickém stupni bude nejčastěji vysazován do hloubky 50 km. Dokonce v některých případech, pokud se podílel na plnění bojového úkolu operačně taktického charakteru, mohl být vysazen i do podstatně větší hloubky.

V současném pojetí je hloubka vysazení bezprostředně limitována dobou vedení samostatného boje. Bude tedy vždy závislá zejména na bojových možnostech výsadku, rozsahu zabezpečení prostředky nadřazeného velitele a průměrném tempu útoku pluků prvního sledu. Je třeba mít na zřeteli, že i dosažení průměrného tempa můžeme posuzovat z několika hledisek, a proto právem je rozdělíme do dvou variant, což odpovídá vzniklé situaci na frontě a stanoveným úkolům, které budou vševojenské divize plnit.

V první variantě půjde o podstatně nižší průměrné tempo, což je ovlivněno při vedení útoku na bránícího se nepřítele z přímého dotyku, a to v době průlomu, kdy tempo může být 1—2 km.h⁻¹, při rozvíjení útoku do hloubky 3—4 km.h⁻¹, při útoku v horách 1—3 km.h⁻¹, v lese 2—3 km.h⁻¹ nebo při útoku na bránícího se nepřítele po přesunu z hloubky 4—5 km.h⁻¹.

Za těchto podmínek by hloubka vysazení mohla dosahovat od několika km do 20 km od linie fronty, kdy výsadek bude poměrně ve velkém rozsahu podporován zejména dělostřeleckou palbou, bojovými vrtulníky a stíhacím letectvem.

Ve druhé variantě půjde o poměrně vyšší průměrné tempo, které je dáno činností vojsk při působení v operační manévrovací skupině 6—8 km.h⁻¹, při plnění úkolu v součinnosti s obcházejícím, přepadovým nebo speciálním odřadem do 10 km.h⁻¹, při pronásledování 8—12 km.h⁻¹ a při vyslání předsunutého odřadu (předvoje) 10—15 km.h⁻¹.

V této variantě bude hloubka vysazení zpravidla dosahovat vzdálenosti 25—40 km a v některých situacích dokonce až 50 km.

Přitom hlavní úlohu při podpoře výsadku by mělo mít stíhací, stíhací bombardovací letectvo, bojové vrtulníky a v některých případech i dělostřelectvo.

Jak chápat schopnost výsadku vést samostatný boj v týlu nepřítele po dobu 3 až 4 hodin?

Ještě na počátku osmdesátých let se někteří vojenští teoretici domnívali, že výsadek v hodnotě roty nemá své opodstatnění. Bojový řád, část 2 v čl. 109 jasně říká, že: „**Motostřelecký prapor (rota) jako taktický vzdušný výsadek...**“ bude plnit různé úkoly v týlu nepřítele. Toto ustanovení je ovlivněno nejen charakterem soudobého boje, ale zejména značně pokročilým a členitým terénem v zájmovém prostoru, což si přímo vynucuje používat mnohem častěji i **menších výsadeků** v hodnotě roty. Přitom nelze vyloučit, že za výhodných podmínek pro výsadek může jít dokonce o sílu zesílené čety.

Motostřelecká četa vyčleněná jako před-sunutá skupina z praporu působícího jako taktický vzdušný výsadek dostává zpravidla úkol zmocnit se přistávací plochy a zabezpečit vysazení výsadku.

Přitom je zapotřebí docenit i předpokládanou dobu boje a její rozdílnost z několika pohledů.

Za prvé, zda jde o výsadek v hodnotě praporu či roty.

Za druhé, zda jsou vysazeny organické zbraně a bojová technika, popřípadě zda jsou vysazeny zesílené jednotky nebo jednotky vyzbrojené pouze ručními zbraněmi různých typů.

Za poslední, zda se boj povede v tankovém, horském a zalesněném terénu, jakož i v noci.

Na základě propočtů palebných a bojových možností výsadku v hodnotě **zesíleného praporu** povede boj zpravidla po dobu **3–4 hodin**, v horách a v lese i **více** hodin. Výsadek v hodnotě **zesílené roty** nejčastěji do 2 hodin a v silně členitém terénu **3 až 4** hodiny. Oproti tomu prapor, jakož i rota **bez OT (BVP) a další bojové a dopravní techniky**, pouze s ručními a ručními protitankovými zbraněmi, může vést samostatný boj pouze do 1 hodiny a v horách, v lese a těžkopráchném terénu pro tanky **2 i více** hodin.

Poněkud delší dobu bude vést boj výsadek při útoku v noci, což souvisí i s předpokládanými variantami vysazení.

V první variantě může dojít k vysazení v souladu s čl. 200, kde je zdůrazněno, že: „... **výsadek se vysazuje tak, aby se s ním útočící útvary spojily za denního světla**“. Z toho je možné vyvodit, že by výsadek měl bojovat v noci pouze **2–3** ho-

diny a ve zbývajících dobách do 1 hodiny a za denního světla by došlo ke sloučení s pluky prvního sledu.

Ve druhé variantě by výsadek v závislosti na ročním období a tím i různé délce noční doby vedl boj i více hodin. Taková varianta bude bezprostředně ovlivněna situací na frontě a vytvořením výhodných podmínek pro vysazení i s několika hodinovým předstihem.

Ve třetí variantě, kdy k vysazení dojde v podvečer s přechodem na noc, může celková doba boje podstatně převyšovat stanovenou normu. Přitom není vyloučeno, že výsadek může uskutečnit manévry do jiného prostoru, což bude vyžadovat i delší dobu k následnému vedení rozhodné a nenadálé ztěžuje z různých směrů ke zničení v týlu nepřítele.

V čl. 105 je také uvedeno, že: „... **výsadek se používá zpravidla na směr hlavního úderu**. V průběhu útoku může divize v jednom dnu postupně vysadit několik taktických vzdušných výsadeků k plnění různých úkolů“.

Současně v čl. 103 je zakotveno, že: „... **směr hlavního úderu stanovuje velitel divize na celou hloubku útoku nebo jen do hloubky bližšího úkolu**. Během útoku se může měnit.“

Vydeme-li z těchto zásad, tak zpravidla v průběhu nebo před dokončením bližšího úkolu divize by mohl být postupně vysazen výsadek. Obdobně může k použití výsadku dojít na počátku, v průběhu a před dokončením dalšího úkolu divize. Přitom není vyloučeno, že v důsledku změny směru hlavního úderu během útoku bude žádoucí rychle vysadit další výsadek.

Požadavek **postupného vysazení** několika výsadeků je nutné chápat tak, že půjde skutečně o několik výsadeků, které budou v určený den v pohotovosti pro boj v týlu nepřítele. Přitom v důsledku vývoje situace na frontě může dojít k podstatnému rozdílu mezi plánovaným a skutečně vysazeným počtem výsadeků. Přesto není reálné počítat s tím, že příslušníci jednoho výsadku budou během jednoho dne vysazení dvakrát.

Bojové úkoly pro výsadek jsou vymezeny v čl. 12: „**Taktický vzdušný výsadek se používá k dobytí a udržení důležitých čar, horských přechodů, průsmyků, přepravišť a úseků vhodných pro násilný přechod vodní překážky do příchodu vlastních vojsk, k úderům do boků a týlu pronikajícího nepřítele nebo přisunovaných záloh, jakož i k ničení nepřátelských prostředků jaderného a chemického napadení a míst velení**.“

Získané zkušenosti z vojenských cvičení plně potvrzují, že uvedený rozsah bojových úkolů má zcela právem charakter **základních bojových úkolů**. Při stylizaci těchto úkolů jsou zvýrazněny důležité momenty, které charakterizují boj v týlu nepříteli, neboť výsadku se přímo ukládá:

- dobýt, ovládnout a udržet (přechod od útoku k obraně),
- vést úderu do boků a týlu (realizace pružného manévru),
- ničit (dosažení stanoveného cíle).

Bojový řád obsahuje různé **varianty** použití výsadku:

- k ničení nepříteli v zabezpečovacím pásmu, ke zmocnění se a zničení jaderných min, k překonání pásem zamořených radioaktivními látkami, rozrušených a zatopených prostorů a prostorů požárů (čl. 126),

- při použití pouze konvenčních zbraní k rozvíjení dosaženého úspěchu (čl. 140),

- k pronikání do prostorů zjištění a uložení jaderných min, k ničení zajišťovacích jednotek a jaderných min a k zmocnění se určených prostorů (čl. 145),

- při rozvíjení útoku (čl. 148),

- ke zmaření organizovaného zaujetí obrany nepřítelům na dalších čarách (čl. 149),

- při pronásledování k ovládnutí a udržení soutěsek, mostů, přepravišť, předmostí, silničních uzlů a jiných důležitých objektů na odchodových cestách nepříteli (čl. 159),

- napomáhat hlavním silám divize

(pluku) obklíčovati a ničit obcházejícího nepříteli (čl. 162),

- zmocnit se mostů, brodů, přepravišť a úseků vhodných k násilnému přechodu vodní překážky (čl. 167), předmostí (čl. 169), hydrotechnických zařízení na vodní překážce (čl. 171) a jiných důležitých objektů (čl. 183),

- k uskutečnění úderu do týlu nepříteli bránícího opevněný prostor a k zabránění přísunu jeho záloh z hloubky (čl. 192) nebo k vysazení do týlu opevněného prostoru (čl. 197),

- při útoku v noci (čl. 200),

- při dobývání města a důležitých objektů, např. administrativních budov, průmyslových podniků, elektráren (čl. 213),

- při činnosti v sestavě operační manévrovací skupiny (čl. 221),

- při útoku v horách dobývat dominantní výšiny, horské průsmyky, přechody, tunely a další důležité objekty (čl. 265),

- plnění různých úkolů při útoku v lese (čl. 272), v zimě (čl. 297) nebo ve střetném boji (čl. 321).

Rozsah těchto úkolů jednoznačně dokazuje, že v soudobém boji nebyvale narůstají možnosti bojového použití výsadku na taktickém stupni. Proto zásada, že se mohou v průběhu dne postupně vysazovat výsadky, je bezprostředně spojena s každodenní přípravou, organizací a všestranným zabezpečením. Takové úkoly se zákonitě odrazí v metodice práce velitele a štábu, jakož i v obsahovém zaměření bojové dokumentace.

ÚKOLY RVD V SOUDOBÉM BOJI

Vliv nové výzbroje a bojové techniky postupně zaváděné v raketovém vojsku a dělostřelectvu (RVD) se hluboce odráží v bojových řádech vševojskového i odborného charakteru. Jedním z rozhodujících činitelů, který ovlivňuje použití RVD, jsou jeho bojové a palebné možnosti. Jednoznačně to stanoví Bojový řád pozemního vojska Československé lidové armády (divize, brigáda, pluk) v článku 4., který uvádí, že: „Soudobý vševojskový boj vyžaduje, aby vojska dovedně využívala všech prostředků ničení, bojové a speciální techniky...“

Charakteristickým rysem Bojového řádu pozemního vojska ČSLA je v oblasti RVD další tvůrčí rozvinutí principů jeho použití v podmínkách zvýšených bojových a palebných možností raketových a dělostřeleckých zbraní.

Významným ustanovením řádu je systematické uspořádání palebné činnosti raketového vojska a dělostřelectva a dalších prostředků v **jaderném a palebném ničení nepřítele**. Uplatněním tohoto pojmu v Bojovém řádu pozemního vojska ČSLA patří úder raketového vojska a palba dělostřelectva do systému velení a řízení vojsk vševojskovým velitelem a štábem jako jeden z rozhodujících činitelů úspěchů v boji. Dokumentují to základní ustanovení tohoto řádu o vedení vševojskového boje, v nichž se uvádí:

1. Základním způsobem vedení boje za použití jaderných zbraní je současné ničení uskupení nepřítele (včetně jeho prostředků jaderného napadení) a dalších důležitých objektů jadernými úderů do celé hloubky jeho sestavy.

2. Základním způsobem vedení boje za použití konvenčních zbraní je postupné ničení uskupení nepřítele, jeho záloh a důležitých objektů v hloubce.

To jsou zároveň také rozhodující požadavky, které limitují úkoly a celou bojovou činnost RVD v boji.

Účast oddílů vojskových raket a dělostřelectva, které používá jadernou municí, v **jaderném ničení nepřítele** spočívá v plnění úkolů prvního a následujících jaderných úderů. Účast, úkoly a způsob jejich plnění v prvním jaderném úderu jsou Bojovým řádem pozemního vojska ČSLA jednoznačně stanoveny. Realizace dalších jaderných úderů je v kompetenci velitele divize. Přitom ovšem je třeba respektovat úsilí raketového vojska, usměrněné nařízení velitele armády na rozhodující směr bojové činnosti vojsk.

Hlavními objekty [cíli] jaderného ničení prostředky divize zůstávají i nadále prostředky jaderného napadení, hlavní uskupení vojsk, místa velení, vojsko protivzdušné obrany a další důležité objekty [cíle] v taktické a bližší operační hloubce nepřítele, mezi něž je třeba řadit prvky průzkumných a palebných systémů (velmi přesných zbraní). Jde tedy o objekty prvořadě důležitosti, které je nutné ničit ihned po jejich zjištění.

Novým pojmem, který Bojový řád pozemního vojska ČSLA uvádí, je **palebné ničení nepřítele** jakožto současné i postupné komplexní palebné působení na nepřítele všemi druhy prostředků ničení konvenční municí, řízené z jednoho místa, jedním velitelem.

Pro útok i obranu platí zásada, která stanoví, že palebné ničení uskutečňujeme do celé hloubky bojového úkolu svazku. Rozdíl je v časovém uspořádání stanovených úkolů a ve způsobech jejich realizace. Za útoku palebné ničení plánujeme a uskutečňujeme v několika obdobích, tedy v určitém časově omezeném úseku, kdežto v obraně je realizováno v souladu s úkoly obranného boje.

Náčelník a štáb raketového vojska a dělostřelectva divize při organizaci účasti raketového útvaru, organického, posilového a přibranného dělostřelectva v palebném ničení nepřítelů za útoku vychází z pokynů velitele divize, které zpravidla připraví skupina pro plánování jaderného a palebného ničení za řízení náčelníka štábu divize.

Náčelník RVD divize k návrhu na účast raketového vojska a dělostřelectva musí připravit a ve skupině projednat zejména tyto otázky:

- které objekty ničit oddílem vojskových raket a dělostřelectvem konvenční municí,

- potřebný stupeň zničení objektů, hustotu a uskupení dělostřelectva,

- období palebného ničení, dobu jejich zahájení a ukončení, prostředky RVD, které úkoly budou v jednotlivých obdobích plnit a způsoby plnění palebných úkolů.

Bojový řád pozemního vojska ČSLA stanoví v této souvislosti povinnosti skupiny pro plánování jaderného a palebného ničení, z nichž důležitým úkolem je podrobné zpracování Plánu palebného ničení nepřítelů. Na základě tohoto dokumentu pak štáb RVD divize zpracuje Tabulku úderů a palby RVD divize a další dokumenty, určené Bojovým řádem RVD ČSLA.

Při plánování úkolů raketového vojska a dělostřelectva v jednotlivých obdobích palebného ničení nepřítelů **za útoku** je nutné plně respektovat jejich cíle, které vyplývají z potřeby spolehlivé podpory vojsk. V období **palebného zabezpečení přesunu vojsk** je cílem vyřadit z činnosti síly a prostředky nepřítelů, které by mohly ohrozit včasné vyvedení vojsk na čáru nasazení. Tento úkol bude plnit raketové vojsko a dělostřelectvo s velkým dostředím v součinnosti s letectvem. Hlavními objekty (cíli) budou zvláště jednotlivé prvky průzkumných a palebných systémů, dělostřelecké a protiletadlové baterie, prostředky REB a velitelská stanoviště nepřítelů. Začátek tohoto období palebného ničení bude zapotřebí volit se zahájením přesunu vojsk na čáru nasazení.

Důležitým úkolem uvedeného období je i zmaření nepřátelské protipřípravy. Kromě toho je účelné organizovat v tomto období i klamná a dezinformační opatření s cílem utajit skutečný směr hlavního úderu vojsk. Období palebného zabezpečení přesunu vojsk musí vytvořit základní předpoklady k realizaci plánovaných úkolů. Z toho vycházejí také ustanovení Bojového řádu dělostřelectva ČSLA. K tomu je třeba ještě poznamenat, že první období palebného ničení bude závislé na konkrétní situaci i úkolech vojsk a nemusí být proto vždy organizováno a uskutečňováno.

Pro období **palebné přípravy zteče** je charakteristická centralizace úderů a palby RVD a letectva, soustředěných na plánovaném směru útoku na základě zámyslu (rozhodnutí) velitele divize. Potřeba dělostřeleckých hlavních k vedení palebné přípravy zteče zůstává i nadále normou jejich hustoty pro průlom a může být v rozmezí 110 až 150 hlavních na 1 km. Počet dělostřeleckých hlavních na 1 km úseku průlomu je zároveň limitující podmínkou pro jeho šířku. Potřebná hustota hlavních vychází z požadavku dostatečně spolehlivého umlčení nepřátelské obrany do hloubky brigád prvního sledu (6–8 kilometrů). Požadované procento umlčení nepřátelské obrany však nelze považovat za abstraktní pojem. I v těchto značně složitých podmínkách vedení palby je zapotřebí uplatnit všechny základní povinnosti velitelů a štábů při řízení palby — palbu řídit, opravovat a vyhodnocovat. Proto je nutné, aby náčelník a štáb raketového vojska a dělostřelectva divize včas informovali velitele divize o výsledcích palebné přípravy v úseku průlomu a v případě potřeby přijali opatření k dosažení požadovaného stupně umlčení v průběhu palebné podpory zteče.

Důležitým úkolem palebné přípravy zteče je vyřadit zejména protitankové prostředky a dělostřelecké baterie nepřítelů s důrazem na období, kdy útočící vojska přecházejí ke zteči předního okraje obrany. To vyžaduje dovedné a cílevědomé zplánovat strukturu palebných případů a jejich palebnou intenzitu.

Úkoly dělostřelectva v období **palebné podpory zteče** jsou na rozdíl od předcházejících období poněkud odlišné, různorodější, zároveň však vysoce náročné na přípravu, včasnost, přesnost a účinnost uskutečnění. Bojový řád dělostřelectva ČSLA legalizuje všechny uvedené způsoby palebného působení na nepřítel, které byly v uplynulých letech středem pozornosti v přípravě velitelů, náčelníků, štábů a dělostřeleckých jednotek, a které vplynuly ze změn v charakteru a kvalitě

obranu nepřítel. Jde zejména o uplatnění zásad pohyblivého palebného pásma, jeho variant a kombinací s postupným soustředováním palby. Při plánování palebné podpory zteče se musí projevit tvůrčí přístup náčelníka a štábu RVD divize při volbě jejích způsobů na základě pečlivé analýzy nepřátelské obrany i vlastních palebných možností.

Zcela mimořádný význam v tomto období palebného ničení má velení a těsná součinnost všech prostředků ničení se vševojskovými útvary. Vyžaduje to určitý stupeň decentralizace palby v divizi, která umožňuje pružněji řídit palebnou podporu zteče na směrech útoku praporů a pluků prvního sledu. O různorodosti způsobů palebné podpory zteče svědčí i nutnost odrazení nepřátelských protiútoků a protiztečí v hloubce nepřátelské obrany přehradnými a hromadnými palbami.

Posledním obdobím palebného ničení za útoku, které končí splněním dalšího úkolu divize, je **palebný doprovod vojsk útočících v hloubce nepřátelské obrany**. Ustanovení bojového řádu dělostřelectva ČSLA vycházejí z charakteru tohoto období, které se vyznačuje samostatným bojem vševojskových útvarů a jednotek na jednotlivých směrech, zvětšenou šířkou útočného pásma divize, ale také zvýšenou úhrozbou napadení vysoce přesnými zbraněmi nepřítel a použitím jeho záloh k postupnému obklíčení a zničení vojsk v útoku. To předpokládá posílit provosledové vševojskové útvary a jednotky divize odpovídajícím množstvím palebných prostředků, které zabezpečí jejich palebnou samostatnost. Bojový řád dělostřelectva ČSLA však vyžaduje i rychlou a pružnou centralizaci palby dělostřelectva v divizi, zvláště při odrazení protiúderů a protiztečí nepřítel a při zabezpečení ovládnutí důležitých čar a prostorů.

V minulých letech se projevovaly různé názory na konkrétnost plánování palebné činnosti v tomto období. Praxe ukazuje, že je výhodné i přes poměrně nízký objem a kvalitu zpráv o nepříteli v době plánování útoku stanovit úkoly palebného ničení v hloubce obrany nepřítel. Půjde zvláště o takové cíle (objekty), jako jsou komunikační uzly, soutěsky, přechody přes vodní toky (mosty), přehradné palby k zabezpečení udržení plánovaných čar a prostorů atd.

Palebné ničení nepřítel za útoku má kromě své obsahové struktury i časový rozměr. Jeho výhodou je možnost časového sládní úkolů jednotlivých prostředků ničení, zvláště raketového vojska, dělostřelectva a letectva i dalších. Zkušenosti ze cvičení svědčí o tom, že Grafikon

palebného ničení je účelným dokumentem vševojskového štábu k obsahovému a časovému vyjádření rozhodnutí velitele divize.

Obdobnou strukturu má i palebné ničení nepřítel v **obraně boji**. Rozdíl však spočívá v tom, že úkoly obranného boje divize nelze časově limitovat jako za útoku. Proto Bojový řád pozemního vojska ČSLA nehovoří o obdobích, ale o úkolech obranného boje, které vyplývají z logického sledu předpokládané činnosti útočícího nepřítel. Jejich sled i samotná realizace závisí na podmínkách, za jakých bude obrana zaujata a obranný boj veden. Jiná struktura palebného ničení bude v podmínkách, kdy vojska zaujmou obranu mimo přímý dotyk s nepřítel, jiná při vynuceném přechodu do obrany pod tlakem a v dotyku s ním.

Závažným úkolem, který vytváří podmínky k úspěšnému vedení obranného boje, je **palebná protipříprava**. Jejím cílem je především vyřadit z boje palebné prostředky, schopné působit do pásma obrany divize. V soudobých podmínkách to znamená, umlčovat a ničit i jednotlivé prvky průzkumných a palebných systémů nepřítel, jejichž činnost bude zpravidla zaměřena na vyřazení druhých sledů. Požadavky úspěšného a včasného splnění úkolů palebné protipřípravy vyžadují, aby plánující štáb (zpravidla štáb armády) soustředil na směr předpokládaného hlavního úderu nepřítel potřebné množství prostředků ničení, a to nejen pohybem, ale zejména palbou. K plánování palebné protipřípravy je nutné vzít v úvahu všechny kvalitativní změny, ke kterým došlo a postupně dále dochází ve výzbroji armád. Nelze vyloučit ani možnost, že bude nutné současně s provedením palebné protipřípravy plnit i druhý úkol — **palebné ničení nepřítel při přesunu a rozvinování jeho vojsk**. Oba úkoly jsou značně náročné na množství prostředků ničení, potřebu munice, kvalitu průzkumných údajů a v neposlední řadě i na vysokou připravenost velitelů, náčelníků a štábů RVD k řízení boje podřízených útvarů a jednotek.

Důležitým předpokladem splnění těchto úkolů je udržení vysoké odolnosti bojových sestav raketového vojska a dělostřelectva. Tento požadavek řešíme nejen včasným ženijním vybudováním bojových sestav, vhodnou kombinací úderů a paleb RVD s údery letectva, ale i přípravou komunikací a promyšleným zplánováním a řízením manévru palebných jednotek.

Přechod k plnění dalšího úkolu — **palebnému odrazení nepřátelské zteče** — umožňuje široké uplatnění přímé střelby

jakožto vysoce efektivního způsobu ničení nepřítele. Použití prostředků přímé střelby zvýrazňuje nejen Bojový řád dělostřelectva ČSLA, ale i Pravidla střelby a řízení palby pozemního dělostřelectva. Jejich dovedné použití v součinnosti s prostředky ženijního vojska je významným činitelem ke snížení úderné síly útočícího uskupení nepřítele. Důležitým momentem při plnění těchto úkolů je udržení vysokého morálního a bojového ducha velitelů a obsluh, zejména protitankových prostředků, na což kladou bojové řády značný důraz.

V průběhu vedení obranného boje plní raketové vojsko a dělostřelectvo úkoly při **palebné podpoře bránících se vojsk v hloubce obrany**. Hlavní úsilí palebné činnosti musí být soustředěno na směr hlavního úderu nepřítele při současném vytváření podmínek pro úspěšnou podporu protiztečí a protiúderu. Palebné úkoly vyplývají jednak ze zámyslu velitele divize k vedení obranného boje a jednak ze situace, která se vytváří vlivem činnosti nepřítele na frontě. Jejich řízení na směr hlavního úderu nepřítele náčelník raketového vojska a dělostřelectva divize zpravidla centralizuje. Mimořádný význam při plnění těchto úkolů má dovedný manév-

silami a prostředky RVD, zvláště protitankových záloh na ohrožené směry k jejich přehrazení. Tato činnost však vyžaduje dokonalé sladění mezi všemi prostředky, které se na ničení tanků podílejí (RVD, letectvo, bojové vrtulníky a ženijní vojsko). Základem součinnosti je Grafikon palebného ničení nepřítele v obraně, který podle vývoje situace postupně upřesňujeme. Hlavním úkolem palebné činnosti RVD je způsobit nepříteli maximální ztráty a zastavit jeho útok. Údery a palbu je nutné soustředit na ten směr nebo do těch prostorů, které jsou pro obránce z hlediska vedení protizteče výhodné.

Palebné ničení nepřítele při vedení protiztečí má v podstatě stejné zásady jako při průlomu nepřátelské obrany. Vzhledem k pohyblivé fázi boje bude možné úkoly palebného ničení nepřítele splnit s nižším počtem sil a prostředků než při průlomu. Umožní to zejména jiný charakter cílů, jakož i kvalita a množství průzkumných údajů o nepříteli. K těmto skutečnostem je zptřebí při konkrétním plánování palebné činnosti RVD přihlídnout a volit takové způsoby a metody paleb, které zabezpečí splnění úkolu v daných podmínkách s co nejvyšší efektivností.

Již tato stručná charakteristika hlavních úkolů raketového vojska a dělostřelectva za útoku i v obraně, formulovaných bojovými řády ČSLA, je dostatečně průkazná svými vysokými profesionálními požadavky na velitele, náčelníky, štáby i jednotky. Splnění těchto náročných úkolů však umožňuje soudobá a vysoce výkonná bojová technika. První zkušenosti z aplikace bojových řádů získalo RVD již v průběhu uplynulého výcvikového roku, zejména na operačně strategickém cvičení Štít-84, v jehož průběhu se plně osvědčila všechna základní ustanovení těchto řádů.

ÚKOLY VOJSKA PROTIVZDUŠNÉ OBRANY

Vojsko protivzdušné obrany jako druh pozemního vojska je organickou součástí vševojskových svazů, svazků a útvarů a patří mezi hlavní prostředky určené k ničení vzdušného nepřítele. Skládá se z protiletadlových raketových, protiletadlových raketových dělostřeleckých, protiletadlových dělostřeleckých, protiletadlových technických raketových a radiotechnických svazků, útvarů a jednotek. V jednotném systému protivzdušné obrany plní úkoly průzkumu vzdušného nepřítele a uvědomování vlastního vojska o něm, obrany uskupení vojsk, letišť, míst velení, týlových a dalších objektů před nepřátelskými úderem ze vzduchu, boje s jeho prostředky vzdušného průzkumu a se vzdušnými výsadky během letu ve všech druzích boje, jakož i při přeskupování (přesunech) a rozmístění vojsk mimo boj. Tak charakterizuje vojsko protivzdušné obrany Bojový řád pozemního vojska ČSLA.

V nejobecnější poloze jsou zde uvedeny úkoly protivzdušné obrany ve všech druzích boje na stupni vševojskového svazu, svazku a útvaru. Jednotlivá ustanovení Bojového řádu řeší potom zásadní otázky protivzdušné obrany v konkrétních podmínkách vševojskového svazku a útvaru a specifikují hlavní zásady organizace a řízení protivzdušné obrany. Realizace těchto zásad představuje náročné a složité úkoly z hlediska všestranné připravenosti velitelů a štábů i ve vztahu k vysoké bojové pohotovosti jednotek a útvarů vojska protivzdušné obrany.

Do výzbroje vojska jsou zaváděny moderní protiletadlové raketové komplety

různého určení, soudobé prostředky vzdušného radiolokačního průzkumu a automatizované systémy velení. Moderní protiletadlová raketová technika podstatným způsobem zvyšuje bojové možnosti při obraně vojsk a objektů proti úderům vzdušného nepřítele.

V současné době základ palebného systému protivzdušné obrany vytvářejí protiletadlové rakety. Takticko-technické parametry této bojové techniky splňují všechny požadavky včasného a efektivního ničení soudobých prostředků vzdušného napadení nepřítele. Jednotlivé účelové typy protiletadlových raketových kompletů jsou schopné ničit nepřátelské letectvo ve všech výškách i rychlostech. Jejich průchodivost terénem, schopnost rychlého manévru, vysoká odolnost proti radiotechnickému rušení odpovídají požadavkům nepřetržité a vysoce odolné protivzdušné obrany. Současně je třeba vidět, že zavedením protiletadlových raketových kompletů různého určení do výzbroje vojska protivzdušné obrany došlo k podstatným změnám v kvalitě a účinnosti ničení nepřátelských prostředků vzdušného napadení. Mnohonásobně se zvýšily bojové a palebné možnosti.

Soudobý boj se vzdušným nepřítelem má některé zvláštnosti, které jsou výrazné právě na taktickém stupni velení.

Vzdušný nepřítel bude ničen v podmínkách širokého užití všech druhů radioelektronického rušení. To vyžaduje, aby neoddelitelnou součástí výcviku obsluh řídících, naváděcích i střeleckých radiolokátorů byla činnost v podmínkách rušení, s využitím cvičných rušičů, imitátorů i tre-

nažerů. Je nutné, aby velitelé i technické kádry hledali a využívali další možnosti zvyšování náročnosti při práci obsluh a bojových směn velitelských stanovišť a palebných baterií (až do krajních a mezních hodnot rušení) při vyhledávání, sledování i ničení vzdušných cílů.

Významnou skupinou vzdušných cílů, která se výrazně liší od prostředků vzdušného napadení nepřítele, jsou **nízko letící cíle**. Jde o kategorii vzdušných cílů, jejichž převážná část bojové činnosti je realizována v rámci bojových sestav vlastních vševojskových útvarů a svazků. Vojskové letectvo nepřítele, jmenovitě **bitevní vrtulníky**, jsou důležitým zbraňovým systémem s velkou mohutností palby, značnou bojovou účinností a zvyšují celkovou palebnou sílu pozemních vojsk. Významnou úlohu v bojové činnosti mají vrtulníky v boji s tanky. Např. četa bitevních vrtulníků (7) může vyřadit až 20 středních tanků. Zvláštností těchto vzdušných cílů je skutečnost, že jejich zjišťování, sledování a ničení probíhá za podstatně obtížnějších podmínek než u ostatních cílů, že dálka jejich zjištění může negativně ovlivnit optimální zahájení účinného postřelování a tím může dojít i ke snížení celkové účinnosti a efektivnosti protivzdušné obrany vlastních vojsk. K vyloučení nebo maximálnímu snížení těchto negativních vlivů je nutné přijímat účinná opatření v organizaci a řízení protivzdušné obrany. Bude zapotřebí věnovat zvláštní pozornost průzkumu (využívání všech dostupných informací o vzdušném nepříteli, včetně údajů pozorovatelů vzdušného nepřítele).

Cílem musí být — získané informace o vzdušném nepříteli využít palebnými prostředky a včas zahájit účinné postřelování. Využití palebných možností jednotlivých aktivních prostředků PVO bude vycházet z konkrétní situace, takticko-technických možností a časových podmínek, limitovaných především délkou zjištění vzdušného cíle. Časový interval odvozený z délky zjištění a rychlosti vzdušného cíle je v procesu řízení bojové činnosti spotřebováván reakční dobou konkrétního prostředku PVO a dobou postřelování. Snahou je, aby doba postřelování byla maximální, tj. v celém prostoru účinné působnosti daného prostředku PVO. K naplnění této zásady směřuje veškerá činnost velitelů, štábů i jednotek vojska PVO při ničení nízko letících cílů.

Samostatnou skupinou v nízko letících cílech jsou **řízené střely s plochou dráhou letu**. Jejich zvláštností je extrémně malá výška letu (50—100 m) a minimální efektivní odrazová plocha (0,05—0,20 m²), které

negativně ovlivňují plnění bojových úkolů vlastních protiletadlových raketových útvarů a jednotek PVO při jejich ničení. Bojové použití prostředků PVO proti řízeným střelám s plochou dráhou letu bude obdobné jako proti cílům, které působí v přízemních a malých výškách, ale vzhledem k taktice jejich použití bude podstatně složitější. Základem úspěšného ničení těchto střel musí být pevná organizace součinnosti a její trvalé uskutečňování mezi všemi prostředky PVO na operačním i taktickém stupni velení. Velký význam má především taktická součinnost, protože charakter použití uvedených střel a jejich ničení za letu bude vyžadovat decentralizované velení a samostatné vedení bojové činnosti pluků, oddílů a zejména baterií protiletadlových raketových a protiletadlových dělostřeleckých útvarů vojsk PVO.

Vojsko protivzdušné obrany, vyzbrojené moderní, vysoce účinnou radiolokační a protiletadlovou raketovou technikou, se podílí i na průzkumu a ničení **průzkumných a palebných systémů nepřítele**. Průzkum a účinnou palbu je schopno vést výhradně na ty prvky, které vedou bojovou činnost ze vzduchu. K úspěšnému boji s těmito prvky průzkumných a palebných systémů přijímáme potřebná organizační i technická opatření, zvláště k:

- hlubokým vědomostem základních takticko-technických dat těchto systémů a způsobů jejich bojové činnosti,

- výtečným znalostem bojových možností vlastních radiolokačních a protiletadlových kompletů při zjišťování a ničení těchto prostředků,

- účelnému rozmístování prostředků radiolokačního průzkumu v terénu tak, aby zóna zjišťování vzdušných cílů směřem k nepříteli byla co největší, z postavení s minimálními úhly skrytu,

- využívání všech prostředků průzkumu, včetně řídicích radiolokátorů kompletů malého a blízkého dosahu, televizních, optických a rádiových zaměřovačů k průzkumu nízko letících cílů a létajících prvků průzkumných a palebných systémů,

- stanovení sektorů odpovědnosti pro oblast průzkumu a palebného ničení u radiotechnických a protiletadlových útvarů, včetně decentralizovaného ničení těchto vzdušných cílů a k jejich skupinovému vyhledávání řídicími a naváděcími radiolokátory,

- včasnému a úplnému využití všech informací získaných o těchto vzdušných cílech k jejich efektivnímu ničení,

— dodržování opatření radiotechnického maskování grafikonu činnosti a manévru po splnění úkolů.

Úspěšné vedení boje s průzkumnými a palebnými systémy i řízeními střelami s plochou dráhou letu vyžaduje úzkou součinnost druhů vojsk, dovedné sladění a využití jejich bojových možností. Efektivnost boje s těmito prostředky je závislá na jednotném zámyslu a použití různých prostředků zjišťování a ničení. Současná situace vyžaduje neustále studovat poznatky o těchto systémech a diferencovaně přijímat na jednotlivých stupních velení včasná a všestranná zdůvodněná opatření k dalšímu rozpracování otázek vedení boje s nimi.

Složitost a náročnost úkolů při ničení vzdušného nepřítele, zvláště v oblasti nízkoleťících cílů a létajících prvků průzkumných a palebných systémů, se u vojska

protivzdušné obrany promítlo i do normotvorné činnosti. Byly vydány nové „Osnovy střelby protiletadlových raketových svazků, útvarů a jednotek PVO pozemního vojska“. Tyto osnovy jsou podstatně náročnější na znalosti velitelů, štábů i obsluh v raketové střelecké a technické přípravě, na přípravu bojové techniky a na činnost svazku, útvarů a jednotek v podmínkách radioelektronického rušení ve složitě pozemní i vzdušné situaci. Zvláště prvek radioelektronického rušení podstatně zvyšuje nároky na práci obsluh a bojových směn velitelských stanovišť k dosažení úspěšného palebného zásahu na vzdušný cíl. K novým osnovám střelby byl postupně vydán celý soubor předpisů a pomůcek. Snahou je, aby jednotlivá ustanovení nových osnov střelby se ve specifické formě promítla až do činnosti členů obsluh a směn a vytvářela podmínky pro objektivní a jednoznačné hodnocení dosažených výsledků.

Bojový řád pozemního vojska vymezuje zásady organizace a vedení soudobého vševojskového boje na taktickém stupni velení. Pro příslušníky vojska protivzdušné obrany je jeho význam zásadní především v tom, že organizace a řízení protivzdušné obrany vychází z jeho základních ustanovení, že protivzdušná obrana je nedílnou součástí vševojskového boje a vytváří jednu z rozhodujících podmínek k úspěšnému plnění stanovených úkolů. Protivzdušnou obranu organizují všichni velitelé ve všech družících boje s cílem nedovolit nebo zmařit úder vzdušného nepřítele na vlastní vojska a objekty. Je logickým požadavkem, aby příslušníci vojska protivzdušné obrany, především velitelé, náčelníci a štáby zásady vševojskového boje zvládli a dovedně je aplikovali do organizace a řízení protivzdušné obrany. Odborné orgány PVO ve vševojskových štábech — velitelé, náčelníci — musí být schopni vševojskovému veliteli předkládat reálné návrhy na použití sil a prostředků vojska PVO, které vycházejí ze znalosti zásad vševojskového boje a vlastních bojových možností. Zásadním kritériem musí být efektivní ničení vzdušného nepřítele a vytvoření podmínek pro pozemní vojska k plnění cílů stanovených pro vševojskový boj.

ZPŮSOBY BOJOVÉ ČINNOSTI VOJSKOVÉHO LETECTVA

Bojový řád pozemního vojska stanoví zásady soudobého vševojskového boje vzhledem k novým podmínkám, které od roku 1964 nastaly v ČSLA. Jedním z nových prostředků, které pozemní vojsko dostává, je vojskové letectvo.

Vojskové letectvo se stává prostředkem velitelů frontů, vševojskových (tankových) armád, sborů a divizí. Cílem tohoto článku je pomoci vševojskovým velitelům a náčelníkům pochopit základní zásady bojového použití vojskového letectva.

Základ vojskového letectva tvoří vrtulníkové útvary a jednotky různého složení, určené k plnění úkolů v zájmu vševojskových útvarů a svazků. Útvary vojskového letectva jsou postupně vybavovány nejmodernější bojovou technikou a zbraněmi, což

jim umožňuje plnit takové úkoly, jejichž plnění jinými prostředky je nemožné, nebo není dostatečně efektivní. Vojskové letectvo je účinným prostředkem boje s tanky a jinými obrněnými cíli nepřítelů, značně zvyšuje údernou sílu, manévrovací schopnosti a mobilnost pozemního vojska.

V současné době jsou ve výzbroji vrtulníkových útvarů a jednotek vojskového letectva dopravní, dopravní bojové, bojové a spojovací vrtulníky. Jejich takticko-technická data viz *tabulku*.

Dále jsou ve výzbroji vojskového letectva různé druhy speciálních vrtulníků k zabezpečení velení a spojení, radioelektronického boje a vedení všech druhů vzdušného průzkumu.

Určení a úkoly vojskového letectva

Určením a úkoly vojskového letectva se zabývají články 31. a 45. Bojového řádu pozemního vojska ČSLA. Článek 45. uvádí: „Vojskové letectvo je prostředkem velitelů frontů, vševojskových (tankových) armád, armádních sborů a motostřeleckých (tankových) divizí. Je určeno k letecké podpoře vojsk ničením pozemních, především pohyblivých nepřátelských cílů na předním okraji a v taktické hloubce, jakož i nepřátelských vzdušných výsadek, k vysazování výsadek, zřizování minových

zátarasů, k vedení taktického vzdušného průzkumu a radioelektronického boje.“ Vojskové letectvo přitom nenahrazuje, nýbrž doplňuje činnost útvarů a svazků pozemního vojska. Tyto úkoly plní v úzké součinnosti s útvary a svazky pozemního vojska a frontového letectva.

Vojskové letectvo vyzbrojené různými typy vrtulníků můžeme rozmísťovat na polních plochách. Udržovat vrtulníkové jednotky v bojové pohotovosti je možné na neupravených plochách v blízkosti pro-

Tabulka

	Mi-2	Mi-8T	Mi-17	Mi-24 D
Osádka	1 – 2	3	3	2 – 3
Počet motorů	2	2	2	2
Výkon motoru (kW)	294	1104	1417	1640
Vzletová hmotnost				
– maximální (kg)	3550	12000	13000	11500
– normální (kg)	3550	11100	11100	10450
Rychlost (km/h)				
– maximální	180	230	250	320
– cestovní	160	205	205	260
Hmotnost nákladu				
– normální (kg)	700	3000	2000	800
– maximální (kg)		4000	4000	1500
– vnější podvěs (kg)	800	3000	3000	2000
Počet výsadkářů	7	24	24	8
Dolet (km)	260	420	500	450
Výzbroj		64 S-5	192 S-5	4 PTRS 128 S-5 1 kulomet 12,7 mm

storu bojové činnosti, což umožňuje rychlý přilet do prostoru cílů. Vrtulníky mohou přistávat na plochách omezených rozměrů v prostoru rozmístění útvarů a svazků pozemního vojska. Bojové vrtulníky ničí nepřátelské objekty v malé vzdálenosti před bojovými sestavami vlastních vojsk (při použití kulometů 100 metrů, neřízených raket 400 metrů, řízených raket 200 metrů). Vojskové letectvo je připraveno vysazovat do nepřátelského týlu živou sílu a bojovou techniku pozemního vojska ve dne i v noci za normálních i ztížených povětrnostních podmínek. Použití vojskového letectva značně zvyšuje mobilitu zabezpečených útvarů a svazků. Vrtulníky mohou působit ve dne za vodorovné dohlednosti 700–1000 metrů, při spodní základně oblačnosti 70–100 metrů, v noci za dohlednosti 1000–1500 metrů při výšce spodní základny 100–150 metrů.

Způsoby bojové činnosti útvarů a jednotek vojskového letectva

Způsobem bojové činnosti rozumíme postup použití sil a prostředků ke splnění bojového úkolu. Určuje jej nadřízený velitel nebo jej stanoví velitel v rozhodnutí. Základem volby způsobu bojové činnosti

Ráz soudobého boje a operace, různorodost úkolů a bojové vlastnosti vrtulníků podmiňují určité zásady bojového použití vojskového letectva, které je nutné při plánování a organizaci bojové činnosti respektovat. Hlavní zásady bojového použití vojskového letectva jsou tyto:

- nepřetržitá vysoká bojová pohotovost,
- použití ve vševojskovém boji a operaci podle rozhodnutí a plánu velitele armády a velitelů divizí,
- vhodná kombinace centralizovaného a decentralizovaného velení v rámci armády,
- soustřeďování hlavního úsilí na plnění nejdůležitějších úkolů na hlavním směru bojové činnosti,
- neustálá a přesná součinnost útvarů vojskového letectva s pozemním vojskem,
- překvapivost a rychlost použití.

Způsoby bojové činnosti útvarů a jednotek vojskového letectva

je počet sil vyčleněný ke splnění bojového úkolu a jejich rozdělení podle času, požadované lhůty splnění bojového úkolu a úplnosti informací o situaci nepřítele. Jednotlivé způsoby bojové činnosti dělíme:

a) podle počtu sil

- působení všemi silami,
- působení většinou sil,
- postupné působení,

b) podle lhůty plnění bojového úkolu

- vzlet ve stanovené době,
- vzlet na výzvu — z plochy rozmístění, z předem stanovených ploch a léček,
- stěh ve vzduchu,

c) podle stupně úplnosti informací o nepříteli

- úder na předem stanovené cíle,
- samostatné vyhledávání cílů (lov).

Umění velitele je v tom, aby zvolil optimální způsob bojové činnosti umožňující splnění bojového úkolu za konkrétní situace s minimální spotřebou sil.

Hlavní způsoby bojové činnosti vrtulníkového pluku bojových vrtulníků při ničení pozemních cílů jsou:

- současné údery všemi silami nebo většinou sil na předem určené objekty v nařízené době nebo na výzvu,
- postupné údery jednotkami na předem určené objekty v nařízené době,
- postupné údery jednotkami na objekty zjištěné během bojové činnosti na výzvu,
- údery roji (dvojicemi) bojových vrtulníků na nepřátelské pohyblivé cíle z léček,
- samostatné vyhledávání a ničení nepřátelských cílů roji (dvojicemi) bojových vrtulníků v určeném prostoru (lov).

Současné údery všemi silami nebo většinou sil na předem určené objekty v nařízené době vedeme v rámci letecké podpory vojsk. Hlavními objekty úderů budou tankové a mechanizované jednotky v praporečnických obranných rájonech, v opěrných bodech rot a čet. Plnění bojových úkolů v nařízené době vyplývá z nutnosti přesného časového sladění vlastní bojové činnosti a činnosti dělostřelectva a raketového vojska. V období letecké podpory, kdy je na úzkých úsecích průlomu nepřátelské obrany v krátké době soustředěna palba velkého množství prostředků, je to jediný možný způsob bojové činnosti.

Při současných úderech v nařízené době se předem vydává bojový úkol s uvedením přesné doby úderu. Přitom bojový úkol obsahuje maximum informací o objektech a situaci. Bojový úkol může velitel vrtulníkového pluku pečlivě napláňovat, zvolit optimální varianty výzbroje, trati a režim letu v několika variantách.

Zároveň však při daném způsobu bojové činnosti uplyne od obdržení bojového úkolu až do jeho splnění značná doba měřitelná hodinami. K výraznému zkrácení doby je účelnější působit všemi silami nebo vět-

šinou sil na výzvu. V tomto případě se veliteli vrtulníkového pluku při určování úkolu předají zprávy, které postačují pro organizaci stěhu na zemi. Tento stěh může vrtulníkový pluk uskutečňovat v závislosti na stupni pohotovosti jednu až několik hodin. Bojový úkol se upřesňuje zároveň s předáním výzvy ke vzletu.

Současný úder všemi silami umožňuje vysoce účinné splnění úkolu, úspěšné překonání nepřátelské PVO vyčleněním dostatečného počtu vrtulníků do skupiny zajištění a vysokou hustotu úderu, který zpravidla vedeme z různých směrů.

Postupné údery jednotkami na předem určené objekty v nařízené době se vedou tehdy, je-li nutné dlouhodobě působit na nepřátelské objekty, jejichž plocha je známá, a také v případech, kdy síly nepostačují ke splnění úkolu jedním vzletem. Počet dostupných úderů je závislý na druhu objektu, bojovém úkolu, podmínkách jeho plnění a použitých ničivých prostředcích. Tyto údery většinou vedeme z ploch rozmístění v nestejných časových intervalech. Při postupných úderech je spotřeba sil na zabezpečení bojové činnosti značně vyšší a pravděpodobnost překonání PVO je zpravidla horší.

Postupné údery jednotkami na objekty zjištěné v průběhu bojové činnosti na výzvu uskutečňujeme ze stěhu na zemi nebo ve vzduchu. Používají se k ničení důležitých, převážně pohyblivých cílů v krátkých lhůtách. Při činnosti tímto způsobem plní bojový úkol zvlášť určené a včas připravené osádky uvedené do stěhu ve stanoveném stupni pohotovosti. Při postupných úderech na výzvu bojový úkol určujeme na období činnosti trvajících několik hodin až jeden den, a to v rozsahu postačujícím k plánování a organizaci stěhu jednotek. V bojovém úkolu uvádíme ráz objektu, prostor činnosti, výzbroj, stupně pohotovosti, úsilí a další potřebné údaje k bojovému letu, udržování součinnosti a vedení. Pro zkrácení doby od výzvy do úderu je vhodné organizovat stěh na předem stanovených plochách. Je-li nutné splnit bojový úkol ve velmi krátké době, je možné organizovat stěh ve vzduchu. Stěh ve vzduchu nebude typickým způsobem bojové činnosti vzhledem k tomu, že značně vyčerpává bojové úsilí. U vrtulníků Mi-24 D doba stěhu ve vzduchu s výzbrojí 4 PTRS a 128 neřízených raket činí při normální vzletové hmotnosti 40 minut a při maximální vzletové hmotnosti 76 minut.

Údery roji (dvojicemi) bojových vrtulníků na nepřátelské pohyblivé cíle z léček používají útvary a jednotky vojskového letectva při letecké podpoře vševojskových

svazků s cílem ničit nepřátelské obrněné cíle v nejkratší době po jejich zjištění. Léčkou rozumíme roj (dvojici) bojových vrtulníků vyčkávajících na zemi nebo ve vzduchu ve visu na nepřátelské pohyblivé objekty na směrech jejich pohybu. Plochu léčky volíme ve vzdálenosti 2 až 6 km od předpokládané plochy cílů v okamžiku, kdy vrtulníky použijí ničivé prostředky. Minimální rozměry a tvar plochy musí umožnit rozmístění vrtulníků v bezpečné vzdálenosti od sebe a od terénních překážek. Při volbě prostoru pro léčky vrtulníků je nutné zvážit možnost skrytého příletu na plochy léček a možnost skrytého střehu na zemi nebo ve vzduchu.

V průběhu leteckého doprovodu útočících vševojskových svazků v hloubce můžeme úder z léček uskutečňovat v době, kdy vojska ovládla postavení brigád prvního sledu a při odražení divizních a sborových protiztečí.

V obranné operaci vševojskové armády je možné bojové vrtulníky rozsáhle používat k úderům z léček v případě, kdy se nepříteli podaří prolomit první sled obrany divize a jeho úderní uskupení proniká do hloubky druhého sledu. V tomto období vrtulníky působící z léček mohou ničit nepřátelské čelní jednotky, zpomalovat jejich postup a bránit jim v rozšiřování pásma průlomu.

Ve střetném boji (v počátečním období) bojové vrtulníky vedou úder z léček na nepřátelské čelní jednotky a útvar, aby jim nedovolily zmocnit se výhodných čar a tím vytvořily podmínky k předejití nepříteli v rozvíjení vojsk. Před zahájením zteče hlavních sil divize mohou bojové vrtulníky vést úder z léček na rotní proudy a zpomalovat jejich postup.

Tyto způsoby bojové činnosti mají mnoho společného s obdobnými způsoby používání k ničení pozemních cílů. Taktika bojového použití vrtulníků proti vzdušným cílům je v současné době středem pozornosti vojenských odborníků. Bojové vrtulníky jsou postupně vyzbrojovány stále účinnějšími prostředky ničení vzdušných cílů včetně nejnovějších typů řízených raket.

Vrtulníky, které jsou ve střehu na plochách léček, mohou být ve vzduchu nebo na zemi se spuštěnými a v některých případech i s vypnutými motory. Úder na nepřátelské cíle mohou vést z visu nebo z dopředného letu. O volbě způsobu zteče rozhoduje velitel skupiny podle podmínek a konkrétní situace. Překvapivost úderu vyžaduje, aby vrtulníky byly na plochách léček co nejkratší dobu před použitím ničivých prostředků a aby zaujaly plochy léček skrytě.

Samostatné vyhledávání a ničení nepřátelských cílů roji (dvojicemi) bojových vrtulníků v určeném prostoru (lov) používáme k vyhledávání a bezprostřednímu ničení taktických raket, tanků, dělostřeleckých, prostředků PVO a jiných nepřátelských cílů, jejichž plocha není předem známá. Samostatného vyhledávání většinou používáme před čelem a na křídlech podporovaných svazků a útvarů pozemního vojska nebo i nad vlastním územím při ničení nepřátelských diverzních a průzkumných skupin. Velmi samostatná činnost osádek klade vysoké nároky na bojovou a psychologickou připravenost pilotů, kteří musí dobře znát prostor bojové činnosti, rychle a dovedně hodnotit situaci, umět samostatně překonávat PVO nepřítel a účinně používat ničivé prostředky.

Hlavní způsoby bojové činnosti pluku bojových vrtulníků při ničení vzdušných cílů jsou:

- zasazování jednotek do boje ze střehu ve vzduchu,
- ničení nepřátelských vrtulníků z léček,
- samostatné vyhledávání a ničení nepřátelských vrtulníků v určeném prostoru.

K ORGANIZACI SPOJENÍ

Spojení je hlavním prostředkem, který zabezpečuje velení vojskům v takovém rozsahu, jaký je stanoven požadavky soudobého boje. Ztráta spojení má vždy za následek ztrátu velení. Proto je včasná organizace a zabezpečování spolehlivého spojení prvořadou povinností všech velitelů a štábů.

Organizuje se na základě rozhodnutí velitele, pokynů náčelníka štábu a nařízení pro spojení nadřízeného štábu. Odpovědnost za organizaci i stav spojení má náčelník štábu. Za spojení s útvary (jednotkami) týlu a technického zabezpečení odpovídají zástupci velitele divize (pluku) pro týl a pro výzbroj. Za bezprostřední organizaci a nepřetržitost spojení na daném stupni pak odpovídá spojovací náčelník.

Hlavním úkolem spojení je požadavek zabezpečovat:

- včasné předávání signálů a zpráv při uvádění vojsk do bojové pohotovosti, pro použití raketových a jaderných zbraní, včasné předávání informací o nepříteli, především o jeho jaderných a raketových prostředcích,
- velitelům a štábům nepřetržité velení druhům vojsk,
- součinnost mezi spolupůsobícími útvary druhů vojsk,
- uvědomování vojsk o vzdušném nepříteli a varování vojsk před radioaktivním, chemickým a biologickým zamořením,
- velení týlům.

Na spojení jsou kladeny rovněž **nej důležitější požadavky**, kterými jsou: včasnost,

hodnověrnost, rychlost a utajenost. Tyto požadavky prolínají veškerou bojovou činností všech druhů vojsk a jsou důležitým komponentem zabezpečování bojové činnosti na všech velitelských stupních.

K zabezpečování nepřetržité bojové činnosti vojsk se vytvářejí na všech velitelských stupních spojovací soustavy, které jsou mezi sebou horizontálně a vertikálně propojeny. **Spojovací soustava** je organizačně technické uskupení spojovacích sil a spojovacích prostředků, které jsou použity v závislosti na plnění stanovených úkolů v souladu s přijatou organizací velení.

Bojový řád při organizaci všech druhů bojové činnosti přikládá důležitý význam právě dokonalému technickému a organizačnímu stmelení spojovacích soustav za účelem vytváření možností vícenásobného využívání jednotlivých spojů soustavy na jednotlivých velitelských stupních. Tento požadavek vychází ze soudobé charakteristiky bojové činnosti vojsk na válčících.

Spojovací soustavu vytvářejí:

- spojovací uzly míst velení jednotlivých velitelských stupňů,
- opěrná spojovací síť, budovaná radio-reléovými, troposférickými a linkovými prostředky,
- přímé spoje mezi spojovacími uzly míst velení, které jsou budovány rádiovými, radioreléovými, troposférickými a linkovými spojovacími prostředky a prostředky polního poštovního spojení,

— podle velitelského stupně i směry pro připojení míst velení na opěrnou spojovací síť,

— orgány pro řízení spojovací soustavy, — orgány a zařízení materiálně technického zabezpečení a zálohy spojovacích sil a prostředků.

Důležitým úkolem spojovacích soustav na všech velitelských stupních je předávání informací a jiných bojových dokumentů, vedení osobních hovorů velitelů a zabezpečení přenosu informací v automatizovaných systémech velení.

Spojovací uzly je organizační a technické uskupení spojovacích sil a prostředků, které se rozvíjejí na místě velení za účelem zabezpečování nepřetržitého spojení. Podle svého určení dělíme spojovací uzly na spojovací uzly míst velení, opěrné a pomocné.

Dalším ze základních požadavků Bojového řádu je vysoká mobilita všech druhů vojsk ve všech obdobích bojové činnosti. Mobilita a pružnost z hlediska zabezpečování spojení se musí nutně přizpůsobovat i spojovací soustava. Splnění tohoto požadavku dosahujeme schopností zabezpečit široký a rychlý manévr spojovacími silami a prostředky při náhlých změnách situace, pružným a včasným budováním spojovacích uzlů a vedením, využíváním spojovacích uzlů, které jsou umístěny ve vrtulnicích a letounech, mechanizaci prací, vytvářením záloh a jejich správným používáním, nepřetržitým řízením spojovací soustavy a těch stupňů, které ji vytvářejí.

Bojový řád stanoví metodu souběžné nebo postupné organizace boje, popř. kombinaci obou uvedených metod.

Způsob organizace bojové činnosti se nutně odrazí i na čase, který máme k dispozici pro vybudování dokonalé a pružné spojovací soustavy, schopné vedle úkolů zabezpečování spojení v daném okamžiku reagovat rychle na změny všeho druhu. Proto vystupuje do popředí nutnost vysokého stupně předvídatosti ze strany spojovacích orgánů a včasného předkládání návrhů na organizaci spojovací soustavy na daném stupni nadřízenému veliteli.

Podle charakteru bojové činnosti a podle velitelského stupně se organizují veškeré druhy spojení mezi místy velení v podřízenosti a součinnostní spojení mezi jednotlivými stupni dané úrovně.

I v soudobé bojové činnosti považujeme **rádiové spojení** za hlavní druh spojení bojujících vojsk. V některých případech je tento druh spojení jediný, který umožňuje velení vojskům. Proto vedle utajení spojení je i přísné dodržování provozní kázně ze strany obsluh i velitelů při ve-

dení přímých hovorů rozhodujícím požadavkem při zajišťování nepřetržitosti jednotlivých spojovacích soustav.

Jedním ze základních principů vševojskového boje je **udržování nepřetržité součinnosti**. Bojový řád stanoví, že toto spojení se zřizuje prostředky každého ze spolupůsobících štábů podle nařízení nadřízeného štábu. Je stanovena rovněž odpovědnost za tento druh spojení, a to:

— za spojení podél fronty — pravý soused,

— za spojení z týlu k frontě — štáb ve druhém sledu,

— za spojení vševojskového svazku se svazky druhů vojsk a ozbrojených sil — štáby druhů vojsk a ozbrojených sil,

— za spojení vševojskového svazku s útvarů speciálních vojsk — štáb vševojskového svazku.

Důstojníky štábu se spojovacími prostředky vysílá pravý soused k levému, svazek druhého sledu k svazku prvního sledu, od raketového vojska a dělostřelectva k motostřeleckému a tankovému vojsku, od letectva a vojska PVO k vševojskovému pozemnímu vojsku.

Toto ustanovení je závazné pro spojovací orgány všech stupňů při přípravě a zabezpečování činnosti spojovacích orgánů a spojovacích prostředků na všech velitelských stupních.

Častá změna bojové situace vyžaduje při organizaci spojovací soustavy budovat v odpovídajícím objemu všechny druhy spojení. Podmínky činnosti při působení zbraní hromadného ničení a vysokém stupni organizace prostředků radioelektronického boje ze strany nepřítele nás nutí přijímat řadu opatření k zajištění trvalé provozuschopnosti spoju spojovací soustavy na všech stupních.

Ochrana proti ZHN u spojovacího vojska organizujeme za každých podmínek bojové situace s cílem zabránit nebo maximálně oslabit ničení spojovacích sil a prostředků účinky jaderných, chemických a biologických zbraní, zabezpečit spolehlivý provoz spojovacích prostředků a udržet bojeschopnost spojovacích svazků, útvarů a jednotek.

Plnou odpovědnost za organizování a uskutečňování opatření k ochraně spojovacích sil a prostředků proti ZHN mají spojovací orgány všech stupňů.

Velký význam příkládá Bojový řád úkolům, které vyplývají z **bojového zabezpečení vojsk**. Mezi jednotlivými oblastmi tohoto zabezpečení má své výsadní postavení i maskování.

Maskování prvků spojovacích soustav se uskutečňuje:

- rozmísťováním spojovacích uzlů a stanic v místech, která jsou kryta před nepřátelským pozorováním,
- používáním předepsaných i výpomocných maskovacích prostředků,
- budováním přívodů kabelových vedení ke spojovacím uzlům a prostředkům kabely, které jsou uloženy v zemi.
- používáním nízkých antén a omezeného výkonu spojovacích prostředků,
- maskováním anténních zařízení a přísným dodržováním světelného maskování.

Široký rozvoj nepřátelských průzkumných prostředků všeho druhu ve velké míře přímo i nepřímo působí proti všem druhům spojovacích prostředků. Proto je ochrana proti nim nezbytnou součástí bojového zabezpečení spojovacích útvarů a jednotek.

Stejnou pozornost ve spojovacím vojsku věnujeme ochraně spojovacích uzlů proti požárům a světelnému záření při jaderných úderech. Zamořené prostory se buď obcházejí, nebo překonávají maximální rychlostí na směrech, které zabezpečují nejmenší stupeň zamoření osob.

Hygienicko-epidemiologická opatření jsou další důležitou oblastí, jež v daných obdobích bojové činnosti vojsk může na určitou dobu výrazně ovlivnit činnost spojovacího vojska při zabezpečování spojení. Proto je nezbytné veškeré uvedené podmínky brát v úvahu ve všech obdobích činnosti a rozvíjení spojovacích soustav na jednotlivých velitelských stupních.

Ochrana spojení proti účinkům radioelektronických prostředků nepřítele je další významnou součástí opatření, kterými zabezpečujeme nepřetržité velení vojskům v průběhu všech období bojové činnosti vojsk. Tato ochrana sestává z organizace opatření k ochraně rádiového a radioreléového či troposférického spojení proti radioelektronickému nepřátelskému průzkumu a organizace opatření proti nepřátelské radioelektronické činnosti.

Soudobé zkušenosti z lokálních válek, které vedou imperialisté v různých světadílech, svědčí o tom, že radioelektronickému boji věnují stále větší pozornost. Proto je ochrana proti radioelektronickému průzkumu ze strany nepřítele vyjádřena organizačními, technickými a provozními opatřeními na všech velitelských stupních všech druhů vojsk. Organizační opatření se předvídají a realizují již v procesu plánování a organizování spojení.

Jejich cílem je mj. znemožnit a ztížit zjištění naší spojovací soustavy, především

systému rádiového, radioreléového a troposférického spojení, dále pak uvést nepřítele v omyl při vyhodnocování našich spojů. K tomu slouží rovněž řada klamných opatření, která se organizují především na vyšších velitelských stupních.

V úzké návaznosti na ně uskutečňujeme i technická opatření proti radioelektronickému průzkumu nepřítele. Tato se zpravidla provádějí při realizaci vlastního spojení.

Provozní opatření uskutečňují zejména výkonné orgány, tj. především obsluhy spojovacích prostředků při praktickém zabezpečování spojení.

Souhrnem těchto opatření je mj. zabezpečována nepřetržitost velení vojskům, která ve smyslu ustanovení Bojového řádu patří mezi základní požadavky zabezpečení činnosti vojsk.

Specifikou činnosti spojovacího vojska je rádiové maskování a rádiová kontrola. Rádiové maskování spočívá především v užívání způsobů a organizace spojení, zabezpečujících utajení míst velení a jejich příslušnosti, vedení maskovacího a klamného rádiového provozu, vytváření klamných uzlů, sítí a směrů, jež napodobují provoz míst velení, umístění stanic za hranicemi míst velení, vytváření rádiových clon a v dalších opatřeních k oklamání nepřítele.

Přitom v daných obdobích bojové činnosti má své nezastupitelné místo úplný zákaz vysílání rádiových, radioreléových resp. troposférických prostředků kromě těch, které zabezpečují uvědomování vojsk, spojení s průzkumem, popř. těch, které zajišťují plnění speciálních úkolů.

Úkoly rádiové kontroly spočívají též ve sledování účinnosti nepřátelského rušení a sledování zatíženosti jednotlivých kmitočtových pásem.

Především ale rádiová kontrola slouží k vlastní kontrole provozu těch radioelektronických prostředků a zařízení, jejichž porušování stanoveného provozního režimu a pravidel provozu může nejvíce narušovat utajené velení vojskům.

Požadavek utajeného velení je vedle nepřetržitosti a operativnosti jedním ze základních principů velení útvarů a jednotek v boji. V duchu ustanovení Bojového řádu pozemního vojska je nutné oblast utajeného velení chápat komplexně v plné šíři. V úzké součinnosti s využitím utajovacích možností spojovací techniky, provozní kázně obsluh spojovacích prostředků a veškerých organizačních, technických a provozních opatření je především nutné z hlediska přístupu štábů všech stupňů dbát na to, aby spojení skutečně

splňovalo požadavky utajení pro příslušné velitelské stupně. Dosavadní zkušenosti ukazují, že se v řadě případů právě v této oblasti vyskytuje porušování zásad utajení všeho druhu, počínaje prostou nekázní při vedení osobních hovorů a konče nedostatečným dodržováním všech zásad, které souvisí s utajením velení a spojení. Proto je hlavním úkolem všech, kteří používají spojovací prostředky, aby nepřetržitě a přísně dbali na dodržování zásad utajení jak u sebe, tak i u svých podřízených.

V současné době lze veškerá tato opatření shrnout pod pojem **bezpečnost spojení**. Rozumí se tím komplex organizačních a technických opatření, která jsou zaměřena na vytváření podmínek, jež zajišťují zachování státního a vojenského tajemství při používání technických spojovacích prostředků automatického utajování informací.

Tato bezpečnost spojení se zajišťuje stálou nebo dočasnou kryptologickou hodnotou odolnosti utajovacího zařízení, přesným dodržováním pravidel používání utajovacích zařízení a splněním požadavků, které jsou určeny pro jejich umístění a instalaci; zajištěním odpovídajících utajených spojů a kanálů i dokonale obranou a správně vedenou evidencí zařízení a prostředků utajení.

Zajištění bezpečnosti spojení plánujeme na základě závěrů z vyhodnocení situace, rozhodnutí přijatého k organizaci spojení, celkového zámyslu maskování činnosti vojsk a směrnic nadřízeného i vlastních, které směřují k organizaci ochrany před nepřátelským technickým průzkumem.

Význam bezpečnosti spojení se vztahuje přímo i k mírové činnosti vojsk a je významným faktorem hodnocení připravenosti štábů i útvarů a jednotek v oblasti zabezpečení utajeného spojení.

Široké použití prostředků **automatizace činností a výrobních procesů** se ve velké míře uplatňuje i v oblasti velení vojskům v průběhu bojové činnosti.

Vydáním Bojového řádu pozemního vojska ČSLA, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna letošního roku, se nově vysvětlují zásady soudobého vševojskového boje, jeho práva a vedení motostřeleckými a tankovými svazky, útvary a jednotkami.

Spojení jako nezbytná součást možnosti nepřetržitě velet vojskům při jejich činnosti v plné míře odráží veškeré nové požadavky tohoto řádu a postupnou modernizaci svých spojovacích soustav zabezpečuje velitelům a štábům přípravu, organizaci i vedení boje.

Automatizace velení vojskům se usku-
tečňuje jednak místním využíváním elek-
tronické výpočetní techniky, jednak po-
stupným rozvíjením a výstavbou systému
pro dálkové zpracovávání informací (dat),
jež je založeno na bázi mobilních a sta-
cionárních výpočetních prostředků, dále
pak vytvářením jednotlivých automatizo-
vaných podsystémů velení a řízení druhů
vojsk, zaváděním a využíváním plnoho
automatizovaného systému velení vojskům
daného druhu ozbrojených sil.

Jedním z nejdůležitějších prostředků přenosu dat je přenosová cesta, tj. spoj. Tento spoj můžeme definovat jako soubor přenosových prostředků, určených pro přenos libovolného signálu. Spojy mohou být vytvářeny linkovými, radioreléovými, rádiovými, troposférickými a kosmickými kanály.

Mezi spojovací prostředky pro přenos dat patří i ústředny, přepojovací zařízení, systémy nosné telefonie a tónové telegrafie, popř. další doplňková zařízení.

Plánování těchto prostředků i jejich používání je obsahem plánu spojení a je nedílnou součástí spojovacích soustav na různých velitelských stupních.

Vedle prostředků, které jsou především na vyšších velitelských stupních, se zvyšuje možnost stále více uplatňovat nově zaváděné výkonnější spojovací prostředky, jež jsou k dispozici v bojových vozidlech pro přímé zabezpečení spojení velitelům jak v neutajené, tak i utajené síti či směru. Vedle klasického rádiového telefonního provozu, zejména v pásmech velkých krátkých rádiových vln, má své místo rádiový telegrafní provoz. Zejména omezené působení rádiového rušení zvyšuje možnost jeho využití při spojení v různých obdobích bojové činnosti.

Proto jedině **široký rozvoj všech druhů spojení** a využití všech jejich možností bude i nadále zdrojem zabezpečení nepřetržitého a neselehávajícího spojení.

VŠESTRANNÉ ZABEZPEČENÍ BOJE

Bojový řád pozemního vojska ČSLA charakterizuje všestranné zabezpečení boje jako organizování a plnění opatření vytvářejících vojskům výhodné podmínky pro splnění stanovených úkolů. Je jednou ze základních povinností všech velitelů, štábů, náčelníků druhů vojsk a služeb. Přitom se zdůrazňuje, že se uskutečňuje nepřetržitě jak při přípravě boje, tak v jeho průběhu.

Při posuzování požadavků všestranného zabezpečení boje na taktických stupních je třeba vycházet z jeho základního rozdělení na bojové, speciální technické a týlové na stupni divize, brigáda, pluk a na bojové, technické a týlové u jednotek (prapor, rota, četa) — viz **tabulku**. Rozsah řešených otázek a jejich obsah má na každém stupni určitou specifikou vyplývající z úkolu, ze sil a prostředků, z organizačního členění a ze stupně odpovědnosti velitele nebo náčelníka. Přitom jeho organizace je ovlivněna i druhem boje a jeho zvláštnostmi, situací na bojišti, poměrem sil apod.

Základem je rozhodnutí velitele a jím vydané pokyny nebo nařízení, respektující úkoly nadřízeného velitele a jeho štábu. Organizuje se ve všech druzích boje, jakož i při přesunech a rozmístění útvarů (jednotek) mimo boj. V řádu se uvádí, že všestranné zabezpečení boje představuje souhrn opatření, na kterých se podílejí a za jejichž realizaci také zodpovídají na

stupni divize a pluku náčelník štábu, zástupce velitele pro výzbroj, zástupce velitele pro týl, jakož i náčelníci druhů vojsk a služeb podle odbornosti; na nižších velitelských stupních velitelé jednotek. Kvalitativně nové požadavky na organizaci všestranného zabezpečení boje představují nejen stanovení konkrétních cílů a úkolů pro každý jeho druh, vymezení odpovědnosti příslušného velitele nebo náčelníka, ale také sladění všech opatření k úspěšnému splnění úkolu svazku, útvaru nebo jednotky.

Bojové zabezpečení spočívá v organizování a realizaci opatření znemožňujících nenadále napadení nepřítelem, snižující efektivnost jeho úderů na naše vojska a vytvářejících výhodné podmínky pro organizované a včasné zahájení boje a jeho úspěšné vedení. Z této charakteristiky a také z charakteru soudobého boje objektivně vyplývají kvalitativně vyšší požadavky na jednotlivé druhy bojového zabezpečení (průzkum, OPZHN, radioelektronický boj, maskování, ženijní, chemické, topograficko-geodetické a hydrometeorologické zabezpečení a zajištění).

Každý druh bojového zabezpečení rovněž představuje soubor opatření (na kterých se podílejí všechny druhy vojsk a služeb) a každé z nich se uskutečňuje podle konkrétních cílů. Žádný druh bojového zabezpečení nelze podcenit, každý z nich má své místo, slouží k zabezpečení

	Bojové zabezpečení (druhy)	Speciální technické zabezpečení (druhy)	Týlové zabezpečení (druhy)
Divize, brigáda, pluk	1. Průzkum (vojsový, radiolokační, dělostřelecký, ženíjný, radiační a chemický, bakteriologický (biologický); u divize kromě toho: hloubkový, rádiový, radiotechnický a vzdušný) 2. Ochrana proti zbraním hromadného ničení 3. Radioelektronický boj 4. Maskování 5. Ženíjný zabezpečení 6. Chemické zabezpečení 7. Topograficko-geodetické zabezpečení 8. Hydrometeorologické (meteorologické) zabezpečení 9. Zajištění	1. Jaderné technické zabezpečení 2. Raketové technické zabezpečení 3. Technické zabezpečení: — dělostřelecké technické — tankové technické — automobilní technické — ženíjný technické — chemické technické — technické zabezpečení spojení a automatizovaného systému velení — inženýrské letecké — technické zabezpečení týlových služeb 4. Meteorologické zabezpečení	1. Materiální zabezpečení 2. Ženíjný letištní zabezpečení 3. Letištní technické zabezpečení 4. Zdravotnické zabezpečení 5. Veterinární zabezpečení 6. Ubytovací zabezpečení 7. Finanční zabezpečení 8. Poštní prodejny
Prapor, rota	1. Průzkum (vojsový, radiační a chemický, povšechný bakteriologický (biologický); u praporu kromě toho dělostřelecký a v rotě radiolokační) 2. Ochrana proti zbraním hromadného ničení 3. Maskování 4. Ženíjný zabezpečení 5. Chemické zabezpečení 6. Zajištění	Technické a týlové zabezpečení Velitel praporu (roty) je povinen projevovat soustavnou péči: — o včasné a plné zabezpečení jednotek výzbrojí, raketami, municí, PHM, proviantem a dalším materiálem — o technické ošetřování, vyprošťování, odsun a opravy výzbroje, bojové a ostatní techniky a o jejich udržování ve stálé pohotovosti k bojovému použití, — o stravování příslušníků jednotky, o soustřeďování raněných a nemocných, poskytování jim zdravotnické pomoci a jejich odsun do týlu	
Četa, družstvo,	1. Průzkum 2. Ochrana proti zbraním hromadného ničení 3. Maskování 4. Ženíjný zabezpečení 5. Chemické zabezpečení 6. Zajištění	Velitel čety (družstva, tanku) musí včas činit opatření k doplnění munice a PHM, provádění technického ošetřování bojových vozidel a výzbroje, zabezpečení vojáků prostředky individuální ochrany a speciální čistoty, proviantem a jiným materiálem	

ní boje a úzce souvisí s jeho organizací i úspěšným vedením.

Bojový řád pozemního vojska ČSLA zdůrazňuje význam **průzkumu**, který je charakterizován jako nejdůležitější druh bojového zabezpečení. Tento význam a úloha průzkumu přímo souvisí s vysokou manévrovatelností vojsk a rychle se měnící situací na bojišti. Úspěch v boji znamená nejen disponovat prostředky ke zničení nepřítele, ale také vždy přesně vědět, kde nepřítel je, co dělá, jaký je záměr jeho činnosti apod. Jedině za takovýchto podmínek je možné přijmout správné rozhodnutí velitele a úspěšně splnit stanovený úkol. Požaduje se, aby průzkum organizoval a vedl každý velitel, každý druh vojska a služeb.

V ochraně proti zbraním hromadného ničení, jako jedné z nejdůležitějších povinností velitele, soustředujeme úsilí na oslabení účinků nepřátelských zbraní hromadného ničení na vojska (týlové objekty), zachování jejich bojeschopnosti a zabezpečení úspěšného splnění úkolů ve stanoveném čase. K tomu řád přesně formuluje rozsah základních opatření, které je velitel povinen na daném stupni splnit, a jakým způsobem je realizovat v bojové situaci.

Závažná opatření souvisejí s **radioelektronickým bojem**, který organizuje a uskutečňuje štáb divize na základě rozhodnutí a pokynů velitele a nařízení nadřízeného štábu. Cílem radioelektronického boje je dezorganizovat velení vojskům, snížit efektivnost vedení průzkumu a použití zbraní i bojové techniky nepřítele a také zabezpečit spolehlivou činnost vlastních systémů a prostředků velení vojskům a řízení zbraní. Tento úkol je velmi důležitý, zvláště při současném vybavení vojsk automatizovanými systémy velení a řízení zbraní. V tomto směru má důležitý význam sladění všech opatření a činností; realizaci nejen pasivních, ale zejména aktivních způsobů radioelektronického boje jakými jsou průzkum, jaderné a palebné ničení nepřátelských míst velení a radioelektronických objektů a účinné radioelektronické rušení.

Také ostatní druhy zabezpečení s přesně stanovenými cíli představují složitá a také sladěná opatření v souladu s rozhodnutím velitele, která uskutečňují štáb a náčelníci druhů vojsk a služeb (na nižším stupni velitel) a realizují vykonavatelé.

Všechny druhy bojového zabezpečení vyžadují respektovat bojovým řadem stanovenou odpovědnost za organizaci a řízení příslušného druhu zabezpečení. Z ní také vyplývá povinnost štábu (na nižších

stupních velitelů) prosadit realizaci všech opatření u vykonavatelů, včas informovat nadřízeného a za jakékoli situace přijmout nebo navrhnout opatření k zabezpečení úspěšného vedení boje a tím i splnění úkolu. Z tohoto důvodu se také bojové zabezpečení stává nedílnou součástí nepřetržitě organizace součinnosti ve všech druzích a obdobích boje.

Na stupni divize a pluku vyžaduje zvláštní pozornost **speciální technické zabezpečení**, které spočívá v organizaci a realizaci opatření k udržení jaderné munice, výzbroje, bojové a ostatní techniky, raket a munice ve stálé pohotovosti k bojovému použití. Zahrnuje jaderné technické, raketové technické, technické a metrologické zabezpečení. Zdůrazňuje se, že speciální technické zabezpečení je organizované a prováděné v souladu se zámyslem boje a v těsné součinnosti s týlovým zabezpečením.

Speciální technické zabezpečení řídí velitel divize (pluku) osobně, prostřednictvím štábu, svých zástupců pro výzbroj a týl, náčelníků druhů vojsk a služeb.

Opatření jaderného technického a raketového technického zabezpečení plánují a organizují štáb, zástupce velitele pro výzbroj (v rozsahu služby raketového a dělostřeleckého vyzbrojování) a náčelníci druhů vojsk. Přitom jaderné technické zabezpečení organizujeme s cílem udržovat jadernou municí ve stálé bojové pohotovosti k použití a raketové technické zabezpečení s cílem zajistit stálou bojovou pohotovost útvarů a jednotek k použití taktických raket včetně bojových hlavic s konvenční náplní, PTRS, PLRR a jejich technickou připravenost a udržovat je ve stanoveném stupni pohotovosti.

Hlavní organizátorem technického a metrologického zabezpečení je zástupce velitele pro výzbroj s rozsahem odpovědnosti za plnění úkolů podřízenými službami (raketového a dělostřeleckého vyzbrojování, tankové, automobilní, metrologické). Jeho pokyny jsou závazné pro všechny náčelníky druhů vojsk a služeb a pro velitele útvarů a jednotek. Úkoly pro technické zabezpečení určujeme rozkazem pro technické zabezpečení velitele divize (pluku) nebo nařízením zástupce velitele pro výzbroj a náčelníků druhů vojsk a služeb. Mimořádný důraz je kladen na sladění všech opatření a činností podle plánu technického zabezpečení zpracovaného zástupcem velitele pro výzbroj za účasti náčelníků druhů vojsk a služeb. Tento požadavek je zdůvodněn skutečností, že technické zabezpečení zahrnuje několik druhů

zabezpečení, které se týkají také druhů vojsk a služeb.

Ustanovení Bojového řádu pozemního vojska ČSLA v této oblasti předpokládají sladěnou činnost štábu a úzkou součinnost zástupce velitele pro výzbroj se zástupcem velitele pro týl, zejména v otázkách rozmísťování a přemísťování útvarů a jednotek technického zabezpečení a týlu; rozmísťování shromaždišť poškozené techniky, munice, PHM a jiného materiálu a prostředků; využití přísunových a odsunových cest, jakož i dopravních prostředků; organizace ochrany, zajištění, obrany, velení a spojení.

Speciální technické zabezpečení tedy vyžaduje zvládnutí a přijetí značného rozsahu opatření, aby jeho požadavky byly splněny — vymezena úloha nové funkce zástupce velitele divize (pluku) pro výzbroj, upřesněny vzájemné vazby k nadřízenému a podřízenému stupni velení, činnost na velitelských stanovištích, metodika práce v různých druhích boje, obsah dokumentů atd. K tomu, aby ustanovení Bojového řádu pozemního vojska ČSLA se mohla v plném rozsahu realizovat, vytváříme i potřebné organizační struktury na stupni divize a pluku.

V souladu s požadavky všestranného zabezpečení boje Bojový řád pozemního vojska ČSLA podrobně řeší všechny druhy **týlového zabezpečení**. Zdůrazňuje význam jeho organizace a provádění v souladu se zámyslem boje a v těsné součinnosti s technickým zabezpečením.

Velitel divize (pluku) řídí týl osobně, prostřednictvím štábu, zástupců pro týl a výzbroj, náčelníků druhů vojsk a služeb. Přitom je možné úkoly týlového zabezpečení předávat vykonavatelům formou týlového rozkazu nebo nařízení. Zástupce velitele pro týl je hlavním organizátorem tý-

lového zabezpečení (všech jeho druhů) s vysokou odpovědností a povinnostmi. Jeho pokyny nebo nařízení jsou závazné pro všechny náčelníky druhů vojsk a služeb, velitele útvarů a jednotek. Významným dokumentem se stává plán týlového zabezpečení s potřebnými propočty.

Kromě úkolů v ženíjním letištním, letištním technickém, zdravotnickém, veterinárním, ubytovacím a finančním zabezpečení se zvyrazňuje úloha centralizovaného materiálního zabezpečení. Organizuje se a provádí s cílem včas a plně zabezpečit u útvarů a jednotek potřebu výzbroje, bojové a ostatní techniky, raket, munice, PHM, proviantu, výstroje, dalších materiálů a speciálních kapalin a také vody.

Bojový řád pozemního vojska ČSLA zdůrazňuje význam vytváření potřebných zásob materiálu a jejich včasné přísun, stanovení výše pohyblivých zásob, jejich rozdělení a způsob použití.

Všestranné zabezpečení boje na stupni prapor, rota a četa rozdělujeme na bojové, technické a týlové. Na těchto stupních je jeho hlavním organizátorem velitel s plnou odpovědností a přesné vymezenými povinnostmi. Opatření, která souvisejí se všemi druhy zabezpečení, jsou v řádu přehledně a konkrétně formulována a vyžadují, aby je velitelé dodržovali a ve své činnosti se jimi řídili. Jejich doručení jednotkám a přísné respektování ve výcviku, a to nejen otázky, které souvisejí s bojovým zabezpečením, ale také s úplným technickým a týlovým zabezpečením (včasné a plné zabezpečení jednotek výzbrojí, munice, PHM, proviantem, výstrojí a dalším materiálem; technické ošetřování, vyprošťování, odsun, opravy výzbroje, bojové a ostatní techniky; stravování, poskytování zdravotnické pomoci atd.), se stává nedílnou součástí plného výcviku vojsk.

Zkušenosti z taktických cvičení potvrzují, že splnění požadavků na všestranné zabezpečení boje předpokládá, aby každý odborný funkcionář plnil své povinnosti (zástupce velitele pro výzbroj a týl, zpravodajský náčelník, náčelník ženijní služby atd.) v této oblasti, ale aby také vševojskový velitel zásady ovládal a také je uplatňoval v přípravě štábů a vojsk. Aby se tyto také promítaly do učebních a dílčích učebních úkolů, štábů a vojsk. Vytvářet tedy podmínky a prostor k procvičování bojového, speciálního technického (technického) a týlového zabezpečení a také znát možnosti bojové techniky a prostředků druhů vojsk a služeb a zabezpečovat materiální podmínky ke splnění těchto úkolů.

PRŮZKUM — NEJDŮLEŽITĚJŠÍ DRUH BOJOVÉHO ZABEZPEČENÍ

Modernizace prostředků jaderného napadení a zavádění nových konvenčních zbraní, zejména průzkumných a palebných systémů a dalších vysoce účinných přesných zbraňových systémů do výzbroje ozbrojených sil států NATO, jsou faktory, které ovlivňují růst úlohy a významu průzkumu. Tento růst se projevuje zvláště při zabezpečení prvních operací na počátku války.

Podmínky pro organizaci a vedení průzkumu jsou proto stále složitější.

Průzkum musí včas zjistit bezprostřední přípravy nepřítelů k rozpoutání války, jeho přípravy k jadernému útoku, poskytnout velení nezbytné údaje ke správnému stanovení jeho předpokládaného zámyslu a činnosti, včas zjistit přirodní objekty, které je nutné efektivně ničit vlastními jadernými údery.

Rovněž v operacích, zahajovaných jen s použitím konvenčních zbraní, rozšířil se rozsah úkolů průzkumu, zvýšila se jejich důležitost a složitost. Došlo k tomu v souvislosti s růstem rozmachu operací, sražení, dynamiky a rychlého průběhu bojové činnosti i boje, mnohonásobným růstem počtu objektů, které je nutné zjistit, umlčet nebo zničit, i se stále rostoucími možnostmi nepřítelů čelit opatřením našeho průzkumu.

Proto je plným právem průzkum považován za nejdůležitější druh bojového zabezpečení. Představuje souhrn opatření, která uskutečňují velitelé všech stupňů,

štáby a vojska s cílem získat průzkumové zprávy o nepříteli a terénu v prostoru předpokládané činnosti, nezbytné k přípravě a úspěšnému vedení operací a boje.

Průzkum se organizuje a vede k zabezpečení operací, sražení, bojové činnosti a boje v různých měřítcích:

- ve strategickém měřítku — v zájmu přípravy a vedení války i strategických operací všech druhů,

- v operačním měřítku — v zájmu přípravy a vedení operací, sražení a bojové činnosti,

- v taktickém měřítku — v zájmu přípravy a vedení boje.

Průzkum se proto dělí, v závislosti na rozsahu, předurčení a významu plněných úkolů, na strategický, operační a taktický.

Hlavními organizátory průzkumu jsou náčelníci štábů a náčelníci příslušných druhů vojsk a služeb.

Z těchto faktů vyplývají i **základní požadavky kladené na průzkum**, ke kterým patří: cílevědomost, nepřetržitost, aktivnost, včasnost, operativnost, utajení, hodnověrnost a přesnost určení souřadnic zjišťovaných objektů (cílů).

Nejdůležitějším požadavkem je nepřetržitost průzkumu, která spočívá v jeho neustálém vedení jak při přípravě, tak v průběhu boje, ve dne i v noci, za jakékoli situace, v jakémkoli terénu a za jakéhokoli počasí. Včasnost a operativnost průzkumu spočívá v získávání nutných průzkumových údajů a v jejich předávání ve-

litelům, štábům a vojskům ve stanovených lhůtách, v jejich rychlé analýze a rozhodnutí pro okamžité využití při rozhodování a použití prostředků ničení, ve včasném zvyšování a přenašení úsilí průzkumu při změně situace a plnění úkolů.

Přesnost určení souřadnic zjišťovaných objektů (cílů) spočívá v určení jejich polohy s minimálně přípustnými chybami k zabezpečení efektivního použití prostředků jaderného a palebného ničení.

Průzkum nepříteli se vede s cílem zjistit:

- jeho operační (bojovou) sestavu, příslušnost, bojeschopnost, rozmístění a uskupení vojsk,
- uskupení jeho prostředků jaderného a chemického napadení, prostorů jejich rozmístění,
- charakter činnosti, zámysl, silná a slabá místa,
- prostory rozmístění palebných prostředků, prostředků REB, průzkumu a PVO, míst velení,
- prostory letišť a přistávacích ploch vojskového letectva,
- stupeň a charakter ženíjního vybudování prostorů, systém zátarasů, zejména jaderných,
- výsledky jaderných a palebných úderů vedených na nepříteli,
- nové bojové prostředky a způsoby vedení boje,
- morálně politický stav vojsk a obyvatelstva.

Průzkum terénu se vede s cílem zjistit:

- zvláštnosti reliéfu terénu, výskyt přírodních překážek, stav půdy, komunikací a zdrojů vody, charakter vodních překážek, místa přepravišť a brodů,
- vliv terénu na přesuny a vedení boje, na použití jaderných zbraní a ostatních prostředků hromadného ničení a ochranu proti nim,
- prostory závalů, požárů a zátop,
- pásma radioaktivního, chemického a bakteriologického zamoření, možné směry jejich překonávání nebo obejití.

Průzkum vedou všechny druhy vojsk, speciální vojska a letectvo. Rozhodující úkoly plní průzkumné svazky, útvary a jednotky, které jsou určeny k průzkumu nepříteli a terénu, jakož i k ničení a vyřazení důležitých nepřátelských objektů i k plnění dalších speciálních úkolů. Patří k nim svazky a útvary speciálního průzkumu, svazky a útvary rádiového a radiotechnického průzkumu, útvary a jednotky radiolokačního, hloubkového, vojskového,

dělostřeleckého, ženíjního, radiačního a chemického průzkumu.

K vedení vzdušného průzkumu nepříteli, terénu a počasí se používá vojenské letectvo, zvláště průzkumné, které je za tímto účelem vyzbrojeno pilotovanými a bezpilotními průzkumnými letouny. V některých případech mohou letouny ničit jimi zjištěné a zvláště důležité nepřátelské cíle formou úderného průzkumu.

Průzkum u frontu a u vševojskové armády se vede silami a prostředky speciálního, rádiového, radiotechnického, radiolokačního, vzdušného, dělostřeleckého, ženíjního a radiačního a chemického průzkumu.

Průzkum u divize a pluku se vede silami a prostředky vojskového, radiolokačního, dělostřeleckého, ženíjního, radiačního, chemického, bakteriologického a u divize kromě toho také hloubkového, rádiového, radiotechnického a vzdušného průzkumu.

K vedení speciálního průzkumu se u frontu a vševojskové armády vysílají průzkumné skupiny speciálního určení a průzkumné diverzní odřady speciálního určení.

Úkoly rádiového a radiotechnického průzkumu plní jednotky, které mají ve výzbroji speciální průzkumná zařízení. K vedení rádiového průzkumu se u frontu a vševojskové armády rozvinují stanoviště pro rádiový odposlech a rádiové zaměřování a k vedení radiotechnického průzkumu stanoviště radiotechnického průzkumu.

Radiolokační průzkum se vede s využitím průzkumných radiolokátorů (stanovišť).

Vzdušný průzkum u frontu vedou osádky průzkumných letounů. U vševojskové armády je veden přiděleným úsilím frontového průzkumného letectva, bezpilotními průzkumnými letouny a vrtulníky vojskového letectva.

Dělostřelecký, ženíjní a radiační a chemický průzkum vedou organické průzkumné jednotky i jednotky daného vojska.

K vedení vojskového průzkumu u divize (pluku) se vysílají ze sestavy průzkumných, motostřeleckých a tankových jednotek průzkumné odřady, samostatné průzkumné, průzkumné, bojové a průzkumné a důstojnické průzkumné hlídky, pátrací družstva (tanky), jednotky k provádění výpadů, zřizování léček a vedení průzkumu bojem, zřizují se též pozorovací stanoviště, pozorovatelná a vysílají se pozorovatelé.

K vedení hloubkového průzkumu vysílá divize průzkumné skupiny pro činnost v týlu nepříteli.

Vzdušný průzkum u divize vedou osádky vrtulníků, v případě nutnosti za pomoci

průzkumníků druhů vojsk a služeb, i bezpilotní průzkumné letouny. Uskutečňuje se vzdušným pozorováním, vzdušným fotografováním a s využitím radioelektronických a jiných zařízení.

Radiolokační průzkum vedou průzkumné radiolokátory. K radiolokačnímu průzkumu se používají radiolokátory, které zjišťují pohyblivé pozemní cíle, letadla a také střelecká děla, minomety a raketomety.

Dělostřelecký průzkum vedou průzkumné jednotky dělostřelectva a osádky vrtulníků; současně řídí palby. K vedení dělostřeleckého průzkumu se rozvíjí síť velitelsko-pozorovacích stanovišť a pozorovatelů, stanovišť zvukoměrného a radio-technického průzkumu a stanovišť radiolokátorů pro zjišťování pohyblivých pozemních cílů, střeleckých děl, minometů a raketometů.

Ženíjný průzkum vedou jednotky ženíjního vojska, z nichž se vyčleňují ženíjní pozorovací hlídky, ženíjní průzkumné hlídky a skupiny, kromě toho i ženísté průzkumníci, kteří se začleňují do sestavy vševojskových jednotek pro průzkum a zajištění.

Radiační a chemický průzkum vedou průzkumné jednotky chemického vojska a speciálně připravená družstva, osádky a obsluhy jednotek všech druhů vojsk a vrtulníků radiačního a chemického průzkumu.

K ničení a vyžezlení důležitých nepřátelských objektů jsou využívány orgány speciálního průzkumu (průzkumné skupiny speciálního určení a průzkumné diverzní oddáry speciálního určení) frontu a armád, orgány hloubkového průzkumu (průzkumné skupiny) divizí, průzkumné orgány vojskového průzkumu (průzkumné oddáry, samostatné průzkumné, průzkumné a bojové průzkumné hlídky) divize a pluků. Objekty ničí přepady a zřizováním léček, přičemž používají všechny dostupné prostředky.

Zasazené průzkumné orgány **získávají průzkumné zprávy** bojovou činností, pozorováním, nasloucháním, fotografováním, výpady, přepady, léčkami, průzkumem bojem, odposlechem a zaměřováním radioelektronických prostředků, pozorováním s využitím průzkumného a signalizačního zařízení, dotazy u místního obyvatelstva, výslechem zajatců a přeběhlíků, studiem dokumentů, vzorků výzbroje a bojové techniky a dalšími způsoby průzkumu. Nejucelenější zprávy jsou získávány bojem vojsk a průzkumem bojem. V poslední době je věnováno velké úsilí všem způsobům získávání zpráv pomocí technických prostředků průzkumu.

Hloubka vedení průzkumu u frontu, vševojskové armády, divize a pluku závisí na operačním (bojovém) úkolu vojsk. Musí zabezpečit možnost včasného předvídání změny situace a zjištění objektů pro ničení všemi prostředky na maximální dálky. Hloubka průzkumu může dosahovat u frontu 600–800 km, u vševojskové armády 300–400 km, u divize 100 km a u pluku 50 km.

V další části článku chci ukázat na ně, které **možnosti dalšího zvyšování výslednosti operačního a taktického průzkumu**. Nejdůležitějším problémem celého souhrnu opatření organizace průzkumu je otázka plánování průzkumu a ukládání úkolů vykonavatelům. Zkušenosti ze cvičení potvrzují, že současné způsoby a metody plánování průzkumu, forma a obsah plánů odpovídají současným požadavkům. Pochopitelně, že i ty je třeba dále zdokonalovat, a to v těchto směrech:

— zvyšováním úlohy plánování jako centrálního stupně k zabezpečení pevného, nepřetržitého a operativního řízení činnosti průzkumných svazků, útvarů a jednotek,

— zdokonalováním metod a způsobů plánování, zvyšováním úrovně operační objektivnosti plánů průzkumu včetně rozpracování a použití formalizovaných dokumentů, širokým využíváním soudobé výpočetní techniky a možností automatizovaných systémů velení,

— zdokonalováním formy plánů průzkumu a zejména kvality jejich obsahu.

Aby se mohl zamýšlený plán realizovat, je potřebné operativně doručit jeho úkoly příslušným vykonavatelům, krátce a jasně určit ráz, obsah a podmínky jejich řešení. V souvislosti s tím je proto nezbytné vyjádřit následující úvahy o zásadách ukládání úkolů vykonavatelům:

— ukládat jen ty úkoly, které diktuje vývoj situace a jejichž splnění je zcela nezbytné pro přijetí zdůvodněného rozhodnutí; přitom každý úkol musí být přesně stanoven co do místa, času a lhůty hlášení,

— průzkumné úkoly musí vycházet ze skutečných možností sil a prostředků, kterými v daný okamžik reálně disponuje front, armáda a divize; to znamená, že úkoly lze ukládat až poté, co byly tyto možnosti na základě výpočtů přesně určeny z hlediska jednotlivých uskupení, směrů a prostorů.

Důležitým ukazatelem efektivnosti řízení průzkumu je jeho operativnost, tj. schopnost zpravodajských orgánů štábů uskutečňovat řídicí funkce ve stanovených lhůtách. Toho je možné dosáhnout především

použitím nových technických prostředků, zvláště automatizovaných systémů velení, ale i zdokonalením stylu a metod práce štábů při řízení průzkumu na základě zvýšení úrovně jejich připravenosti.

Další důležitou podmínkou zvýšení efektivity řízení průzkumu je další zdokonalování jeho technického vybavení.

Technický základ řízení průzkumu představují spojovací, automatizační a mechanizační prostředky, které plní jednu z podstatných funkcí v systému řízení průzkumu tím, že zabezpečují výměnu všech druhů průzkumových informací mezi místy velení v lhůtách blízkých reálnému času.

Mnohé závisí na úrovni vycvičenosti průzkumných orgánů a průzkumníků. Její zvyšování je základním předpokladem efektivity celkového řízení průzkumu.

V současném období je třeba věnovat prvořadou pozornost následujícím směrům v práci zpravodajských orgánů:

— zdokonalování celkové organizace zpravodajských orgánů štábů všech stupňů s cílem využití existujících rezerv ke zvyšování efektivity řídicí činnosti,

— hledání možností zkracování doby pronikání důležitých zpráv a informací s cílem dosáhnout stavu jejich pronikání v reálném čase,

— zdokonalování úrovně připravenosti specialistů, kteří odposlouchávají zprávy vzdušného průzkumu,

— efektivnímu využívání grafických a formalizovaných dokumentů při vydávání úkolů podřízeným a při obdržení průzkumových hlášení od nich,

— cítěvdomému zdokonalování odborné přípravy průzkumníků všech odborností a stupňů.

Aby byl průzkum na vyšší ukládaných úkolů, je nutné neustále zdokonalovat způsoby jeho organizace a vedení, zabezpečovat pevné, nepřetržité a operativní řízení sil a prostředků, dosahovat co nejpevnějšího souladu organizační struktury a vybavení moderními technickými prostředky s charakterem plněných úkolů.

Na zvlášť důležitém významu nabývá v současné době otázka zdokonalování průzkumu v podmínkách stále se zesilujících příprav USA a států NATO na válku.

OCHRANA PROTI ZBRANÍM HROMADNÉHO NIČENÍ

Ochrana proti zbraním hromadného ničení představuje souhrn opatření, jejichž cílem je zabránit zasažení vojsk a objektů týlu jadernými, chemickými, bakteriologickými (biologickými) zbraněmi nebo alespoň maximálně oslabit jejich účinek, zachovat bojeschopnost vojsk a týlu k plnění bojových úkolů. Na jejich realizaci a zabezpečení se podílejí druhy vojsk. Cílem článku je uvést a objasnit nejdůležitější opatření ochrany proti ZHN, jak jsou uvedeny v Bojovém řádu pozemního vojska ČSLA a upozornit čtenáře na některé změny.

V Bojovém řádu, kromě základních zásad plánování, vedení a zabezpečení boje vojsk, speciálních druhů vojsk a týlu je i hlava 10 „Bojové zabezpečení“. V ní jsou komplexněji a uceleněji stanoveny zásady OPZHN než jak je uvádí předpis Vševojsk 2-1. Cetnost opatření v Bojovém řádu oproti ustanovení předpisu Vševojsk 2-1 je nižší. Je to z toho důvodu, že některá opatření jsou v Bojovém řádu upravena a sloučena do jednoho opatření anebo byla začleněna do hlavy 10 v části chemického a ženiijního zabezpečení.

V Bojovém řádu je kladen větší důraz než dosud na aktivní část OPZHN. Jako nové opatření je začleněno včasné zjištění příprav nepřítelů k použití jaderných, chemických a bakteriologických (biologických) zbraní. Toto opatření má sloužit ke zjištění jejich souřadnic pro okamžité palébné ničení. V pasivní části OPZHN je položen důraz na opatření, která souvisejí s rozptylováním vojsk a týlu, ženiijním budováním prostorů a postavení, včasným va-

rováním vojsk a týlu. Jde o opatření, která doznala určitých změn anebo je v nich spojeno několik opatření z předpisu Vševojsk 2-1. Můžeme hodnotit, že jde o ochranná opatření, která jsou v Bojovém řádu mnohokrát citována v souvislosti se zabezpečením ochrany vojsk a týlu proti ZHN nepříteli v boji i mimo boj, za použití ZHN i při vedení boje bez použití ZHN.

K opatřením OPZHN, která byla začleněna do působnosti chemického a ženiijního zabezpečení, patří:

- předpověď vzniku pásem (prostorů) zasažení, radioaktivního a chemického zamoření, boření, záplav a požárů,
- radiální, chemický průzkum,
- kontrola radioaktivního ozáření a zamoření osob, výzbroje, techniky, dopravních prostředků, ostatního materiálu a vody,
- zabezpečení vojsk ochrannými prostředky.

Začleněním těchto opatření do působnosti chemického a ženiijního zabezpečení se nesnížil jejich význam v celkovém systému OPZHN. Vznikla však určitá disproporce. Její analýza ukázala, že změna v opatření OPZHN je z vševojskového hlediska správná. Nebylo by správné, aby za jedno opatření OPZHN odpovídali dva funkcionáři — velitel divize (pluku) a odborný náčelník.

Ochrana vojsk a týlu proti účinkům ZHN v soudobém boji vzhledem k možnostem nepřítelů a momentu překvapení při použití ZHN, má mimořádný význam pro úspěšné splnění bojových úkolů a zachování bojeschopnosti vojsk. Opatření OPZHN

se organizují a realizují při přípravě a vedení boje, mimo boj, za přesunu, a to jak za použití, tak bez použití ZHN. V Bojovém řádu je zdůrazněno, že organizace a realizace opatření k ochraně vojsk a týlu proti ZHN nepřítel nesmí zpomalovat a narušovat plnění bojových úkolů vojsk.

OPZHN u divize (pluku) organizuje velitel a je to jedna z jeho nejdůležitějších povinností. Na základě doporučení odborníků štábu v rozhodovacím procesu velitel určuje:

- na které prvky bojové (pochodové) sestavy, směry a bojové úkoly soustředit hlavní úsilí ochrany,

- dobu a způsob splnění úkolů (opatření) ochrany,

- síly a prostředky k zabezpečení ochrany a odpovědné osoby.

Štáb divize (pluku) na základě pokynů velitele organizuje a řídí realizaci opatření OPZHN.

Novým a nejdůležitějším opatřením aktivní části OPZHN je včasné zjištění příprav nepřítel k použití jaderných, chemických, bakteriologických (biologických) zbraní. K základním příznakům příprav nepřítel k použití ZHN může patřit:

- Ukončení rozvíjení polního systému zásobování jadernou a chemickou municí, bakteriologickými prostředky a vydání povolení k jejímu výdeji.

- Byl vydán souhlas k použití jaderných, chemických a bakteriologických zbraní. V palebných postaveních jsou speciálně označené náboje, hlavice raket. Intenzivně jsou upřesňovány především taktické cíle s důrazem na jaderné prostředky.

- V rámci hotovostních sil došlo ke zvýšení počtu prostředků jaderného napadení, především letounů nosičů taktického letectva. Probíhají přípravy pro rozptyl bakteriologických (biologických) prostředků ze vzduchu.

- V pohotovostních a uvědomovacích systémech je zvýšena činnost (předávání signálů k prověrce bojové pohotovosti prostředků jaderného, chemického a bakteriologického napadení atd.). Vojska usku- tečují manévry, rozptylení, prověřují se objekty kolektivní ochrany, přezkušují se prostředky individuální ochrany, ženijní práce nabývají na intenzitě, provádí se přeočkování vojsk apod.

- Dochází ke změnám v pravidelném provozu spojovacích systémů, v provozu se objevují dosud nepoužívané signály, šifry a radiogramy, dochází k omezení provozu rádiových sítí a do provozu jsou uváděny záložní spojovací sítě.

- Uvádějí se do provozu vzdušná místa velení a jsou přijímána opatření k ukrytí nebo rozptýlení velitelských stanovišť.

- Průzkumné a palebné systémy, operačně taktické a taktické prostředky jaderného, chemického napadení zaujmají bojové sestavy, rakety a řízené střely, pumy jsou uváděny do vyšších stupňů pohotovosti. Dochází ke zvýšení aktivity meteorologického průzkumu a častěji jsou vydávány meteorologické zprávy a informace o rychlosti a směru větru.

- Do operační podřízenosti spojeneckého velení NATO byly předány americké jednotky pro zásobování speciální municí.

V souhrnu jde o úkoly průzkumu. Na jeho realizaci se budou podílet všechny druhy průzkumu armády, divize i útvarů. Průzkum bude veden s cílem zjistit bojovou sestavu, připravenost, bojeschopnost, rozmístění a uskupení nepřátelských vojsk a míst velení, zvláště prostředků jaderného, chemického a bakteriologického napadení.

Přesnost určení souřadnic zjištěných objektů, cílů nepřítel vytváří předpoklad pro efektivní použití vlastních palebných prostředků a jaderných zbraní. Na základě zjištěných údajů velitelé a štáby mohou včas varovat vlastní vojska před nebezpečím napadení nepřítel. Dojde k včasnému ukrytí živé síly, bojové techniky. Vojska budou moci být vyvedena zpod úderu nepřítel. Je možné realizovat změnu prostorů rozmístění, zvláště v hloubce bojové a operační sestavy.

Splnění těchto požadavků se dosahuje vysokou akceschopností průzkumných útvarů a jednotek, správným určením úkolů, prostorů a objektů průzkumu, pečlivým plánováním a sladěním úsilí všech sil a prostředků průzkumu podle úkolů, objektů a času, jakož i doplněním jednoho způsobu průzkumu jiným.

Princip rozptýlení vojsk je v Bojovém řádu spojen s periodickou změnou prostorů. Jde o trvale platný úkol i pro období bojové činnosti bez použití jaderných, neutronových a chemických zbraní, neboť nepřítel může kdykoli přejít na jejich použití. Rozsah rozptýlení vojsk a týlu stanoví ve svém rozhodnutí velitel divize (pluku) se zřetelem k plnění úkolu, terénu, stavu ženijní úpravy a možnostem maskování. Při vhodném způsobu rozptýlení vojsk a týlu lze snížit celkové ztráty při napadení o 20—25 %.

Za optimální normu rozptýlení vojsk v boji je možné považovat takové vzdálenosti, mezery nebo rozestupy mezi jednotkami, objekty, při nichž je vyloučeno vyrazení živé síly dvou a více jednotek nebo

objektů jedním neutronovým, jaderným úderem malé nebo střední mohutnosti. Toho se dosahuje rozmístěním jednotek, objektů na vzdálenost nejméně 1,5 až 2 poloměry pásem vyřazení nekryté živé síly jedním úderem o mohutnosti, které může nepřítel v dané situaci použít. Proto bude nutné, aby štáb divize (pluku) při vedení boje tuto okolnost analyzoval. Tak např. v blízkosti pásma dotyku lze očekávat, že nepřítel by mohl vést neutronové úderý o mohutnosti 0,5–1 kt a jaderné úderý o mohutnosti 0,08–10 kt. Přitom nelze vyloučit i větší mohutnost jaderných úderů, zvláště na obrněné cíle. Na druhé sledy a zálohy divize v hloubce 15–20 km a armádní zálohy, druhé sledy může nepřítel vést jaderné úderý o mohutnosti 10–60 kt. V praxi to znamená, že:

— **V prostoru soustředění** bude účelné zvětšit mezery a prostory jednotek, útvarů a svazku. Tak např. prostor pro prapor do 10 km², pro pluk do 100 km² a divizi až 900 km². Prostor divize obsahuje 6–7 plukovních prostorů soustředění a 15–20 praporek. Uvedené velikosti prostorů rozmístění umožňují uvnitř prostoru provést nutný manévr a rozptýlení v období nebezpečí napadení ZHN nepřítel.

— **Za přesunu** divize (pluku) se bude využívat ochranných vlastností bojové techniky. Rozestupy a vzdálenosti stanovené v Bojovém řádu pro přesun vzhledem k ochranným koeficientům bojové techniky (2–10) jsou dostačující a zabezpečují, že jedním neutronovým nebo jaderným úderem malé a střední mohutnosti nebude vyřazena větší jednotka než prapor.

— **Za útoku** šířky, hloubky a mezery bojových sestav stanovené Bojovým řádem zabezpečují požadavek OPZHN. V pohyblivých obdobích boje budou jednotky, osádky a obsluhy využívat většinou ochranných vlastností bojové techniky. Při vedení boje v pěší sestavě budou vojska k ochraně využívat nerovností terénu, které mají koeficient ochrany 1,2–3.

V obraně k zabránění současného ničení dvou opěrných bodů rot jaderným nebo neutronovým úderem je nutné určit mezi nimi vzdálenost 1,5 km.

V Bojovém řádu je rozptýlení vojsk spojeno se změnou prostorů rozmístění vojsk a týlu. Změna prostorů a postavení se realizuje podle rozhodnutí nadřízeného velitele skrytých, v krátkých časových lhůtách, za dodržení všech opatření utajení, maskování, světelné kázně a využívá se ztlžené viditelnosti (přirozené nebo umělé). V opuštěných prostorech k oklamání nepřítel se ponechá část jednotek, bojové techniky a dodržuje se předchozí režim života, boje apod.

Mohou nastat situace, že z hlediska času, prostoru nebude možné změnu prostoru realizovat. Pak vojska v kritickou dobu nebezpečí napadení ZHN budou využívat ženíjní stavby, bojovou techniku, osady, terén apod. **Tabulka 1** uvádí procentuální podíl jednotlivých opatření na snížení celkových ztrát po napadení v různých obdobích boje.

Mezi nejdůležitější a neúčinnější opatření ochrany proti ZHN nepřítel patří **ženíjní budování prostorů a postavení vojsk** a týlu. K zabezpečení rychlého manévru uvnitř vybudovaného prostoru se připravují komunikace. Na jejich směrech se organizuje bojové zabezpečení s důrazem na radiální a chemický průzkum apod. Ženíjní budování prostorů, postavení a přípravu komunikací pro manévr provádějí vojska podle nařízení velitele divize (pluku). V prvním pořadí se vždy budují ženíjní ochranné objekty pro živou sílu.

Jednotky v boji, za přesunu a v prostorech soustředění budou využívat i lesní masivy, přívrácené a odvrácené svahy a všechny nerovnosti terénu, které mají různé ochranné vlastnosti. Přehled ochranných koeficientů nerovností terénu uvádí **tabulka 2**.

Přivrácený svah ve směru jaderného, neutronového výbuchu zvyšuje tlak v čele

Tabulka 1

Druh činnosti vojsk	Ochranné opatření vojsk			Ochranné vlastnosti		
	rozptýlení	manévr	maskování	terénu	techniky	ženíjních staveb
V prostoru soustředění	20	–	25	10	5	40
Při přesunu	25	50	10	10	5	–
V útoku	25	20	20	20	5	10
V obraně	20	–	15	10	5	50

Tabulka 2

Typ přirozeného ochranného objektu	Koeficient zeslabení účinku
Příkop (jáma po výbuchu granátu) hloubka 70 cm	1,3
Příkop, úžlabina o hloubce 1,5 m a šířce cca 1,5 m	3,0
Rokle, úžlabina s kolmou osou k výbuchu	1
Rokle, úžlabina s příčnou osou k výbuchu	1,6
Násep zeminy o výšce 1,3–1,5 m	1,5

tlakové vlny 2 až 3krát a odvrácený svah snižuje účinek 1,5 až 2krát. Členitý horský terén snižuje účinek tlakové vlny 2 až 4krát a lesní masívy 1,5 až 3krát. Přitom je nutné dodržet zásadu, že živou sílu a techniku rozmísťujeme v hloubce 300 až 400 metrů od okraje lesa. Při využívání lesa a porostů je nutné dbát na protipožární opatření.

Kromě terénu a ochranných ženiných staveb budou vojska a týly využívat upravené budovy, sklepy apod. Tak např. zděné budovy snižují účinek neutronového záření až 10krát, upravené kamenné a betonové sklepy až 100krát.

V průběhu boje, kdy hrozí vojskům bezprostřední nebezpečí napadení ZHN nepřítel, bude důležitým momentem ochrany včasné varování vojsk. Velitel divize (pluku) nebo jeho štáb na základě konkrétně zjištěných příprav nepřítel k použití jaderných, neutronových, chemických a bakteriologických (biologických) zbraní nebo na rozkaz nadřízeného štábu organizuje varování vojsk a týlu.

Po obdržení varovného signálu se upřesňují lhůty a rozsah nutných ochranných opatření, zejména k rozptýlení vojsk, ke změně prostorů rozmístění a k bezprostřední ochraně živé síly, výzbroje, bojové a další techniky. Zesiluje se kontrola jejich plnění.

Použije-li nepřítel ZHN, pak štáby a vojska se uvědomují okamžitě všemi prostředky spojení a pomocí jednotlivých a stále platných varovných signálů. Varovné signály se vyhláší (ruší) podle pokynů velitele divize (pluku, praporu nebo roty). Při zjištění chemického zamoření vyhláší varovný signál i chemické pozorovací hlídky (pozorovatelé) samostatně a informují velitele.

Varování vojsk a týlu se organizuje i v situaci, kdy budou vedeny vlastní jaderné úder, aby vojska mohla včas uskutečnit bezpečnostní opatření. Velitelé a štáby v této situaci musí položit důraz na přesné

sladění činnosti vojsk co do času a prostoru a vedení vlastních jaderných úderů.

Budou-li jednotky včas varovány před nebezpečím nepřátelského napadení a usku-tečn-li plánovaná ochranná opatření a použijí-li včas individuální ochranné prostředky, pak mohou být celkové ztráty na živé síle sníženy o 30–50 %.

V situaci, kdy nepřítel na jednotku, štáby nebo týly použil bakteriologické (biologické) zbraně, hrozí nebezpečí vzniku infekčních onemocnění. Dále infekční nebezpečí vzniká všude tam, kde nejsou dodržena všechna hygienická opatření. V takových situacích bude nutné u vojsk, štábů a týlu, kde vzniklo infekční onemocnění, realizovat protiepidemická, hygienická a speciální profylaktická zdravotnická a veterinární opatření. Jde o známá opatření a proto v této části bude objasněna otázka observace a karantény.

U vojsk zasažených bakteriologickými (biologickými) prostředky nepřítel, nebo v prostorech, kde se vyskytlo infekční onemocnění, podle Bojového řádu se vyhlašuje:

Observace (pozorování), kterou realizují orgány zdravotnické služby. Vyhláší ji velitel divize (pluku) ihned poté, kdy bylo zjištěno napadení. Zahrnuje omezení výjezdů, vjezdů a přesunů vojsk v ohnisku zamoření, zákaz styku se sousedními jednotkami a obyvatelstvem. Vojska organizují úplnou speciální očistu, včasné zjištění nemocných a jejich izolaci. U nemocných dochází ke speciální profylaxi (podání léků) a organizuje se zdravotnický dozor. Délka observace se stanoví podle původce choroby (infekce). Při observaci pokračují jednotky a útvary v plnění bojových úkolů za výše uvedených předpokladů.

Karanténou se rozumí systém protiepidemických a pořádkových opatření k úplné izolaci ohniska a likvidaci infekčních onemocnění. Karanténa se vyhláší na základě rozhodnutí velitele divize, jestliže

nepřítel použil původce zvlášť nebezpečných onemocnění. Kromě opatření řešených při observaci se dále nařizuje zákaz opuštění prostoru, vynášení jakéhokoli materiálu a potravin. U vojáků se organizují 2—3krát za den zdravotnické prohlídky a provádějí se ochranná očkování. V prostoru karantény se organizuje pořádková služba, zasažené osoby se rozdělují do skupin a uskutečňuje se dezinfekce a deratizace. Jednotky nemohou plnit bojové úkoly. Délka karantény závisí na inkubační době onemocnění. Před jejím zrušením projdou všichni vojáci úplnou speciální očistou. Výstroj, výzbroj, technika a materiál podléhají speciální očiště a dezinfekci.

Z dalších opatření OPZHN v určité úpravě je v Bojovém řádu uvedeno určování ztrát, zajišťování bezpečnosti ochrany vojsk, odstranění následků napadení a obnovení bojeschopnosti.

Určení předběžných ztrát živé síly a techniky realizujeme podle platných předpisů, pomůcek nebo s využitím výpočetní techniky. Štáb divize (pluku) na základě počtu ztrát základních bojových jednotek stanoví bojeschopnost a velitel divize (pluku) přijímá rozhodnutí jak dále plnit bojové úkoly, které jednotky je nutné vyvést z nebezpečných prostorů, opatření k odstranění následků napadení a k obnově bojeschopnosti u jednotek, které jí částečně ztratily.

Dalším důležitým opatřením OPZHN, které souvisí s použitím zbraní hromadného ničení nepřitelem, je zajišťování bezpečnosti, ochrany vojsk a týlu při činnosti v zamořených pásmech a v prostorech závalů, požárů a zátop. Při činnosti v pásmech nebo v prostorech radioaktivního zamoření indikované aktivity zeminy apod. je nutné podle platných zásad přísně dodržovat bezpečnostní a ochranná opatření. Při použití jaderných a neutronových zbraní je povinen štáb divize (pluku) předběžně vyhodnotit radiální situaci a orientačně propočítat dobu, kdy může dojít vlivem radioaktivního spadu k zamoření vojsk, dále rozhodnout o ukrytí, vyvedení jednotek mimo zamořený prostor, nebo o jejich přesunu přes zamořený prostor. Prostory chemického, bakteriologického (biologického) zamoření, závalů, záplav a požárů se vzhledem k menší rozloze obcházejí.

Způsob překonávání pásem radioaktiv-

ního zamoření divizí závisí na stupni ochrany jednotek, osádek v bojové technice. Stupeň ukrytí živé síly u motostřelecké divize má dosáhnout asi 60 až 70 % osob a u tankové divize asi 70 až 80 % osob. Nejvyšší stupeň ochrany je u tankových praporů. Nejnížší je u velitelských stanovišť, týlových, dopravních a zdravotnických jednotek, které používají automobilní techniku.

Ke zvýšení odolnosti osob a oddálení rozvoje nemoci z ozáření u živé síly podáváme na rozkaz velitele radioprotektivní látky.

S použitím jaderných a neutronových zbraní nepříteli úzce souvisí odstranění následků napadení a obnovení bojeschopnosti vojsk. Odstranění následků po napadení jadernými nebo neutronovými zbraněmi představuje pro velitele, štáby a jednotky složitý a náročný úkol. Tato opatření štáby dostatečně znají.

Současně s odstraněním následků napadení organizujeme obnovení bojeschopnosti jednotek a útvarů. Obnovení bojeschopnosti vojsk spočívá v organizaci a plnění opatření k zabezpečení vysoké úrovně bojového výcviku útvarů a jednotek, v jejich včasné doplnění a zabezpečení všim potřebným pro bojovou činnost, jakož i ve schopnosti splnit určené úkoly a rychle obnovit bojeschopnost. Tato opatření zahrnují:

- obnovení narušeného velení,
 - zjištění stupně bojeschopnosti útvarů, jednotek,
 - upřesnění bojových úkolů k další činnosti útvarů, jednotek, které neztratily bojeschopnost, jakož i útvarů, jednotek určených k zabezpečení prostorů, ve kterých obnovujeme bojeschopnost,
 - vyvedení vojsk z prostorů zamoření, požárů, zátop a zničených prostorů,
 - doplnění útvarů, jednotek osobami, zbraněmi, bojovou a další technikou, raketami, municí, PHM a jiným materiálem,
 - udržení vysokého morálního politického stavu a psychické pevnosti vojáků.
- Bojeschopnost vojsk se zpravidla obnovuje v rámci původních organizačních struktur. Není však vyloučeno vytváření smíšených oddadů. Především obnovujeme bojeschopnost těch útvarů a jednotek, které měly nejmenší ztráty a jsou určeny k dalšímu plnění bojových úkolů.

V ustanovení Bojového řádu pozemního vojska ČSLA je mnohokrát zdůrazněn význam ochrany proti zbraním hromadného ničení. Jde o neoddelitelnou součást činnosti, kterou vojska realizují v boji i mimo boj. Jejím cílem je maximálně oslabit účinky všech druhů nepřátelských ZHN, zachovat vojska v bojeschopném stavu a tak zabezpečit úspěšné splnění stanovených úkolů.

RADIOELEKTRONICKÝ BOJ

Jedním z rozhodujících druhů zabezpečení vševojskového boje na současném stupni rozvoje ozbrojených sil se stal radioelektronický boj. Bojové možnosti soudobých armád, představované moderními zbraněmi a bojovou technikou, schopnými vést přesné údery a palbu do velké hloubky, rychle přenášet úsilí, vysokými tempy a v nejobtížnějších podmínkách ve dne i v noci ničit protistojícího nepřítele, jsou výsledkem širokého zavádění různých druhů radioelektronických prostředků do výzbroje. Soudobé spojovací systémy (družicové, troposférické, radioreléové, rádiové a jiné) umožňují koordinované a včasné použití různých druhů vojsk ke splnění daného cíle boje; radioelektronické prostředky průzkumu získávají věrohodné zprávy o nepříteli a přesné souřadnice objektů ničení, zbraňové radioelektronické systémy navedení umožňují vést přesnou palbu a údery a ničit zjištěné objekty do celé hloubky bojového úkolu prvým výstřelem.

Na základě těchto skutečností se radioelektronický boj zařadil na přední místo mezi druhy bojového zabezpečení a v Bojovém řádu je uveden za průzkumem a OPZHN.

Pod pojem radioelektronický boj zahrnujeme široký souhrn opatření a nechápeme jej pouze jako zápas elektromagnetických vln v éteru a tedy činnost speciálních jednotek rušení, které vyřeší vše tím, že zaruší radioelektronické prostředky nepřítele a znemožní mu vést bojovou činnost. Sílení elektromagnetické energie má své zákonitosti, a proto možnosti efektivního radioelektronického rušení jsou přesně vymezené. To je jeden z hlavních důvodů, proč radioelektronický boj je třeba chápat jako souhrn opatření a činností všech druhů vojsk. Obsahuje:

- jaderné a palebné ničení nepřátelských velitelských stanovišť, spojovacích uzlů a dalších důležitých radioelektronických objektů, pracujících v systémech velení vojskům a řízení zbraní,
- rušení jejich radioelektronických prostředků,
- radioelektronickou ochranu vlastních systémů a prostředků, určených pro velení vojskům a řízení zbraní,
- boj s nepřátelským technickým průzkumem.

Jedině důsledným uskutečňováním všech opatření radioelektronického boje lze dosáhnout cíle stanoveného Bojovým řádem, tj. „dezorganizovat velení vojskům, snížit efektivnost vedení průzkumu a používání zbraní a bojové techniky nepřítele a zabezpečit spolehlivou činnost vlastních systémů a prostředků velení vojskům a řízení zbraní“.

Průzkum nezahrnujeme mezi základní opatření radioelektronického boje, ale bez organizovaného průzkumu nejsme schopni úspěšně uskutečňovat ani jedno z uvedených opatření. Řada radioelektronických objektů se stala cíli prvního pořadí a vyžaduje soustředěné úsilí všech druhů průzkumu k jejich zjištění. To předpokládá úsilí prostředků a sil centralizovaně zaměřit na objekty podle významu a na získávání údajů o objektech, které jsou nezbytné pro efektivní vedení REB, tj. přesné souřadnice, rozlohu a odolnost objektu pro potřeby ničení, provozní charakteristiky a prostorové rozmístění radioelektronických prostředků pro potřeby rušení.

V boji vševojskové divize (pluku) jsou hlavními objekty nepřátelského systému velení vojskům a řízení zbraní, na jejichž zjištění je nutné soustředit úsilí průzkumu, velitelská stanoviště divize, prvosledových brigád a praporů, velitelská sta-

noviště útvarů, taktických raket a dělostřelectva a radiolokační stanice pro jejich řízení a řízení prostředků PVO.

Ničení nepřátelských míst velení vojskům a řízení zbraní považujeme za nejúčinnější opatření radioelektronického boje. Docílujeme tím jejich dlouhodobého umlčení nebo úplného vyřazení z bojové činnosti. Na ničení se podílejí: raketové vojsko, dělostřelectvo, letectvo, vzdušné výsadky, předsunuté a speciální oddáky a průzkumné skupiny.

Při organizování ničení bude důležité určit objekty, které je třeba ničit bezprostředně po jejich zničení, např. střediska řízení palby, ústředny průzkumných a palebných systémů, prostředky REB, laserové zaměřovače, a ty, které z hlediska potřebné doby k obnovení jejich bojových schopností nebo náhrady novým prostředkem bude vhodnější ničit v určitém období boje, jako např. velitelská stanoviště divize, prvosledových brigád a praporů, oddílů dělostřelectva a PVO a radiolokačních stanic průzkumu a navigace. Jejich ničení bude organizováno samostatně s vyčleněním sil a prostředků. Ostatní radioelektronické objekty budou ničeny současně s ničením nepřátelských vojsk v době úderů, palebného ničení a bojové činnosti vševojskové divize.

Pro značné rozptýlení prvků nepřátelského systému řízení a složitost stanovení souřadnic k vedení účinné palby má radioelektronické rušení přes veškerou jeho složitost určité přednosti. Nvyžaduje přesnou polohu objektu, pružně reaguje na situaci, rychle přenese úsilí, docíluje momentu překvapení.

Radioelektronickým rušením se dosáhne umlčení nepřátelských radioelektronických prostředků systému velení vojskům a řízení zbraní na určitou dobu, kterou je nutné bojem vojsk bezprostředně využít. Proto nelze stanovit obecné úkoly pro rušení, ale přesně propočítat dobu jeho trvání a vybrat nejvhodnější okamžik zahájení. Vysoké účinnosti rušení dosahujeme při jeho koordinaci s údery raketového vojska a letectva, palbou dělostřelectva a bojem vzdušných výsadků, předsunutých a speciálních oddáků, průzkumných skupin a jednotek v dotyku.

Postupný rozvoj prostředků rušení umožní vytvoření jednotek REB i pro vševojskové svazky. V současné době se počítá s vyčleněním úsilí armádních útvarů REB ve prospěch prvosledových svazků. Vyčleněné jednotky REB, které působí v bojové sestavě vševojskové divize, mohou k jejímu zabezpečení: rušit KV a VKV spoje nepřátelské divize, jejich brigád, praporů,

raketových útvarů, dělostřelectva apod.; VKV letecké spoje a systém radionavigace taktického letectva (TL) v pásmu divize; chránit nekrytou živou sílu na velitelských stanovištích, v palebných postaveních dělostřelectvých oddílů apod. před účinky nepřátelských leteckých pum, dělostřelectvých granátů a min s rádiovými zapalovacími a chránit nejdůležitější objekty před vzdušným radiolokačním průzkumem a mířenými údery TL. Podle počtu vyčleněných prostředků mohou tyto jednotky současně: rušit do 12 KV a 20 VKV rádiových spojů, do 8 VKV rádiových spojů TL; rušit navedení 200 letounů pomocí radionavigačního systému TACAN; chránit až 4 objekty (typu VS divize, oddíl taktických raket, rozmístění vojsk apod.) před zjištěním a mířenými údery pomocí palubních RLS a před účinky zbraní s rádiovými zapalovacími. Znamená to tedy rušit hlavní KV a VKV rádiové sítě protistojící divize, systém řízení TL v jejím pásmu a podstatně eliminovat účinky munice s rádiovými zapalovacími.

Kromě toho divize může mít k dispozici rušiče jednorázového použití, které představují efektivní rušičí prostředek v pásmu VKV, tedy v pásmu, ve kterém pracuje převážná většina spojovacích prostředků nepřátelské divize. Rušič je dopravován do prostoru cíle (nepřátelského velitelského stanoviště, spojovacího uzlu, skupiny rádiových stanic) dělostřelectvým „granátem“ a okamžitě po dopadu zahajuje rušení s dosahem 0,8 km po dobu jedné hodiny. Současným použitím alespoň pěti rušičů jednorázového použití mohou být v daném prostoru rušeny prakticky všechny stanice VKV rádiového spojení.

Z uvedených skutečností je zřejmé, že REB je složitý proces. Zahrnuje kromě ničení a rušení i opatření ochrany vlastních řídicích systémů a na stupni divize (pluk) především spojovacího systému, radiolokačních stanic a průzkumných prostředků. Ochrana před nepřátelským rušením vyžaduje vysokou vycvičenost obsluh radioelektronických prostředků (REP) již v míru. Jedině sladěné obsluhy budou umět včas přejít na záložní kmitočty, použít i jiný druh provozu, snížit nebo zvýšit výkon stanice apod. Zvláštní opatření bude vyžadovat boj s rušiči jednorázového použití (které budou rušit v širokém pásmu po celou vymezenou dobu). Bude to vyžadovat pozorování shozu těchto rušičů u zvlášť důležitých REP a spojovacích uzlů a vyčleňovat síly pro jejich vyhledání a ničení.

Složitou oblastí se stává ochrana REB před prostředky ničení samonaváděcími po vyzářované elektromagnetické energii. Kro-

mě vycvičenosti obsluh bude nutné ženit-
ně budovat okopy pro ukrytí REP, využí-
vat výnosu anténních systémů a mít tyto
systémy v záloze a organizovat režim čin-
nosti REB časově, prostorově a kmitočtově
tak, aby se ztížilo zjišťování a ničení ra-
dioelektronických prostředků pomocí sa-
monaváděcích raket.

Nelze podceňovat otázky elektromagne-
tické koexistence vlastních REP při sou-
časné jejich nasycenosti. Do pásma divize,
vybavené velkým počtem vlastních radio-
elektronických prostředků, přicházejí posi-
lové prostředky, jednotky REB, jsou zasa-
zovány druhé sledy armády, armádní zálo-
hy apod. Nedůsledné kmitočtové, prostoro-
vé a časové vymezení provozu nezabezpečí
ochranu před vzájemným rušením radio-
elektronických prostředků a odolnost vlast-
ních systémů a prostředků určených k ve-
lení vojskům a řízení zbraní.

Široký rozvoj průzkumných prostředků
nejen optických (optoelektronických), ale
i infračervených (tepelných), rádiových,
radiotechnických, laserových a jiných si
vynutil zvláštní oblast radioelektronické-
ho boje, která byla nazvána „boj s nepřá-
telským technickým průzkumem“. Při or-
ganizaci tohoto boje vycházíme z důsled-
ného maskování vojsk, dnes již nejen v ob-
lasti optické, ale i tepelné a radiotechnic-
ké. Vzhledem k tomu, že všechna masko-
vací opatření nelze v dynamické bojové
činnosti uplatňovat důsledně, součástí boje
s nepřátelským technickým průzkumem je
aktivní vyhledávání a ničení těchto pro-
středků a jejich nosičů. Kromě toho lze
efektivně uplatňovat i prostředky radio-
elektronického rušení útvarů REB.

Na významu neustále nabývá boj se zbra-
ňovými průzkumnými prostředky, které
slouží ke sledování cíle a navedení střely
(granátu, rakety) na něj. V boji s PTRS je
možné používat dýmy k ochraně vlastních
obrněných cílů nebo k oslepení střelců.
Významně by přispělo vyřešení tepelného
(klamných tepelných cílů) a protiradiolo-

kačního maskování obrněných cílů v boji
s průzkumnými a palebnými systémy As-
sault Breaker a Sotas.

Splnění uvedených opatření REB umožní
rušit velení vojskům a řízení zbraní ne-
přítele a tím oslabit jeho údernou sílu a
vytvořit podmínky pro splnění bojových
úkolů.

Bojový řád stanoví principy organizace
a vedení radioelektronického boje vševoj-
kovou divizí i obsah rozhodnutí velitele
divize pro tento boj. Značný obsah práce
při plánování radioelektronického boje,
stanovení úkolů, přípravě a sladování plá-
novaných opatření i při řízení a kontrole
zúčastněných sil a prostředků spočívá na
štábu divize a náčelnících druhů vojsk. To
vyžaduje mít ve štábu divize připraveného
odborníka, schopného koordinovat úsilí
druhů vojsk, řídit přidělené (vyčleněné)
síly a prostředky, vyhodnocovat radioelek-
tronickou situaci a včas navrhnout veliteli
(NŠ) nutná opatření. Pro jednotky radio-
elektronického boje, které působí ve pro-
spěch divize, bude nutné vybrat vhodné
(z hlediska efektivního rušení a elektro-
magnetické koexistence) hlavní a záložní
prostory, stanovit dobu zahájení a ukonče-
ní rušení, způsob manévru s ohledem na
bojovou činnost vojsk, vyčlenit síly pro je-
jich bojové zajištění a ženijní zabezpečení.
Použití rušičů jednorázového použití je
rovněž složitou záležitostí z hlediska volby
objektů, stanovení množství a druhu ruši-
čů podle kmitočtového rozsahu, vyčlenění
úsilí dělostřelectva, zabezpečení přisunu
rušičů a jejich odpálení ve stanovenou
dobu.

Je zřejmé, že úspěch v soudobém boji
bude záviset na tom, jak správně a hluboké
návyky si vojska, velitelé a štáby při or-
ganizaci a vedení REB vytvoří již v mírově
době. Proto v každodenní bojové a politic-
ké přípravě je třeba tyto otázky řešit a
vychovávat velitelské kádry schopné v po-
dminech REB stanovené úkoly úspěšně
plnit.

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ VŠEVOJSKOVÉHO BOJE

Nové zbraně, zbraňové systémy, vojenská technika a neustálý růst ničivých prostředků zásadně ovlivňují organizaci a složení ozbrojených sil, způsoby vedení operací a boje, velení vojskům, principy jejich řízení a zabezpečení.

To všechno způsobilo, že ženijní zabezpečení soudobého boje dostalo kvalitativně nový obsah a značně vzrostl i jeho význam a poslání na taktickém i operačním stupni. Stalo se jedním ze základních druhů bojového zabezpečení vševojskového boje a organizuje se v zájmu všech druhů vojsk, speciálních vojsk a týlů.

Uskutečňuje se s cílem vytvořit vojskům výhodné podmínky pro včasný a skrytý přesun, rozvinování, manévr a úspěšné splnění stanovených bojových úkolů, zvýšit ochranu vojsk a objektů proti všem prostředkům ničení, ztížit nepříteli jeho činnost a způsobit mu co největší ztráty.

Obsah, charakter a plnění ženijního zabezpečení ovlivňuje:

— druh bojové činnosti vlastních vojsk a nepřítelů,

— vysoká připravenost a maximální samostatnost útvarů a jednotek druhů vojsk a speciálních vojsk k plnění úkolů ženijního zabezpečení,

— dovedné použití útvarů a jednotek ženijního vojska podle bojového předurčení, ženijní munice a materiálu a soustředění jejich úsilí na hlavní směr (prostor),

— pevné a nepřetržitě velení ženijním útvarům a jednotkám, jejich rychlý a skrytý manévr v průběhu boje a přesná součinnost s útvarů druhů vojsk,

— množství záloh ženijních sil a prostředků a jejich včasná obnova a doplnění,

— nepřetržitý ženijní průzkum nepřítelů a terénu,

— rozsáhlé použití ženijní techniky, materiálu a munice a dokonalá organizace zabezpečení vojsk ženijní municí a materiálem,

— charakter a zvláštnosti válečistě,

— dovedné využívání terénu a materiálů z místních zdrojů,

— roční a klimatické podmínky.

Organizace ženijního zabezpečení a jeho řízení

Ženijní zabezpečení vševojskového boje se organizuje na základě rozhodnutí velitele divize (pluku), jeho pokynů a nařízení pro ženijní zabezpečení nadřízeného štábu (armády nebo divize). Za organizaci a řízení ženijního zabezpečení odpovídá štáb divize (pluku). Jeho bezprostředním organizátorem je náčelník ženijní služby divize (pluku), který je přímým nadřízeným organických a přidělených útvarů a jednotek ženijního vojska. Je podřízen veliteli divize (pluku) a po odborné stránce náčelníkovi ženijního vojska armády (náčelníkovi ženijní služby divize).

Základ pro organizaci ženijního zabezpečení tvoří rozhodnutí náčelníka ženijní služby, které po jeho odsouhlasení s náčelníkem štábu a v jednotlivých otázkách se zástupcem velitele pro výzbroj a pro týl předkládá veliteli divize (pluku). Po jeho schválení se zabezpečuje splnění vydaných nařízení pro ženijní zabezpečení útvarů druhů vojsk a bojového (předběžného bojového) nařízení pro splnění úkolů ženijního zabezpečení podřízeným útvarům a jednotkám ženijního vojska.

V bojovém rozkaze divize (pluku) se při stanovení úkolů útvarům pro ženijní

zabezpečení obvykle uvádí i jejich posílení ženijními silami a prostředky. Kromě toho stanovíme složení a úkoly pohyblivému odřadu zatarasovacímu, odřadu zabezpečení pohybu, odřadu (skupinám) odtarasování a ženijní záloze.

Základním dokumentem je Plán ženijního zabezpečení, který se zpracovává na samostatné mapě, u pluku na pracovní mapě náčelníka ženijní služby. Na stupni divize se k Plánu ženijního zabezpečení ještě přikládá příloha s tabulkami, které obsahují potřebné podklady a závěry ke zhodnocení situace. Plán ženijního zabezpečení podepisuje náčelník štábu a náčelník ženijní služby a schvaluje jej velitel divize (pluku).

Jednotlivé úkoly ženijního zabezpečení a jejich plnění upřesňuje náčelník ženijní služby v terénu v průběhu rekognoskace a při organizaci součinnosti velitele divize (pluku).

V průběhu boje je náčelník ženijní služ-

by u velitele divize a aktivně ovlivňuje průběh plnění úkolů ženijního zabezpečení. K tomu využívá spojovací síť ženijního zabezpečení a síť velitele a štábu divize.

Podle vývoje situace a rozhodnutí velitele upřesňuje úkoly podřízeným, zabezpečuje manévry ženijními silami a prostředky a prostřednictvím štábu divize (pluku) dává pokyny k plnění úkolů ženijního zabezpečení útvarům a jednotkám druhů vojsk.

Splnění nejdůležitějších úkolů ženijního zabezpečení náčelník ženijní služby organizuje osobně.

O průběhu plnění úkolů ženijního zabezpečení, o situaci ženijních prvků a odřadů, o změnách bojové situace a z toho vyplývajících nových úkolech ženijního zabezpečení hlásí náčelník ženijní služby nadřízenému náčelníkovi ženijního vojska (ženijní služby) technickými spojovacími pojiťky nebo písemným hlášením.

Zásady ženijního zabezpečení

Úkoly ženijního zabezpečení plní útvary a jednotky všech druhů vojsk, speciálních vojsk a týlu. Tomu odpovídá i jejich ženijní materiální a technické zabezpečení.

Nejsložitější úkoly ženijního zabezpečení, objemově i časově velmi náročné, které vyžadují rozsáhlé použití ženijní techniky, munice, materiálu a odborně připravené jednotky, plní ženijní vojsko. Stává se jedním z nejdynamičtějších se rozvíjejících druhů vojsk a bojovému předurčení jednotek, útvarů a svazků odpovídá i jejich specializace: ženijní průzkumné, ženijní, zatarasovací, odtarasovací, úderné, pontonové, přepravní, výsadkové, ženijní silniční, mostní, ženijní opevňovací, ženijní technické, ženijní maskovací, pro těžení a úpravu vody, pro budování míst velení, ženijní opravárenské a další. Organizačně se dělí na vojskové (na stupni pluk, divize) armádní, frontové a zálohy vrchního hlavního velení.

Z jednotek a útvarů ženijního vojska se k vedení boje a k ženijnímu zabezpečení činnosti divize (pluku) vytvářejí (nebo se posílují) prvky bojové sestavy a odřady (skupiny), které plní podle svého bojového předurčení a specializace jednotlivé úkoly ženijního zabezpečení.

Pohyblivý odřad zatarasovací (POZ) je tvořen ze ženijní a ženijní zatarasovací jednotky s minovými ukladací (zatarasovací) a je vybaven protitankovými a protipěchotními minami a trhavinami.

Je určen ke zřizování výbušných zátarasů a k ničení tanků, BVP, OT a živé síly

a ke ztížení manévru vojsky na směrech jeho činnosti a k zabezpečení boků, styků, mezer a dobytých čar.

Ke kladení min ze vzduchu se používají speciálně upravené vrtulníky vybavené bojovým kompletem protitankových a protipěchotních min.

Pohyblivý odřad zatarasovací působí v součinnosti s protitankovou zálohou nebo může působit i samostatně.

Ženijní záloha (ŽZ) je vytvářena ze ženijních sil a prostředků, které jsou k dispozici v dané bojové situaci. Je určena k plnění nepředvídaných úkolů ženijního zabezpečení, k náhradě ztrát ženijních jednotek, které pozbyly bojeschopnost a k posílení útvarů na hlavním směru, nebo zasažených do boje.

Speciální odřad se vytváří u divizí a pluků k ničení prostředků jaderného a chemického napadení. Do jeho sestavy se začleňují jednotky ženijního vojska vybavené prostředky k ženijnímu průzkumu, zřizování průchodů v zátarasech a k vyhledávání a ničení jaderných min.

Odřad zabezpečení pohybu (OZP) je tvořen komunikační (ženijní) jednotkou. Při činnosti v horách, lesích, závalech, zátarasech a ve složitých terénních a povětrnostních podmínkách se do sestavy odřadů zabezpečení pohybu začleňují jednotky druhů vojsk s tahači, s technikou vybavenou buldozerovými radlicemi, automobily pro převoz stavebního materiálu, silničních a mostních konstrukcí a s ostat-

ními prostředky potřebnými pro zabezpečení přesunů.

Je určen pro přímé zabezpečení pochodových proudů při pochodu, ve střetném boji, za útoku i při odchodu. K zabezpečení jeho činnosti se podle nařízení velitele divize (pluku) mohou využívat motostřelecké a tankové jednotky.

Odtarasovací odřad (skupina) je tvořen ze ženijních, odtarasovacích, odminovacích nebo ženijních komunikačních jednotek. Do jeho sestavy se začleňují i jednotky druhů vojsk vybavené prostředky pro průzkum minových polí, odminování, trhavinou a zemním nářadím.

Sestavu odřadu (v pluku počet a sestavu skupin) stanoví velitel divize (pluku). Je určen ke zřizování průchodů v prostorech hromadného použití zátarasů a závalů.

Úkoly ženijního zabezpečení a jejich plnění

Splnění cíle a obsahu ženijního zabezpečení vševojskového boje se ve všech jeho druzích dosahuje plněním těchto základních úkolů:

- ženijní průzkum nepřítele, terénu a objektů,
- budování ochranných staveb v prostorech, na čarách a postaveních zaujímaných vojsky a na místech velení,
- zřizování a udržování zátarasů a provádění ničení,
- ničení (zneškodňování) nepřátelských jaderných min,
- zřizování a udržování průchodů v ženijních zátarasech a závalech,
- zřizování přechodů přes překážky,
- odminování terénu a objektů,
- úprava a udržování cest pro přesuny vojsk, pro přísun a odsun,
- zřizování a udržování přepravišť při násilném přechodu (překonávání) vodních překážek,
- ženijní opatření k maskování vojsk a objektů, k zabezpečení činnosti vrtulníkových jednotek divize a k odstranění následků nepřátelských jaderných úderů,
- těžení a úprava vody, zřizování a udržování vodních stanic.

Při plnění jednotlivých úkolů ženijního zabezpečení je třeba dbát všech změn, k nimž došlo na úseku výstavby, vybavení a použití ženijního vojska ve způsobech vedení a zabezpečení vševojskového boje. Dále vliv těchto změn na charakter a obsah jednotlivých úkolů a časové lhůty jejich plnění.

Při opevňovacích pracích všemi druhy vojsk a speciálních vojsk je třeba položit důraz na jejich skryté provádění ve všech druzích bojové činnosti, na maximální vy-

Odřad k odstraňování následků použití zbraní hromadného ničení nepřítelem se vytváří z motostřeleckých (tankových) jednotek a posílují se jednotkami ženijního vojska, vybavenými zemními stroji, motorovými pilami, trhavinami a dalším ženijním materiálem.

Provádí ženijní průzkum v zasažených prostorech, hašení a lokalizaci požárů s cílem umožnit poskytnutí pomoci, vyproštění a vyvedení zasažených jednotek, zřizuje průchody v prostorech rozrušení a závalů, přemostění překážek.

Ostatní bojové prvky, jako předsunutý odřad, obcházecký odřad, přepadový odřad a taktický vzdušný výsadek se posílují ženijními jednotkami v závislosti na uložených bojových úkolech a na množství divizi přidělených posilových ženijních sil od nařízeného náčelníka ženijního vojska.

užití ochranných a maskovacích vlastností terénu, rozsáhlé použití mechanizačních prostředků, zvláště ženijní techniky a trhavin, materiálu z místních zdrojů a normovaných konstrukcí a objektů.

Charakter, pořadí a lhůty ženijního budování pásem, čar, postavení zaujímaných vojsky a míst velení určuje velitel divize (pluku). Za jejich splnění odpovídají velitelé útvarů druhů vojsk a speciálních vojsk, které tyto práce dělají. Musí však respektovat všechny změny, ke kterým došlo v oblasti opevňovacích staveb zvláště při budování okopů, úkrytů a krytů (nové typy, změny jejich rozměrů a kubatury a z toho vyplývající nové časové normy) a jejich odraz v obsahu a charakteru prací prvního a druhého pořadí. To však nesmí narušit stálou pohotovost vojsk a jejich připravenost k vedení bojů za použití zbraní hromadného ničení a neustálý růst jejich ochrany.

Příprava zátarasů a ničení se staly jedním z hlavních úkolů ženijního zabezpečení. Vyplývá to z kvalitativních i kvantitativních změn v použití zatarasovacích prostředků v soudobém boji. Ženijní munice již není pouze pasivní zatarasovací prostředek způsobující nepříteli ztráty na bojové technice a živé síle, ale aktivní prostředek, který mu znemožňuje pohyb a manévry na bojišti.

Nesložitéjším problémem je proto volba optimálního způsobu zřízení systému zátarasů. Musí zabezpečit způsobení maximálních ztrát nepříteli, zastavit nebo zpomalit jeho postup a donutit ho k vedení manévru na směru výhodném pro naše vojska. Proto se systém ženijních zátarasů zřizuje v souladu se zámyslem boje, v ná-

vaznosti na systém paleb, přirozené překážky a se zřetelem na manévr vlastních vojsk.

Zřízení zátarasů a ničení plánuje štáb divize k zabezpečení vojsk v prostorech, na čarách, v postaveních, na bocích a mezerách, k ochraně velitelských stanovišť a důležitých objektů.

Základ tvoří výbušné zátarasy, které zřizují vojska, ženijní útvary a jednotky. K minování na dálku se přibírají letectvo a dělostřelectvo.

Do systému zátarasů patří i uzly zátarasů (četové, rotní, praporeční), zřízené v důležitých komunikačních centrech, v soustředkách a na horských přechodech a k ničení připravené jednotlivé komunikační směry znemožňující nepříteli manévr do hloubky a boků sestavy našich vojsk.

Největší hustota zátarasů se vytváří na hlavních směrech útoku nepříteli.

Důležitým úkolem je ničení (zneškodňování) nepřátelských jaderných min, které uskutečňují čtyři ženijního průzkumu, a ničení jaderných min, jež se včleňují do sestavy předsunutých odřadů (předvojů), taktických vzdušných výsadek a speciálních odřadů vytvářených u divizí a pluků prvního sledu. Vytvářejí skupinu ničení, která po zachycení prostoru uložené jaderné miny motostřeleckými nebo tankovými jednotkami upřesňuje místo jejího uložení a zničí ji.

Průchody v zátarasech a závalech zřizují síly a prostředky útvarů druhů vojsk, včetně ženijního vojska. Důležitou zásadou je, že počet průchodů, jejich místo, dobu a způsoby jejich zřízení stanoví velitel divize (pluku) a upřesňuje při organizaci součinnosti.

Průchody v minových polích se zřizují pomocí mechanických a výbušných odminovačů, speciálních náloží a ručním způsobem.

Průchody v minových polích položených prostředky minování na dálku a v prostorech soustředění, v postaveních i na osách přesunů zřizují útvary druhů vojsk a speciálních vojsk samostatně, připravenými a materiálně zabezpečenými jednotkami. V každé vševojskové i vojskové rotě po družstvu (osádce) a v praporu po četě. Průchody v závalech a přechody přes překážky se zřizují s využitím tanků a automobilů s návěsným buldozerovým zařízením, zemních a silničních strojů, mostních tanků (automobilů), trhavin, mostních a silničních konstrukcí.

Úpravu cest pro přesun, přísun a odsun vojsk a zásobování dělají útvary a jednotky ženijního vojska s maximálním využitím existující silniční sítě. K udržení prů-

jezdnosti cest za složitých terénních a povětrnostních podmínek se přibírají jednotky druhů vojsk vybavené potřebnou technikou.

Při násilném přechodu vodních překážek zabezpečuje ženijní vojsko přesuny vojsk a přepravních prostředků k řece, zřizování, udržování a maskování plavidlových, přívozových a mostových přeprav, manévr přepravními prostředky, ženijní úpravu ovládnutých předmostí a odrážení protiútoků nepříteli zřizováním výbušných zátarasů.

Při plánování násilného přechodu je třeba respektovat nové rozdělení vodních překážek podle šířky, některé změny v základních pojmech, ve vzdálenostech jednotlivých prostorů (čar) i způsobech překonávání vodních překážek.

Mezi základní dokumenty, které řeší organizaci a zabezpečení násilného přechodu, je grafikon přepravy. Zpracovává jej štáb divize (pluku) v součinnosti se zástupcem velitele pro výzbroj a týl a s náčelníky druhů vojsk a služeb. Obsahuje: úseky násilného přechodu, místa a druhy přepravy, síly a prostředky vyčleněné na jejich zřízení, pohotovost přepravy, organizaci pořádkové, záchranné a vyprošťovací služby, pořadí a čas přepravy vojsk, zálohu přepravních prostředků.

Výpisy z grafikonů přepravy zasílá štáb divize (pluku) velitelům útvarů (jednotek).

Ženijní opatření k odstraňování následků jaderných úderů nepříteli plní útvary (jednotky) druhů vojsk a speciálních vojsk. Zahrnují ženijní průzkum prostorů zasažení s cílem zjistit stav terénu, stupeň poškození ochranných staveb, cest a přeprav; rozsah obnovy a budování objektů (prostorů) na místech velení; obnovu a zřízení ženijních zátarasů na směrech útoku nepříteli; zřízení cest pro překonání (objíždky) prostorů rozrušení, závalů, požárů a pásem nebezpečného zamoření, obnovu poškození cest a přeprav; účast na záchranných pracích v ohniscích zásahu, na obnově vodních stanic, těžení a úpravě vody; lokalizaci a hašení požárů.

Lokalizace a hašení požárů se uskutečňují jen v těch případech, kdy ohrožují osoby, techniku a materiál.

Při rozboru obsahu jednotlivých úkolů ženijního zabezpečení útočného boje motostřelecké (tankové) divize na směru hlavního úderu armády je třeba zabezpečit její posílení jedním ženijním praporem (při průlomu obrany motostřeleckou divizí ještě ženijní odminovací rotou). Při násilném přechodu vodní překážky pontonovým praporem.

MÍSTO A ÚLOHA CHEMICKÉHO ZABEZPEČENÍ BOJE

Bojový řád ČSLA obsahuje ustanovení, která zásadním způsobem upravují místo a úlohu chemického zabezpečení boje.

Jeho přínos spočívá především v tom, že překonává stav, kdy podstata chemického zabezpečení v řádech a předpisech ČSLA jednoznačně a v potřebném rozsahu uvedena nebyla. To mělo za následek celou řadu teoretických nejasností a z nich vyplývajících nepříznivých důsledků pro praktickou činnost vojsk jak v oblasti kompetence, realizace opatření chemického zabezpečení, tak i technického rozvoje a organizační výstavby chemického vojska.

Bojový řád současně uzavírá vývoj teoretického nazírání na podstatu chemického zabezpečení, jemuž byla v posledních letech věnována značná pozornost. Ten byl vyvolán především změnami ve vývoji faktorů, které chemické zabezpečení určujícím způsobem ovlivňují a k nimž patří především zbraně hromadného ničení, technické prostředky ochrany proti nim a charakter soudobého ozbrojeného zápasu.

Bojový řád poprvé, teoreticky zcela nově, charakterizuje chemické zabezpečení jako jeden ze základních druhů bojového zabezpečení.

Dosud tomu tak nebylo. Podle ustanovení čl. 36 předpisu Oper-1-1 (organizace a vedení operací) bylo chemické zabezpečení považováno za nikoli hlavní, ale speciální druh zabezpečení bojové činnosti, představující podřízenou a do značné míry integrovanou součást OPZHN. To se odráželo mimo jiné i v tom, že řada dřívějších

hlavních opatření OPZHN a chemického zabezpečení byla totožná.

Nyní tomu tak již není. Chemické zabezpečení představuje vedle OPZHN zcela samostatný, rovnoprávný, základní druh bojového zabezpečení. Přitom je samozřejmě nutné plně doceňovat úzkou souvislost mezi nimi, jakož i mimořádný význam a do značné míry integrační charakter OPZHN ve vztahu k ostatním druhům bojového zabezpečení.

Z hlediska chemického zabezpečení spočívá základní přínos Bojového řádu v tom, že teoreticky zcela jednoznačně charakterizuje podstatu chemického zabezpečení, uvádí jeho základní opatření a hlavní zásady jejich realizace.

Bojový řád definuje chemické zabezpečení prostřednictvím komplexního cíle, jímž je:

- vytvořit vojskům podmínky ke splnění jejich úkolů za radioaktivního, chemického a bakteriologického (biologického) zamoření,
- maskovat útvary (jednotky) a objekty použitím dýmů a aerosolů,
- zabezpečit radiační ochranu vojsk,
- způsobit nepříteli ztráty zápalnými zbraněmi.

Bojovým řádem stanovené pořadí dílčích cílů chemického zabezpečení naznačuje i pořadí jejich naléhavosti a priority plnění. Těžiště chemického zabezpečení bude i nadále spočívat v ochraně vojsk proti radioaktivním, otravným a bakteriologickým (biologickým) látkám. Spolu s masková-

ním dýmy a aerosoly a radiační ochranou plní převážně zabezpečovací funkci, jejíž podstata spočívá v tom, že účelné spojení chemického zabezpečení s činností ostatních druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb zvyšuje a za určitých podmínek podmiňuje jejich efektivní použití.

Z tohoto podstatného rysu chemického zabezpečení se nesporně vymyká ničení nepřítelů zápalnými zbraněmi. Zahrnutí použití zápalných zbraní do chemického zabezpečení je dáno tím, že zejména svou materiálně technickou specifikou mají k chemickému vojsku nejbližší.

Ve srovnání s dosud platnými názory Bojový řád nově rozvádí i jednotlivá základní opatření chemického zabezpečení. V podstatě zahrnuje všechna dosavadní opatření, avšak rozšiřuje je o zřizování průchodů v chemických zátarasech (ničení nebo zneškodňování nepřátelských tůžů), včasné a dovedné používání prostředků protichemické ochrany jednotlivce a prostředků kolektivní ochrany, realizaci opatření k zabezpečení radiační bezpečnosti a používání zápalných zbraní útvarů (jednotkami) chemického vojska.

Na druhé straně v důsledku nového utřídění všestranného zabezpečení boje nezahrnuje chemické zabezpečení opatření nazývané dosud „chemické materiálně technické zabezpečení“.

Podle nového Bojového řádu (čl. 648) chemické technické zabezpečení tvoří součást technického zabezpečení, které patří do speciálního technického zabezpečení. Obdobně chemické materiální zabezpečení tvoří součást materiálního zabezpečení (čl. 680), které patří do týlového zabezpečení.

Bojový řád zdůrazňuje, že opatření chemického zabezpečení se uskutečňuje především silami a prostředky vojsk. Pouze nejnáročnější a specifická opatření, vyžadující zvláštní přípravu osob a použití speciální techniky, plní útvarů (jednotky) chemického vojska.

Nově a zcela jednoznačně stanoví povinnosti velitele a štábu divize (pluku) při organizaci chemického zabezpečení.

Obsah jednotlivých opatření chemického zabezpečení je v novém Bojovém řádu konkrétně rozveden, přičemž se u některých dosavadních opatření objevují určité nové dílčí přístupy.

V důsledku všech těchto změn bude účelné jednotlivá opatření chemického zabezpečení stručně charakterizovat.

Určování parametrů jaderných výbuchů má pro řízení boje obecně, OPZHN a chemického zabezpečení zvláště, zásadní význam. Bez včasného, úplného a přesného

zjištění parametrů jaderných výbuchů, zejména po skupinových jaderných úderech na bojovou sestavu divize (pluku), nelze získat včas ucelený přehled o rozsahu a charakteru jaderného napadení, možném zámyslu nepřítelů, vyhodnotit předpokládané účinky jaderných napadení na jednotlivé prvky bojové sestavy, očekávaný rozsah radioaktivního zamoření, včas varovat ohrožené útvary (jednotky), organizovat efektivně radiační průzkum a odstranění následků jaderných napadení.

Bojový řád charakterizuje parametry jaderných výbuchů a zdůrazňuje, že na taktickém stupni je určují jednotky radiačního a chemického průzkumu. Současně v čl. 583 připouští, aby v případě nutnosti byly ke zjišťování jaderných úderů využity i radiolokátory. Přesto jde o opatření řešená převážně silami a prostředky chemického vojska.

Má bezprostřední vztah k OPZHN zejména v souvislosti s varováním vojsk a zjišťováním následků použití zbraní hromadného ničení nepřítelům.

Radiační, chemický a povšechný bakteriologický (biologický) průzkum má pro řízení boje divize (pluku), jeho OPZHN a chemického zabezpečení rovněž zásadní význam. Včasným zjištěním chemických, popřípadě bakteriologických (biologických) napadení, radioaktivního a chemického zamoření zabezpečuje informovanost velitelů a štábů o radiační a chemické situaci v terénu a v ovzduší, která je nedílnou součástí vševojskové situace. Tím se vytvářejí základní předpoklady pro včasné varování útvarů (jednotek) před nebezpečím zamoření, pro rychlé vyhodnocení reálné radiační a chemické situace, pro včasné přijetí opatření k ochraně útvarů (jednotek) před účinky radioaktivních, otravných a bakteriologických (biologických) látek a pro stanovení (upřesnění) úkolů podřízeným útvarům (jednotkám).

Tíha radiačního, chemického a povšechného bakteriologického (biologického) průzkumu bude spočívat na útvarcích (jednotkách) divize (pluku), které zejména v prostorech svého rozmístění nebo vedení boje jej budou zabezpečovat převážně svými silami a prostředky. Jednotky radiačního a chemického průzkumu budou využívány ve prospěch důležitých prvků bojových sestav a v prostorech (na směrech) s nejsložitější radiační nebo chemickou situací.

V čl. 586 řád stanoví způsob vedení bakteriologického (biologického) průzkumu.

Toto opatření chemického zabezpečení má bezprostřední vztah k OPZHN zejména z hlediska varování útvarů (jednotek) divize (pluku), zjišťování následků použití

zbraní hromadného ničení nepřitelem, zajištění bezpečnosti a ochrany útvarů (jednotek) při činnosti v pásmech zamoření a odstraňování následků použití zbraní hromadného ničení nepřitelem.

Zřizování průchodů v chemických zátarasech (zničení nebo zneškodňování chemických fugasů) je zcela novým opatřením chemického zabezpečení. Jeho aktuálnost zdůrazňuje např. skutečnost, že americká divize může dostat na vedení boje přiděleno až 10 000 kusů chemických fugasů plněných otravnou látkou VX nebo destilovaným yperitem.

Toto opatření chemického zabezpečení se realizuje silami a prostředky ženijního a chemického vojska.

K průzkumu chemických zátarasů a ke zřizování průchodů v nich se používají zejména speciální jednotky ženijního vojska. Jednotky radiačního a chemického průzkumu postupují za nimi a provádějí chemický průzkum v případě aktivace chemických fugasů. K těm bude docházet vždy při ražení průchodu v chemických zátarasech mechanickými nebo výbušnými odminovacími prostředky.

Včasně a dovedně používání prostředků individuální a kolektivní ochrany představuje staronové opatření, které bylo v posledních letech z chemického zabezpečení vypuštěno s poukazem na to, že zahrnuje vesměs činnosti, které patří k reglementárním povinnostem každého vojáka, velitele nebo náčelníka. Cílem tohoto opatření je uchránit bezprostředně živou sílu před účinky radioaktivních, otravných, bakteriologických (biologických) látek a snížit stupeň zasažení osob jadernými zbraněmi.

Stanovení čar a doby používání prostředků individuální ochrany, jakož i režimu využívání prostředků kolektivní ochrany, nemůže být organizováno stereotypně, ale odvozeně od reálné situace s rozdílnou konkrétností.

Hlavní zásady tohoto opatření jsou v řádu podrobně rozvedeny.

Ve vztahu k OPZHN se toto opatření uplatňuje především při realizaci zajištění bezpečnosti a ochrany útvarů (jednotek) při činnosti v pásmech zamoření.

Dozimetrická a chemická kontrola se organizuje stejným způsobem, podle stejných zásad a stejnými speciálními jednotkami a zařízeními jako dosud. Jednoznačně je zdůrazněno, že ji organizují náčelníci chemické služby a náčelníci zdravotnické služby.

Dozimetrická a chemická kontrola se promítá do OPZHN jako nedílná součást zjišťování následků použití ZHN nepřitelem a jejich odstraňování.

Speciální očištění rovněž doznává jisté dílčí změny. Její těžiště spočívá v odmožování, dezaktivaci a dezinfekci výzbroje, bojové a ostatní techniky, munice a jiného materiálu.

Hygienická očištění se uskutečňuje podle potřeby. Speciální očištění vykonávají útvary (jednotky) převážně svými silami a prostředky. Pouze nejsložitější úkoly plní síly a prostředky chemického vojska, přičemž úkoly hygienické očištění plní týlové služby.

Na rozdíl od dosud platného ustanovení (Vševojsk-2-1, čl. 77) souhlas k úplné speciální očištění vydává nejen velitel divize, ale i pluku.

Odmoření a dezinfekci úseků terénu (průchodů v nich), osob a objektů uskutečňují jednotky chemického vojska; dezaktivaci úseků terénu a očištění zamoření vody jednotky ženijního vojska.

Speciální očištění ve vztahu k OPZHN tvoří součást odstraňování následků použití ZHN nepřitelem.

Zabezpečení radiační ochrany je zcela novým opatřením chemického zabezpečení. Je zřejmě vyvoláno skutečností, že k ohrožení osob ničivými účinky ionizujícího záření může dojít i za podmínek vedení boje pouze konvenčními zbraněmi a za určitých havarijních situací, vyvolaných např. diverzní činností v podmínkách krajního vyhodnocení vojenskopolitické situace, popřípadě ještě před zahájením války.

Reálnost ohrožení živé síly ničivými účinky ionizujícího záření je dána stále rostoucím vybavením vojsk zbraňovými i energetickými systémy, jakož i rostoucím počtem ekonomických energetických systémů na válčisti, založených na uvolňování jaderné energie. V souvislosti s tím je nutné nejen stanovit a dodržovat zásady ochrany osob manipulujících se zdroji ionizačního záření, ale i zásady ochrany vojsk při poškození nebo zničení uvedených zdrojů ionizačního záření záměrnou činností nepřitele.

Z těchto důvodů zabezpečení radiační ochrany musí být organizováno v míru i ve válce.

Cílem radiační ochrany je zabezpečit ochranu osob před ničivými účinky ionizujícího záření a vnějšího prostředí před znečištěním při použití radioaktivních látek a jiných zdrojů ionizačního záření.

Radiační ochrana spočívá ve:

- stanovení preventivních opatření k ochraně osob před ionizujícím zářením a jejich důslednému dodržování,
- soustavné zjišťování a sledování zdrojů ionizačního záření, vyhodnocování

jejich nebezpečnosti a zpracování předpovědi charakteru a rozsahu ohrožení osob a prostředí v případě jejich havárie, poškození nebo zničení,

- přijetí opatření k ochraně živé síly před účinky ionizujícího záření,
- vedení průběžných záznamů o obdržených dávkách (expozicích) ozáření osob,
- realizaci zdravotnických opatření radiční ochrany.

Za organizaci radiční ochrany zodpovídá velitel. Jednotlivá opatření radiční ochrany řídí náčelník chemické služby a náčelník zdravotnické služby.

Tato opatření v podmínkách ČSLA jsou odvozena především z vyhlášky ministerstva zdravotnictví č. 53/1972 Sb. a 65/1972 Sb. o ochraně zdraví před ionizujícím zářením a z příslušných československých státních norem.

Z této vyhlášky se odvozují zásady ochrany osob a vnějšího prostředí při provozu a manipulaci se zařízeními, technikou a materiálem obsahujícími radioaktivní látky nebo jiné zdroje ionizujícího záření, jakož i bezpečnostní opatření pro práci s nimi,

— činnosti jednotlivců, jednotek a útvarů při haváriích, poškozeních nebo zničení uvedených technických zařízení, techniky a materiálu.

Další dílčí opatření se řídí ustanoveními příslušných řádů a předpisů ČSLA, které obsahují zásady činnosti vojsk v prostorech zamořených radioaktivními látkami a odstraňováním následků radičního zamoření.

Zdravotnická opatření radiční ochrany zahrnují zejména:

- stanovení povolených dávek (expozic) ozáření,
- zabezpečení profylaktickými prostředky a zásady jejich použití,
- poskytnutí zdravotnické pomoci,
- kontrolu proviantu a vody,
- organizaci léčebně odsunových opatření,
- zdravotnickou kontrolu vojáků vystavených účinkům ionizačního záření,
- kontrolu hygienické čistoty osob.

Radiční ochrana vojsk má úzkou návaznost na radiční průzkum a dozimetrickou kontrolu. Musí být organizována v úzké spolupráci s orgány teritoria. Rozsah a intenzita jednotlivých opatření budou za války narůstat a dosáhnou svého maxima při přechodu k vedení boje s jadernými zbraněmi.

Použití dýmu a aerosolů se organizuje s cílem oslepit nepřítele, maskovat vlastní vojska a objekty, chránit je před světelným zářením jaderných výbuchů a laserových zbraní, jakož i ztěžovat nepříтели vedení průzkumu a použití zbraní.

Dýmy a aerosoly představují dispersní soustavy, které se od sebe liší velikostí částicek rozptýlených v ovzduší. Aerosoly jsou nazývány jemnější disperse o velikosti do 5–10 μm . Hrubší disperse o velikosti větší než 5–10 μm se ve vojenské praxi nazývají dýmy.

Možnosti použití dýmu a aerosolů v závislosti na různých typech průzkumných prostředků jsou uvedeny v **tabulce**.

Tabulka

Vlnová délka	Typ elektromagnetického záření		Průzkumné a naváděcí prostředky	Typ zadýmovacích látek	Zadýmovací prostředky
0,4–0,8 μm	viditelné světlo	infračervené záření	optické televize	běžné dýmy a aerosoly	dýmovnice, dýmová munice, dýmové generátory
0,8–3 μm	krátké		noktovizory	aerosoly, dýmy s kovovými částicemi	dýmová munice, dýmové generátory
3–50 μm	střední		termografy termovizory		
50–100 μm	dlouhé				
1 mm–1 m	mikrovlny		RL technika a pracující v této oblasti	dýmy s kovovými částicemi	dýmové generátory se speciálními dýmy

Z tabulky vyplývají široké možnosti použití dýmu a aerosolů, z nichž některé jsou nyní ve stadiu výzkumu a praktického ověřování.

Největší možnost v použití dýmu má letectvo a dělostřelectvo. U motostřeleckého a tankového vojska jsou BVP, tanky T-55 a T-72 vybaveny zařízením pro zadýmování, což jim umožňuje časté použití dýmu v boji malých jednotek.

U chemického vojska plní úkoly zadýmování speciální útvary a jednotky.

Ty se používají k maskování skutečných nebo klamných palebných postavení raketového vojska, mostových přepravišť a týlových objektů. Dále ve spolupráci s jednotkami REB a ženijního vojska k imitaci prostorů bojového rozmístění raketových vojsk a protiletadlových raketových vojsk. Vytvářením dýmových clon maskují vojska před pozorováním a mířenou palbou nepřítele.

Kromě toho se chemické vojsko podílí na použití dýmu zásobováním vojsk dýmovnicemi.

Použití dýmu a aerosolů je určujícím způsobem ovlivňováno povětrnostní situací v přízemní vrstvě atmosféry. Její vliv, zejména v členitém a pokrytém terénu, lze předem těžko prognosticky jednoznačně stanovit. V důsledku toho můžeme snadno dojít k nežádoucímu oslepení vlastních průzkumných prostředků a k narušení vlastního palebného systému. Z těchto důvodů musí být použití dýmu organizováno přísně centralizovaně v úzké součinnosti s raketovým vojskem a dělostřelectvem, vojskem PVO, ženijním a chemickým vojskem a funkcionáři REB.

Chemické vojsko se obecně na použití dýmu podílí:

- vyhodnocováním vlivu povětrnostní

situace v přízemní vrstvě atmosféry na použití dýmu a aerosolů,

— použitím zadýmovacích prostředků chemického vojska,

— zásobováním vojsk zadýmovacím materiálem, jenž je v nomenklatuře chemického materiálu.

Použití zápalných zbraní se organizuje k ničení nepřátelské živé síly, techniky, materiálu a k zakládání požárů v prostorech činnosti nepřítele. Zápalné zbraně mají být použity hromadně a na hlavním směru.

Neúčinnějšími zápalnými zbraněmi disponuje letectvo, raketové vojsko a dělostřelectvo.

U chemického vojska plní tyto úkoly ohňometné útvary a jednotky, které se skládají z rot lehkých a těžkých ohňometů.

Tyto útvary se přidělují zpravidla po jednotkách nebo jako celky vševojskovým divizím. Roty lehkých ohňometů se přidělují vševojskovým plukům na hlavním směru, zejména při boji o opevněný nebo zastavěný prostor.

Roty těžkých ohňometů se obvykle ponechávají v záloze veliteli divize v pohotovosti k odrazení protizteče nepřítele, k upevnění ovládnutých prostorů (čar) a k zabezpečení křidel bojových sestav. Důležitou podmínkou jejich efektivního nasazení je nenadállost a hromadnost použití, které kromě maximálního ničení živé síly a bojové techniky nepřítele přináší i největší morálně psychologický efekt.

Chemické vojsko se obecně na použití zápalných zbraní podílí:

- použitím ohňometných jednotek (útvarů) chemického vojska,
- zásobováním vojsk ručními zápalnými prostředky, které jsou v nomenklatuře chemického materiálu.

Cílem článku bylo přispět k objasnění místa a úlohy chemického zabezpečení boje ve smyslu ustanovení nového Bojového řádu ČSLA. Zvýraznit autonomní postavení chemického zabezpečení v rámci bojového zabezpečení. Ukázat souvislost hlavních opatření chemického zabezpečení se základními opatřeními OPZHN. Objasnit nové prvky v chemickém zabezpečení, kterým byla záměrně věnována větší pozornost než některým opatřením sice důležitějším, ale již všeobecně známým. Těžiště chemického zabezpečení i nadále spočívá na těch opatřeních, která kromě zjišťování jaderných výbuchů vedou k účinné ochraně vojsk před radioaktivními, otravnými a bakteriologickými (biologickými) látkami.

K TOPOGRAFICKO- GEODETICKÉMU ZABEZPEČENÍ

Oproti dřívějšímu Polnímu řádu je topograficko-geodetické zabezpečení obsahově širší s řadou nových prvků. Ne náhodou se setkáváme s novým názvem (dřívější název „topografické zabezpečení“), který zdůrazňuje důležitost, rozsah i potřebu geodetického zabezpečení.

Obsah současného topograficko-geodetického zabezpečení (TGZ) musí být plně v souladu se soudobými podmínkami bojové činnosti. Ty vyžadují činit rozhodující opatření pro TGZ závčas, v době míru. Prakticky to znamená, aby vojska byla zabezpečena potřebnými topografickými a speciálními mapami a geodetickými podklady ze zájmového prostoru a bylo provedeno bezchybné topograficko-geodetické připojení prvků bojových sestav tak, aby bojová činnost mohla být zahájena s co největší přesností a překvapením.

K tomu topografická služba ČSLA vytváří potřebné předpoklady tím, že věnuje rozhodující úsilí na topografickou přípravu území státu a zájmového prostoru. V konkrétním vyjádření jde zejména o:

- systematické zpracování a aktualizaci vojenských topografických a speciálních map ze zájmového prostoru tak, aby podklady byly obnovovány v cyklu 5—7 let (ve vedlejších prostorech 10—12 let),
- vytváření zásob topografických a speciálních map a katalogů geodetických a gravimetrických bodů a jejich optimální rozložení,

- zdokonalování a doplňování sítí trigonometrických bodů a gravimetrických sítí a další jejich zhušťování,

- zpracování a vydávání katalogů geodetických a gravimetrických bodů,

- systematické vyhodnocování vojensko-geografických podmínek zájmového prostoru a vydávání vojenskogeografických podkladů a informací,

- prověření a zdokonalování všech topograficko-geodetických podkladů v předpokládaných prostorech rozvinutí bojových sestav.

Tyto zpracované a vydané podklady a organizační opatření jsou nezbytným východiskem pro vlastní topograficko-geodetické zabezpečení přípravy a vedení operací a bojové činnosti. Jsou důležitým podkladem pro plánování a vedení operací a boje a pro topograficko-geodetické práce při přípravě a v průběhu bojové činnosti vojsk útvarů a jednotkami topografické služby i druhů vojsk. Nejnáročnější opatření ve prospěch vojsk a štábů musí udělat topografické orgány operačních stupňů, které k tomu mají i nezbytné odborné síly a prostředky.

Bojový řád v čl. 633 a 634 formuluje cíl TGZ, jeho úkoly i organizaci na taktickém stupni velení. Na jednotlivé prvky TGZ je poukázáno i v řadě dalších článků.

Ze smyslu tohoto předpisu vyplývají hlavní oblasti TGZ, a to:

— Vytvoření zásob topografických a speciálních map a plánů měst.

— Zabezpečení geodetickými a geofyzikálními údaji.

— Zabezpečení vojenskogeografickými podklady a informacemi o terénu.

— Topografická příprava.

Topografické mapy jsou nejdůležitějšími zdroji informací o terénu a jedním ze základních prostředků velení. Pro zabezpečení bojové činnosti vojsk se vydávají topografické mapy v měřítku 1 : 25 000, 1 : 50 000, 1 : 100 000, 1 : 200 000, 1 : 500 000, 1 : 1 000 000.

Pro taktické stupně jsou nejdůležitější mapy 1 : 50 000 a 1 : 100 000, které umožňují studium terénu, plánování bojové činnosti a velení vojskům. Používají se : pro určování souřadnic prvků bojových sestav RVD, PVO, technických prostředků průzkumu a zejména souřadnic cílů. Jsou přidělovány až po velitele čet, případně osádek.

Topografické mapy 1 : 25 000 nepokrývají souvisle celý zájmový prostor a využívají se pro řešení technických úkolů, pro získání přesnějších údajů (souřadnic) a pro řešení některých složitých období bojové činnosti. Kromě těchto měřítek se vydávají topografické mapy v měřítku 1 : 200 000 po štáb praporů, 1 : 500 000 po štáb pluků a 1 : 1 000 000 po štáb divize (všechny jako dvojzajčné).

Pro nejdůležitější města se vyhotovují rovněž jejich plány v měřítku 1 : 25 000 nebo 1 : 10 000, které jsou určeny pro podrobné studium, orientaci, určování cílů a velení vojskům v boji o města. Jsou přidělovány podle potřeby jako doplněk k topografickým mapám.

Kromě topografických map se vydávají ještě speciální mapy různých měřítek, které obsahují podrobné doplňující údaje o jednotlivých prvcích terénu a další údaje nevyhnutelné pro velení vojskům a zabezpečení jejich bojové činnosti. Většina těchto map, podobně jako mapy topografické, je unifikovaná v rámci armád států Varšavské smlouvy. Některé speciální mapy (včetně fotodokumentů) se vydávají předem, jiné při přípravě a v průběhu bojové činnosti silami topografické služby fronty a armády.

Topografické mapy se přidělují štábům podle norem v závislosti na úkolech. S ohledem na předpokládané způsoby vedení bojové činnosti v soudobých podmínkách musí být pásmo zabezpečení mapami podstatně širší, než pásmo (úsek) čin-

nosti divize (pluku). Přitom se kalkuluje tak, aby pluk měl mapy pro celé pásmo divize a divize pro celé pásmo armády.

Důležitým požadavkem je včasné doručení map štábům a vojskům v období přípravy i průběhu bojové činnosti. Je třeba, aby velitelé k tomu vytvořili příslušným orgánům potřebné personální, organizační i materiální podmínky. Při zkrácených lhůtách pro plánování a organizaci boje není možné klasickými způsoby připravit a dodat rozsáhlé množství map útvarům a jednotkám včas. Proto se postupně zavádí v zásobování mapami standardní soupřávy topografických map a jejich paletizace. Jejich podstata spočívá v tom, že se předem vytvoří soupřávy map měřítek 1 : 50 000, 1 : 100 000 a 1 : 200 000 v různém množství (podle normy) z prostoru jednoho mapového listu měřítkem 1 : 200 000. To umožní rychlé zásobení vojsk mapami bez pracné manipulace (rozpočítávání) na jednotlivých mezistupních až do jednotek typu prapor v to a zjednoduší jejich evidenci. Jelikož jde o nový způsob zásobování mapami, manipulaci tohoto způsobu bude třeba v nejbližších letech procvičit.

Významným úkolem topograficko-geodetického zabezpečení je budování východních geodetických základů a zabezpečení vojsk geodetickými podklady. V soudobých podmínkách většinu bojové techniky není možné v řadě případů efektivně využít bez přímého geodetického připojení. Požadavky na geodetické podklady se značně zvýšily ve spojitosti s existencí raket, radiotechnických systémů různého určení, jakož i ve spojitosti s dalším zdokonalováním klasických bojových prostředků, včetně hlavního dělostřelectva.

K zabezpečení těchto požadavků na taktickém stupni velení vydává topografická služba katalogy souřadnic geodetických bodů a mapy geodetických údajů z celého zájmového prostoru. Hustota bodů obsažených v katalozích (zvláště na zahraniční části zájmového prostoru) však neumožňuje včas udělat topograficko-geodetické připojení prvků bojové soustavy vojsk. Proto je nezbytné, aby topografická služba frontu a armády při přípravě a v průběhu bojové činnosti shustila tuto síť ve vybraných prostorech. V řadě případů však bude vhodné pro topograficko-geodetické připojení prvků bojové soustavy vojsk využít mapy geodetických údajů, které se vydávají v měřítku 1 : 50 000 a obsahují zkrácené souřadnice geodetických a kartometrických bodů s hustotou 1 bod na 3—5 km², izolinie magnetické

deklinace a vyznačené oblasti magnetických anomálií.

Tyto geodetické údaje tvoří základ pro topograficko-geodetické připojení prvků bojové sestavy druhů vojsk, uskutečňované jejich topograficko-geodetickými jednotkami nebo přímo organickými obsluhami jednotlivých bojových prostředků. V případě nedostatku času nebo nižších nároků na přesnost připojení je možné použít k tomuto účelu i topografické mapy 1:50 000 a 1:100 000 (ev. 1:25 000, pokud je k dispozici).

Pro náčelníka topografické služby divize, jako organizátora TGZ vyplývají ve smyslu čl. 634 Bojového řádu v geodetické oblasti tyto povinnosti:

- zabezpečovat raketové, dělostřelecké útvary a průzkumné jednotky katalogy souřadnic geodetických bodů, mapami velkých měřítek, mapami geodetických údajů a dalšími speciálními mapami a měřickými fotodokumenty,
- informovat štáb RVD o hustotě a přesnosti geodetických podkladů, o geodetických pracích v pásnu divize,
- včas zaslat topografické službě armády požadavky na rozvinutí speciálních geodetických sítí,
- poskytovat pomoc topogeodetickým jednotkám raketového oddílu a dělostřeleckého pluku při volbě způsobu topogeodetického připojení bojových sestav a komparaci geodetických přístrojů,
- zabezpečovat kontroly přesnosti topograficko-geodetického připojení palebných prostorů,
- organizovat přípravu navigačních systémů pro řešení taktických úkolů.

Náčelník topografické služby organizuje práce k zabezpečení vojsk divize topograficko-geodetickými podklady v součinnosti zejména se štábem RVD, který má k dispozici potřebné síly a prostředky.

Správné vyhodnocení vlivu terénu na činnost vlastních vojsk i nepřítele je důležitým předpokladem pro cílevědomou přípravu a úspěšné vedení bojové činnosti vojsk. Vojenskogeografické podklady a informace jsou potřebné pro správné rozhodování a plánování na jednotlivých stupních velení.

Základní informace o terénu obsahují v různé šíři topografické a speciální mapy, vojenskogeografická vyhodnocení a fotodokumenty. Důležitým zdrojem informací je průzkum, jehož úkolem je zjištění zvláštností reliéfu terénu, výskyt přírodních překážek, stav půdy, komunikací a zdrojů vody, charakter vodních překážek a brodů, vliv terénu na přesuny a bojovou činnost vojsk, na použití jaderných zbraní

a ostatních prostředků hromadného ničení a ochranu proti nim, prostory závalů, záplav apod.

Proto Bojový řád v čl. 58 ukládá velitelům v rámci hodnocení situace před jejich rozhodnutím zhodnotit ráz terénu, jeho vliv na použití různých druhů vojsk a jeho možné změny následkem použití jaderných zbraní.

Náčelník topografické služby divize z daných podkladů, které jsou topografickou službou vyhotoveny již dříve, z výsledků průzkumu připravuje pro velitele a štáb vojenskogeografickou informaci, kde pro předpokládaný prostor činnosti rozebírá:

- celkovou charakteristiku prostoru činnosti vojsk,
- zvláštnosti vojenskogeografických podmínek a jejich vliv na bojovou činnost,
- komunikační podmínky prostoru,
- vojenskoeconomické poměry prostoru.

Celkový závěr této informace musí odrážet nejcharakterističtější zvláštnosti prostoru, které mohou mít podstatný vliv na vedení boje, využití sil a prostředků.

Podobně hodnotí terén pro své pásmo činnosti i velitel (štáb) pluku.

Příprava a vedení soudobého boje vyžadují od vojáků hluboké znalosti vojenské topografie. Jde o dokonalou orientaci v terénu a správné a plné využívání topografických a speciálních map a ostatních topografických podkladů při plnění bojových úkolů.

Každý důstojník, poručík a v potřebném rozsahu i každý poddůstojník a voják má umět ve složitých podmínkách bojové situace rychle číst topografické a speciální mapy i fotodokumenty, správně se orientovat v terénu, určovat souřadnice cílů, a v závislosti na svém zařazení využívat topograficko-geodetické údaje k organizaci palby a řízení vojsk a ovládnout způsoby praktického použití automatických prostředků pozemní navigace, které jsou v jejich výzbroji.

Požadavky na topografickou přípravu se zvyšují u divizí, pluků a praporů, které mají působit v týlu nepřítele, nebo v rámci operačně manévrovací skupiny. Topografickou přípravu vojsk v bojových podmínkách provádějí příslušní velitelé a organizačně metodicky ji řídí příslušný náčelník topografické služby

v těsné součinnosti se skupinou bojové přípravy a se štáby druhů vojsk a služeb. Přitom

- stanoví tematiku ke studiu jednotlivých otázek vojenské topografie v konkrétních podmínkách přípravy boje,

- zabezpečuje názorné učební pomůcky, speciální mapy a fotodokumenty ke studiu prostoru předpokládané činnosti vojsk,

- zpracovává organizační metodické pokyny a organizuje zdokonalovací zaměstnání s veliteli a důstojníky štábů.

Topografická příprava probíhá zpravid-

la v období přípravy boje. Zvláštní pozornost se musí věnovat těm důstojníkům, kteří budou určeni jako vedoucí proudů v těžkých fyzicko-geografických podmínkách, příslušníkům průzkumných jednotek a těm velitelům, kteří se budou účastňovat boje o město, při průlomu apod.

Při přípravě je třeba využívat zejména topografických, speciálních map, plánů měst a fotodokumentů z prostoru předpokládané činnosti. Je výhodné ucelený prostor studovat rovněž s využitím plastických (reliéfních) stolů, zejména k názornému pochopení členitosti terénu.

Široký rozsah topograficko-geodetického zabezpečení, který vyplývá z nových podmínek, nutně vyvolává zvýšené nároky na jeho organizaci. Podle ustanovení Bojového řádu je hlavním organizátorem topograficko-geodetického zabezpečení náčelník štábu a bezprostředně je plánuje a organizuje náčelník topografické služby divize. U útvarů a jednotek organizují a uskutečňují topograficko-geodetické zabezpečení náčelníci štábů a velitelé jednotek.

Základním dokumentem, který zpracovává náčelník topografické služby divize, je Plán topograficko-geodetického zabezpečení boje divize. Zpracovává se zpravidla na mapě v měřítku 1 : 200 000 (1 : 100 000) a schvaluje jej náčelník štábu. Jsou v něm kromě jiného vyjádřeny všechny úkoly topograficko-geodetického zabezpečení divize a způsob a lhůty jejich plnění, včetně těch, které ve prospěch nebo v pásmu činnosti plní topografické útvary armády nebo frontu.

Úkoly mohou být splněny pouze v úzké součinnosti s operačním oddělením RVD a dalšími náčelníky druhů vojsk a služeb a s využitím všech topografických orgánů a jednotek divize při důsledném plnění funkčních povinností velitelů a štábů útvarů a jednotek v oblasti topograficko-geodetického zabezpečení.

MÍSTO A ÚLOHA TECHNICKÉHO ZABEZPEČENÍ

Československá lidová armáda se vyznačuje vysokou nasyceností vojsk moderní, velmi účinnou výzbrojí a technikou, hromadným použitím tanků a bojových vozidel pěchoty, raketových a dělostřeleckých systémů, letecké technické výzbroje, systémů spojení, řízení a velení vojskům a elektrotechnických prostředků. Je plně motorizovaná, což umožňuje vedení boje a operace s velkým rozmachem, vysokými tempy ve dne i v noci, s překonáváním vodních překážek z chodu, z velké části plavbou značného množství plovoucích bojových vozidel všeho druhu i jízdou tanků pod vodou.

Tato moderní výzbroj a technika, charakterizovaná mohutnou palčnou silou, vysokou pohyblivostí a ochrannými vlastnostmi, násobí možnosti lidského činitele.

Abyste však moderní a účinná výzbroj a technika mohla úspěšně plnit úkoly, musí být neustále plně bojuschopná a provozuschopná. V případě narušení tohoto stavu je nutné, aby vojska, síly a prostředky technického zabezpečení byly schopny bojuschopnost a provozuschopnost výzbroje a techniky rychle obnovovat a včas útvary a svazky doplňovat.

Splnění těchto nezbytných požadavků je hlavním úkolem speciálního technického zabezpečení, které se v soudobém boji a operaci stává jedním z rozhodujících zabezpečení vojsk. Z těchto důvodů a s cílem co nejefektivnější činnosti, využití sil i prostředků a komplexnosti oprav výzbroje a techniky ve prospěch vojsk, jsou technické služby začleňovány do uceleného, jednotného systému technického zabezpečení. Tento systém je ovlivňován veliteli, centrálně sjednocen zástupci velitelů pro výzbroj a odborně řízen náčelníky druhů vojsk, speciálními vojsk a služeb.

Speciální technické zabezpečení organizujeme a uskutečňujeme v souladu se zámyslem boje, úkoly vojsk, jejich bojovou sestavou a podmínkami situace. Zvláštní pozornost je nutné soustředit na: včasnou přípravu a zabezpečení vojsk jadernými zbraněmi, raketami, municí a technickým materiálem; realizaci opatření, která směřují k dosažení vysoké efektivnosti a bezporuchové činnosti výzbroje, bojové i ostatní techniky v boji; technické ošetřování, odsun poškozené (porouchané) výzbroje, bojové a ostatní techniky, rychlé a kvalitní opravy a zabezpečení návratu opravené výzbroje a techniky do bojových sestav.

Základní úkoly, principy organizace a druhy speciálního technického zabezpečení

Hlavním úkolem speciálního technického zabezpečení je:

- organizace a realizace opatření k udržování veškeré výzbroje, bojové a ostatní techniky, raket a munice všeho druhu, jakož i potřebného vojenského technického materiálu, ve stavu, který zabezpečuje nepřetržitou, vysokou bojovou pohotovost,
- příprava veškeré výzbroje, bojové a ostatní techniky, raket a munice k bojovému použití, k obnově bojeschopnosti při poškození a zabezpečení jejich návratu do bojových sestav vojsk.

Úkoly speciálního technického zabezpečení plní síly a prostředky vojsk, raketové technické útvary a útvary i zařízení technického zabezpečení.

Speciální technické zabezpečení, jako prvek všestranného zabezpečení vojsk, zahrnuje:

- jaderné technické zabezpečení,
- raketové technické zabezpečení,
- technické zabezpečení,
- metrologické zabezpečení.

Příčemž **technické zabezpečení** se dále člení na:

- dělostřelecké technické,
- tankové technické,
- automobilní technické,
- ženíjní technické,
- chemické technické,
- technické zabezpečení spojení a automatizovaného systému velení,
- inženýrské letecké,
- technické zabezpečení týlových služeb.

K základním principům organizace speciálního technického zabezpečení patří:

- zabezpečení vojsk jadernou a ostatní municí, raketami, výzbrojí, technikou a vojenským technickým materiálem podle zásady od nadřazeného k podřazenému,
- soustředění hlavního úsilí na zabezpečení vojsk (uskupení vojsk), která plní hlavní úkoly,
- včasné a nepřetržité doplňování pohyblivých zásob jaderné a ostatní munice, raket a dalšího materiálu, především pak vojskových zásob do výše stanovených norem,
- včasné uskutečňování předepsaných prohlídek a seřízení, ošetřování a výměna skupin, podsкупin a dílů bezprostředně v bojových sestavách vojsk,
- komplexní opravy poškozené výzbroje a techniky, které vyžadují nejmenší rozsah prací (podle možností přímo na místech poškození nebo v nejbližších skrytech) a jejich navrácení do bojových sestav vojsk,

— zabezpečení včasného nárůstu úsilí útvarů a jednotek technického zabezpečení a úhrada ztrát jaderné a ostatní munice, raket a dalšího materiálu ze zálohy, popř. novým rozdělením prostředků a zásob vojsk,

— maximální využití místní průmyslové základny pro úpravy výzbroje a techniky k zabezpečení potřeb vojsk a opravárenských prostředků strojním a technologickým vybavením, náhradám a materiálem.

Úspěšného řešení úkolů speciálního technického zabezpečení dosahujeme:

- správným stanovením potřeby výzbroje, techniky, jaderné a ostatní munice a dalšího materiálu vojsk v souladu s úkoly, které mají plnit,
- přesným plánováním a účelnou organizací použití sil a prostředků speciálního technického zabezpečení, jejich včasným rozčleněním do sledů a vhodným manévrem,
- maximálním využitím místních zdrojů,

— vysokou odbornou a technickou připraveností vojsk, znalostí (osvojením) výzbroje, techniky, raket a munice, zvládnutím předepsaných prací (např. seřizování, kontroly, kontrolní prohlídky a technické ošetřování),

— schopností útvarů a jednotek speciálního technického zabezpečení rychle a kvalitně připravovat a zabezpečovat vojska raketami, výzbrojí a technikou všech typů, včas opravovat poškozenou výzbroj i techniku a uskutečňovat opatření k ochraně a obraně útvarů, jednotek a zařízení vhodným a rozhodným manévrem těmito prostředky.

Základem organizace speciálního technického zabezpečení je rozhodnutí velitele divize (pluku), jeho pokyny a nařízení nadřazeného štábu a nadřazených velitelů (náčelníků) pro speciální technické zabezpečení. V oblasti tohoto druhu zabezpečení velitel divize (pluku) **uvádí:**

- úkoly speciálního technického zabezpečení, normy spotřeby a rozdělení raket a munice útvarům (jednotkám) s přihlédnutím k plnění bojových úkolů a pořadí zabezpečení raketami a municí,
- výši zásob munice u útvarů (jednotek) a lhůty jejich vytvoření,
- dobu pohotovosti výzbroje, bojové a další techniky k bojovému použití,
- způsob a lhůty oprav poškozené výzbroje, bojové a ostatní techniky s přihlédnutím k bojovým úkolům, které útvary (jednotky) plní.

Speciální technické zabezpečení řídí velitel divize (pluku) osobně, prostřednic-

tvím štábu, svých zástupců pro výzbroj a pro týl, náčelníků druhů vojsk a přímo podřízených náčelníků služeb.

Opatření jaderného technického a raketového technického zabezpečení plánují a organizují štáb, zástupce velitele divize (pluku) pro výzbroj (v rozsahu úkolů řešených službou raketového a dělostřeleckého vyzbrojování) a náčelníci druhů vojsk.

Technické zabezpečení plánují a orga-

nizují zástupci velitele pro výzbroj a pro týl, náčelníci druhů vojsk a náčelníci příslušných služeb.

Náčelníci druhů vojsk a služeb odpovídají za úplné a včasné splnění opatření speciálního technického zabezpečení u podřízených útvarů a jednotek, technický stav, pohotovost k použití a správný provoz výzbroje, bojové a ostatní techniky.

Technické zabezpečení jako faktor bojeschopnosti vojsk

Bojeschopnost útvarů, svazků závisí na řadě faktorů. Jedním z rozhodujících je technický stav výzbroje a techniky, bezporuchovost jejího provozu při bojovém použití i schopnost vojsk rychle obnovovat provozuschopnost výzbroje i techniky a po opravách ji rychle vracet do bojových sestav.

Technický stav, spolehlivost a bezporuchovost výzbroje i techniky bezprostředně ovlivňují efektivnost jejího bojového použití a ve svém důsledku i celkové výsledky boje.

Nepřetržitá vysoká bojová pohotovost a úspěšné plnění bojových úkolů nejsou určovány jen schopností vojsk udržovat výzbroj a techniku ve správném stavu, uměním efektivně využívat jejich takticko-technických možností, ale i schopností obnovit provozuschopnost poškozené výzbroje i techniky a vrátit ji zpět do sestavy vojsk.

Pro udržení bojeschopnosti vojsk má návratnost výzbroje a techniky zvlášť důležitý význam zejména u těch druhů výzbroje a techniky, které vzhledem k jejich zvláštnímu postavení při vedení boje jsou přímo vystaveny palbě nepřátelských zbraní a jež jsou charakteristické i vysokým procentem ztrát. Takovými objekty byly v operacích Velké vlastenecké války především tanky. V jejím průběhu opravárenské prostředky vrátily do sestav bojujících vojsk 429 259 tanků a samohybných děl. To byl více než čtyřnásobek počtu tanků a SHD, které průmysl za toto období vůbec vyrobil. Přitom 96 % z uvedeného počtu tanků a SHD bylo opraveno prostředky vojsk v polních podmínkách. V průběhu operací pak množství opravených a navrácených tanků dosahovalo 100–150 % z počtu tanků, které byly v sestavě na začátku operace. Dokumenty potvrzují, že každý vyrobený tank před svým úplným zničením byl více než 4krát opravován.

Z tohoto příkladu je patrné, že polní systém technického zabezpečení nezajiš-

toval pouze správné použití a využití výzbroje a techniky, ale rozhodující měrou se podílel na celkové bojeschopnosti bojujících vojsk, a tedy i na výsledcích bojové činnosti. Z uvedeného vyplývá, že technické zabezpečení má rozhodující úlohu jako faktor zabezpečení bojeschopnosti vojsk.

Technické zabezpečení organizujeme a provádíme s cílem zabezpečit vojska výzbrojí, bojovou a další technikou, municí a technickým materiálem, udržet veškerou výzbroj i techniku ve stálé bojové pohotovosti a všestranně ji využít v rámci příslušných technických norem při plnění úkolů vojsk. Musí být uskutečňováno za všech okolností, nepřetržitě, a to nejen u vojsk, která vedou bojovou činnost, ale i v dalších sledech a v hloubce.

K hlavním úkolům technického zabezpečení patří:

- zabezpečení vojsk raketami a municí všech druhů,
- udržování výzbroje a techniky v neustálé bojové pohotovosti,
- doplňování vojsk výzbrojí a technikou,
- opravy výzbroje a techniky a její návrat vojskům,
- organizace a realizace technické a odborné přípravy,
- řízení technického zabezpečení,
- materiálně technické zabezpečení vojsk.

Zabezpečení raketami a municí všech druhů je jedním z úkolů výzbrojního zabezpečení. Zahrnuje opatření od plánování dodávek munice a raket až po jejich dodání vojskům. Tyto úkoly plní raketové technické útvary a sklady munice (v sestavě svazků, útvarů a zařízení týlu).

Udržování výzbroje a techniky v neustálé bojové pohotovosti je základním úkolem technického zabezpečení. Cílem je zajistit spolehlivost výzbroje a techniky do

celé hloubky úkolu. Toho dosahujeme vykonáváním stanovených prací na jednotlivých druhích techniky, kompletech a systémech výzbroje jejími osádkami a obsluhami a odbornou pomocí jednotek a útvarů technického zabezpečení.

Doplňování výzbrojí a technikou zahrnuje včasné zabezpečení svazků a útvarů bojovou technikou a vozidly na předepsané počty. Doplňování techniky, její rozdělování a předávání svazkům a útvarům uskutečňujeme na základě nařízení velitele.

Opravy výzbroje a techniky zahrnují technický průzkum, vyprošťování a odsun poškozené techniky, komplexní a specializované opravy výzbroje a techniky a jejich návrat do sestavy vojsk ještě během boje.

Technická a odborná příprava zahrnuje:

- organizaci a uskutečňování technické přípravy řidičů (osádek, obsluh) a velitelského sboru se zaměřením na splnění úkolů k zabezpečení vojsk, při provozu, ošetřování a opravách techniky,
- odbornou přípravu orgánů technického zabezpečení (řídících i výkonných),

kteřou organizujeme s cílem připravit je na plnění úkolů technického zabezpečení podle jednotlivých odborností a charakteru příslušného prostředku (jednotky, útvaru).

Řízení technického zabezpečení, jako důležitá součást velení vojskům, spočívá v cítěném činnosti zástupců velitelů pro výzbroj a podřízených náčelníků služeb k udržení systému technického zabezpečení na vysokém stupni bojové pohotovosti a v přípravě a řízení při plnění stanovených úkolů.

Úkoly materiálně technického zabezpečení plní sklady vojenského technického materiálu, které jsou začleněny do sestavy svazků a útvarů týlu. Zdrojem zásob jsou:

- vytvořené zásoby v míru,
- dodávky ze skladů nadřízených stupňů velení,
- vytvořené zásoby skupin, podskupin, a součástkových celků opravené v opravárenských zařízeních, případně opravené nebo vyrobené v závodech místního průmyslu,
- skupiny, podskupiny, součástkové celky a součásti vytěžené z neopravitelné techniky.

Organizace technického zabezpečení

Technické zabezpečení organizuje a řídí zástupce velitele pro výzbroj na základě rozhodnutí velitele, jeho pokynů i nařízení a podle pokynů (nařízení) nadřízených náčelníků služeb. Zástupce velitele pro výzbroj organizuje a odpovídá za plnění úkolů technického zabezpečení u podřízených služeb (výzbrojní, tankové, automobilní a metrologické), sjednocuje úsilí druhů vojsk, speciálních vojsk, služeb a týlu při opravách výzbroje a techniky, organizuje technický průzkum všech druhů výzbroje a techniky, plánuje použití podřízených svazků, útvarů a jednotek technického zabezpečení a bezprostředně organizuje jejich rozmístování, přemísťování, přesuny, obranu, ochranu a řídí je.

Pokyny zástupce velitele pro výzbroj v otázkách technického zabezpečení jsou závazné pro všechny velitele (náčelníky) druhů vojsk, speciálních vojsk, služeb a týlu i velitele útvarů.

Náčelníci služeb, podřízení zástupci velitele divize pro výzbroj, plánují, organizují a odpovídají za splnění úkolů technického zabezpečení v rozsahu svých služeb, řídí přípravu a odbornou činnost podřízených útvarů včetně těch, které jsou začleněny do sestavy týlových útvarů a svazků, organizují a kontrolují re-

alizaci stanovených opatření připravenosti příslušných druhů výzbroje a techniky k bojovému použití u vojsk.

Náčelníci druhů vojsk, speciálních vojsk, týlu a služeb plánují a organizují technické zabezpečení svých vojsk (týlu, služeb), jsou odpovědní za stav a připravenost k použití výzbroje, bojové a ostatní techniky u podřízených útvarů (jednotek) a ve skladech. Se zástupcem velitele pro výzbroj udržují součinnost v opatřeních, přijímaných k opravám výzbroje a techniky, informují ho o stavu zabezpečení, potřebě doplnění vojsk (týlu, služeb) výzbrojí a technikou, poškozeních a organizaci oprav výzbroje a techniky a o dalších otázkách, které jsou nezbytné k vykonání komplexních oprav poškozené techniky a výzbroje.

Metrologické zabezpečení spočívá v činnosti, kterou se dosahuje jednotnosti, požadované přesnosti měření a věrohodnosti kontroly měřených parametrů. Jeho cílem je zabezpečit, aby výzbroj a technika byly trvale ve stavu bojové pohotovosti.

K základním úkolům metrologického zabezpečení patří: organizace a kontrola, seřizování a opravy měřicí techniky i přístrojů, jejich správné udržování a používání.

Technické zabezpečení jako součást speciálního technického zabezpečení je jedním z rozhodujících zabezpečení vojsk zejména proto, že na jeho přesné organizaci, včas-
ném a úplném splnění úkolů bude do značné míry záviset úspěch boje (operace).

V tomto článku jsem se proto zmínil nejen o úkolech a principech organizace speciálního technického zabezpečení, ale i o jeho jednotlivých druzích. Hlavní pozornost jsem věnoval problematice technického zabezpečení jako uceleného, promyšleného a efektivního systému. Popsaný systém technického zabezpečení, úkoly a organizace potvrzují jeho důležitost a nutnost v soudobém boji.

Jak potvrzují zkušenosti ze cvičení a praxe vojsk, jedním z rozhodujících úkolů splnění těchto požadavků je další centralizace řízení technických služeb pod vedením jednoho orgánu pro řízení technického zabezpečení.

Technické zabezpečení je velmi složitým tvůrčím procesem, který vyžaduje značné úsilí nejen funkcionářů bezprostředně řídících technické zabezpečení, ale i velitelů a náčelníků všech stupňů. I když plnění každého úkolu, každého technického opatření má svá ustálená pravidla, metody a způsoby uskutečňování, jejich praktické řešení je však vždy složité a obtížné. V tomto smyslu se pak od příslušných funkcionářů očekávají nejen hluboké znalosti, bohaté zkušenosti a vysoká odpovědnost, ale i tvůrčí přístup a iniciativa.

K TÝLOVÉMU ZABEZPEČENÍ

Soudobý boj je charakterizován velkou spotřebou všeho druhu materiálu, zejména munice a pohonných hmot. Proto úspěšné splnění bojových úkolů divize závisí na včasném a úplném týlovém zabezpečení, jehož obsahem jsou opatření k organizaci týlu, materiálního, ženijnímu, letištnímu, letištnímu technickému, zdravotnickému, veterinárnímu, ubytovacímu a finančnímu zabezpečení.

Týl divize tvoří prapor materiálního zabezpečení se zásobami materiálu, zdravotnický prapor a prapor oprav techniky, které jsou určeny k týlovému zabezpečení vševojskových a vojskových útvarů a jednotek.

Prapor materiálního zabezpečení veze a udržuje stanovené zásoby munice, PHM, proviantu, tankového a automobilního materiálu, ženijního, chemického a ostatního materiálu; tento materiál přisunuje k úvarům, do palebných postavení dělostřelectva a výdejních míst divize, k převzetí zásob od nadřízeného, výrobě chleba, hromadnému doplňování bojové a ostatní techniky pohonnými hmotami a k dalším úkolům materiálního zabezpečení.

Zdravotnický prapor zajišťuje komplexní zdravotnické zabezpečení divize. Plní léčebně odsunové i hygienicko-protiepidemické úkoly a úlohy na úseku farmacie a zdravotnické techniky.

Prapor oprav techniky je určen k technickému zabezpečení divize. Uskutečňuje ošetrování, opravy, vyprošťování a odsuny tankové a automobilní techniky výzbroje a jiných druhů techniky. Je podřízen zastupci velitele divize pro výzbroj.

Organizace týlu divize k plnění úkolů týlového zabezpečení boje je ovlivněna řadou faktorů, z nichž nejdůležitější jsou:

- druh boje (útok, obrana),
- místo a úkol divize v operační sestavě svazu,
- způsob vedení boje,
- charakter terénu, povětrnostní podmínky a silniční síť,
- činnost nepřítele.

Organizace týlového zabezpečení zahrnuje:

- přípravu, rozmístění a přemísťování týlových útvarů a jednotek k dosažení jeho včasnosti a nepřetržitosti,
- určování a úpravu přísunových a odsunových cest,
- zajištění ochrany a obrany týlu.

Týlové zabezpečení divize plánujeme na celou dobu plnění bojového úkolu po obdobích nebo časových úsecích.

Příprava týlu k plnění úkolů spočívá v členění týlových útvarů a jednotek na sledy v souladu s druhem boje, doplnění početního stavu osob, techniky i zásob s důrazem na municí, PHM a vytvoření podmínek pro jejich nepřetržitý přísun, v technickém ošetření týlové a dopravní techniky a odsunu poškozené, odsunu raněných a nemocných na vyšší zdravotnickou etapu, týlovém průzkumu předpokládaných prostorů rozmístění a v plánování opatření k ochraně a obraně týlu.

Týl divize se zpravidla člení na dva sledy. První sled tvoří zdravotnický prapor nebo samostatný zdravotnický oddíl, část praporu materiálního zabezpečení se zásobami munice a PHM (v objemu jed-

nodenní spotřeby vševojskového útvaru) a část praporu oprav techniky. Druhý sled vytvářejí ostatní týlové útvary (bez části vyčleněné do prvního sledu).

Rozmísťování, činnost a přemísťování týlových útvarů uskutečňujeme většinou v pásmu bojové činnosti divize. První sled v útoku rozmísťujeme ve vzdálenosti 10–12 km od předního okraje a v obraně 20–25 km. Druhý sled v útoku rozmísťujeme ve vzdálenosti 25–30 km a v obraně 30–40 km od předního okraje. Týlové útvary v útoku přemísťujeme po splnění jednotlivých úkolů divize, to znamená 2 až 3krát denně.

V obraně týlovým útvarům určujeme kromě hlavních prostorů rozmístění ještě záložní prostory ve vzdálenosti 5–10 km od sebe, které jsou zaujímány při nebezpečí jaderného napadení týlu, průlomu obrany, radioaktivním zamoření hlavního prostoru apod. V obraně může být divizi prvního sledu (v týlovém rozkaze armády) uvedeno týlové pásmo, které je ohraničeno zprava a zleva rozhraním, z týlu týlovou hranicí a od fronty čarou rozmístění rot týlového zabezpečení pluků prvního sledu. Od předního okraje obrany může hloubka týlového pásma divize dosahovat až 50 km.

Pro přísun materiálu, odsun raněných nemocných, poškozené techniky, nepotřebného a kořistního materiálu a také k přemísťování týlových útvarů a uskutečňování manévru bojovými jednotkami a útvary určujeme, upravujeme a udržujeme přísunové a odsunové cesty.

Opatření k úpravě a udržování těchto cest zabezpečuje zástupce velitele divize pro týl společně s náčelníkem ženijní služby divize. Síly a prostředky vyčleňuje velitel divize většinou z ženijního praporu.

V pásmu bojové činnosti divize určujeme zpravidla dvě přísunové a odsunové cesty (podélné) od prostoru rozmístění druhého sledu týlu do prostorů rozmístění rot týlového zabezpečení pluků prvního sledu a palebných postavení divizního dělostřelectva. Dále stanovíme příčné cesty, které spojují prostory rozmístění druhých sledů týlu pluků. Počet příčných cest závisí na tempu útoku a přemísťování týlových jednotek pluků. Kromě těchto cest mohou být nařízeny ještě cesty příjezdové a objížďky (v závislosti na komunikační síti a terénních podmínkách).

Za obranu a ochranu týlu odpovídá zástupce velitele divize pro týl. K tomu využívá příslušníky týlových útvarů, řidiče a osádky opravovaných bojových vozidel,

případně bojové jednotky vyčleněné velitelem divize.

V důsledku vysokého tempa útoku a krátkého pobytu v jednom prostoru budeme k ochraně před jadernými zbraněmi využívat vhodných vlastností terénu a železničních staveb dříve vybudovaných bojovými jednotkami nebo zanechaných nepřitelem. Při delším pobytu v jednom prostoru k ochraně týlu před účinky zbraní hromadného ničení budujeme úkryty pro živou sílu, zdravotnickou techniku a okopy pro dopravní techniku s materiálem.

Radiační a chemický průzkum v prostorech rozmístění a na osách přesunu zabezpečují síly týlových útvarů nebo přidělené družstvo radiačního a chemického průzkumu.

K odražení pozemního nepřítele organizujeme kruhovou obranu. Odražení napadení vzdušného nepřítele uskutečňují zvlášť určené skupiny vyčleněné ze sil a prostředků týlových útvarů.

Přímou ochranu v prostorech rozmístění a přísné dodržování světlené a maskovací kázně zabezpečuje strážní služba. Součástí obrany a ochrany týlu je protipožární ochrana. K jejímu zajištění jsou u každého týlového útvaru vyčleněna protipožární družstva z počtu příslušníků útvaru.

V průběhu útočného boje vysílá zástupce velitele divize pro týl týlovou průzkumnou skupinu s cílem najít a prověřit vhodné prostory rozmístění a ukrytí týlových útvarů a vyhledat nevhodnější cesty. Součástí průzkumu je zjišťování radiační a chemické situace, hygienicko-epidemiologické situace a možnosti využití místních zdrojů.

Materiální zabezpečení u divize organizujeme a uskutečňujeme s cílem zabezpečit útvary a jednotky včas vším potřebným materiálem, bojovou a jinou technikou k vedení boje.

Úplného materiálního zabezpečení dosahujeme včasným vytvořením zásob materiálu, jejich rozčleněním, plynulým doplňováním spotřeby i ztrát a manévrem zásobami. Organizátorem materiálního zabezpečení je zástupce velitele divize pro týl.

Při určování potřeby materiálu pro boj vycházíme ze stanovené spotřeby a výše nezbytných zásob po ukončení boje, přičemž množství materiálu, které divize obdrží, tvoří stupeň jejího materiálního zabezpečení.

Spotřeba materiálu u divize je závislá na:

— druhu bojové činnosti,

- úkolu a místě divize v operační sestavě svazu,
- činnosti a síle nepřítele,
- jaderných úderech,
- koeficientu bojové pohotovosti,
- klimatických a terénních podmínek.

Největší spotřeba materiálu je u municie a pohonných hmot a činí přibližně 75 až 95 % z celkové spotřeby.

K nepřetržitému materiálnímu zabezpečení vojsk vytváříme pohyblivé zásoby, které jsou převáženy v praporu materiálního zabezpečení, u jednotek týlového zabezpečení pluku a praporu, bojové a jiné techniky, zbraně a vojáka. Podle potřeby mohou být tyto zásoby zvyšovány, zejména při průlomu, násilném přechodu vodního toku apod.

Jedním z hlavních úkolů materiálního zabezpečení je přísun materiálu. Organizujeme jej s cílem vytvořit u divize stavenou výši pohyblivých zásob a uhradit spotřebu.

Prísun materiálu kromě raket plánuje a organizuje zástupce velitele divize pro týl a uskutečňují jej dopravní jednotky praporu materiálního zabezpečení až do rot týlového zabezpečení pluků prvního sledu. Pro útvary druhého sledu a v případě potřeby i pro útvary prvního sledu je vytvářeno výdejní místo, ze kterého si potřebný materiál odeberou a převezou dopravními prostředky jednotek týlového zabezpečení pluků. Někdy může být materiál přísunut dopravní jednotkou praporu materiálního zabezpečení až do prostoru rozmístění jednotky týlového zabezpečení praporu nebo oddílu.

Prázdné dopravní prostředky po přísunu zásob jsou využívány k odsunu raněných a nemocných a též k odsunu poškozené techniky a nepotřebného ev. i kořistního materiálu.

Zásobování teplou stravou zabezpečují hospodářské výdejny většinou třikrát denně. Jestliže to není možné, mohou teplou stravu vydávat jen dvakrát za den a část denní náležitosti vydávají jako studenou stravu.

Ženíjní letištní zabezpečení uskutečňuje-

me s cílem zajistit bojovou pohotovost, rozptýlené rozmístění a manévr vrtulníkové letky v průběhu boje. Zahrnuje vyhledávání, přípravu a úpravu přistávacích ploch a přístupových cest. Plnění tohoto úkolu zajišťují jednotky letištního technického zabezpečení vrtulníkové letky na základě rozhodnutí velitele divize.

Letištní technické zabezpečení zahrnuje přípravu přistávacích ploch a pozemní techniky k zajištění letů, zabezpečení pohonnými hmotami, raketami, municí a dalším materiálem, odsun vrtulníků, které havarovaly nebo nouzově přistály.

Zdravotnické zabezpečení organizujeme a uskutečňujeme s cílem udržet bojeschopnost vojsk a upevnit jejich zdravotní stav, včas poskytnout pomoc raněným a nemocným a po vyléčení je co nejrychleji vrátit k jednotkám. Zdravotnické zabezpečení zahrnuje léčebné odsunová, hygienická a protiepidemická opatření a opatření k ochraně osob proti účinkům zbraní hromadného ničení (po zdravotnické stránce).

K léčebně odsunovým opatřením patří vyhledávání raněných, poskytování první pomoci, jejich soustředění a odsun na obvyklé místo nebo k zdravotnickému praporu.

Raněné a nemocné zpravidla odsunujeme zdravotnickými dopravními prostředky nebo speciálně vybavenými dopravními prostředky. V nutném případě (na rozkaz velitele divize) můžeme k odsunu raněných vyčlenit i bojovou techniku.

Odsun raněných a nemocných od pluků organizuje náčelník zdravotnické služby divize.

Veterinární zabezpečení organizujeme s cílem udržet bojeschopnost vojsk a zabránit onemocnění zvířat, která jsou u vojsk. Zahrnuje profylaktická, protinákazová a léčebná opatření a veterinární kontrolu zabezpečení divize proviantem.

Velení týlu je nedílnou součástí velení divize. Spočívá v nepřetržitém řízení činnosti týlu a je uskutečňováno z týlového velitelského stanoviště, které rozmísťujeme obvykle v prostoru druhého sledu týlu divize.

různé

ZMĚNY V BOJOVÝCH ŘÁDECH SOVĚTSKÉ ARMÁDY ZA VELKÉ VLASTENECKÉ VÁLKY

Ozbrojené síly SSSR uskutečnily v letech Velké vlastenecké války SSSR více než 50 operací skupin frontů, asi 250 frontových operací a tisíce bojů a střetnutí, v jejichž průběhu se vojenská teorie a praxe obohatily o vynikající příklady strategie, operačního umění a taktiky.

V teorii a praxi sovětského vojenského umění se projevily přednosti společenského zřízení, vojenské organizace socialistického státu a tvůrčí charakter sovětské vojenské vědy.

Mezi charakteristické rysy sovětského vojenského umění patří jeho tvůrčí charakter, odrážející se v neustálém rozvíjení forem a způsobů bojové činnosti, v jejich vhodné volbě v souladu s konkrétní situací, v rozhodném odmítání dogmatismu a zastaralých teoretických pouček, jestliže neodpovídaly změněným podmínkám a potřebám ozbrojeného zápasu. Místo šablonovitěho používání mnohdy zastaralých zásad vojenských řádů a lpění na podrobnostech jednotlivých ustanovení vojenských předpisů, jak to bylo typické pro německý wehrmacht, sovětské vojenské umění se vyznačovalo všestranným rozbořem situace, hlubokým vědeckým předvídaním a dovedným používáním základních principů vedení bojové činnosti s využitím získaných bojových zkušeností.

Dalším charakteristickým rysem sovětského vojenského umění za Velké vlastenecké války bylo spojování teorie s praktickou činností. Zkušenosti z ozbrojeného zápasu, průběhu a výsledků bojů se silným nepřítelem se staly kritériem správnosti vojenskoteoretických pouček a současně i základem pro zdokonalování došavadních způsobů vedení bojové činnosti, pro zvyšování její účinnosti, jakož i pro rozpracování nových způsobů, které nejvíce odpovídaly potřebám ozbrojeného zápasu.

Sovětské vojenskoteoretické myšlení, založené na principu těsné jednoty teorie a praxe, se pozvedlo na vyšší stupeň ve vědeckém rozboru válečných jevů, obohatilo se o závěry z těchto analýz a vypracovalo praktická doporučení, která pak byla zakotvena v řádech, předpisech a směrnicích pro různé druhy bojové činnosti vojsk.

Plukovník doc. PhDr. Karel Adam, CSc.

V období výstavby Sovětské armády do Velké vlastenecké války byla věnována velká pozornost technické stránce, organizační výstavbě i rozpracování vojenské teorie. Postupně se tvořila a rozpracovávala teorie hluboké útočné operace a boje. Podstata teorie hluboké útočné operace spočívala ve zničení nepřítele na jedinou v celé operační hloubce jeho obrany.

Na podkladě teorie hluboké útočné operace a v závislosti na zdokonalení bojové techniky ve třicátých letech došlo postupně i ke změnám v oblasti taktiky. V roce 1935 byla vydána Směrnice o hlubokém boji a v roce 1936 Polní řád Rudé armády, v nichž byly zakotveny hlavní principy teorie hlubokého útočného boje.

Nová teorie hluboké útočné operace a hlubokého útočného boje plně odpovídala nejnovějším požadavkům vojenství daného období. Tyto teoretické názory byly doplněny o poznatky ze sovětsko-finské války a o zkušenosti z prvního období druhé světové války. V letech 1940–1941 vyšly návrhy nových řádů. Avšak vzhledem k tomu, že tyto nové poznatky si pro nedostatek času v plné míře velitelský sbor neosvojil a vojska nezvládla a že také nebyly zabezpečeny materiálně technické požadavky armády, zahajovala Rudá armáda Velkou vlasteneckou válku v podstatě na principech ustanovení Polního řádu z roku 1936. Teprve v průběhu bojové činnosti se postupně vojenská praxe prohlubovala o nové prvky.

V průběhu Velké vlastenecké války bylo třeba pružně, cílevědomě reagovat na danou bojovou situaci a zejména v nejkratší možné době rychle uvést nové požadavky do bojové činnosti vojsk a práce velitelů a štábů. Proto kromě změn v bojových řádech sehrávala významnou úlohu i nařízení, směrnice a rozkazy Lidového komisaře obrany. Mezi ně patří např. Směrnice o protitankové obraně, vydaná v červenci roku 1941, kde bylo uloženo soustřeďovat dělostřelectvo pro boj proti nepřátelským tankům na tankových směrech, nebo Směrnice č. 03 z 10. ledna roku 1942, kde bylo uloženo zaměřit dělostřeleckou přípravu dělostřeleckým útokem.

Bojová činnost prvního období Velké vlastenecké války ukázala, že některá ustanovení předválečných řádů zastarala a vyžadovala přehodnocení. Např. střelecké jednotky, útvary a svazky při průlomu slabě vybudované ohniskové obrany členily bojovou sestavu do 2 až 3 sledů. V důsledku toho měla střelecká divize při útoku na přední okraj nepřátelské

obranu jen o něco více jak jednu třetinu střeleckých rot. Rovněž dělostřelecká skupina pro podporu pěchoty měla jeden, zřídka dva dělostřelecké oddíly. Proto byl počáteční úder střelecké divize slabý a vojska měla zbytečné ztráty.

Proto byl koncem prvního období Velké vlastenecké války 8. října roku 1942 vydán rozkaz Lidového komisaře obrany č. 306. Na začátku rozkazu bylo zdůrazněno, že: "...zkušenosti z války proti německým fašistům ukazují, že některé články našich řádů již zastaraly a vyžadují přehodnocení. Řády vždy přinášely a v budoucnu budou nadále přinášet Rudé armádě velký užitek. Avšak řada článků řádů zastarala tak, že by přinášely Rudé armádě velké nebezpečí, kdyby nebyly okamžitě změněny. Jde o ty nedostatky v řádech, které mají vztah k tvoření bojových sestav za útoku, zabezpečení jednotek a útvarů palebnými prostředky, organizaci palby, úloze velitelů v útočném boji".

Lidový komisař obrany nařídil maršálu SSSR B. M. Šapošnikovovi, aby udělal odpovídající změny v rozpracovaných návrzích Polního řádu a Bojového řádu pěchoty a předložil je nejpozději do 16. října k podpisu.

V průběhu prvního období Velké vlastenecké války byly prověřeny předválečné názory na vedení útočné a obranné činnosti. Ve své podstatě se projevily jako správné. Avšak praxe ukázala, že některé části řádů, jak to potvrdil i rozkaz Lidového komisaře obrany č. 306 z října roku 1942, jsou již překonané vývojem vojenství v průběhu druhé světové války.

Udělat změny však vyžadovala nejen praxe, ale i změna vojenských, politických a ekonomických podmínek, které se postupně pozitivně vyvíjely ve prospěch Sovětského svazu. Zejména pak po přelomu, jenž nastal ve vedení války po protiútoky Sovětské armády u Stalingradu, kdy Sovětská armáda vybojovala strategickou iniciativu, kterou si upevnila v bitvě u Kurska. Tyto skutečnosti vedly k řadě významných organizačních změn ve struktuře sovětských ozbrojených sil i k zásadním změnám ve vedení bojové činnosti, kdy převládající byl strategický útok.

Tyto skutečnosti se promítly do řady změn ve vedení bojové činnosti všech druhů ozbrojených sil a druhů vojsk. Velký význam pro rozvoj taktiky Sovětské armády měl Bojový řád pěchoty, který byl vydán koncem roku 1942 a Polní řád, který vyšel počátkem roku 1943. V nich byly také zevšeobecněny dosavadní bo-

jové zkušenosti vojsk z útočného a obranného boje.

Polní řád Rudé armády z roku 1943 byl v roce 1946 vydán jako překlad pro potřebu Československé armády a stal se v počáteční etapě výstavby československých ozbrojených sil významným zdrojem aplikací bojových zkušeností Sovětské armády z Velké vlastenecké války v souladu s ustanoveními Košického vládního programu.

Tento Polní řád Rudé armády v podstatě platil až do konce Velké vlastenecké války, kdy již nějaké jeho závažnější změny nebyly nezbytné.

Polní řád, jak bylo uvedeno v jeho úvodu, obsahoval se zřetelem na zkušenosti z bojů na obranu sovětského státu zásady bojového použití armády, sboru, divize a brigády, jezdeckých, tankových a mechanizovaných vyšších jednotek a bojového letectva.

Polní řád posuzoval soudobý boj jako boj, v němž jsou hromadně použity různé druhy vojsk, což vyžaduje těsnou součinnost, protože jen jejich společným úsilím je možné dosáhnout úspěchu.

Bylo v něm uvedeno, že bojové podmínky jsou velmi různé, a proto ani Polní řád přes jeho obsáhlost (v českém překladu měl 374 stran) nemůže všechny bojové možnosti vyčerpat. Proto uvádí jen hlavní zásady vedení boje a způsoby řízení vojsk a zdůrazňuje, že velitelé všech stupňů kromě důkladných vědomostí musí uplatňovat i zkušenosti, široký rozhled a tvůrčí iniciativu. Tím je vyjádřena i zásada, která platí stále, že bez všestranně připraveného, politicky vyspělého, všeobecně vzdělaného velitele není možné správně uplatňovat požadavky řádu v reálné praktické činnosti.

Podstatnou změnou v Polním řádu z roku 1943 bylo, že byla zavedena nová bojová sestava. Základním požadavkem nové bojové sestavy bylo, aby se pěchota a palné prostředky zúčastnily boje od začátku až do konce v co největším počtu a současně. Polní řád rovněž ukládal vytvářet hluboké bojové sestavy. S tím souviselo i negování dělení bojové sestavy na „úderné a poutací skupiny“ a požadavek, aby většina sil a prostředků by-

la rozmístěna na směrech hlavního úderu.

Byla rovněž zdůrazněna úloha velitele v boji a tím kritizována praxe mnohých velitelů vést osobně jednotku do útoku. Velitelé byli povinni pozorovat a řídit boj, a proto měli být za „bojovou čarou“ svých jednotek.

Polní řád zavedl nové názvy: dělostřelecký útok a letecký útok a vymezil obsah těchto útoků. Dále byly stanoveny kategorické úkoly pro tanky, které se při útoku měly v podstatě podílet na přímé podpoře pěchoty, nebo měly působit jako sled využití úspěchu v operační hloubce při silné podpoře vlastního letectva.

Polní řád rovněž stanovil úkoly při vedení obrany, která měla být odolná a aktivní.

Je zajímavé, že v řádu byly uvedeny i příklady vedení obrany z vlastenecké války ruského národa proti Napoleonovi.

Do Polního řádu byla rovněž zahrnuta zvláštní kapitola o partyzánském hnutí.

Ve změnách v bojových řádech Sovětské armády za Velké vlastenecké války SSSR se odráží rozvoj vojenského umění a teoretického myšlení i zobecněné praktické bojové zkušenosti. Promítají se v nich i změny v oblasti bojové techniky, organizaci vojsk i v charakteristice bojové činnosti nepřítelů. I přes přesné vymezení úkolů a povinností nemohly vyčerpat různorodost a rozmanitost všech možných situací, které ve vedení ozbrojeného zápasu mohou nastat. Proto oprávněně byl dán požadavek na velitele, aby iniciativně a tvořivě se znalostí situace uváděli do praxe požadavky řádů.

Tyto zkušenosti jsou trvale platné i v současnosti. Proto i naše řády, včetně nového Bojového řádu pozemního vojska ČSLA, kde jsou kodifikovány požadavky vycházející z dosaženého stupně rozvoje socialistické vojenské vědy, vyžadují, tak jak to ukládá rozkaz ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikovém roce 1984–85, osvojit si a v praxi uplatňovat jeho zásady. Tím přispějeme k realizaci linie XVI. sjezdu KSČ při upevňování připravenosti ČSLA k obraně socialistické vlasti.

СОДЕРЖАНИЕ

В Чехословацкой Народной Армии был внедрен новый Боевой устав Сухопутных войск, который является важным документом военно-политического и военно-специального значения. Он вполне соответствует требованиям единой и всесторонней подготовленности личного состава ЧНА в рамках армий государств-участников Варшавского Договора. Содержит самые новые мнения и выводы по теории и практики тактики, по подготовке и ведению современного боя.

Командный состав в настоящее время изучает этот Боевой устав и постепенно его требования внедряет в жизнь войск.

Этот номер Военной мысли отведен изложению основных принципов Боевого устава, и его целью является оказать помощь нашим читателям для освоения ими и практического применения в ходе выполнения задач текущего учебного года.

- x -

Генерал-лейтенант Милослав Зика

Об освоении и практическом применении принципов Боевого устава Сухопутных войск ЧНА	3
--	---

Полковник Йосеф Звержина
полковник Станислав Юржица

Политическая работа в бою	9
----------------------------------	---

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Полковник Йосеф Вишничка

Основы и принципы современного общевойскового боя	13
--	----

Полковник Карел Куба

Управление войсками	17
----------------------------	----

Полковник Зденек Кодеш, кандидат военных наук, доцент

Подготовка и ведение наступления	21
---	----

Полковник Йосеф Урбанец

Основы встречного боя	31
------------------------------	----

Полковник Иржи Кржижек, кандидат военных наук, доцент

Организация и ведение обороны	38
--------------------------------------	----

Полковник Зденек Кодеш, кандидат военных наук, доцент

Передвижения войск	46
---------------------------	----

Полковник Зденек Грон, кандидат военных наук, доцент

Применение воздушных десантов	53
--------------------------------------	----

Полковник Эмил Совак

Задачи РВвА в современном бою	57
--------------------------------------	----

Полковник Мирослав Когоут

Задачи войска противовоздушной обороны	61
---	----

Подполковник Здзек Дворник	
Способы ведения боевых действий армейской авиацией	64
Подполковник Людвик Сыпал	
К организации связи	68
Полковник Иржи Лазна	
Всесторонне обеспечение боя	72
Подполковник Ян Едличка	
Разведка – важнейший вид боевого обеспечения	76
Полковник Франтишек Скопец	
Защита от оружия массового поражения	80
Полковник Ян Папрчка полковник Ян Мило	
Радиоэлектронная борьба	85
Полковник Иржи Червенка	
Инженерное обеспечение общевойскового боя	88
Полковник Милош Земан, кандидат военных наук, доцент	
Место и роль химического обеспечения боя	92
Полковник Ладислав Кебисек	
О топогеодезическом обеспечении	97
Полковник Милан Лихка, доцент	
Место и роль технического обеспечения	101
Майор Ярослав Кубичек	
К тыловому обеспечению	106

ИНФОРМАЦИИ

Полковник Карел Адам, кандидат философских наук, доцент	
Изменения в боевых уставах Советской Армии в ходе Великой Отечественной войны	109

POZNÁMKY

